Halide Edib Adıvar

BÜTÜN ESERLERİ

kalp ağrısı

özgür özgür

Özgür Yayınları Kurucusu: Refik Ulu

Özgür Yayınları: 137

Yayın hakları:
Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Yeniden Düzenlenmiş Birinci Basım:
Mayıs 2000

Yayına Hazırlayanlar:
Dr. Mehmet Kalpaklı
S. Yeşim Kalpaklı

Kapak Düzenleme: Yusuf Aslan
Kapak Filmi: Seval Grafik
Dizgi - Mizampaj: Özgün Ajans
Baskı: Kurtiş Matbaası
Cilt: Güven Mücellit

ÖZGÜR YAYINLARI
Ankara Cad. 31/2 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0-212) 526 25 13 - 528 13 30 - 526 35 01
Fax : (0-212) 527 57 78

Halide Edib Adıvar

BÜTÜN ESERLERİ

kalp ağrısı

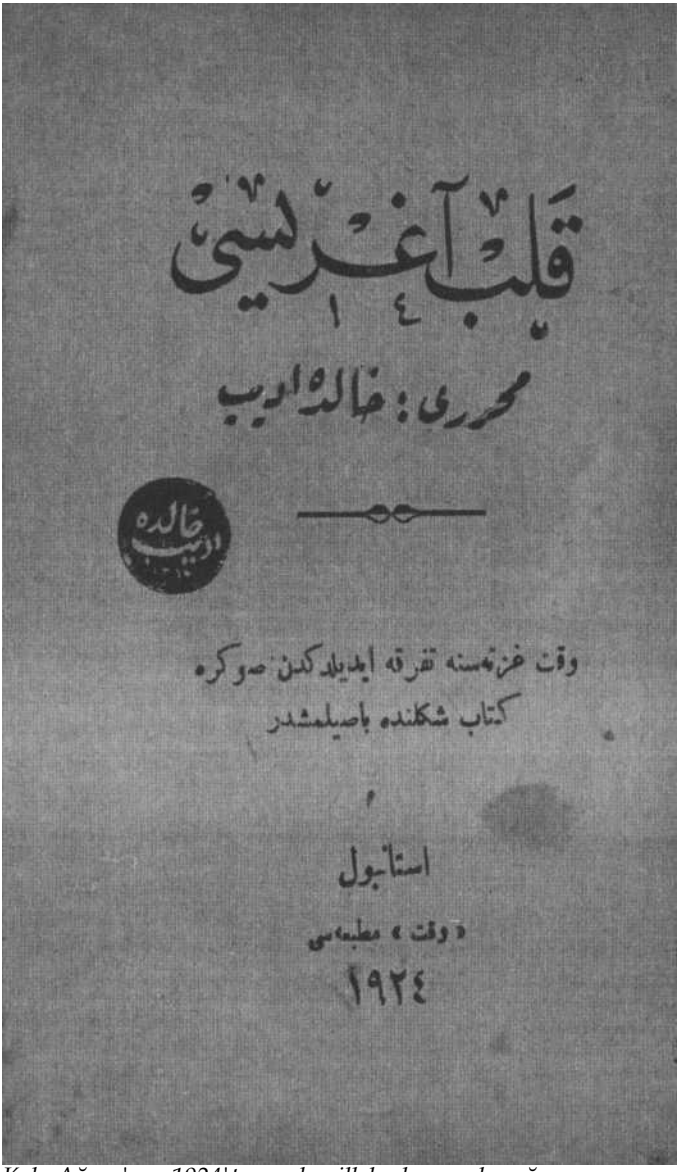
ÖZGÜR ÖZGÜR

KISALTMALAR

Alm. Almanca, Ar. Arapça, Coğ. Coğrafya, Fr. Fransızca, İng. İngilizce, Mit. Mitolojide, Yun. Yunanca

SUNUŞ

Kalp Ağrısı, 2 Mart ile 8 Temmuz 1924 arasında *Vakit* gazetesinde tefrika edildikten sonra, aynı yıl kitap olarak da yayımlanmıştır. Halide Edib'in ölümünden iki yıl kadar önce, 1962 yılında yapılan üçüncü baskıda, metnin az da olsa sadeleştirildiğini görmekteyiz. Karşılaştırmalı metne esas olarak, işte bu, yazarın ölümünden önce yayımlanan son baskı esas alınmıştır. Metin, ayrıca, 1924'deki ilk baskı ile kontrol edilmiş ve atlanan ve yanlış yazılan pek çok yer düzeltilmiştir. *Kalp Ağrısı*'nın Özgür Yayınları'nca yayımlanan bu karşılaştırmalı metnini hazırlarken, serinin bundan önceki kitaplarında olduğu gibi, yazarın özgün diline ve üslubuna hiç dokunulmamış, sadeleştirme yapılmamış, yalnızca gerekli görülen yerlerde, aynı sayfa altına notlar koyulmuştur. Notların uzun olması durumunda ise açıklama yapılacak kelimeye: (*) işareti koyulmuş ve açıklaması kitabın sonunda verilmiştir. Halide Edib Adıvar'ın Bütün Eserleri serisinde bir imlâ birliği sağlamak amacıyla Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı *Türkçe Sözlük* (1988) esas alınmıştır.

Kalp Ağrısı'nın 1924'te yapılan ilk baskısının kapağı.

PRELÜD[1]

Sahne, Nuruosmaniye'de bir doktor muayenesi üzerindeki hususi oda, şahıslar da doktorla kızıydı.

Yeşil, büyük abajurun altında eşya tatlı, koyu bir sükûn içinde dinleniyor gibi görünüyor; hatta köşede sobaya yüzünü çevirmiş, geniş koltuğuna uzanmış olan baş da biraz uzun beyaz saçlarıyla uyuyor hissini veriyordu.

Sobanın keyifle yanan kırmızı alevleri yeşil ışıklar ve gölgelerle tatlı tatlı oynuyor ve tam sobanın önünde doktorun koltuğunun yanında küçük ve alçak bir iskemlede ince bir kız, başını babasının dizine dayamış, gözleri halıda, derin bir sessizlik içinde düşünüyordu.

Doktor, beyaz, uzun saçları arasında zarif yüzü, geniş alnından biraz sivrilen çenesine doğru uzanan düzgün ve sevimli çizgileriyle düşünen, yaşayan ve çok hisseden bir sima idi. Dizine başını koyup yatan genç kızda, kestane rengi kısa yumuşak saçları, biraz büyücek, renkli dudakları; kanatları geniş, düzgün burnu; büyük, derin, kestane rengi gözleri; sıcak, krem teni ve babasının yirmi sene evvelki terâvetiyle[2] tekerrür eden[3] geniş alınlı, ince çeneli yüzüyle babasının geçmiş senelerde çizilmiş canlı bir portresine benziyordu. Kızın da, babası gibi, ge-

(1) Başlangıç.
(2) Tazeliğiyle.
(3) Tekrar eden.

niş alnı ortasında derin çizgileri, uzun kirpikli gözlerinin ağır kapaklarıyla çok düşünen bir ifadesi, çenesine doğru incelen hatlarıyla yüzünün hassas, rahîm[1] ve idealist bir manası vardı. Yalnız biraz alay, biraz sevgi ifade eden azıcık kalın dudaklı büyük ağzı, burnunun doktordan fazla açık ve canlı manası ondaki fikir ve kalp kudretine daha cinsiyetinden gelen bir ihtiras, sıcak olmaktan ziyade kaynamaya hazır kudretli bir mizaç ilâve ediyordu.

Ziyası, eşyası, ateşi ve oturan canlılarıyla dalgın bir sükûn içinde duran odada ilk hareket, genç kızın uzun parmaklı kuvvetli elini, babasının göğsüne doğru uzatması oldu. Derhal iki kuvvetli el onu avuçladı, içine aldı:

— Ne düşünüyorsun Zeyno?

Kızın adı Zeynep'ti, annesinin babası Kürt olduğu için ve aynı büyük babasının ırkî ateşinden genç kıza, yalnız babasının anladığı, kaynayan bir mizaç ve ihtiras geçtiği için babası ona "Zeyno" derdi. Bir zaman doktorun suali cevapsız kaldı.

— Nişan halkanı hayli zamandır takmıyorsun Zeynep!

— Ben de nişan halkama dair düşünüyordum, Doktor!

— Ben de senin nişan halkanı çıkaralı ne kadar zaman geçtiğini düşünüyordum. Saffet buna bir şey demiyor mu?

Zeynep Doktor'un elini tuttu, çekti, kendi göğsüne, ipek bluzunun altındaki boynuna ince bir zincirle takılmış yuvarlak, katı şeye götürdü.

— Halka boynumda baba. Saffet kalbimde, fakat onu takmamaya karar vermeden, sana roman gibi bir hikâye anlatacağım. Korkma, sıkılmazsın; çünkü hayli gülünç, hayli melodram denilecek bir şey!

(1) Şefkatli.

— Sen kendinle eğlenmeye çalışıyorsun Zeyno, hikâyeyi bu akşam anlatmak istiyorsun değil mi? Tuhaf, ben de vaktiyle birine anlatmak isteyip de anlatamadığım bir hikâyeyi sana söylemek istiyordum. Bunu da bana hatırlatan senin bu halkayı parmağından çıkarman oldu.

— Anneme söylemek isterdin değil mi?

— Evet Zeyno, fakat söylemeden öldü. Şimdi sana söylersem ona karşı vazifemi yapmış olacağım. Meselâ sen de bu akşamki hikâyeni yirmi iki sene bekleyip de Saffet'in çocuğuna söylesen nasıl olur?

— Olmaz Doktor baba, olmaz, benimki henüz hikâye değil ki! Hem senin dediğin gibi hayatım Saffet'in çocuğuna ana olmakla neticelenirse, o hikâyeyi peşin sana söylemiş olmakla kapatmak isterim.

— Annen sağ olsa ne derdi, Zeyno?

— Annem sağ olsa, ona bu hikâyeden bir kelime söylemezdim.

— Niçin, Zeyno?

— Çünkü kısa saçlarımı tel tel yolar, bunlardan bahsederken hâlâ kızarmayan yanaklarımı ateş gibi oluncaya kadar tokatlardı.

İkisi de ayağa kalktı. Doktorun kolu kızının belinde, başları üstünde asılı güzel bir kadın portresi önünde durdular. Ateşli siyah gözlü, kalın kaşlı, yuvarlak beyaz yüzlü bir kadındı. Doktor'un sakin gözleri yaşardı, gülmeye çalıştı:

— Hikâyenin adı ne?

— Hikâyemin iki adı var: Zâhirî[1] ismi "Beraber"dir. Fakat hakikî ismi "Kalp Ağrısı" olmak lâzım gelir. Karın ağrısı vezninde ama neyse. Ya senin hikâyenin adı ne baba?

— Kleopatra'nın Kirpikleri.

(1) Görünen.

— Bu benimkini bastıracak babacığım. Hangimiz daha evvel söyleyeceğiz?

— Kura çekelim, Zeyno!

Kura çektiler ve kura genç kıza isabet etti. Yine eski yerlerine oturdular. Genç kız heyecanlandığını saklamak için biraz güldü ve dedi ki:

— İkimizin hikâyesini birleştirip "Kalp Ağrıları" desek nasıl olur? Çünkü kirpik, uçlu bir şeydir, insanı acıtır, değil mi?

— Sen kendi hikâyene bak ve "Kalp Ağrına" başla Zeyno.

1

AZİZE'NİN YEĞENİ

— Mudanya Konferansı[1] olurken benim Azize'de bir hafta misafir kaldığım günlerde, diye başladı.

— Boğaziçi'nin mavi suları, rüyalı dağları, altın mehtabı, hulâsa böyle bir hikâyeye lâzım olan bütün dekoru vardı. O akşam İzmir'in alınması şerefine Azizeler Boğaziçili dostlarını çağırdılar. En yeni, en özenilmiş, en frenkvâri bir ziyafet verdiler. Şampanya içtiler, erkekler frak, kadınlar dekolte giydi, Boğaziçi'nin sularına bakarak frenk edebiyatı münakaşa edildi. Senin tabirince kadın erkek hayli fingirdediler.

— Ağrının kahramanı?

— Lâkırdımı hiç kesme baba, o ilk perdede yoktu. Gece yarısı hemen olmak üzereydi. Azize ile yukarı çıktık. Balkonlu odada şöminenin karşısında oturduk. Elektrikleri söndürdük, ay ışığını seyredecektik. Fakat bende böyle içtimaî[2] ziyafetler ve toplantıların kansızlığa tutulmuş bir tefekkür ve tecessüs[3] hali, insanın ağzında erzatz[4] şeker yemiş gibi garip bir tadı vardı ki,

---

(1) 11 Ekim 1922'de Türk-Yunan savaşına son veren antlaşma.
(2) Sosyal.
(3) Düşünce ve merak.
(4) Yapay.

onu üzerimden gidermek için arkamı denize döndüm, bir şala sarındım, oturdum, somurttum ve sustum. Biraz da suratsızlığımı gidermek için seni ve Saffet'i düşünmeye çalıştım.

— Saffet niçin davete gelmedi?

— Lâkırdımı bir daha kesersen devam etmem, ha! Şöyle tövbe et! Saffet gelmedi ve gelmediği için evvelâ ona darılmıştım. Fakat ne bileyim, o akşam saçı pomatlı, tırnakları manikürlü genç, pembe yüzlü beyler bana, Saffet'in kocaman gözlüklerinin arkasındaki miyop gözlerini, koca kafasını, doktor gömleği içinde hastaları, yahut laboratuvarı içinde dolaşışını hayli tahassürle[1] hatırlattılar. O gün saçlarını bir yerde dalgalandıran, tırnaklarını manikür yaptıran, itiraf edeyim; biraz kocaman dudaklarını küçültmek için boyayan, gözlerine sürme çeken, kolunu ve omuzunu fora eden kız, yani ben, kendime yabancı geliyordum. Saffet'i özledim, onun fikir unsuru fazla olan konuşmasını düşündüm ve zannettiğimden çok fazla sevdiğime kanaat getirdim. Azize bu aralık açılmak, kendi kalp hikâyesini anlatmak istiyordu. Onun Anadolu'da bir zabit yeğeni vardı. İstanbul'a gelmişti, Azize ona hayli tutulmuştu. Bu akşamı bütün ihtişamıyla onun için hazırlatmıştı; şıklığını, inceliğini, İstanbul'un olanca güzellik marifetini bu zabite gösterecekti. Onunla evlenmeyi çok istiyordu. Babacığım gülme, bu zabit bugüne bugün koca binbaşı, otuzunda var yok, az şey mi? Fakat bu zabit son dakikada daveti reddetmiş, gelmemişti. Halbuki evi de Azize'nin yalısı yanında idi.

Azize'nin hislerini dinlemek hiç hoşuma gitmez, çocuk gibidir. Söylediği şeyin başı sonu yoktur. Fakat bu akşam ağzımda yavan bir tat bırakmıştı ve böyle bir eğlenceyi reddeden adamdan bahsedilmesini istedim, onu ciddi ve Saffet'e benzer bir adam tahayyül ediyordum.

(1) Özlemle.

Fakat yine Azize'nin bitmeyen şikâyetinden sıkıldım, birbenbire haykırdım:

— Elektrikleri yakalım Azize, çok kurûn-ı vustaî[1] bir hassasiyette gidiyoruz.

Azize'nin yüzü camdan denize tarafaydı. Dönmeye zaman kalmadan odanın elektrikleri kendi kendine yandı. Biraz kalın bir ses:

— Azize, karanlıkta kendi kendine mi konuşuyorsun? diye seslendi.

Sesin, genç, fakat olgun ve derin bir perdesi, belli belirsiz, bir de oyuna, şakaya, davet eden bir ifadesi vardı. Kımıldanmadan ben cevap verdim:

— Azize benimle konuşuyor, siz in misiniz, cin misiniz, yoksa bizim gibi beniâdem[2] misiniz?

— Azize, karnından, başka sesle mi konuşuyorsun?

Sonra benim başımı arkadan görmüş olacak, bana doğru seslendi:

— Ben ne inim, ne cinim. Anadolu'dan gelen bir zabitim. Ya siz kimsiniz? Bir erkek çocuk musunuz, bir kız mısınız, yoksa bir peri misiniz?

— Bu akşam peri olmak için tertibat almış, fakat bir türlü etinden, kemiğinden kurtulup peri olamamış bir mahlûkum.

— Mahlûk nedir? Sesiniz biraz kalın, erkek çocuk olsanız gerek. Azize, cama yapışmış gibi ne duruyorsun? Bu sandalyedeki esrarengiz insana beni takdim etsene.

— Takdime ne hacet. Zaten tanıştık ve konuştuk, Hasan Bey.

— Siz benim ismimi de biliyorsunuz. Sizin isminiz nedir?

— Zeyno.

— Allah, Allah! Bir Kürt genci olacaksınız.

(1) Ortaçağa uygun, Ortaçağa yakışan.
(2) İnsanoğlu.

— Hayır, Kürt olan bir Türk genciyim, eğer hâlâ genç denilebilirsem.

— Yaşınızı söyleyin, size ben henüz genç misiniz, değil misiniz söylerim.

— Hakikatte yirmi beş, fakat halam herkese yirmi olduğunu söyler.

— Anladım, anladım. Yaşınızı saklıyorlar, o halde henüz evlenmemiş bir küçük hanımsınız. Dârülfünûn'lu[1] filân bir şey!

— Evlenmemiş mi, yani kendisine koca arayan bir kız? Hayır bilemediniz, nişanlanmış bir kız, işte nişanı!

Çıplak kolumu kaldırdım, elimi başımdan öteye, arkaya uzattım. Ve mahmuz şakırtısıyla birisi hemen geldi, elimi tutacak zannettim, sonra birdenbire rahatsız edici bir sükût ârız oldu, hep birden sustuk. O dakikaya kadar saklambaç oynayan iki çocuk kadar çılgın ve manasız bir sevinçle birbirimizi arıyorduk, ikimiz de henüz birbirimizi görmemiştik. Fakat bu görmeden, konuşmadan çok taze ve tatlı bir haz alıyorduk. Bundan daha manasız ve çocukça bir şey olamazdı ve sırf bu manasızlık içinde iki yaramaz çocuk gibi mesuttuk.

Azize'nin varlığını unutmuş, her şeyi unutmuş, yalnız kapı arkalarında birbirimizi kovalıyormuşuz gibi kalbimiz, oyunun heyecanıyla atıyordu. Azize davetine gelmemiş olmasından dayızadesine kızmış ve hiddetini biraz uzatmak istiyor, yalnız böyle gece yarısı yukarıya gelmiş olmasından biraz gurur hissediyordu. Ondan dolayı, onun varlığından haberi yokmuş gibi sıkı bir kayıtsızlık gösteriyordu. Sırf halasının dargın kızının gönlünü almaya gelmiş olan Hasan Bey de böyle bir büyük fotöyün[2] arkasında gömülü, henüz kız mı, erkek mi bilmediği bir sesle şakalaşmadan o kadar memnundu ki, evden oraya gelmekteki maksadını unutmuş gibiydi. Benim tepemden

(1) Üniversiteli.
(2) *Fr. Fauteuil.* Koltuk.

biraz saçlarımı görüyordu, bu koyu kısa saçlarım yapma dalgalarıyla pencerenin önündeki altın saçlı Azize'nin başındaki dalgalı güzel yığınlar yanında hiç de bir kadının başına benzemiyordu. O halde hakikat beni yaramaz bir erkek çocuğu zannedebilirdi. Fakat elimi parmağımdaki nişan yüzüğüyle görünce sıkılmıştı. Sıkılmasının mahiyeti nedir bilmiyorum. Fakat bir an hiç görmediğim bu meçhul askerin eli elimi tutacak zannıyla kalbim manasız bir şekilde gümbür gümbür attı. Fakat ikimizi de birbirimizden çok şiddetle haberdar eden bu vaziyetle alay etmek için:

— Teftiş bitti mi, elimi çekeyim mi? dedim.

Kısık ve mahcup bir ses cevap verdi:

— Affınızı rica ederim, hakikat sizi bir erkek çocuk zannettim.

Bu oyunun böyle bitmesi, zabitin ciddileşmesi beni tuhaf bir şekilde mahzun etti.

Azize, elimi kaldırdığım zaman pencereden ayrılmış, odanın ortasına ilerlemişti. O, bu rahatsızlığı derhal izâleye[1] kalktı:

— Çocukluğun lüzumu yok Zeyno, kalk, öyle masaldaki peri kızları gibi ne saklanıyorsun?

Sonra henüz indirdiğim elimi çekti ve beni odanın ortasına götürdü. İlk gördüğüm şey elektrikler altında ikimizin şeklinin karşıdaki aynaya aksi idi. Azize mavi bir krepdamur[2] tuvaletin bölükleri[3] içinde küçük sarışın başı, mavi gözleri, çocuk yüzüyle bana her zamandan güzel göründü ve bu görünüş, bende ilk defa olarak manasız bir kıskançlık hissi uyandırdı. Ben siyah dekolte esvabımın içinde daha uzun, daha kadın görünüyordum. Saçlarımın dalgaları arasında yüzüm bana ilk defa fazla kadın; gözlerim, dudaklarım fazla tehlikeye ve ateşe ko-

(1) Gidermeye, ortadan kaldırmaya.
(2) *Fr. Crêpe d'amour.* Bir çeşit ipekten yapılmış bürümcüklü elbise.
(3) Büklümleri.

şan bir kadın gibi göründü. Teşhir edilen, teşhirden sıkılan ve belki de bir tehlike sezen vahşi bir hayvan gibi içim ürkek ve kaçmaya hazırlanmış bir vaziyette idi. Fakat aynada gördüğüm aksim alaycı, soğuk ve erkeklerin hiç sevmediği bir şekilde zeki ve zekâsına mağrur bir kadın başı gösteriyordu. Aynada aynı zamanda gördüğüm şey biraz uzun, sırf adaleden örülmüş ince bir erkek vücudu üstünde yanmış, kuvvetli ve genç bir baş, koyu yanık derisi kızaran bu yüzden rengini tahmin edemediğim iki göz yalnız bana bakıyor, yalnız beni görüyordu. Kesik bıyıkları altında düzgün dudakları biraz açılmıştı, ömrümde hiç bir insan gözü bana bu kadar hayretle ve incizapla[1] bakmadı ve ömrümde bir bakıştan bu kadar hem sıkılıp hem de mağrur olduğumu hissetmedim. Azize'nin güzelliğini hemen affettim. Biraz evvel manasız çocuk oyununda ne kadar mesutsam orada bu Anadolu'dan gelen zabiti büyülemiş gibi hayrete uğratmaktan, kendime dünyanın en güzel ve tehlikeli mahlûku imişim gibi baktırmadan o kadar başım dönmüştü.

— Arkadaşım Zeyno, yeğenim Binbaşı Hasan Bey!

Ben yine aynada uzun ve ilk defa güzelliğine mağrur olduğum, bir kadın kolunun uzandığını, ince bir zabitin bu kolun sonundaki ele doğru öpecek gibi eğildiğini gördüm. Sonra çok tabiî ve hayli alayla:

— Bizim oyun bitti Hasan Bey, dedim. Şimdi asıl yeğeninizle barışmak oyunu kalıyor ki, bunda bütün kalbimle size muvaffakiyet temenni ederim.

Kalp ağrısı ben odama çıktıktan sonra başlıyor. Orada Azize'nin karyolasının karşısındaki şezlonga, bana her vakitki gibi yatak yapmışlardı. Orada, onu görmeye gittiğim zaman, saatlerce yataktan yatağa konuşuyorduk. Bu defa Azize'nin boş yatağına bir türlü uyuyamayan gözlerle baktım ve hâlâ anlatamayacağım bir rahatsızlık, bir

(1) Çekicilikle.

bedbahtlık duydum. İçim boştu, hayattan memnun değildim, Saffet'e kızgındım, aşağıda yeğenine barışmak için naz eden Azize ile Hasan Bey'i gülünç ve aptal buluyordum. Hulâsa hep manasız şeylerin, gülünç bulduğum şeylerin elinde esirdim; Azize'nin yukarıya çıktığını duyunca arkamı çevirdim. Gözlerimi kapadım ve uyuyor gibi yaptım. Fakat o biraz heyecanlı ve biraz da mesuttu. Geldi yorganımı çekti.

— Hasan'la yarın Göksu'ya kadar sandalla gideceğiz. Parlak bir gün olacak, takımları götürüp çay içeceğiz. Sen de geleceksin. Ancak senin sayende gidebiliriz. Zeynocuk, annem ikimizi yalnız bırakmaz.

Azize'yi dürüşt[1] bir tavırla ittim:

— Benim yarın işim yok mu zannediyorsun? Hem sabah oluyor, haydi bakalım, ben uyuyacağım. Sabaha kadar gözlerimi kapamadım. Sabah olur olmaz eve dönmeye iyice karar verdim.

Fakat sabah olunca Azize'nin yalvarmasına karşı yumuşadım ve o gün Göksu'ya gittik.

2

BERABERE

Hava çok güneşli ve çok güzeldi. Azize'nin annesi de kardeşleri de bu Göksu seferine katıldılar. Yalıdan hareket ederken, geceki buhranı atlatmış ve içimde soğuk ve lâkayt[1] bir aksülâmel[2] başlamıştı. Akşam geçen heyecana nâdim[3] olmuştum. Bunu kendi yaşıma ve başıma yaraşmayacak kadar iptidaî buluyordum. Zabit, herhangi bir kışla zabiti idi. Onunla meşgul olmamaya hemen karar vermiştim. Yalnız sandala binerken Azize'nin ve ailesinin kutudan çıkmış gibi yepyeni ve Avrupa'nın merkez şehirlerinde gibi özentili bir moda ile giyinmelerine mukabil, Hasan Bey her gün giydiği yıpranmış üniforması ile çok tabiî görünüyordu. Onun da bayramlık üniformasıyla pırıl pırıl gelmesini ve bu vesileyle onu da Azize ailesiyle tasnif etmeye gayrişuurî[4] bir halde zihnim hazırlanmıştı. Böyle basit ve tabiî ve bu gülünç süslenme, yeniden görme vaziyetine lâkayt kalan adama, ister istemez kendimi yakın buldum. Bu süslü ve güzel aile ortasında o ve ben gündelik iki insan, herkese benzeyen tabiî iki insandık.

---

(1) Umursamaz.
(2) Tepki.
(3) Pişman.
(4) Bilinçsiz.

İki sandala ayrıldık. Ben Azize'nin kardeşiyle beraberdim, Azize de annesi ve Hasan'la bir sandala bindi.

Bu sabah parlak güneşin altında daha kavi,[1] daha yanmış; kudretli görünen genç Binbaşı benimle meşgul görünmüyordu. Bir akşam evvelki oyunu, Azize'nin güzel ve sarışın başı unutturmuş gibi görünüyordu. Hakikat, gece oldukça uzun konuşmuşlardı. Bu sabah da bana gülünç görünen, o beyaz tül bulutları içindeki altın saçlı, bebek yüzlü kız kasvetli bir erkekte biraz hoş gördüğüm bir zaaf ve rikkatle[2] Binbaşı'yı eteğine bağlamıştı! Azize'nin kırıtmalarını, sunî nazlarını pek fazla bir incizapla seyrediyordu.

Ömrümde ilk defa Azize'nin erkek kardeşiyle yapmacık bir edebiyat lâkırdısı tutturdum ve bize on metre uzakta giden sandaldakileri görmüyor ve hissetmiyor gibi görünüyordum. Fakat kayıtsız görünmek için ben mücadele ediyordum. Halbuki Binbaşı Hasan Bey hakikaten bizim sandalla hiç meşgul değildi. O gün çok kuvvetle hissettim ki erkekler, kayıtsız oldukları zaman, umumiyetle tabiî bir surette hiç bir kuvvet sarfetmeden kayıtsızdırlar. Halbuki kadınlar, benim gibi yirmi beşine gelmiş daha çok kafasıyla yaşamış müstakil ruhlu bir kız bile, gerçekten kayıtsız olmak için hayli derunî bir emek sarfetmek mecburiyetindedir.

Birdenbire içimin çok sıkıldığını, oraya geldiğime pişman olduğumu, yanımdaki kafasız iki çocukla yalandan meşgul görünmek istemediğimi hissettim. Kayıkçıyı arkaya gönderdim, kürekleri aldım, güneşin altın ateşi içinde kaynaşan mavi suların üstünde sandalı aldım götürdüm. Biraz sonra ben de, hakikaten yalnız güneşi, suları, karşımızdaki yeşil ve zarif tepeleri görüyor, yalnız sandalın gittikçe artan hızıyla, dirseklerime kadar sıvadığım kollarımın götürdüğü, yarattığı hızla meşguldüm;

(1) Sağlam.
(2) İncelikle, naziklikle, sevecenlikle.

hava, güneş ve hareket bende genç ve mesut bir sarhoşluk yapmıştı.

Derenin ağzına yaklaşırken birdenbire, bir gece evvelki elektrikli salondaki oyunu, içimde şimşek darbesiyle aydınlatan bir ses:

— Dikkat, sizi geçeceğim, diye haykırdı, başımı çevirdim, Hasan Bey de sandalcının yerine geçmiş, daima kazanan bir hızla beni geçmeye çalışıyordu. Bilmem neden hissettim, fakat içimden erkeklerin bir kadına tesir etmek için sadece erkek olmaları kifâyet etmez; maddî, manevî; kafa, kol ve kalp kuvvetlerinin son çaresini sarfetmeye mecbur olurlarsa o kadınla mücadele, o kadını yere vurmak için gayızla,[1] şiddetle karışık bir haz duyduklarını, birdenbire anlar gibi oldum ve bu anlayış bana kuvvet ve sükûn verdi. Onun için olanca kuvvetimle sandalı götürürken telâşsız bir sesle cevap verdim:

— Kim yarışta kaybederse, çayı o pişirecek ve bütün hizmetleri o görecek!

— Kabul.

Olanca kudret, maharet ve bir nevi ihtirasla sandal yarışı yaptık. Sabahleyin başlayan sıkıntı ve kırıklık tamamıyla geçmiş, en canlı bir heyecanla Binbaşı ve ben birbirimizi yenmeye uğraşıyorduk. Bu gecenin fikrî saklambaç oyununda bulduğumuz zevk bizde hemen uyandı. Yine ne Azize, ne de bizi seyreden insan ve tabiat muhitini hissediyorduk.

Güneşli, mavi bir gök altında, güneşli, mavi sular üstünde bir kadın ve bir erkek birbiriyle en manalı ve en zor bir yarış yapıyordu. İkimiz de hissediyorduk ki bu yarışta kazanan taraf istikbalde de diğerinin hayatında hâkim ve galip kalacaktı. İkimiz de bir nevi muharebe ihtirasıyla ötekini, ölüm pahasına bile olsa yenmek azmiyle dişlerini sıkmış ve bütün kudretini bu yarışa vermiş kürek çekiyorduk.

(1) Öfkeyle, hınçla.

— Çok yoruluyorsunuz, ben galip gelsem de çayı pişiririm, azıcık kürekleri yavaşlatınız.

— Bu harp değil, spor, Binbaşı Bey, bunda hile olmaz, açık oyun, birbirini zayıflatacak teklifler yok.

— Kabul! Arş!

Yine olanca kudretimizle sandalları uçurduk, derenin ortasına direkli bir yere kadar geldik. Direklerin altından geçince yarış bitecekti. Artık yarış, birbirimizi unutacak, yalnız zafer isteyecek kadar ruhumuzu sarmıştı. Hep bir ağızdan Azize ve ailesi haykırdı:

— Berabere, berabere!

Evet, son noktayı sandallar baş başa geçtiler.

Binbaşı, Azize'yi ve anasını sandaldan çıkarınca yanıma geldi, elini uzattı, güreş meydanında birbirini yenememiş iki pehlivan gibi birbirimizin elini sıktık. Binbaşı'nın yüzü kırmızı, gözleri bir nevi harp ateşiyle yanıyor gibiydi. Azıcık kısılan bir sesle:

— Yarış uzun sürecek ve mutlaka bir taraf mağlup olacak, dedi.

— Her zaman berabere kalsak nasıl olur?

— Kabil değil, olmaz Hanımefendi, mutlaka bir taraftan bir taraf mağlup olmalı.

— Olmazsa?

— Öyle şey olmaz. Mutlaka bir tarafın sırtı yere gelmeli ve mağlubiyetini itiraf etmeli.

— Her zaman yarışlar hakem huzurunda olmaz, yenilen taraf yenilmeyi kabul etmezse...

— Ben, kendi hesabıma bir asker sözü veriyorum ki mağlup olduğum gün itiraf ederim. Siz de aynı sözü verir misiniz?

Birdenbire tehlikeli bir mevzua, hem de kendi ihtiyatsızlığımla giriştiğimizi anladım ve pişman oldum. Karşımdaki aceleci, çılgın gözlerle gözlerimi arıyor ve cevap bekliyordu. Biraz uzakta beni bir ağaç altında bekleyen, minimini çantasından, aynasını çıkarmış küçük kırmızı burnunu pudralayan Azize'ye seslendim:

— Azize, gel, dönüşte ikinci bir yarış yapacağız, mesafeyi tayin et!

Binbaşının kızarmış yüzü hakikî bir gazapla karardı:

— Ben, yeni kadınları erkekler gibi mert ve açık zannettim, siz spor kaidesine riayet etmiyorsunuz,[1] kaçıyorsunuz.

Ben, en masum ve kendimde varlığına ilk defa şahit olduğum hileci bir zahmetle:

— Kayık yarışından başka bir yarış mı demek istediniz. Ben maalesef ne boks yaparım, ne de güreş ederim. İsterseniz çaydan sonra koşmaca oynarız.

Hâlâ yüzü karanlık, fakat biraz gülümser:

— Sizi, en iyi kaçmaca yarışı yapacaksınız zannediyorum.

Ben de azıcık kızdım:

— Kaçmak âdetim değildir, dedim. Fakat her yarışta berabere kalacağımıza kanaatim var.

Azize'nin yanına giderken bu söylediğim söz bir geleceği haber veren cümle gibi geldi. Hakikaten babacığım, nitekim de berabere kaldık. Çok yorulduk, çıngırağı çal ve çay iste, hikâyem çok uzundur.

Çay geldikten sonra Doktor'un yüzü daha müteessir ve derin bir alâka ile genç kızı takip ediyordu. Çaydan sonra kızına da kendisine de sigara yaktı. Yine eski vaziyetlerinde oturdular. Kızın başı babasının dizine daha düşkün bir sokulganlıkla dayandı ve hayli zaman sessizce alevlere baktı. Doktor görmeden genç kızın yanaklarından iki damlanın yere düştüğünü hissediyordu. Eliyle kızının alevlerden renk alan yumuşak saçlarını okşadı, biraz ince ve biraz alaycı:

— Bu berabere kalmaktan seni memnun görmüyorum Zeyno, yoksa galip olmak mı istiyordun?

— O çok feci olurdu baba. Belki kalp ağrısı o zaman öldüren bir ağrı olurdu.

(1) Uymuyorsunuz.

— Mağlup olmak ister miydin?

— Kim bilir!

Uzun bir sessizlikten sonra, Zeyno, babası yokmuş gibi, kendi kendine konuşur gibi, ciddî ve tatlı, sesi daha derin, daha belirsiz bir hüzünle hikâyesine devam etti:

— Çaydan sonra Küçüksu çayırında bir süre çocuk gibi ciddî oynadık. Azize de kardeşleri de hatta süslerini, yeni esvaplarını nihayet unuttular. Karanlık kış günlerinde insanı ısıtan ve hatırası vücudunda kalan sıcak bir gün gibi hepimiz temiz ve tabiî bir neşe ve zevk içinde oynadık, oynadık; en nihayet çayırda Binbaşı'yla aramızda beş dakikalık bir sürat koşusu yaptık. Büyük bir ciddiyetle yerini tayin ettik. Mutlaka berabere kalmak için karar vermiştim. Maşlahımı, başörtümü attım, sonunda dedim ki:

— Hasan Bey'in çizmeleri ökçesiz, ben iskarpinle ona çıkışamam. Yerde çamur var, çoraplarla koşamam.

Hasan Bey derhal en tabiî sesiyle:

— O halde ikimizde yalın ayak koşalım.

Bu, Azize'nin annesini biraz memnun etmedi. "Çocukluk lâzım değil", diyordu. Fakat gençler oralarda değildi. Biz son derece ciddiyetle ayakkabılarımızı ve çoraplarımızı çıkardık. Vaziyet aldık. Hakem olan Azize'nin kardeşi saatini çıkardı ve işaret verdi.

Bana kürek çekmekten daha çok müşkül gelen bu kuvvet ve sürat müsabakasında nefesim kesilecek ve bayılacağım zannettiğim dakikada hakem yine haykırdı:

— Berabere, berabere!

Yine beş dakikanın sonunda omuz omuza berabere kalmıştık. Bu defa Binbaşı'nın yüzü daha müteessirdi.[1]

Deniz kenarında çoraplarımızı giyebilmek için ayaklarımızı yıkadık. Hasan Bey:

(1) Üzüntülü.

— Bir asker için en büyük felâket berabere kalmak. Ordu berabere kalırsa ne ehemmiyeti, ne de hayat hakkı olur, mutlaka ya galip, ya mağlup olmalı, diyordu.

Dönerken Azize'nin sandalına annesinin yerine ben bindim. Azize, annesinin yerine benim gelmemden Binbaşı'yla daha serbest anlaşacaklarını, söyleşeceklerini ümit ediyordu. Fakat, o çok mesut günün sonu olmasından mıydı ne idi, bilmiyorum, üçümüz de sessiz ve biraz mahzunduk. Ben Boğaziçi'nin eflâtunlaşan, nazikleşen pembe, mavi, ince sis renklerine bakıyordum, Hasan Bey ceketsiz küreğe oturdu, alâkadar ve arkadaş bir sesle:

— İkimiz de terledik ve ikimizin de kalın giyeceği yok, kürek çeksek nasıl olur?

Biz kürek çekerken [Azize'nin] bu akşam renkleri içinde beyaz tuvaleti, sarışın başı çok güzel görünüyordu. Küçük yüzünde her zaman manasız bir bebek gibi bakan mavi gözleri kurşunî, seyyâl[1] iki yıldız gibi solukluğu ve parlaklığıyla çok cazip görünüyordu.

— Kurşunî gözlü güzeli çekiyoruz, Hasan Bey, dedim.

Hâlâ unutamayacağım yarı acı bir mana ile:

— Daima kurşunî gözlü güzeli çekeceğiz, dedi.

Azîm[2] bir tevekkül, fakat hüzünle ve garip bir keselle[3] Azize'yi çekerken o, manasız sesiyle Fransızca şarkıları mırıldanıyordu. Evvelâ arkamdan Binbaşı'nın eğildiğini, onun yüzünü aradığını zannettim, başımı çevirdim, eğilmişti. Fakat birbirinin hareketleriyle ahenkdâr, suları yaran küreklere ve onların arasına akisleri düşen ikimizin başlarına bakıyordu.

Ertesi sabah tramvayda uzaktan iki yabancı gibi selâmlaştık ve bir hafta onları görmedim.

---

(1) Akan.
(2) Büyük.
(3) Bıkkınlıkla, tembellikle.

3

SAFFET – HASAN

O hafta Saffet'le ilk kavgamız ve uzunca süren bir geçimsizliğimiz oldu. Saffet benim bir gece diye gittiğim Azize'nin yalısında iki gece kalmamdan yarı şaka, yarı ciddî bir şekilde şikâyet etti. Boğaziçi'nden geldiğim günün ertesi, ben sokaktan geliyordum, Saffet de bana güya çay içmeye geliyordu. Bizim evin kapısının önünde karşılaşmış, derhal birbirimize sitem etmiştik. Ben onun davete gelmemesine hayli kızmıştım. O, hastalarının çokluğundan, imkânsızlığından bahsederken ben de samimî olmadığını, ukalâ olduğunu söyledim. Derin bir hayretle yüzüme baktı. Ben her zaman onunla, bizim Avrupa taklidi yapan yeni cemiyetin nasıl acemi ve zavallı olduğu tenkit ederdim ve Azize alafrangalığını çok azgın bir şekilde izhar ederse[1] ikimiz de çok sevdiğimiz bu küçük kızın muhitinden biraz uzaklaşırdık. Her zaman açık ve her fikrine müşterek bir arkadaş diye telakki ettiği Zeyno'yu birdenbire hırçın ve alelâde şımarık bir kız gibi görünce hakikî bir endişe hissetmiş olacak ki birdenbire:

— Hasta mısın Zeyno? dedi.

— Niçin sordun?

— Seni biraz değişmiş buldum. Gözlerin ve yanakların hummalı, nabzını uzat!

---

(1) Belli ederse.

Ben kahkaha ile güldüm:

— Dün Göksu'ya gittik. Azize'nin yeğeniyle kayık yarışı yaptık, güneşte yandım, biraz spor yaptım.

Saffet hiç Azize'nin yeğenini merak etmedi, sükûnla:

— O halde çok iyi olmuş. Azize'nin sıhhati nasıl?

Saffet, Azize'nin ailesinin doktoru sıfatıyla sadece hastasının sıhhatini soruyordu. Bilmem neden, ben Saffet'in bu vaziyetinden memnun olmadım. Onun telâş etmesini, benimle meşgul olmasını, Azize'nin yeğenini kıskanmasını istiyordum. Belki de ona kendi acayip hislerimi anlatmak ve konuşmak istiyordum. Çünkü, bu Binbaşı Hasan Bey hadisesine kadar onunla her hissimizi, her fikrimizi iki serbest arkadaş, hatta iki fen adamı gibi tahlil eder, konuşurduk. Fakat aynı zamanda, düşünüyordum ki Hasan Bey hadisesinde hiç fevkalâde bir şey yoktu. Ben Almanya'da bulunduğum senelerde de İstanbul'daki Dârülfünûn'a gittiğim bir sene zarfında da erkek arkadaşlarımı hiç kadın arkadaşlarımdan ayırmamıştım. Kaç defa yarış yapmış, kaç defa gezmiştik, fakat hiç, ama hiç dikkati çekecek bir hal, hatta bir his olmamıştı. Saffet de sevdiğim erkek arkadaşımdı. Bu arkadaşlık arasında hiç bir şeyin tatmin etmediği, birbirimizin huzuruna, fikrine, hissine karşılıklı bir ihtiyaç hissederdik. Bu ihtiyaç bir kadın ve erkek incizâbından fazla ikimizi birbirimize bağlamıştı. Öyle hissediyorduk ki Saffet ve ben nişanlı olmasak, ikimiz de başka insanlarla evlensek, ne onun hayatında sevilen bir kadın, ne benim hayatımda sevilen bir erkek birbirimize karşı hissettiğimiz bu garip ihtiyacı tatmin edemeyecekti. Biraz da yaşımızı ve tecrübemizi mübalağa eden iki insan sıfatıyla hayatın histen başka tarafına sunî bir ısrarla fazla ehemmiyet veriyorduk ve sırf cinsî ve maddî incizaplarla birleşen hayatlarda istikrar ve saadete inanmıyorduk. Böylece kendimizi hayat muhakemelerini aşktan başka şeylere istinat ettiren[1] iki

(1) Dayandıran.

insan telâkki ediyorduk. Hakikat, hayatta senelerden beri birbirimizin arkadaşlığından fazla, bir şey istememiştik. Yalnız ilk defa olarak ben insanların kafa ve kalpten daha başka anasırla[1] yoğurulmuş, hayli karışık mahlûkat olduklarını düşünüyordum. İlim ve muhakemenin insanı her zaafının üstünde tutacağından azıcık şüphe etmeye başlamıştım. Cümle-i asabiyenin[2] insanları sürüklediği isimsiz ve nihayetsiz zaaflar ve iptilâlardan masuniyet[3] herkese müyesser[4] değildi. Kim bilir böyle zayıf insanları kafasıyla, kalbiyle yüksekten muhakeme eden bizim gibi ukalâlar belki en çok ve en devamsız surette cinnet ve zaaflara esir olabilirdi.

O hafta nasıl geçti bilmiyorum. Yalnız, Saffet'in şaşırmış ve endişeli, benim hiç bir şeyden memnun olmadığımı ve biraz da yaralı olduğumu iyi biliyorum.

O hafta geçince ikinci bir hoşnutsuzluk da Azize'nin beni, hatta telefonda bile hiç aramaması oldu. Bununla şiddetle alâkadar oluyordum. Halbuki Azize hem yaşı benden küçük, hem de aklı daha zayıf olduğu için durmadan beni arar, hiç olmazsa telefon ederdi. Ne vardı? Şüphesiz hayatında yeni bir unsur, nişanlanmak istediği bir erkek vardı. Muhayyilem günlerce sade onları düşündü, temaslarının bütün teferruatını sinema filmi gibi gözlerimin önünden geçirdi; Boğaziçi, mehtap, Azize'nin yalısının kuytu ve sıcak köşeleri, Hasan Bey...

Hafta sonunda kalbimdeki mühim derdi, öküzü boynuzundan yakalar gibi, yakaladım. Eski itiyadımın[5] verdiği vuzuhla[6] kalbime baktım. Çok iptidaî ve gülünç bir hal vardı! Bu, henüz bir muhayyile zaafı halinde olduğu için söküp atmaya karar verdim. Bunun tek çaresi Saffet'e

(1) Unsurlarla.
(2) Sinir sisteminin.
(3) Korunma.
(4) Kolay.
(5) Alışkanlıklarımın.
(6) Açıklıkla.

bunları anlatmak, onunla bu hissi doğduğu yerde boğmaktı. Buna karar verdikten sonra paltomu giydim, ellerim ceplerimde, başım havada Saffet'i bulmak için Gülhane yolunu tuttum.

Hava berrak ve soğuktu. Başımın üstündeki bulutsuz, parlak, mavi gökte altın bir güneş vardı. Fakat bu güneş burnumu, yanaklarımı soğuk çarpışlarıyla döven rüzgârı bir türlü ısıtamıyordu. Ben, yüzümü gökteki bu sıcak noktaya çevirmiş ve böylece yürümeye çalışıyordum. O kadar ki, yanımdan gelip geçenleri görmüyor gibiydim. Çok yürümek, çok yorulmak, Saffet'e anlatacağım şeylere aklın yatacağı bir şekil vermek için zaman kazanmak istiyordum. Onun için parkın aşağı kapısından girip oradan Gülhane'ye gitmeye karar vermiştim.

Parka girdiğim zaman henüz sabah saatleriydi. Buna rağmen ileride ağaçlar arasında tek tük çiftler kımıldıyor, kadınların yüzleri ve kıyafetleri biraz acayip sınıftan oldukları hissini veriyordu. Müzeye çıkan dar yola saptım ve yokuşu çıkarken yine zihnim tamamıyla kendi işime daldı ve muhiti görmez oldum. Bir aralık ince, uzun bir askerin yukarıdan indiğini farkeder gibi oldum ve çok sürmeden tam yolumun üstünde durduğunu hissettim. Bir şimşek gibi aşağıda gördüğüm acayip kadınları düşündüm ve bu saatte parktan her geçen kadının bu acayip sınıfa mensup olarak sayılması imkanı zihnimden geçti, onun için ısrarla başka taraftan geçmek istedim ve yalnız karşımda duran adamın bu hareketimi görür görmez yol vermek için bana aşina gelen bir çeviklikle yana sıçradığını görünce başımı çevirdim, baktım:

— Affedersiniz Hasan Bey, az daha sizi görmeden geçecektim, nasılsınız?

İnce yüzü bulutlanmış, isteyerek selam verilmemiş bir adam gibi bozulmuştu. Hatta elini uzatmadığına, sadece bir asker selamı verdiğine dikkat ettim. Bende birdenbire nezaketsizlik etmiş olmanın azabı hasıl oldu. Ve

onu tamir etmek istedim. Azize'yi sordum, Boğaziçi'nin ne halde olduğunu sordum, biraz lâkırdıyı uzattım. Yüzündeki karaltı yavaş yavaş kaybolmakla beraber hâlâ bütün vaziyetinde ve başındaki askerî ve resmî katılığı muhafaza ediyordu ve son derece bir gayretle gözlerini gözlerime bakmaktan menediyordu. Bu defa da dargınlık bana geçti, birdenbire lâkırdımı kestim:

—İşinize mâni olmayayım. Allahaısmarladık, dedim ve bu defa uzatılan eli ben görmeden süratle yürümeye başladım. Arkama bakmadan onun orada, ayakta bana baktığını, arkamdan gelmek için büyük bir arzu hissettiğini biliyordum. Kalbim olanca şiddetiyle atıyordu, bir haftadır şiddetle mustarip[1] olduğum hırçınlık ve azap geçmişti, ben de arkama dönmek, hiç olmazsa onun orada durup durmadığını anlamak için yanıyordum.

Gülhane'nin kapısına kadar geldim, fakat Hasan Bey'i gördüğüm dakikadan beri, bugün Saffet'le açık konuşamayacağımı biliyorum. Hem konuşacak ne vardı? Anlatacak bir tek tabiî olmayan şey yoktu, tabiî olmazlık tamamıyla derunî bir şeydi ve yalnız kalbimde idi. Ben nasıl ona:

— Saffet, yakışıklı bir zabit gördüm, beğendim, diyecektim; o, bunu o kadar tabiî bulacaktı ki.. Ve bundan fazla da bir şey yoktu.

Gülhane'de Saffet'in ameliyatta olduğunu, görmek için bir saat beklemek lâzım geldiğini haber alınca büyük bir tehlikeden kurtulmuş gibi nefes aldım ve derhal döndüm. Garip bir hisle yine Sultanahmet'e çıkacak büyük kapıyı bıraktım, geldiğim yoldan dönmek için yolu uzattım, öğle saati yaklaşıyor ve hava biraz ısınıyordu.

Yolun tesadüf[2] noktasına gelince bilmem neden hayret etmediğim ve belki de tahmin ettiğim şeyi gör-

(1) Acıyla çekmekte.
(2) Karşılaşma.

düm. Hasan Bey, o küçük yokuşta ayakta bekliyordu, bu defa ikimizin de dişleri görünüyor, gözleri parlıyordu. Elime almak için ta uzaktan ince, kavî pençelerini uzatıyordu. Ve elimi alır almaz, hemen, ihtiyatsız[1] ağzına götürüyordu.

— Hava ne kadar ısındı, deniz kenarına kadar yürümek istemez misiniz?

— Ben de bu gezintiyi teklif için Saffet'e kadar gittim, fakat ameliyatta buldum.

Yüzünün yine şiddetle karardığını gördüm.

— Rahatsız etmezsem ben size refakat edeyim, parkta bu saatte çok acayip insanlar var. Yalnız gezmeniz iyi olmaz, zannındayım.

Çok mütevazı, çok dost bir tavrı vardı. Ağaçlar arasındaki gölgelere, sevgili ile gezmeye gelmiş bir kadına benzemek endişesine onun efendi vaziyeti mâni idi. Sessizce, beraberce yürüdük. Sarayburnu'na kadar gittik. Bir çocuk kadar heyecanlı ve mesuttum. Konuşmak istemiyordum; yanımda yürüyen insanın da kalbi aynı hislerle sarsılıyordu, biliyordum. Kalplerimiz büyük bir sanatkârın akort ettiği iki güzel keman gibi birbiriyle tamamıyla ahenkli, aynı şarkıları çalıyordu. Deniz kenarından dönerken ikimizde de biraz sonra bitecek olan bu sesiz saadetin matemi başlamıştı. Birbirimizden uzak yürümeye çalıştıkça mıknatıs gibi birbirimizi çekiyorduk.

— Şu müzika yerine çıkmaz mısınız?

Oraya da çıktık. Parkın her köşesini, böyle giderse ayrı ayrı tetkik edecektik. Yokuştan inerken içimden, artık muhakkak bu tehlikeli saadete bir son vermeye, kapıda ayrılmaya karar vermiştim. Zihnimde ayrılmak için alacağım katî tavrı düşünürken o, birdenbire başını eğdi, yüzüme baktı. İlk defa gözlerimiz her zamanki zahirî perdelerini örtmeden heyecanlarıyla birbirlerine bak-

(1) Sakınmadan.

tılar. İkimiz de gafildik, ikimiz de elektrik cereyanı geçmiş gibi titredik, sarsıldık; tatlı bir titreme ile ayakta duramayacak kadar kendimizden geçtik. Bu, bir an içinde geldi, geçti. Birbirimizin sırrını apaçık görmüştük. Fakat ikimiz de ötekine mağlup olmamaya karar vermiş bir pehlivan ruhu taşıyorduk.

— Taşların üstünde düşeceksiniz, koluma girmez misiniz?

— Teşekkür ederim, yürüyebiliyorum.

Dudaklarını ısırdı. Filhakika yolu bozmuşlardı, hatta biraz ötede büyücek bir hendek vardı. Eteklerim dardı, atlamak imkânı yoktu, ne yapacaktım. Hendeğin başına gelince durdum.

— Sizin, benim kadar koştuğunuz, benim kadar kuvvetli olduğunuz malum. Fakat buradan atlamaya eteklerinizmâni, sizi geçirmemde ne mahzur görüyorsunuz?

— Hiç bir mahzur görmem Hasan Bey, yalnız dar eteğin ne kadar manasız bir şey olduğunu düşünüyorum.

Çelik gibi bir kol belimden yakaladı, karşıya beraber atladık. Fakat atlarken benden fazla onun başı dönmüş olacaktı ki âdeta kolu belimde, bir an kendisine muvazene aradı. Ömrümde kimsenin kalbinin bu kadar dehşetli bir gümbürtü ile attığını görmeyecektim.

— Başınız mı döndü? dedim.

— Hayır, iyiyim, teşekkür ederim.

Evvelâ sahibini göremediğimiz bir ses seslendi:

— Maşaallah, çifte kumrular.

— Mahmuz, çizme yerinde ama cepler tıngır mıngırdır güzelim, sen gene...

Lâkırdı bitmedi. Ağaçların arasından meydana çıkan iki garip kıyafetli, ağızları ispirto kokan, gözleri kırmızı adamla Hasan Bey gırtlak gırtlağa boğuşuyordu.

Hasan Bey için endişe, hicap, azap hepsi birden bu sabahın zaafını ödedi. Aşağıda dolaşan bir polis koşup

geldiği zaman Hasan Bey'in kalpağı çamurlu, yüzü mosmordu, iki genç külhanbeyinden biri yerde öteki burnundan akan kanı kırmızı mendiliyle durdurmaya çalışıyor ve durmadan küfür ediyordu.

Hasan Bey sakin ve kavî görünüyordu, polise adresini verdi.

— Hanım hemşiremdir, bu efendiler terbiyesizlik ettiler. Hemşiremin karakola gelmesine lüzum yok, ben kendisini bir arabaya bindireyim ve karakola gelir izahat veririm.

Polis hürmetle selâm verdi. Parkın kapısına kadar sessiz yürüdük. İkimizin de içinde nihayetsiz bir utanma vaziyeti vardı. Son dakika ayrılırken elimi biraz kuvvetli parmakları arasında tuttu. Titreyen bir sesle:

— Sizi bu sıkıntılı vaziyete soktuğuma ne kadar müteessirim bilseniz.

Ben gülerek:

— Teessürünüzü iki zavallı adam ödedi galiba!

— Öldürmediğime çok nâdimim, ucuz kurtuldular.

Güldük ve ayrıldık. Tramvayla döndüm ve gelirken bu hadiseden sana ve Saffet'e bahsedip etmemeyi düşündüm. Fakat bahsetmek arzusu tasavvurda kaldı.

O akşam Azize telefon etti. Akşam yemeğine beni Saffet'le beraber Pera Palas'a davet ediyordu. Yemekten sonra gece otomobille Boğaziçi'ne gidecektik ve ertesi gün cuma idi, hava iyi olursa Boğaziçi'nde gezecektik. Telefonla Saffet'i davet etmiş, benim kabul etmem şartıyla muvafakatini almıştı. Yalvarıyordu. Benim umumî yerleri sevmediğimi biliyordu, fakat ne olurdu. Annesi onu Hasan'la yalnız, ancak biz bulunursak bırakacaktı. Her zamanki manasız ve çocuk sesinde yalvarırken biraz kısılan bir ihtiras dalgası vardı.

Akşam Saffet'le Pera Palas'a girdiğimiz zaman, onlar gelmişler yemek salonunda dört kişilik bir masa işgal etmişlerdi. Saffet gözlüklü kocaman başı, iyi ütülenmiş

smokiniyle belli başlı bir âlim halini almıştı. Azize mavi bir tuvalet, mavi şifon örtülerle altın saçları, mavi gözleri, biraz boyası fazla kaçan küçük yüzüyle çok kibar olmasa bile dikkati çekecek derecede güzel görünüyordu. Hasan Bey dar üniforması içinde ince, uzun vücuduyla, yanmış, ince başıyla smokin ve açık tuvaletler arasında çok cazip bir tezat yapıyordu. Saffet'le Hasan'ı birbirine Azize takdim etti. "Zeyno'nun nişanlısı" derken kelimelerin üstünde isteyerek durduğu hissini aldım. Buna mukabil "Yeğenim Binbaşı Hasan" derken bunda "nişanlım Binbaşı Hasan" diye anlaşılmasını isteyen bir mana vardı. Hasan Bey çok ciddî ve kayıtsız bir tavırla bizi selâmladı. Halbuki Saffet açık kalbiyle onu derhal sevmiş ve büyük bir samimiyet gösterivermişti.

Elektrik, müzik, renk ve biraz sonra da dans başladı. Dört genç insanın mesut olması için, eğlenmesi için her şey vardı. Hatta bir iki haftadır durmadan dinlenmeden çalışmış olan Saffet'in bir çocuk gibi neşelendiğini, ayağını hafif hafif müzikle yere vurduğunu, dans etmek için gözümün içine baktığını hissettim.

Ben güldüm, umumî yerlerde hiç dans etmemiştim. Kaideyi bozamazdım. Benim biraz ağır ve oldukça suratsız tavrıma karşı Azize biraz yapmacık olduğunu hissettiğim çılgın bir neşe gösteriyor ve Hasan Bey'e çok asrî[1] bir genç kız tavrıyla görünmek istiyordu. Azize, gülerek:

— Bunlardan hayır yok Doktor, dedi, Zeyno bir softa kadar mutaassıp, zabit yeğen de dansetmeyi yeni öğreniyor, haydi biz kalkalım.

Küçük mavili kız, şişman, siyahlı genç adam; salonda dönen iki yaşlıca Amerikalı çift arasına karıştıkları zaman biz Hasan Bey'le baş başa kaldık. Bir zaman birbirimize bakmadık, sonra ben dans edenlerle meşgul göründüm; fakat o durmadan gözlerimi arıyordu; biliyordum,

(1) Modern.

gündüzki hadiseden kimseye bahsedip etmediğimi öğrenmek istiyordu. Fakat vakanın kahramanı olması o vakadan tekrar bahsetmekten onu menediyordu. Ben de biliyordum ki bundan başkalarına bahsedebilsem, bu vakayı gülünç bir sergüzeşt[1] diye orada, Azize ile Saffet'e söylesem, aramızda hasıl olan bu iki cürüm ortaklığı, aynı sırrı paylaşan iki insan halinden kurtulacaktık. İkimiz de aynı şeyle meşgul, fakat birbirimize bir şey söyleyemeyecek kadar müsavi[2] cesaretsizlik gösteren iki dilsiz insan gibi sustuk. Sonra o, tabiî olmaya çalışarak:

— Doktor iyi dans ediyor, dedi.

— Evet, Azize de iyi dans ediyor, siz ne zaman dans öğrenerek nişanlınız... Affedersiniz, yeğeninizle oynayacaksınız?

Nişanlınız derken kızaran Hasan Bey, bunu tashih de etmedi.[3] Dalgın ve kayıtsız, Saffet'le Azize'yi süzdükten sonra bana dikkatle baktı, sadece:

— Azize ile boylarımız uymuyor, sizinle iyi dans edebileceğimi zannediyorum, boylarımızda çok uyan bir ahenk var, öyle bulmuyor musunuz?

— Farkında değilim.

— Benimle dans etmez misiniz?

— Her halde Pera Palas'ta değil.

— O halde çabuk dönelim, yalıda gramofon var.

— Bu akşam zannetmiyorum.

— Ben acemiyim diye mi benimle dans etmiyorsunuz?

— Hatırıma gelmedi. Her halde bu akşam yalnız Azize ile iktifa ediniz.[4]

— Bana her vakit kurşunî gözlü güzeli çektirmek istiyorsunuz.

---

(1) Macera.
(2) Eşit.
(3) Düzeltmedi.
(4) Yetininiz.

Gülüyordu, fakat sesi acı idi ve benim müşterek, hiç bir an tanımayan, yabancı ve kayıtsız tavrımdan yaralanmıştı. Azize döner dönmez, Hasan Bey gitmek istediğini söyledi. Azize soruşturan gözleriyle Hasan Bey'in Saffet'i kıskanıp kıskanmadığını tetkik etmek istiyordu.

Otomobilde Azize önde oturan Saffet'le durmadan şaka ediyor, gülüyordu. Otomobil dağ [yolun]dan gidiyordu, Boğaziçi tepelerinin sonsuz ve mavi toprak açıklığındaki hülyalı, uzak sislere bakıyordum. Hasan Bey birdenbire başını çevirdi, alaylı bir sesle:

— Siz de benimle şakalaşınız Zeyno Hanım, dedi.

Azize cevap verdi:

— Bizi kıskandınız mı?

— Bunu Zeyno Hanım'a sormak icabeder.

Bu cümle Azize'nin ima etmek istediği mahremiyet ve muhabbeti öyle bir kırıyordu ki Azize'nin neşesi kaçmış gibi idi. Fakat Saffet etrafındaki bu kalp ağrılarından hiç haberli değildi. Hasan Bey'le ordunun sıhhati hakkında ciddî bir konuşmaya başladı.

Yalının kapısında inince Saffet kolumdan tuttu, çekti.

— Biz Zeyno ile rıhtıma biraz gidip geleceğiz.

Hasan Bey, oldukça katı bir asker selamıyla yanımızdan çekildi. Azize ile yalının büyük kapısından elektrikli avluya daldı. Saffet çok neşeli ve memnundu, kolu belimde hiç bir perdesi bir perdesine uymayan bir talebe şarkısı söylemeye çalışıyor, yanımda sarkan elimi arkadaşlıktan fazla bir dikkatle tutup şişman yanaklarına götürüyor ve zorla okşatıyordu.

— Bu Hasan Bey çok iyi bir çocuk, aferin Azize'ye. Fakat pek Azize'ye âşık görmedim. Sen ne dersin?

— Bana âşık gibi görünüyor, dedim.

Niçin dedim, bilmiyorum, Göksu'ya giderken Azize'ye nasıl uysal gözlerle baktığını hatırladım galiba. Saffet'in neşesi daha çok arttı. Yavaş yavaş döndük, yalının

kapısı aralıktı, ittik girdik ve yine kol kola merdivenlerden, yavaş yavaş çıktık.

Salona yaklaştıkça vuzuh peydâ eden,[1] evvelâ müphem bir mırıltıya benzeyen bir piyano sesi duyduk. Tatlı ve uzak, bizden ayrı bir âlemi ifade eden bir havayı bir tek parmakla piyanoda çalıyordu. Çok yumuşak ve hususî bir temasla piyano bir insan sesi gibi o acayip havayı tane tane perdeleriyle, garip bir ısrarla tekrar ediyordu. Ve bu havayı, bilmem neden, ıssız ve kurak bir beyabanda yalnız giden bir atın nal seslerine benzettim. O kadar yalnız, uzak ve güzide[2] bir sesti. Odaya yaklaşınca heyecandan kısılmış gibi arada tutulan güzel ve yanık bir erkek sesinin Kürtçe olduğunu anladığım bu havayı harikulâde bir değişiklikle, kâh mütehakkim[3] bir huşûnetle,[4] kâh zebûn[5] ve yalvaran bir yumuşaklıkla söylediğini duydum:

— Hey Zeyno, Zeyno, Zeyno!

Saffet kapıyı açınca kalın ve açık sesiyle güldü:

— Kırk yıllık hamal türküsünü ne güzel ve ne yeni bir şey gibi söylüyorsunuz, Hasan Bey.

Elektrik ışığı içinde piyanonun önünde biraz eğilmiş başıyla şarkısını söyleyen Hasan Bey birdenbire ayağa kalktı.

Biraz mahzun görünen yüzü bizi görür görmez açıldı.

— Azize elbise değiştirmeye gitti, hanımefendi komşuda imiş, ben de Şark'ta öğrendiğim bu şarkıyı çıkarmaya çalışıyorum.

— Yalan söylemeyelim, çıkarır gibi değil, çok defa çalmış gibi, söylemiş gibi şarkıya sahip görünüyorsunuz.

---

(1) Açıklık kazanan.
(2) Seçkin.
(3) Hükmeden.
(4) Sertlikle.
(5) Ezilmiş.

Beyaz dişlerini cazip bir samimiyetle açtı:

— Hakkınız var Zeyno Hanım, hem çalar, hem söyler, hem de oynarım!

Sonra boğazımı tıkayacak kadar tabiî kudret ve hasretiyle beni altüst eden erkek sesi, ıslıkla aynı havayı tekrara başladı. Şaşılacak bir vezni, bir ahengi vardı, kolu havada ağır ve ölçülü hereketlerle ince, uzun vücudu dalgalanarak odada oynamaya başladı. Sonra aynı yarı alaylı, yarı mahzun yüzüyle yaklaştı, elimden tuttu çekti, beraberce onun ıslık çaldığı tatlı hava ile birbirinden kollarımızın uzunluğu kadar ayrı olan vücutlarımız, aynı dolanma ve ahenkle kımıldayarak oynamaya başladık. Saffet şişman ellerini çırparak kapının önünde havaya uymaya çalışıyor ve gülüyordu. Elektrik avizesi altındayız. Şimdi derin bir yerinden kavrayan bu dalgalı ve çeşitli aşk ve raks havasıyla sallanarak, dalgalanarak ve fakat ayaklarımız, kollarımız, vücutlarımızın her zerresinde aynı dalgalanma ve hareketi yaparak büyük daireler çizip dönüyorduk, her [dönüşte] büyük aynada yüzü ciddî ve ağır, gözleri önünde, başı açık genç ve ince zabitle; uzun, ince saçları çıplak boynunda uçarak dönen kızı elele görüyordum. Ne oda, ne fikir, ne mazi, bir şey kalmamıştı. Yalnız vücutlarının her zerresi ilâhî bir ahenkle aynı hareket ve dalga içinde, coşkunluk içinde oynayan iki insandık ve ilk defa birbirimizi gördüğümüz bu aynada, bu harikulâde zevk ve baygınlığı seyrediyorduk. O akşam ilk defa, ölmez resimlerde gördüğüm birinci buseyi[1] birbirinden alan genç başların ifadesini etimde, kemiğimde anladım. Durmamak, daima, daima bu ahenkle oynamak istiyordum.

Kapının açıldığını duymamış olacağız, aynada uzun kolları kadar birbirinden uzak, el ele oynayan zabitle, koyu başlı kızın karşısında bebek gibi pembeler içinde süslü bir kadın oyuncağı kadar zarif Azize'yi gördüm. Hissiz,

(1) Öpüşü.

mavi gözlerinde şaşılacak bir ıstırap vardı; küçük elini uzatarak geldi, serbest eli havada, başını da vücuduyla sallayarak, ıslık çalarak dönen zabitin havadaki elini yakaladı. Bu raksın manasını ıstırapla sezen bu genç kız, bu ahengin içine atılmış, bozmak istiyordu.

— Maşaallah, bir kırmızı mendil, bir de cepken olsa...

İkimiz de uykudan uyanır gibi durduk. Saffet gülüyordu. Ben de gülmeye çalıştım, Hasan Bey daldığı rüyalı uykudan uyanmak istemiyormuş gibi bu defa da Azize ile aynı ağır ahenk[le] oyununu devam ettirmek istedi. Fakat şimi[1] ve fokstrotla[2] sıçramaya alışan alafranga vücut bu beyabandan gelen ahengi sezemedi, çarçabuk oyun bozuldu. Azize içinden gelen rahatsız edici hissi öldürmek için gramofonu kurmuş, Saffet'i yakalamış, sallanarak, titreyerek şiminin seri hareketleriyle dönüyordu. Saffet gülerek haykırıyordu:

— Zeyno, sen de Hasan Bey'e şimi öğret, haydi...

Ben bir koltukta ayak ayak üstüne atmış oturan Hasan Bey'e gittim. Vücudum muazzam bir baygınlıktan sonraki tatlı uyuşukluk ile yumuşamıştı. Gözlerimle gülerek Hasan Bey'in önünde eğildim ve elimi uzattım, elimi tuttu, yavaşça dudaklarına götürdü. Fakat öpmeden, birdenbire güneş gibi tutuşan sarı gözleri gözlerime daldı ve akan, yakan nazarlarıyla gözlerinden kalbime kadar gitti. Bir şey soruyor gibiydi, elimi çektim ve döndüm.

Yatak odasına gittiğim vakit dizlerim tutmuyor, başım, ellerim yanıyordu.

İki sarı ateş, aşkı olanca ateşi ve tehlikesiyle vücudumda tutuşturmuştu.

---

(1) *İng. Shimmy.* 1920'lerde meşhur olan, vücudu titreterek yapılan caz dansı.

(2) *İng. Fox-trot.* (Tilki adımı.) İki kişinin birlikte oynadığı Anglosakson kökenli dans.

Hasan Bey, şehirlerin erkeği değildi. Onun için beyabanlarda, tehlikede, ateşte insana eş olmalıydı. O kadar iptidaî, fakat tabiattan gelen bir kudreti vardı ki ertesi sabah bana evlenme teklif ederse kabul etmeye, Saffet'i, Azize'yi, her şeyi tepmeye, fırlatıp atmaya karar verdikten sonra, parmaklarıma parmaklarının sarılışındaki tahakkümü, sesindeki hararetli ve ateşli zulmü, ateşli gözlerindeki arzusunun ıstırap veren, acıtan hatırasını unuttum ve parça parça oluncaya kadar dayak yemiş bir adam gibi uyudum. Sabaha kadar; saatler süren, uçurum kadar geniş bir hendek üstünde, demir gibi bir kol belimden yakalamış beni atlatıyordu ve boş, karanlık fezada yanımda bir kalp, bir daha hissedemeyeceğim hızla, bir arzu ile atıyor, atıyordu.

Gözlerime güneş gelmiş olacak ki, yüzüm yanıyordu, ince bir neşeyle:

— Hey Zeyno, Zeyno, Zeyno... diye uyandırdı.

Azize üstüme eğilmiş, beyaz pijaması içinde bir bebek gibi gülüyordu. Gözlerinin yanı biraz çürümüş olmasına rağmen içi tuhaf bir ateşle yanıyordu.

— Zeyno'cuğum, dedi. Hasan beni dün akşam öptü, anlıyor musun, öptü. Artık nişanlanmamızı teklif etmemesi kabil değil, değil mi?

Elimle ittim ve yorganı başıma çektim. Hâlâ o hava, o hareket, o gözler ve o temas. Fakat artık zevkin yanında, çok, çok ıstırap vardı. Başıma çok ağır bir darbe yemiş gibiydim. Hızla kendimi toplamak lazımdı. Bütün manasını anlayamadığım bir kırıklık ıstırabı arasında en evvel izzeti nefsimi kurtarmak lazımdı. Tahlil edersem Hasan Bey'in hareketinde hiç bir fevkalâdelik, hiç bir taşkınlık yoktu. Nişanlanacağı, sevdiği kızın arkadaşına biraz hürmet, biraz da arkadaşça bir muhabbet göstermişti. Nazarları ve yüzü benim kendi kalbimde kaynayan şeyin bir aksi idi. Ben Hasan Bey'de bir zaaf görmek istemiş ve görmüştüm. Hem böyle basit bir erkek, biraz erkeğe ben-

zer, daima talebe hayatı yaşar bir kızla ne yapacaktı? Öyle zarif kadın, öyle süslü ve bebek gibi bir kız kendisi için yanıp tutuşurken... Tabiîliğine kendim de hayret ettiğim bir esneme ve gerinme ile güya kendimi daldığım uykudan uyandırdım. Aynanın karşısında tuvalet yapan küçük gölgeye seslendim:

— Azize'ciğim sen demin iyi bir şeyler söylüyordun, galiba yakında düğün ha!

O, biraz sevinmiş gibi; fakat hâlâ benim o kadar mühim havadise rağmen, yorganı başıma çekmemden duyduğu kadın endişesinden kurtulmamış olacak ki yarım bir dargınlıkla:

— Biraz geciktin, Zeyno!

— A yavrum, dün gece geç yattık, sahi sen daha geç yattın, nişan kararlaştırıldı, değil mi Azize'ciğim?

— Sen hakikat uyku sersemisin; dur, yatağının yanına geliyorum.

Geldi ve anlattı. O başka türlü anlattı. Fakat benim vardığım netice şu idi: Azize, o kelebek ruhlu çocuk, sefir karısı olmak ve hayatını Avrupa'nın kibar dünyasında geçirmek hülyasını kuran süslü kız, şimdi Hasan Bey'i, yani parasız ve mevkii, rütbesi yüksek olmayan genç yeğenini seviyordu. Bunun sebebini kendi tahlil etmiyordu. Fakat ben biliyordum. Evvelâ kurduğu cazip kadın ağına başka gençler kadar Hasan Bey kolay düşmemişti. En garibi kayıtsız da değildi. Fakat Azize'nin o kadar güzelliğine, içtimaî mevkiine, servetine, hatta her zaman muvaffak olduğu kadın ihtimamlarına rağmen mütehakkim ve serbest kalmıştı. Fakat bir balmumu gibi eritemediği bu asker yeğeninin aynı zamanda vurgun ve zayıf göründüğü dakikaları olmuştu.

Çok defa Azize, içinden, yeğenini iyice kendisine çektikten sonra evlenme teklif ederse reddetmeye ve bu suretle onun katı ve metin tavrından intikam almaya karar vermişti. Fakat bu beklediği teklif bir türlü gelmiyor-

du. Hasan Bey'in kendisini kıskandığını, sevdiğini zannediyordu. Hatta dün akşam Saffet'le dans etmesini bile şüphesiz kıskanmıştı. Bundan başka Azize, sanatkâr terzilerin elinden çıkan zarif tuvaletleriyle, boyalarıyla, göründüğü zaman çok zaaf gösteriyordu. Kaç defa ellerini öpmüş, saçlarını okşamıştı. Nihayet dün akşam biz çekildikten sonra Azize ona tekrar dans öğretmeye çalışırken birdenbire Azize'yi öpmüştü. Azize bu buseyi izdivaç teklifi takip edeceğine o kadar emindi ki, Hasan Bey'i o da öpmüş:

— Nihayet, söyle bakalım, demişti. Fakat buna karşı, Hasan Bey başını ellerinin içine almış birdenbire ağlamıştı. Azize, Hasan'ın kendisine âşık olduğuna kani olmak istiyordu. Bütün tavrı onu gösteriyordu. Fakat işin içinde Hasan Bey'in ruhunda bir sır noktası vardı ki ona nüfuz edemiyordu... O acaba ne idi? İşin içinde Hasan Bey'in peşinden koşan başka bir kız mı vardı? Çünkü yanlarında oturan Hasan Bey, uzun uzun ortadan kayboluyor, Azize'ye malum olmayan yerlerde geziyordu. Bu kısmını anlatırken belki de şuurlu olmayan bir şüphe ile Azize benim yüzümü, gözlerimi arıyor, fikrimi soruyordu. Ben, Hasan Bey'i az gördüğümü, tetkike zaman bulamadığımı, fakat her halde Azize'yi sevdiğine kani olduğumu samimiyetle söyledim. O zaman Azize birdenbire boynuma atıldı, hıçkıra hıçkıra ağladı. Azize'ye acıdığımı zannetmiyorum; fakat her halde hayatta her genç ve güzel kadına incizap duyacak olan bu kavî erkek, bu ateşli mizaç, Azize'yi istiyor, kendi görüşüne göre seviyordu.

O gün soğuk bir gün geçti. Yürüdük, yemek yedik, çay içtik; fakat akşamki çılgın neşeyi bulamadık. Azize hassas, hülyalı bir tavır almış, durmadan Hasan Bey'in gözlerini arıyor, onunla yalnız kalmaya çalışıyordu. Hasan Bey'in de o gün her zamandan fazla Azize'ye zaaf gösterdiğine kaniyim. Ben birdenbire zaten manevî olan ve zaman zaman birbirimizin ruhuna giriverdiğimiz sa-

hayı kapamıştım. Gözlerim içinde kalbim, beni ifade eden yolların üstüne resmî ve kayıtsız bir perde çekmişti. Hasan Bey'de biraz yaralanmış bir tavır vardı. Fakat o da fazla resmî bir tavır alıvermişti. En sıcak saha, o gün Saffet'le Hasan Bey'in yeni başlayan dostlukları, arkadaşlıkları idi. Saffet'e sordum:

— Bu basit, oldukça cahil zabitten ne anlıyorsun?

— Çok cazip ve mert çocuk, arkadaşlarımın en samimi, en iyisi belki o olacaktır.

4

KARARA DOĞRU

Akşam, evde odama çekilir çekilmez sobamı yaktırdım, elektrikleri yaktım, ateşin karşısındaki koltuğa oturdum, sabaha kadar düşündüm, düşündüm. Bir karar, katî bir karar vermek, bir hareket tarzı kararlaştırmam lâzımdı. Hasan Bey'in Azize'yi sevdiğine hiç şüphe yoktu. Fakat ben de istersem onu uzaklara, tehlikeye sürükleyebilecektim. Her halde karşılıklı birbirimizi çekiyorduk ve karşılıklı her tesadüfte birbirimize karşı kuvvetli kalabilmek için derunî bir gayret sarfetmeye mecbur oluyorduk.

Hayatta belli bir istikamet almış, hatta arkadaşını seçmiş, apaçık mesut ve sakin bir kızdım. Bütün mazim ve itiyatlarım daha çok fikrî ve ilmî idi. Şüphe yok ki bundan sonra da böyle olacaktı. Olmayacak şey ama, Hasan Bey ve ben tamamıyla Azize'siz ve Saffet'siz tesadüf etseydik ve evlenseydik her halde çok kuvvetli ve maddî bir incizâba rağmen ben, şiddetle bedbaht olacaktım, o, her süslü kadının, heyacan ve arzu veren kadının arkasından belki gidecekti. Bir zaman sonra ben, onu tatsız ve alelâde bulacaktım. O, benden, belki fazla erkeğe benzediğim ve basit olduğum için çarçabuk bıkacaktı.

Felâketli bir yola girecektik. O halde bütün bu noktaları düşündükten sonra bu zaafa yeniden galebe çal-

mak lâzımdı. Eğer cins münasebetlerinde ahlâk kayıtları kabul etmeyen bir kadın olsaydım Hasan Bey hayatımda kısa bir müddet için devam eden bir âşık olabilirdi. Fakat hiç de öyle değildim. Bu zaafı kırıp atmak kolay olmadığına kaildim. O halde, irademin olanca kuvvetiyle ondan içtinap edecek,[1] kafamı onun bana uymayan hususiyetlerini düşünmeye sevkedecek, yavaş yavaş bu heyecan ve tehlike bağını, geçmiş bir roman diye telâkki edecektim; ve zaman zaman bu zaafı duyarsam içimden bunu insanların vücuduyla doğan seyyiattan[2] addedecek muhakeme ve mantıkla, hatta kalbimin temiz ve rahat bağlarıyla öldürecektim. Bu nihayetsiz gece sabahın dokuzuna kadar uzadı ve ben kapım kilitli, hâlâ elektrikler önünde, içimde yaptığım ameliyattan ağzım tatsız, bütün kalbim bomboş kaldım. Elektrikleri söndürdüm, perdeleri açtım. Sokaktaki sisleri genç bir güneş kovuyor, sütçüler, gazeteciler geçiyordu. Sıcak bir şey içmek için çıngırağı çalmaya karar verdiğim zaman sokaktan, mektebe giden iki küçük oğlanın arkasından uzun [boylu] bir zabit geçti, Hasan Bey'di. Bizim sokaktan geçmesini bir manaya atfetmeyecek kadar kendimi, gece terbiye etmiştim. Döndüm, çay istemek için zili çaldım.

Sen ertesi günü, beyin ameliyatında bulunmak için Viyana'ya gittin ve ben seni sabah trenine götürdüm. Döndüğüm zaman saat yine dokuzdu ve ben kapıdan girerken aynı saatte yine Hasan Bey geçti. Yine bunu bir tesadüf gibi telâkkiye çalıştım. Fakat yedi gün her sabah aynı saatte pencereden baktım, hemen aynı saatte hiç pencereye bakmadan, oradan geldi, geçti. Belki evimin yerini bile bilmiyordu. Mutlak sabahları gittiği bir yer vardı.

O hafta her gün Saffet beni görmeye geldi. Hasan Bey'in Gülhane'ye onu ziyarete gelmiş olduğunu söyledi.

(1) Çekinecek.
(2) Günahlardan.

Ben artık sakin ve kayıtsızdım. Hasan Bey'in ismi bana geçmiş bir çılgınlığın mezarı gibi geliyordu. Öylece dinliyor geçiyordum.

Benim kalp ağrısının müşkül devresi başladığı bu günlerde senin seyahatte olman ve bu seyahati uzatman bana Allah'ın bir lütfu, inayeti gibi geldi. Tabiî olmaya, hayatımı bozmamaya büyük bir azimle karar vermiş olduğum halde bile, yine tasavvur ettiğimden fazla ıstırap çekiyordum. Yemek yemiyor, uyumuyordum. Hayat bomboş olmuştu. O zaman psikoloji okuduğumuz zaman "his" bahsinin bütün kısımlarını tekrar düşündüm. Hayatın nâzımı,(1) fiillerin hakimi, kim ne derse desin, yüzde doksan histi.

Kendimle mücadele yavaş yavaş bana gözlerimden yaş getirecek kadar müşkül bir ruh idmanı gibi geliyordu. Bazan sokaklardan geçerken herhangi küçük bir mahalle camiinin yıpranmış çuha perdeli kapısından dalmak, karanlık, rutubetli bir köşede, kalbimdeki bu zaafı silmesi için Allah'a yalvarmak isterdim. Bir gün sabaha kadar geçirdiğim kötü bir buhrandan sonra mahalleye yeni gelen bir müezzinin çok sıcak ve ilahî bir sesle okuduğu sabah ezanı gözlerimden yaşlar akıtarak içimdeki zehiri eritti. Sıra ile birkaç zaman sabah ezanıyla uyanıyor, müezzini dinliyordum; ve her defasında gözlerimden boşanan yaşlarla sükûn buluyordum. Bir gün müezzin sustuktan sonra, bu sessiz, uykulu İstanbul üstünde titreyen güzel ve biraz çekingen sesi niçin bu kadar sevdiğimi düşündüm, yavaş yavaş irademin zulmü, tahakkümü ile kıskıvrak kapadığım hafızamda bir menfez açıldı, arada kısılan biraz mahzun, biraz hasretli bir erkek sesi, beyabanlarda yalnız giden bir tek atın nal sesi gibi ısrarla tekrar eden piyanoda tek parmakla çalınan perdelerini duydum.

(1) Düzenleyicisi.

— Hey Zeyno, Zeyno, Zeyno!

Bir daha artık sabahları müezzinin sesine kulaklarımı tıkamaya karar verdim.

Bu sıkıntılı haftayı, hiç olmazsa kendi başıma geçirmeye muvaffak olamadım. Artık havalar epeyce soğuktu ve ben hep soba başında oturuyordum. Bir gün birdenbire kapı çalındı, sonra hizmetçinin haber vermesine vakit kalmadan şımarık ve genç bir ses evi doldurdu. Oda kapısı bir kasırga inmiş gibi arkasına devrildi. Azize siyah çarşafı içinde biraz nümayişli[1] bir neşe ile odaya atıldı.

— Kaç gündür telefon ediyorum seni bulamıyorum, bugün kendimizi sana çaya davet ettik. Haydi çabuk, çabuk çay ısmarla!

Başımı kaldırdım, kapının önünde Hasan Bey bana çok zayıflamış görünen biraz mahcup, biraz çekingen bir sima ile kendisine selâm sırası gelmesini bekliyordu. Azize'nin iki yanaklarını öptüm. Hasan Bey'e elimi uzattım, ikisine de yanımdaki koltuklarda yer gösterdim. Azize birdenbire:

— Ne kadar sararmışsın Zeyno'cuğum, ne var? dedi.

— Babam gitti, azıcık üzüldüm galiba.

Hasan Bey, Azize'nin bile dikkatini çekecek bir ısrarla yüzümü tetkik ediyordu.

— Sen de Zeyno'yu çok zayıf bulmadın mı, Hasan?

— Azıcık yorgun görünüyorlar.

Ne yapsam neşeli olamayacağımı bildiğim için, olduğum gibi suratsız görünmeye karar verdim.

— İşte çayınızı ısmarlıyorum, telefonla Saffet'i de çağıracağım, siz kendinizi eğlendiriniz, dedim.

Azize pencereye koştu:

— Sen bu tarafları bilir misin Hasan?

(1) Gösterişli.

— Nuruosmaniye'yi bilmemek kabil mi Azize?

— Sanki kaç senedir İstanbul'da değildin de, bir fark görüyor musun, diye sormak istedim.

Ben birdenbire:

— Hasan Bey her sabah buradan saat dokuzda geçiyor, dedim.

— Hani sen, her gün Zeyno'ya gidelim, diyordun. Hasan, her gün geçiyor da niçin uğramıyorsun?

Ben yine atıldım:

— Belki bizim evin burada olduğunu bilmez.

— Nasıl bilmez. Geçen hafta kağıdın üzerine haritasını bana çizdirdi.

Ben evvela bunu söylediğime pişman oldum. Fakat aynı zamanda kapıdan geçmesini gizli ve hususî bir şey telâkki etmemiş olmak da her halde istediğim bir tesiri yapacaktı. Hasan Bey'in canı sıkılmış gibiydi:

— Saffet Bey acaba hemen gelir mi?

— Saffet Bey gelsin gelmesin, Zeyno bizi yemeğe alıkoyacak, gece Majik Sineması'na* gideceğiz.

O hafta hep böyle geçti. Hasan Bey'le Azize hemen her gün geliyorlardı. Ve her gece bir yere gidiyor ve çok neşeli bir genç topluluğu gibi görünüyorduk. Ömrümde bu kadar zaman kederli, hüzünlü, sıkıntılı ve asî olduğum günler geçmemişti. Yalnız kalacak bir arşın yer bulabilsem, hatta mezar olsa sükûnla uzanacak ve onu nihayet ödeyecektim. Fakat daimî bir misafir, gezinti, eğlence vardı. Kitaplarda okuduğum ve ihtiyarlardan işittiğim gençliğin saadet, gençliğin hayat mazhariyetini düşündüm, ne gülünç şeydi.

Kalbin tırnağı olsa acıdan kendi kendine sökülecek kadar ıstırap veren bu derdin ne manası ve ne hazzı vardır! Maddî, manevî duygular üzerine keçe perdeler inmiş gibi zayıf ve sessiz hisler içinde nebat gibi yaşayan bu ihtiyarlar ne mesut adamlardı! Ben bu azabı niçin çekiyordum? Hasan Bey'i sevdiğim için mi? Hayır, Hasan Bey'i

tam ve mutlak manasıyla sevmiyordum. Çünkü hayatta bana elzem[1] olan başka birisi de vardı. Daha gündelik mana ile, fakat her gün muhtaç olduğum; heyecan ve ihtiras köşelerimin haricinde, bana sahip olan aziz ve sevgili Saffet vardı. Hayatımda ilk defa ondan uzak olduğum dakikalar, onu tamamıyla unuttuğum kısa anlar oluyordu. Fakat bu kısa zamanların aylara, senelere fâik[2] bir şiddetle beni kavradığını hissediyordum. Acaba vücudumda doğan seyyiat dakikalarının kahramanı Hasan Bey mi, yoksa hayatımın ve her günün arkadaşı Saffet mi bu mücadelede galebe çalacaktı?

Ötekilerin de mesut olmadıklarını görüyordum. Azize'nin çılgın neşesine "Hasan Bey beni öptü", dediği akşamdan beri artan samimi düşkünlüklerine rağmen henüz Hasan Bey evlenme, hatta nişan teklifini bile yapmamıştı. Azize bende kaldığı akşamlarda, işte en çok bunları konuşuyordu. Bazan bu ciddî teklifin gecikmesini kendisinin Hasan Bey'e kâfi yüz vermediğine atfediyor; bazı da, fazla bağlı göründüğü için Hasan Bey'de "Ne gün olsa alırım" gibi bir zihniyet hâsıl olduğunu zannediyordu. Çok müstesna dakikalarda da Hasan Bey'in kalbinde başka bir zaaf olması, başka, daha güzel, daha zengin bir kızın Hasan Bey'in arkasında koşması ihtimalini düşünüyor, o zaman küçük yüzü çok garip ve çok buruşuk bir kocakarı gerilmesi ile çirkin, mustarip bir mana alıyordu. Yalnız o zaman Azize'ye birdenbire acıyor, küçük yanaklarını en samimi bir büyük kardeş tesellisiyle öpüyor, Hasan Bey'in kendisine bağlı göründüğünü, hiç bir namuslu adamın bu kadar ileri giden bir flörtten sonra bilhassa yeğenini terkedemeyeceğini söylüyordum. Bu onda bir zaman için iyi tesir yapıyor, fakat herhangi bir vesileyle, meselâ, tiyatroda karşısındaki bir locaya Hasan Bey'i dalgınca bakar görse, baktığı kadını görmek için türlü çılgın-

(1) Çok lazım.
(2) Üstün gelen.

lıklar yapıyor, gördükten sonra da mutlak çirkin, kaba, giyinmesini bilmiyor, diye tenkit ediyordu.

Buna mukabil Hasan Bey de hakikat, tam manasıyla mesut görünmüyordu, her zamandan fazla Azize ile meşgul ve neşeli idi, bilhassa dansa merak etmiş görünüyor, bize gelince beni piyanoya oturtuyor, Azize ile durmadan dans ediyordu. Fakat bütün bunlara rağmen mesut değildi ve kendi içimde, her gün daha derin oyan burgunun altında sabırlı, sakin dudaklar ve gözlerle hayatı yaşarken başkalarının da mesut olmamalarından hodgâm[1] bir zevk alırdım.

Bu üç mustarip ve oldukça hodgâm ve biraz hilekâr insan arasında en iyi sima yalnız Saffet'ti. Ondan beklemediğim bir incelikle benimle meşguldü; geceleri uyumadığımı yüzümden anlıyor, hiç bir şey sormaksızın en basit bir sıhhat meselesi imiş gibi gündüzleri hava aldırmak için hastalarından her gün bir saat çalıyor, beni alıp gezdiriyor; ekseri Hasan Bey'le Azize bizde oldukları zaman, geç yatmama itiraz ediyor; iştahımı kontrol etmek için sık sık benimle akşam yemeği yiyordu. Bilsen o günlerde takayyüdü[2] ve şefkatiyle ne kadar seni hatırlatıyordu. O, bir genç baba, bir doktor, bir kardeş, bir arkadaş; hulasa, hayata tahammül için insana destek olan her temiz rabıtayı[3] şahsında topluyordu.

Bununla beraber belki Hasan Bey'in Azize ile çok bariz bir surette yaşadıkları aşk hayatı onda sakin kalan bu ateş köşesini de alevlendiriyordu. Fakat ona beni bağlayan zaman zaman gözlerinde tutuşan aşk temayülleri değildi. Onda hayatın her eksikliği dolduran ve her insanda geçici ve fanî olan rabıta ve sadakatin ebedî olması hissi idi. Hiç bir insan bu kadar güvenilir, bu kadar hiç değişmez görünmemişti. Bunun için belki ona karşı kalbimde

(1) Bencil.
(2) Bağlılığı, özen göstermesi.
(3) Bağı.

heyecan unsuru eksikti. Fakat daha ne kadar heyecanın üstünde bir düşkünlük ve ihtiyaçla ona bağlı idim.

Bütün bunlara rağmen çok boş, çok sıkıntılı ve bedbahttım. Kendi irademin demir çerçevesi içinde kendimi öyle bir bağlamıştım ki tehlikeli ve ilerisi için zararlı telakki ettiğim bu taşan, kaynayan kalbimdeki yeni hayat menfezini sımsıkı tıkamıştım. Yavaş yavaş yaşamaktan lezzet almıyor, sararıyor, sırf maddî olan hayat vazifeleri bana yavan ve çekilmez bir yük gibi geliyordu. Eğer vaziyet böyle devam etse, belki az bir zamanda çökecek, belki manevî manasıyla ölecektim. Esasen intihar etmemek, beni affet baba, hiç bir bağdan gelmiyordu. Sadece gururumu bu günahkâr ve faydasız ıstırabın öldürememesi, yenememesinden ileri geliyordu.

Nevrasteninin[1] son haddine geldiğim bir akşam Saffet'le sofrada yemek yemek için bile gayret sarfedemeyecek kadar canımdan bıkmış; bütün kalp kuvvetim tükenmişti. O gün senin seyahatini marta kadar uzatmaya mecbur olduğunu haber veren telgraf da gelmişti. Seninle, bilirsin, hiç bu kadar uzun ayrılmamıştık. Saffet belki bu sıkıntımı ona atfetti. Bana senin yanına gitmemi teklif etti. Başımı salladım, bu kabil değildi. Hiç, o günlerdeki kadar senden kaçmak istediğim olmamıştı.

— Bir otomobil getirtelim; Azize'ye gidelim mi Zeyno? dedi.

Buna başımı salladım.

— Çok için sıkılıyor Zeyno!

Hep başımı sallıyordum. İçimde bir şeyin yırtamayacağı ağır, kesif, elle tutulacak kadar katı bir sıkıntı vardı. Gözlerim kupkuru, dudaklarım gergindi.

— Galiba hastayım Saffet, dedim; kalkalım.

Soba karşısında sigara bile içmediğimi görünce Saffet daha fazla endişelendi:

---

(1) *Fr. Neurasthénie. < Yun. neuron (sinir), astheneia (güçsüzlük)* Sinirsel güçlerin zayıflamasından doğan nevroz.

— Seni mutlaka bu akşam uyutmak lazım; uyumuyorsun. Yarın mutlak seni hava tebdiline götürmek lazım.

Ertesi gün Saffet hakikat karar verdi. Ayastefanos'daki[1] evimize muvakkat[2] bir zaman için gidecektik. Saffet akşamları geleceği için ihtiyar halayı da götürmeyi düşünmüş; hemen o gün kendisini görmüş, evi hazırlamak için hizmetçisiyle Ayastefanos'a göndermişti. O günleri konuşurken tekrar sıkıntı ağırlığı üstüme çöktü. Ayastefanos'da ve ondan sonraki günler için bir jurnal[3] tuttum. Sana anlattığım şeylerin senin geldiğin güne kadar devamını bu jurnalde okuyabilirsin, babacığım. Esasen jurnali senin yatak odana bıraktım. Asıl fırtına ondadır. Allah rahatlık versin babacığım.

İhtiyar doktor, kızının ince yüzünü iki elleri içine aldı, biraz bulutlanan tatlı gözlerine muhabbetle, endişe ile baktı. Kızın gözleri berraktı. Yalnız, içinde, akmayan yaşları hatırlatan bir parlaklık, yaşlı bir parıltı vardı. Kızının genç alnını sükûnla öptü:

— Allah rahatlık versin, Zeyno! dedi.

(1) Ayastefanos: Yeşilköy'ün eski ismi. Yazarın notu.
(2) Geçici.
(3) Günlük.

5

ZEYNO'NUN JURNALİNDEN

1. Teşrinisâni,[1] Ayastefanos

Isırıcı bir soğuk var. Hala Hanım odamın sobasını yaktırmış, sobanın önündeki koltukta ısınırken balkonun geniş camlarından denize doğru uzanan, renksiz ve düz toz, toprak sahası, biraz yeşilimtırak, ufuksuz denizle biten hattına kadar gözlerimi işgal ediyor. Ayastefanos'un ne garip ve çıplak bir ışığı var! İstanbul'dan sonra buraya gelince insana üstünden tentesi kalkmış bir çardakta oturuyorum hissi geliyor. Akşama kadar burada yalnızım. Hala Hanım'a Saffet talimat vermiş olacak ki, arada tatlı bir tebessümle hatırımı soruyor, sonra ev işiyle meşgul olmak için beni yalnız bırakıyor. Beraber bazı kitaplar getirdim, fakat canım okumak istemiyor. Burada beni mütemadiyen kollayan müziç[2] çocuklardan kaçmışım zannediyorum. Azize, çocuk güzelliğiyle, Hasan Bey, inatçı ve musir[3] bir şekilde beni takip eden garip tesiriyle rahatsız edemeyecek. Aşklarını yapayalnız, manasız muhitlerinde yaşayabilseler. Ben yalnız kalmaktan memnunum. Gerçi içimde daha derin, daha koyu bir hüzün var, fakat yine buraya gelmiş olduğuma memnunum. Akşam Saf-

(1) Kasım
(2) Bunaltıcı.
(3) Israrlı.

fet gelecek, buna da memnunum. Hastaneye yahut tımarhaneye kapanan yalnız bir adam, münferit[1] ziyaretçisini nasıl telakki ederse, ben de acaba Saffet'i öyle mi telakki edeceğim diye kendimi tarttım, sonra bu teşbihe[2] kendi kendime güldüm.

Saffet'le evlenirsek işte hayatım tıpkı böyle olacak. Akşam trenine onu almaya gideceğim, yan yana konuşarak geleceğiz, yemek yiyeceğiz. Heyecansız ve samimî, biraz sıkıntılı akşamlar geçecek. Kim bilir her kadının sıkıntılarının mükâfatını veren, gül yaprağı gibi küçük eller, sessiz sofalarda akis yapan küçük ayaklar bir gün gelemez mi? Her halde hayatın ufku o kadar kapalı ve karanlık olmayabilir.

Akşam tıpkı dediğim gibi oldu: Hala hanım hep yanımızda oturdu. Yatmadan Saffet bileklerimi tuttu, güya beni muayene etti. Sonra cebinden bir şişe çıkardı, bir kaşık içirdi, kuvvetli bir müsekkin[3] olacak ki bu satırları yazarken esnemekten çenelerim ayrılıyor. İstanbul'da iken hasretini çektiğim ıstırapsız ve sakin ihtiyarlık işte böyle olacak, nebat gibi karanlıkta yatmak, güneşte kalmak.

8 Teşrinisâni

Bu sabah kar yağacak kadar soğuktu. Hakikat, öğleden sonra tül kadar zarif ve ince bir beyaz tabaka bütün çıplak ovayı sardı; rüzgâr oynak bir nefes gibi yerlerden karları üflüyor; havada beyaz bir toz tabakası uçuruyordu. Bana, iç içe, şeffaf toz ufuklarıyla bölünmüş gibi gelen mütemadi beyaz ve ince bir hareketle kımıldayan ovaya uzun uzun gitmek arzusu geldi. Elime bir baston

(1) Tek.
(2) Benzetmeye.
(3) Sakinleştirici.

aldım, uzandım; gittim, gittim; kulaklarımda, gözlerimde soğuk fakat hafif rüzgâr, şaka eder gibi, bana bir şey söylemek ister gibi beyaz, soğuk tozlarını püskürerek dolaşıyor. Ben bir şey düşünüyorum. Tabiatın hareketi ve beyaz raks arasında gidiyorum, gidiyorum. Bir haftadır bir nebat, bir ihtiyar gibi sakin ve mütemadiyen uyku zamanını bekleyen bir halim vardı. Bugün içimde genç ve uyanık bir kuvvet çekişiyor, fakat bu kuvveti hiç uyandırmak istemem. Gözlerini açar açmaz bir dakikanın saadeti arkasından bitmez tükenmez faydasız ıstıraplar getirir.

Eve dönerken uzaklardan trenin düdüğünü duydum. Kulaklarım o kadar rüzgârın dedikleriyle, uzak dalgaların çağlayan ahengiyle meşguldü ki, hayatın gündelik hakikatlerine davet eden bu düdük içimde bir şey yırttı. Saffet'i almak için istasyona yetişmek imkânı kalmamıştı. Fakat o eve gelir de beni bulamazsa arkamdan gelecekti. Oynak, şeffaf, uçan kar tozları arasında Saffet'in şişman gölgesini arayarak geliyordum. Eve yaklaşırken iki aydan beri ilk defa dudaklarımda şarkı söylemek için kımıldayan bir şekil hissettim.

Kapıyı Nesrin açtı ve sırıttı.

— Yukardalar, dedi. Demek Saffet gelmiş, sobanın önünde ısınıyordu. Merdivenleri ikişer, ikişer atlayarak çıktım, kapıyı ittim, girdim.

— Seni tembel, seni...diye başlamak istiyordum. Vücudumun soğuktan, sahradan topladığı bütün kudretle kalbim çarptı, kapıya dayandım kaldım.

Azize'nin küçük yüzü gömülmüş gibi duran kocaman kürkünü çıkarmak için eğilmişti. Kalpağında, henüz çıkarmadığı asker paltosunun kürklerinde, hatta kirpiklerinde karlar toplanmıştı. Evvelâ beni o gördü, beyazlanmış kirpiklerinin arkasında sarı gözleri parladı zannettim. Azize bir kolu çıkmış, bir kolu kürkte üzerime atıldı:

— Seni hiyanet seni, haber vermeden kaçarsın ha, biz seni işte böyle buluruz.

— Saffet'ten mi haber aldınız?

— Tabiî, ben sende bir hafta kalacağım. Hasan da burada bir asker arkadaşının evinde kalacak, tüfeğini, köpeklerini getirdi, av yapacak. Saffet ne tuhaftı görsen, gece on buçuktan fazla oturmamak şartıyla bize buraya gelmeye lütfen izin verdi. Sende bir uykusuzluk hastalığı mı varmış ne imiş. Ama çok iyileşmişsin Zeynocuğum.

Onları görmek de bana bilmem neden bu kadar hoş geldi. Üçümüz sobanın etrafına dizildik, baş başa, burun buruna, onlar bana şehir dedikodusu anlattılar ve onları dinlerken Saffet'in ilk defa olarak mutadı olan trenle gelmediğinin farkına vardım.

Gece dokuzu geçiyordu. Saffet'ten bir telgraf geldi: "Bu akşam gelemeyeceğim, ilâcınızı almanızı, erken yatmanızı rica ederim".

Bu telgrafa hep birden güldük; Azize:

— Sende hiç de hasta hali yok, Saffet amma da izam ediyor.(1) İsabet, gelmiyor. Bu akşam gece on ikiye kadar otururuz.

Hasan Bey başını salladı:

— İntizam ve itiyadı bozmamaya söz verdik. Azize, ben saat onda gideceğim.

Meğer benim sıkıntılı, manasız bulduğum küçük havadisler, gülünç dedikoduların hayatta yeri varmış; Azize onları anlatırken Hasan Bey de, ben de o kadar gülüyorduk ki...

Yemekten sonra Azize dans edebilmek için gramofon aradı.

Hasan Bey:

— Saffet Bey izin veririse yarın ben size bulurum, dedi.

Hasan Bey'in biraz daha resmî ve çekingen olduğuna dikkat ettim. Her halde yemekten sonra kahve içerken, bizi dinlerken başının(2) çok mesut bir hali vardı. Fakat

(1) Büyütüyor.
(2) Burada "yüzünün" anlamında.

aynı zamanda onda şimdiye kadar gördüğüm ihtiyatlı, ciddî ve olduğundan daha yaşlı bir hal buldum. İçimden "eyvah" dedim, "o da galiba nişanlandı, Azize'ye âdeta evli imiş gibi sakin bir tahakküm, mal sahibi imiş gibi bir emniyetle bakıyor".

Yemekten sonra erken kalktı.

— Müsaade ederseniz gidip hayvanlarımı yerleştireyim, tüfeğimi temizleyeyim, hava çok müsait, yarın sabah size bir sürü bıldırcın vuracağım.

Bilmem neden söyledim:

— Ben de gelirim.

— Sözünüzü ciddî telâkki ediyorum; sabah sekizde gelip sizi alırım. Allah rahatlık versin. Azize saat on deyince yatacaksın, Zeyno Hanım'ı yalnız bırakacaksın e mi?

Azize'nin başını sandalyesi üstünden geriye itti. Gözlerine kendi gözlerinde ilk defa zalim bulduğum madenî bir parıltı ile baktı. Azize'nin beyaz yüzünden pembe bir saadet dalgası geçti. Ben ellerimi alevlere uzattım.

— Affedersiniz, ellerimi ısıtıyorum. Allah rahatlık versin, evet, evet yarın avda görüşürüz.

Benim de içimden zalim bir isyan kabardı. Onun da benim çektiğimi mutlak çekmesi lâzımdı, hiç olmazsa aramızda "berabere" kaidesini her zaman muhafaza etmeye karar vermiştim. O gider gitmez Azize'nin bir şeyler anlatacağına emindim. Hemen başladı:

— Bu ne mesut hafta oldu bilsen Zeyno, senin hakkın var. Benden başka kimseyi sevmiyor ve sevemez, yalnız nişanlanmaya muârız.[1] "Biraz kayıtsız mesut olalım", diyor. Hayır, hayır ben nişanlanmayı teklif etmedim, yalnız ben, nişanlanmamış iki gencin birbirlerini öpmeleri doğru olamayacağını söyledim. Ciddiye almadı. "Nişanlandıktan sonra belki öpüşmek istemeyiz", diye benimle alay etti. Sonra öyle inatçı ki, beni üç gün öpmedi.

(1) Karşı.

— Azizeciğim sen de Hasan Bey'e bir hükümdarın esiri gibi muamele ediyorsun...

— Sus Zeyno, bu üç gün çektiğim ıstırabı bilsen, her gece çocuk gibi ağladım, bu benim hani senin küçük diye eğlendiğin burun kırmızı bir kavala döndü, sonra bir akşam gene...

— Benim Saffet'le öpüşmediğimi biliyorsun, artık tafsilât vermesen nasıl olur?

— Olmaz Zeynocuğum, sen bu zaman için fazla kapalı bir kızsın, yüzünü gözünü açmak lâzım. Ha, ne diyordum, bir akşam beraber dans ediyorduk, saçlarımı öptü. Sonra, sonra...

— Artık anladım Azizeciğim. Fakat her halde sen şu nişan için bir acele et, hatta izdivaç dahi çabuk olsa iyi olacak... Ne dersin?

— Ben de o fikirdeyim ama nasıl ısrar edeyim? Hatırıma bir şey geldi Zeynocuğum. Ben sabahları tabiî gelemem. Sen onunla ava gidersin, sırasını getirip ağzını ararsın, olmaz mı, bana hakikî fikrini söylersin.

— Hakikî fikrini anlamadığın adama kendini nasıl öptürüyorsun Azize?

— Sen de kız değil ejderha gibi şeysin, Zeyno! Ben erkek olsam seni hiç öpmem.

— Kadın olduğun için öpersin, öp de yatalım Azize!

Bu akşam Saffet'in uyku ilâcından iki doz birden aldım. Fakat hâlâ bu satırları yazarken kâfi derecede uykum yok!

12 Teşrinisâni

Kapı çalındığı zaman ben hazırdım. Derhal yürümeye başladık. Arkasında boz ve kaba yerli kumaştan bir avcı esvabı vardı. Açık ceketinin altında aynı renkte yumuşak yakalı deve tüyünden bir gömleğin boynuna,

yanık yüzüne, ağır kıyafetine, renk perdesi ilâve eden kırmızı bir boyunbağı bağlamıştı. Kahverengi kalpağı coşan kar zerrelerini mütemadiyen[1] kıvırcık tüylerine topluyordu. Elini uzatmak için yün eldivenini çıkarmaya çalıştı. Arkadaşça elimi uzattım.

— Çıkarmayınız, zarar yok, böylece selâmlaşabiliriz. Berrak bir neşe ile gözleri ve dişleri güldü. O da benim onu seyrettiğim gibi büyük bir hazla örme, kaba spor tayyörümü, kalın ayakkabılarımın üstüne çıkan yün spor çoraplarımı, başımı sardığım kurşunî yün başlığı tetkik ediyordu.

— Çok şık bir spor kılığı!

Ben gülerek eğildim:

— Aynen mukabele ederim.

O da gülerek eğildi.

Arkasında av tüfeğini ve çantasını düzeltti, daha açık adımlarla yürümeye başladı, sonra gözlerini kıstı, etrafa bakarak ıslık çalmaya başladı. İki büyük zağar yıldırım gibi etrafını aldılar. Bir tanesinin bir insan kadar manalı kocaman bir kafası vardı.

— Bunların adı ne? dedim.

— Urgun, Kuzgun.

Benim beğendiğim Urgun'du. Köpeklerin dostluğu, muhabbeti, çok süratle duyan bir kabiliyetleri var; kocaman pençelerini omuzuma koydu, magmum,[2] büyük gözleriyle yüzüme baktı, derhal dost olmuştuk. Hasan Bey, Urgun'un kulaklarını iltifat makamında çekti.

— Bir türlü Azize'yi bunlara alıştıramadım.

— Bunları Azize'ye alıştırsanız...

— Eğleniyor musunuz?

— Hayır!

Havada dünden biraz daha kalın, beyaz, seyyâl, hareketli bir kar raksı, rüzgârın içinde sonsuz dalgalanıyor,

(1) Sürekli.
(2) Üzgün, tasalı.

başımız, esvabımız, bütün vücudumuzla oynuyordu; Kuzgun ve Urgun biri gece kadar siyah, öteki kızıl kahverengi, iki genç ve kadir[1] adale ve sürat timsali mahlûk, uçan, oynayan beyaz rüzgâr içinde iki renk kasırgası gibi boşluğa dalıyor, kayboluyor, yine görünüyorlardı.

İkimiz de bu canlı ve güzel tabiat kadar mesuttuk. Bende, mezardan çıkmış, mucize ile dirilmiş bir insanın, gündelik hayatın bu kadar derin ve mucizeli saadet kabiliyetine hayret eden hali vardı. Demek nefes almaktan adım atmaya kadar, o kadar basit ve bayağı hareketlerin insanı mest eden bir kudreti varmış. Niçin kendimi mezara koymuş, üzerime mermer bir sandık kapatmıştım? Hayat pek âlâ, pek cazip bir şeydi. Hem de, vücudumla doğan seyyiatı temsil ediyordu; gözleri, dudakları, kolları kalbimde günahkâr yangınlar çıkarıyordu, kaçtığım bu adam, bugün Saffet kadar basit ve iyi bir arkadaştı; onun kadar ihtimamlı ve iyi, fazla olarak da bunun bütün varlığından yaşamak zevkini coşkunluk derecesine çıkaran bir hayat kudreti yayılıyordu.

Şehirden çıkarken ilk tesadüf ettiğimiz hendek bana heyecan verdi. Fakat o sakin görünüyordu, derhal hendeğin öbür tarafına sıçradı ve elini uzattı. Bu beni hemen teskin etti. Birden, daha açık bir itimatla konuşmaya başladık, o kadar birbirimize girgin, o kadar samimi idik ki, uzun müddet hendeği atladıktan sonra el ele yürüdüğümüzün farkına bile varmamıştık. Garip bir sevinçle Hasan Bey'in de azap ve işkenceden başka bir şey, samimi bir arkadaş, bir dost olabileceğine, öteki hissin zamanla bilhassa Azize ile evlenirse, kaybolabileceğine bir an inanacak kadar sükûn ve itimat kazandım. Azize'nin dün akşam[ki] arzusunu yerine getirmeyi düşündüm, bu iyilik ve saadet gününde her şey kabildi. Birdenbire açtım:

— Hasan Bey, Azize ile nişanınızı niçin ilân etmiyorsunuz?

(1) Kudretli.

— Nişanlı değiliz ki, Zeyno Hanım!

— Dünya sizi öyle tasavvur ediyor; hem sizinle Azize kadar iki genç bu kadar samimi, bağlı olur da nişanlanmazsa herkes ikinizden birinizin ahlâksızlığına hamleder.(1)

— Ne zamandan beri Azize'ye ninelik ediyorsunuz?

— Her zaman böyle idim.

— Siz birbirinin hoşuna giden her kadın ve erkeğin mutlak evlenmeleri lâzım geldiğine mi kanisiniz?

— Hoşa gitmekten fazla olursa, tabiî.

— Bizde bu fazlalık olduğuna nereden ihtimal veriyorsunuz?

Yanaklarım tuhaf bir isyanla yanıyordu. Bu adam bir genç kızı ne zannediyordu?

Yüzümdeki değişikliğe dikkat etmiş olacak ki, ciddi bir sesle:

— Ben evlenmenin aleyhindeyim Zeyno Hanım, hele derhal evlenmenin daha ziyade. Azize de, ben de bugünkü râbıtamızın bütün bir hayat sürecek kadar derin olduğuna kani miyiz, bilmiyorum. Susuyorsunuz; canınızı sıktımsa beni affediniz; emin olunuz ki, Azize'ye kafi derecede ehemmiyet veriyorum. Niçin bu iyi günü bu ciddî şeylerle bozuyorsunuz? Rica ederim konuşunuz ve yüzünüz değişsin, olmaz mı?

Tehlikeli ses, tehlikeli vadi, buradan kaçmak lâzım.

— Hakkınız var, dedim, herkes kendi hayatının yolunu kendi başına bulup gitmeli, bunu konuşmayalım, er geç, mutlak Azize'yi alacaksınız, tıpkı benim er geç Saffet'le evleneceğim gibi... Her halde mukadder şeylere niye meşgul olalım!

Rengi sapsarı oldu. Gözlerinde soğuktan mı, yoksa derûnî bir aksülamelle mi nedir, yaş toplandı.

(1) Yorar, bağlar.

— Ben evlenmeyeceğim, Zeyno Hanım. Evlenmek herkes için felâkettir. Daha o kadar öğreneceğim, yapacağım şey var ki!

— Nasıl şey? Mesleğini yapmış bir adam... Artık ne ile meşgul olabilirsiniz?

— Okurum. Okumak için hiç hayatta zaman bulamadım; –birdenbire gülerek yüzüme baktı– meselâ yeniden okumak isteyen bir adama ne eserler tavsiye edersiniz?

— Asker olursa, dur bakayım. Goltz Paşa'nın *Millet–i Müsellaha*'sı.*

— Hayır, ciddî olunuz.

— *Battal Gazi*[1] ile *Ebû Müslim Horasanî.*[2] Karın ortasında durdu, cebinden küçük bir not defteri çıkardı, işaret etti. Gülmemek için dudaklarını kısıyordu.

— İki gün sonra burada beni bu iki mühim eserden imtihan edebilirsiniz.

Bu defa ben bağırarak gülüyordum. Çünkü *Battal Gazi*'nin ve *Ebû Müslim Horasânî*'nin kocaman ciltleri, küçücük yazıları gözümün önüne geldi.

— Bu kahraman adamlar vaktiyle ne yaparlardı? Bana söyler misiniz?

— Battal Gazi'yi bilmeyen asker!.. Her Yeniçeri bunu vaktiyle bilirdi.

— Siz madem ki Yeniçeri zamanından kaldınız, bana bu adamı anlatınız. Asker mi, sivil mi?

— Asker!

— Ne yapardı?

— Rumlar'ı öldürdü, Kral'ın kızını kaçırdı.

— Av da yapar mıydı?

Artık tamamıyla eski neşemiz ve samimiyetimizle yürüyoruz.

---

(1) Battal Gazi'nin kahramanlıklarını anlatan hikâye kitaplarından biri.
(2) Ebû Müslim El-Horasanî'nin (Abbasi devlet adamı, 719-755) kahramanlıklarını anlatan halk hikâyesi kitabı.

Biraz sonra bir bıldırcın sürüsü başımızdan geçti, yıldırım süratiyle tüfek patladı. Urgun, Kuzgun başları gökte, korkunç bir zaferle havladılar, koştular, saat on bir buçukta ağır bir çanta ile gülerek döndük.

Azize bizi pencerenin önünde bekliyordu. Hasan Bey kapıdan selâm verdi, ayrıldı.

Akşam yemeğine geleceğini, daha evvel gidip Saffet'i alacağını söyledi.

Akşam, Azize ile beraber istasyonda Hasan Bey'i bulduk ve dört kişi beraber döndük.

16 Teşrinisâni, gece

Gökte yıldızlar var, o kadar çok, o kadar parlak ki, Ayastefanos'un beyaz ve soğuk beyabanı üstünde aydan daha beyaz, daha güzel pırıltı ve gümüşî bir ziyâ neşrediyorlar[1] ve ben onlara bakarak geçen bir haftayı yazmaya çalışıyorum. Bu soğuk ve ıssız oda benim en âşinâ, en yakın dostum, hayatımda bir daha gelmeyecek olan bu haftayı onun genişliği, temiz, ketum[2] kimsesizliği üzerinde yaşadım; bu haftayı, dünyadan, kaderden, sevdiğimiz insanlardan, bize saadet vermek istemeyen bin bir içtimaî mânilerden zorla aldık, artık o bizim oldu, bir daha elimizden, hafızamızdan, vücudumuzdan onu ne insanlar, ne yıllar, ne de yaş koparıp alabilir. Yarın, sahnesi karlı ovalar, şahısları bir genç kadınla bir erkek olan bu saadet dramı üstüne, perde inecektir.

Yazdığım satırlara baktım, biraz edebiyat yapıyorum gibi geldi. Şimdi, şimdi hikâyeye başlayacağım. Son tarih dokuzdur, bugün on altı ve bu yedi günün tarihi ve oyunu hep bu yıldızların altındaki beyaz düzlükte geldi, geçti.

(1) Işık yayıyorlar.
(2) Sessiz.

Yedi gün her sabah sekizden on ikiye, hatta bire kadar Hasan Bey'le bu karlı sahrada avlandık. İlk üç gün Hasan Bey ilk günün itinası ile, hatta taassubuyla bir arkadaş, hatta bir kardeş vaziyetini muhafaza etti. Beni şefkat ve merbûtiyetinde[1] en küçük şüphe ve tereddüde düşürecek herhangi hareketten sakındı. Yalnız ikimizin de bu basit arkadaşlık vaziyetimiz altında sahralara sığmayan, mütemadiyen kaynayan ve taşan sıcak ve derunî bir vecdimiz, rüya zannedilecek kadar tam bir istiğrak[2] ve saadetimiz vardı.

Her sabah kapının önünde aynı tabiî selâmla birleşiyor ve yürüyorduk; kasabanın önündeki hendeğe gelince hemen atlıyor ve elini uzatıyordu ve ben o çelik gibi kolu ve genç eli tutuyor ve atlıyordum. Üç gün sonra, her atladıktan sonra ellerimiz birbirinin içinde kaldığının -ateş edecek bir kuş sürüsü başımızdan uçuncaya kadar- farkına varmadım.

Başımızdan bir sürü uçmuştu. Hasan Bey her zamanki gibi çabuklukla tüfeğe sarılacak diye bekliyordum. Kuşları göstermek için elimi kaldırmak istedim, fakat elim bir an kurtulmak için çırpındı, o zaman ikimiz de fena halde kızardık, Hasan Bey'in sıkılmakla beraber yüzünde telâş da vardı. Benim bu tabiî olmayan hali hisseder etmez kaçmamdan mı korkuyordu, yoksa bu arkadaşça elimi elinde unutmamı başka türlü tefsir ederim diye mi endişe ediyordu?

Bir zaman birbirimizin yüzüne bakmaya cesaret edemeden gözlerimiz önümüzde yan yana yürüdük. Sonra gözlerimin ucu ile yüzünü tetkik ettim. İnce yüzü düşünce ile daha incelmiş ve gözleri kaçan bir fikri yakalamak istiyor gibi atılan, uçan bir ışıkla yanıyordu. Birdenbire bana döndü, dedi ki:

(1) Bağlılığında.
(2) Kendinden geçmişlik.

— Tahsilime başladım, üç gündür *Battal Gazi*'yi okuyorum.

— Nasıl buluyorsunuz?

— Evvela erkânıharp[1] olmadığı için pek cazip buluyorum. Benim gibi basbayağı bir asker, sonra muharip bir insan! Adam öldürmesini iyi biliyor.

— Doğrusu büyük meziyet!

— Tabiî, değil mi?

— Daha başka bir meziyeti yok mu?

— Var. Kral'ın üç kızını ve kız kardeşini birbiri ardınca kandırıyor ve kaçırıyor.

— Aynı aile üstündeki ısrarına ne dersiniz?

— Bu, sadakatına ve bir tek kızı sevdiğine delâlet eder.

— Allah Allah!

— Elbette, o sade bir tanesini seviyor, fakat ötekileri ona benzediği için, onu hatırlattığı için; belki onun lakırdısını ettikleri için yabancı ellere bırakmıyor.

— Enfes bir tefsir!

— Hele Kızkulesi'nin bile sevdiği bir kızı elinden saklayacak bir hâil[2] olmaması onun bir asker gibi sevmeyi bildiğine delâlet eder. Tahsilim biraz ilerlesin "Battal Gazi ve Kızkulesi'ndeki Prenses" diye bir sinema hikâyesi yazacağım.

— Maşaallah, maşaallah! Çok terakki var.

— Tahsilim biraz ileri gitsin, diğer mühim bir karar daha alacağım!

— Ordu yapıp Yunanistan'a hücum ve bir Yunan prensesini mi kaçıracaksınız?

— Hayır hayır, sadece evleneceğim.

Kızarmamak için yanaklarımı parçalamaya ağzımdan kaçan alaylı cümleyi söylememiş olmak için dilimi koparmaya razıydım.

---

(1) Kurmay.
(2) Engel.

— Bıldırcın avına bir de zevce avı ilâve ediyorsunuz.

— Evet!

— Onu sahralarda aramaya lüzum yok. Soba başında kolayca bulabiliriz.

— Hayır, soba başında bulmak istemiyorum. Her halde bu evlenmek meselesini fikrine çok itimat ettiğim bir arkadaşla evvelâ münakaşa edeceğim.

— O arkadaş kim oluyor?

— Siz!..

Başımı çevirdim; göz göze geldik; yanık yüzü kıpkırmızı idi. Fakat konuşmaya başladığımız zaman sesinde hissedilen alaycı, mütecaviz[1] perdeden eser kalmamıştı. Ciddî ve derin bir istifham[2] gözlerimi deliyordu.

— Başınızı çevirmeyiniz; beni dinleyiniz; birçok dostlarınız var, hepsiyle bu gibi şeyleri konuşuyorsunuz, benimle niçin konuşmuyorsunuz?

— Konuşmaya hazırım, devam edin.

— İstanbul'a geldiğimden beri kalbimi ve kendimi yeni bir insan ve kalp keşfeder gibi yeniden keşfettim.

— Acayip!

— Hakikat acayip! Kendimi çok kıskanç buldum.

— Bu bütün insanlarda olan bir şey, hiç hususî değil!

— Fakat bu kıskançlığım evlenirsem İstanbul'da yaşamama mâni olacak bir şekilde meydana çıktı.

— Bu biraz hususî; nerede oturacaksınız?

— Anadolu'nun bir köşesinde, sade sevdiğim kadının benim olabileceği, sade birbirimiz için yaşayabileceğimiz tenha bir yerde yaşayabileceğim.

Hasan Bey'in sesi biraz titredi. Fakat yüzünü öbür tarafa çevirdiği için görmüyordum, sonra yavaş yavaş devam etti:

(1) Saldırgan.
(2) Soru.

— Alacağım kadının mazisi ne olursa olsun her şeyi arkasında bırakması ve tamamıyla benim olması lâzım, yani ya hep, ya hiç!

Konuşma öyle bir şekil almıştı ki, içinden çıkmak sade başladığım istihzâda[1] devamla kabil olabilirdi, gülerek:

— Anadolu'da fokstrot, tango oynanmaz, ben sizi İstanbul'un medenî zevkleri arasında bir de dans iptilâsına hararetlendiniz zannediyordum.

Bu defa sesi bütün bütüne kısıldı. Önüne bakarak:

— Hey Zeyno, Zeyno, Zeyno horası da oynanmaz mı?

— Sizin arkanızdan bu şartlarla yalnız Azize gelir zannındayım. Onun da Zeyno havasını oynayacağını zannetmem. Bir gramofon alınız da danslarınıza bu muhayye[2] çiftlikte devam ediniz.

Bundan Hasan Bey yaralanmış gibi görünüyordu:

— Azize'nin geleceğini siz nereden anladınız, biz Azize ile böyle bir şey konuşmadık.

— Konuşsanız daha iyi olur.

Hırçın, ukalâ, ahlâk hocası gibi bir şey olduğumun farkındaydım. Fakat Azize ile evlenmeye niyeti olmayan bir adamın zavallı kızı sürükleyecek bir aşk hayatına iştirak ettirmesine kızmıştım.

— Niçin bana daima Azize'den bahsediyorsunuz, Zeyno Hanım? Biz hiç de nişanlı değiliz ve evleneceğimize dair aramızda bir lakırdı geçmedi.

— Nişanlılardan çok ileride olduğunuzu bana Azize söyledi.

— Ne tuhaf, ben sizi bunların fevkinde[3] farzederim. Halbuki siz benim büyükannem kadar kaideye, eski görüşlere bağlısınız...

(1) İğnelemede.
(2) Hayalî.
(3) Üstünde.

Cevap vermedim: Ne hakla ötekinin, berikinin özel hayatına karışıyordum? Benim birdenbire sustuğumu ve hızlı hızlı yürüdüğümü görünce o da sustu. Artık dönüyorduk ve mahut[1] hendeğe kadar gelmiştik. Hendeğin başında ondan evvel atladığımı görünce çok müteessir oldu. Bu hendek hayatımızda samimiyetimizin bir nevi barometresi olmuştu. Kısık bir sesle:

— Yarın kaçta geleceksiniz, dedi.

— Yine saat sekizde.

Birdenbire lüzumsuz ve hiç onun ciddiyetine uymayan bir gülme tutturdu:

— Ne gülüyorsunuz, dedim.

— Bilseniz, darıldınız ve yarın gelmeyeceksiniz gibi bir his geldi de, ne kadar korktum. Yarın geleceğinizi dudaklarınızdan işitmek başımı döndürdü.

Çelik gibi ince ve yanık yüzünün yine çelik gibi bakan gözlerinde akmaktan utanmayan iki yaş vardı. Bu defa hayat yarışında Hasan Bey mesafe kaybediyor gibi geldi. Onu tamamıyla mağlup, ayaklarımın dibinde her şeyi kabule hazır bir esir, bir köle gibi görmek ne garip bir şey olurdu! Bu, hakikat şimdiden başımı döndüren, beni altüst eden bir zafer hülyası idi. Yanıma, yan gözle baktım. Yüzü karmakarışık, heyecanlı ve tamamıyla perişandı. Elimi uzatsam bütün hayatı ile her şeyi bırakacak, arkamdan bir mahlûk, belki Urgun, Kuzgun gibi gelecekti. İçimde bu halinden istifade etmek, onu tamamıyla yere vurmak arzusu, Ayastefanos'un yeşil ve azgın denizi gibi kabardı. Fakat bende spor yapmışların yere düşen hasımlarına dokuz sayıp kendisini toplamak için zaman veren spor namusu vardı. Şaşırmış ve yere düşmüştü. Yarına kadar zaman vermek lâzımdı. Gülerek dedim ki:

— Sizi bir nakavtla [yere] serilmiş görüyorum.

— Evet öyleyim.

(1) Bilinen, yukarıda bahsi geçen.

— Dokuz sayıyorum.

— Dokuz o kadar uzun mu sayılır?

— Yarına kadar.

— Yarın tekrar mücadelenin başlayacağı muhakkak ama, benim mağlup olacağım muhakkak değil.

— Berabere kalırız.

Bizim sokağa girmiş olmamıza rağmen bu lakırdım onun boğazını tıkayacak kadar isyan ettirdi:

— Sizinle berabere kalmaktansa ölmeyi tercih ederim. Ya siz beni tamamıyla yere serecek, yahut ben...

— Dikkat ediniz, Hasan Bey, mağlup olursanız hiç merhamet etmem, yere yaralı, ölü, nasıl düşerseniz düşünüz, sizi çiğner geçerim.

Acı acı:

— Biliyorum, Zeyno Hanım ve onun için sizinle böyle canım çıkarken bile ayağa kalkmaya çalışıyor, mücadele ediyorum. Benden başkası olsa idi şimdiye kadar dizlerinin üstünde sizden merhamet ister gibi durur ve siz de tabiî olarak arkanıza bakmadan yürür, giderdiniz. Ben de size tavsiye ederim. Sakın mağlup olmayınız.

— Olursam...

— Ben de hiç merhamet etmem. Saçınızdan tutar, harpte aldığım bir esir gibi Anadolu'nun en uzak ve size kimsenin eli erişemeyecek yerlerine götürürüm.

— Kızkulesi'ne kapasanız nasıl olurdu?

— Olmaz, gelir alırlardı.

— O halde yarına kadar Allahaısmarladık.

Elimi bir deli gibi ilk defa olarak dudaklarından koluma, kolumdan kalbime giden bir ateşle öptü. Eve girdiğim zaman Azize ile karşı karşıya gelmek hiç istemiyordum.

Odamda başımı açarken aynadan yanaklarımda, dudaklarımda kızıl ve vahşi bir renk ihtişamı gördüm, havadan yanan, zenginleşen cildim, rutubetten biraz dal-

galanan kısa saçlarım, birdenbire dimdik, dinç ve canlı bir sıhhat gururuyle yükselen boyum fanîlerin pek ender temas ettikleri bir hayat kaynağından kana kana içmiş mesut bir insan manzarasıyla göze çarpıyordu.

Sobanın başına büzülmüş, küçük burnu, mavi gözlerinin biraz kirpiksiz kapakları göz yaşından kızarmış, yanakları bembeyaz olmuş, saçlarına kadar sirayet eden bir cansızlık, çok manasız ve bütün yüzünü çirkinleştiren bir yeisle Azize, arkası eğilmiş, küçülmüş oturuyordu. Ben onu evvelâ gaddar bir itidalle[1] tetkik ettim, güzelliğinin böyle birdenbire manasını kaybeden, solan bir bîçareliği vardı ki, beni evvelâ tatmin etti. Sonra birdenbire içimi garip bir acıma kapladı. Yanına gittim, kollarımın arasına almak istedim. Huşûnetle[2] itti. Kırmızı gözleri tekrar doluverdi:

— Bu sabah, o kadar yalnızlıktan sıkıldım ki artık bir daha ikinizin birden av yapmasına tahammül edemeyeceğim.

— Çok iyi olur Azizeciğim. Saffet beni mutlak sabahları gezmeye mecbur ediyor. Fakat Hasan Bey'in sıhhî bir mecburiyeti yok. O, sabahları seninle kalsın.

— Ne tuhaf söylüyorsun Zeyno, sen gidersen o kalır mı? Bir defa bu nezaketsizlik olduğu için yapamaz. Sen bir sabah çıkma, ondan sonra beni sabahları yalnız bırakmaktan vazgeçersiniz.

Azize'ye fena halde kızdım. Onları ben davet etmemiştim; gelmişler, bir de beni itiyatlarımdan alıkoymak istiyorlardı.

Sobanın başında ayaklarımı, ellerimi ısıtırken yüzümde tesirini saklayamayacağım bir hiddet içimde kaynıyordu. Azize hasetle yüzüme baktı:

— Bu sabah ne kadar güzelsin Zeyno!

(1) Soğukkanlılıkla.
(2) Sertlikle.

— Sen de böyle soba başında oturup burnunu, gözünü kızartıp şişirtinceye kadar ağlayacağına bizimle kırlara gelsen, yüzün güzel olurdu.

— Allah esirgeye, ben seninle kırlarda yan yana görünür müyüm?

— O neden?

— Sen açık yerlere genç bir ağaç gibi yaraşıyorsun, sonra birçok spor kostümlerin var. Ben açık yerlerde uzun ökçelerim, süslü esvaplarım, bir karış boyumla senin yanında yürürsem, maskara olurum.

Böylece hiddetim geçti, güldüm. Fakat Azize'yi ağlatan teessür bütün gayretine rağmen geçmedi ve akşam benimle beraber istasyona Saffet'i almaya, ilk defa gelmedi.

Saffet benim tekrar sahip olduğum sıhhatimle ne kadar alâkadarsa, o akşam Azize'nin solgun, sitemli yüzüyle mütemadiyen dolan gözleri, kavga arayan hırçın tavrıyla, o kadar alâkadar oldu.

Yemekten sonra Hasan Bey'in tüfeğini temizlemesine ben yardım ederken o, Azize'nin yanına oturdu. Sade onda gördüğüm şefkatli ve sakin tavrıyla, daima başkalarını kendinden fazla düşünen, başkaları için yaşayan iyi kalbiyle Azize'nin derdini anlamaya, onu teskine çalışıyordu. Hasan Bey, Azize'ye her zamanki kadar muhabbetli görünmekle beraber onun bu tavrının bende yapacağı tesirden korkuyor gibi mütemadiyen müteredditve istifhamlı gözlerle yüzümü arıyordu; yalnız ben bu dört insan arasında hiç bir şey olmamış gibi hayattan memnun, etrafına kayıtsız ve serazat[1] bir tavır almıştım.

Saffet birdenbire:

— Azize Hanım'ı sabahları bir daha yalnız bırakmak olmaz Hasan Bey, dedi, bugün çok sıkılmış. Zeyno da henüz iyileştiği için onun sabahları yürümeye ihtiyacı var.

(1) Serbest ve özgür.

Siz sabahları Azize Hanım'ı bekleseniz de, öğleden sonra av yapsanız olmaz mı?

Hasan Bey o kadar bozulmuştu ki, aksi bir şey söyleyecek korkusuyla yüzüne bakmadım. Azize'nin de çocuk yüzü korkudan kül gibi oldu.

— Canım, zaten biz cumartesi günü gideceğiz, bir yarın ve cuma var, dedi.

— Azize'ye de Zeyno Hanım gibi ava gelmesini tavsiye etseniz nasıl olur, Saffet Bey!

— Çok iyi olur ama, o kadar yürüyecek kadar kuvveti yoktur, alışık değil soğuk alır.

— O halde sizin sabahları burada kalıp onu işgal etmenizden başka çare yok. Madem ki cumartesi gideceğiz. Ben yarın mutlak ava giderim. Cuma günü siz evdesiniz, beraber bir eğlence buluruz, olur biter.

Bunları söylerken hiç Azize'ye bakmıyor, tüfeğini ışığa kaldırmış, içinin temiz olup olmadığını görmek için namlusundan içine tek gözüyle bakıyordu. Azize'nin dudakları titriyordu.

— Hasan'ın hakkı var, bir sabah ne olacak, cuma günü hep beraber eğleniriz.

Sonra bu haşin asker, yeğeninin canını sıkmış olmaktan o kadar korkmuştu ki, sahte bir neşeyle:

— Saffet Bey, haydi gramofonu çalalım, iskemleleri de toplayınız, dans edelim, dedi.

Biraz sonra odada tepiniyor ve dönüyorlardı. Ben pencerenin önündeki koltuğa oturdum. Beyaz beyabanın üstündeki yeni ayın pırıltısına baktım. Işıkları kısılmış beyaz odada hâlâ gündüzki heyecan ve saâdetin titreyişi dolaşıyor gibi geldi.

Biz Hasan'la Azize'yi yalnız bırakıp erken çekildik, Saffet odamın kapısına kadar geldi.

— Azize'yi pek acayip gördüm, Zeyno, bana seni kıskanıyor gibi geldi. Ne dersin? dedi.

— Bir diyeceğim yok, yalnız hemen başımızdan defolup gitmelerini temenni ediyorum. Davet etmedim ki, bana tahakküm etmek istiyor.

Elimi büyük bir şefkatle büyük ve yumuşak ellerinin içine aldı:

— Nasıl, bu hiddet uykuna dokunacak mı?

Sonra benimle beraber odama girdi.

Hâlâ elim elinde, bir eliyle saçlarımı garip bir ısrarla okşadı:

— Allah rahatlık versin yavrum, dedi.

On dakika sonra aşağıda kapı kapandı. Hasan Bey erken gitmişti. Azize'nin ayak sesleriyle beraber sofada Saffet'in de ayak sesleri hâsıl oldu.

— Zeyno'ya ilâcını verdim, yatırdım. Size de onun ilâcından, bu akşam, bir kaşık vereceğim. Sinirleriniz bozuk gibi...

Sonra Azize'yi odasına kadar götürdü. Kulaklarım gergin, odasına girip girmediğini dinledim. Kalbimde çok garip bir temenni vardı. Fakat bu temenni yanında yine garip bir sızı, izah edemeyeceğim, gözüme yaş getiren bir yalnızlık endişesi duydum. Hayatımda Saffet eksilse hemen hemen babamın yarısı gitmiş gibi olacağım!

Perşembe sabahı biraz geç kalmış olacağım ki Nesrin odama geldi. Hasan Bey'in biraz evvel geldiğini, fakat uyuduğumu haber alınca yarım saat sonra tekrar uğrayacağını söyledi. Azize (Saffet'in verdiği müsekkinden olacak) hâlâ uyuyordu. Süratle giyindim. Evden çıktım. Hasan Bey gelirse benim gittiğimi söylemesini tembih ettim. Artık karlar eriyordu. Beyaz ova yer yer çamurlu, kirli, bulaşık bataklara ayrılıyor, sıcak bir güneş altında bütün karları erimiş topraklardan ince bir duman yükseliyordu. Bastonuma dayana dayana aynı yolu takip ederek yürüdüm. Bizim küçük hendeğe yaklaşırken yalnız içimde değil, bütün derilerime kadar sirâyet eden[1] ılık bir haz dal-

(1) İşleyen.

gasıyla kendimden geçiyor gibiydim. Aynı zamanda bu hendeği yalnız atlamak ihtimali nâhoş bir aksülâmel yaptı. İhtimal, Hasan Bey tekrar beni almaya geldiği zaman Azize uyanmış olacak, onu salıvermeyecekti. O halde yalnız çıkmış olduğuma çok isabet etmiştim.

Birdenbire kocaman yumuşak iki pençe omuzlarıma atıldı, kızıl tüyleri arasında gözleri siyah iki fener gibi parlayan kocaman bir baş, dili dışarda, en açık ve en mesut bir köpek gülüşüyle yüzüme gülüyordu.

— Urgun, dedim, sevgili Urgun, güzel Urgun, can Urgun, ciğer Urgun!

Ben böyle deli gibi köpek dostumla cilveleşirken uzun bir ıslık ovadan Urgun'u da beni de bir sevinç titremesi ile sarstı; Urgun rüzgâr gibi uçtu, geçti. Ben elimle gözlerimi güneşe karşı kapatıyor ve gözlerimle Urgun'un da, benim de bütün varlığımızla cevap verdiğimiz bu uzun ve kudretli ıslığın sahibini arıyordum. Çok geçmeden Urgun'la beraber ince uzun bir avcının çok hoş bir çeviklikle bataklıkları atlayarak koştuğunu gördüm. Spor meraklısı bir genç mektepli, yeni orduya girmiş henüz çocuk bir teğmen kadar genç ve çocuk görünüyordu. Ben de esasen oracıkta bir mektep talebesi kadar heyecanlıydım. Demek kadın, erkek birbirlerini bizim istediğimiz gibi istedikleri zaman, yaşları ne olursa olsun, bir oğlan ve bir kız çocuktan başka bir şey değildiler.

Hendeği beraber atladıktan sonra, iki el birbirini sahiplerinin arzu ve iradelerine rağmen, bırakmayacak kadar birbirinin içinde, yuvasını henüz bulan iki serseri kuş kadar mesut oldular. Hasan Bey bir taraftan "Zeyno" havasını uzaklara çınlayan kuvvetli ve güzel bir ıslıkla çalıyor, bir taraftan da bükülmüş kalmış ince demirler gibi parmaklarının hapsettiği elimi kolumla beraber ahenkle sallıyordu.

— Bugün av bulamayacağız zannındayım.

— Birbirimizi avlamaya çıkmadık mı?

— Bu pek kışla şakası olmuyor mu Hasan Bey?

— Affedersiniz!

Kolumu kurtardım, benim de başım havada, burnum topraklardan çıkan baharın taze tabiat kokusunu koklayarak yürüyordum. Deniz hiç bir zaman bu kadar yeşil ve bu kadar güzel olmamıştı.

Biraz ayrı ve uzak gittikten sonra geldi, kolumu tuttu:

— Deniz kenarına kadar yürüyelim, bugün gezintilerimizin sonu. Av yapmak istemiyorum, sizinle daha ciddî şeyler konuşacağız.

— Ciddî olmak için hava fazla güzel!

— Olsun!

Ayağımızın altında Adalar'a uzanan yeşil deniz ağır darbelerle geliyor, sahil uzun bir şapırtıyla parlıyor, çekiliyor; yerde kumların, renkli taşların üzerinde fırtına ile yolunmuş uzun, yapışkan, garip deniz otları var. Bastonumla bunları karıştırıyor, oynuyordum.

— Zeyno Hanım, size bir şey söyleyeceğim, ama beni küstah ve terbiyesiz addetmez misiniz?

— Hayır, memnû[1] olan ne söyleyecekseniz bugün söyleyiniz, "Ayastefanos Ovası" oyunu bugün son perdesinde.

İşitmek için kulaklarımı uzatmaya mecbur oldum. O kadar nefesinin altından, o kadar yavaş söyledi:

— Sizi seviyorum!

Sesinde öyle bir samimiyet vardı ki, büyük bir şaka gibi bitirmek istediğim ve beklediğim bu itirafla birdenbire eğlenecek kudreti kendimde bulamadım. O da sükûtumdan cesaret almış olacak ki sesi biraz daha titrek, biraz daha yüksek, yavaş yavaş kudretlenerek devam etti:

— Sizin benimle evlenmenizi istemek bir küstahlıktır, biliyorum; o kadar iyi tahsil görmüş, bana o kadar faik bir kadınsınız.

(1) Yasak.

— Eğleniyor musunuz?

— Hayır.

— O halde size ilk görüştüğümüz akşam yüzüğümü gösterdiğimi unuttunuz mu?

— Hayır unutmadım, fakat o akşamdan beri çok şeyler geldi, geçti. Beni sakın çok sevdiğim Saffet Bey'in nişanlısını kandıran bir adam telâkki etmeyiniz. Her şeye rağmen Saffet Bey'le birbirinizi sevmediğinize kaniyim.

— Kanaatinizi değiştiriniz, Saffet'i ben hiç değişmeyecek bir rabıta ile severim.

Yüzü karardı. Fakat teessürü geçinceye kadar bekledi:

— Bunu da biliyorum. Fakat bu sevmek, onunla evlenecek şekilde değildir, Zeyno Hanım.

— Yanılıyorsunuz.

— Yanılmıyorum, benimle eğlenmeyiniz. Saffet Bey'le değil, ancak benimle evlenebilirsiniz, anladınız mı? Tabiî bir kadınsınız böyle olması lâzım gelir. Sevmeye gelince, ne onu, ne beni seviyorsunuz. Siz hiç kimseyi sevmeyeceksiniz, fazla ve karışık düşünüyorsunuz. Sevmek kafa ile, düşünme ile değildir. Sevmek... Sevmektir işte!

— Çok vâzıh[1] bir tarif!

— Evet vâzıh, seviyor, yahut sevmiyorsunuz. Her halde mutlak benimle evlenmeniz, ne suretle olursa olsun benim olmanız lâzım!

— Onun için mağlup olmam lâzım. Halbuki berabere kaldığımızı unutuyorsunuz.

Biraz yanıma yaklaşmıştı, kalbi yine parkta hissettiğim gibi, muazzam bir gemi motoru gibi yanı başımda gümbürdüyordu. Derhal çekildim:

— Her vakit kaçıyorsunuz, bu kaçmanızda bir nevi zaaf var. Beni çiğneyip geçseniz de, evlenseniz de, ne olsa daima benden kaçacak kadar beni isteyeceksiniz, yalnız

(1) Açık.

benim, benim eşim olmak için yaratılmışsınız. Bu kanaat bana sadece yaşamak için ümit ve cesaret veriyor.

— Bugün biraz roman gibi konuşuyorsunuz, Hasan Bey; eşim olmayacak biri varsa sizsiniz ve hiç bir zaaf hissetmediğime emin olabilirsiniz.

Gözlerinden nihayetsiz bir gazap ve bir yeis geçti:

— O halde geliniz beni öpünüz, ondan sonra sükûnla yürüyüp gidiniz, ne derseniz hayatta onu yapmaya hazırım.

Her kadının içinde bir şeytan, bir zebani oluyor galiba, öyle inatçı, öyle kavî bir mukavemet, bir kudret hissediyordum ki, gözlerim gözlerinde yavaş yavaş üstüne doğru yürüdüm. Gözlerine ateş dökmüşler gibi yanıyor, dudakları ıstıraptan, arzudan titriyordu.

— Hiç kımıldamamaya söz verdiniz!

— Yemin ediyorum...

Elleri yanlarında, selâm vaziyetinde donmuş gibi duruyor, fakat yüzünden cinnet ve hezeyana götüren müthiş bir humma geçiyordu. Çok yavaş yaklaştım, gözlerim gözlerinde, dudaklarım dudaklarına doğru gitti, yüzümü yakan cehennem ateşi onun dudaklarından mı, benim nefesimden mi geliyor, bilmiyordum. Dudaklarına dokunmadan iki ağız arasındaki ateşten yanan dudaklarım onun genç bir yaprak gibi titrediğini, tehâlükten,[1] arzudan eridiğini hissediyordu. İnsan sesine benzemeyen bir ses:

— İşkence, ahret azabı bu! diyordu.

Yaklaştığım gibi yavaş yavaş geriledim, çekildim, arkamda genç ve dinç, yenilmez asker başı kollarının arasında kendini kıvrandıran bir ihtiras ve iptilânın en yüksek buhranı içinde sarsıla sarsıla ağlıyordu.

Benim de konuşurken sesim kısılmıştı:

— Yere ölümle, yara ile neyle serilseniz çiğner geçerim, dedimdi. İşte görüyorsunuz, tasavvur ettiğiniz zaaf-

(1) Aceleden.

tan hiç bir şey yok. Sizin, bana vücudunuzla doğan seyyiatı kuvvetle hatırlattığınız belki doğru, fakat buna mağlup olmayacağım da doğru. Evlenmenin sinir sisteminin bir galebesi, bir hastalığı olduğuna inanmayacağım, her şeye rağmen Saffet'le evleneceğim.

O cevap vermedi. Gözleri çelik gibi parlıyor, yanakları heyecandan sapsarı içine çöküyordu. Yürürken dizleri titriyordu.

— Çok kuvvetlisiniz, dedi. Görüyorsunuz ben az daha yerden kalkamayacak kadar yeniliyordum. Fakat zulmünüz bana kuvvet verdi. Bu ölüme kadar süren bir mücadele olacak. Yalnız sizden bir şey rica edeceğim, aramızdaki arkadaşlığı muhafaza eder misiniz?

— Kim bilir?

— Kolunuza dayanmama müsaade eder misiniz? Dizlerim titriyor, başım dönüyor.

Kolumu uzattım, dayandı ve gözlerini gözlerime daldırdı.

— Sizi bir daha böyle görmeye belki imkân olmayacak, hakikat bu son sözünüz mü?

— Tabiî değil mi? Benim nişanlı olduğumu unutsak bile siz iki nişanlıdan fazla Azize ile ileriye gittiniz ve eminim ki o kız sizi seviyor.

— Ben yalnız sizi seviyorum, başka kadınların en yakın temaslarında vermediği haz ve saadeti sadece sizin yüzünüze, gözlerinize bakarken alıyorum.

O, kolumda bir hasta gibi, bataklardan geçiyoruz. Hissediyorum ki zaafı yavaş yavaş geçiyor, fakat kolumda yürüyebilmek için zaafını uzatıyor. Hendeğe yaklaşırken birbirimizin kolunu bırakıp duruyor, uzun uzun birbirimize bakıyoruz. Sonra birdenbire, çalılardan sıçrayan bir kaplan gibi bileklerimi yakalıyor, gözleri yakacak kadar ateş saçıyor, dudakları fısıldar gibi:

— Nefesinizi bir an için daha hissettiriniz, o kadar, bir daha hayatta başka vecd istemeyeceğim.

Bir an dudaklarımız ateşleriyle yaklaştı ve temas etmeden insanları, günleri kökünden ot gibi koparıp serseri rüzgarlarda uçuran bir ateş kasırgasıyla canlarımızı birbirine karıştırdı. Yalnız bir an içinde kendimizden geçtik. Sonra fırtınada sallanan iki saz gibi birbirimize dayanarak kuvvet aldık. Artık her lâkırdı zâitti.[1]

O akşam ilâç almadan yattım. Uyumak istemiyordum. Vücudumun her zerresi ayrı bir lezzet ve hazla gündüzü hatırlıyor, tekrar ediyordu. Niçin, niçin kendime de ona da, Tantal'ın işkencesini* çektirmiştim? Artık mukadderdi. Hayatta ne öğrenir, ne bilirsem bileyim bundan daha kudretli bir ihtiras anı bilmeyecektim. Bu izdivacımdan tehlikeli bir heyecan ve vecd olurdu. Artık herkesin Ayastefanos'tan gitmesini istiyordum. Hasan Bey bile yaşadığım anı bir daha yaşatamazdı. Ben yalnızca bu aydınlık ve yalnız beyabanda geçen haftayı tekrar etmek istiyordum. Cuma nasıl geçti, bilmiyorum. Cumartesi sabahı Saffet'le beraber inemediler. Hasan Bey geldiği zaman Azize yukarıda henüz giyinmemişti.

Sobanın yanında arkamı ona çevirdim, durdum. Birdenbire yine bir kaplan yaklaştı ve yüzünü yaklaştırdı, dudakları ateşini vermeden geri çekildim. Çok zavallı bulduğum mahzun bir sesle:

— Psikologların bir iddiası vardır, dedim, insan bir elmayı dörde ayırsa, dört lokmada yese, birincisinde aldığı lezzeti ikincisinde almazmış, dördüncü lokmaya kadar lezzetin kudreti kaybolurmuş...

— Bu elma masalı ne oluyor, Zeyno? Görmüyor musun o da benim gibi masaldan hoşlanmaz bir adam. Senin bir defa dediğin gibi, kışla askeri.

Azize biz konuşurken birdenbire içeri girmişti, bililtizam[2] yavaş yavaş yürüdüğünü, kapıyı itina ile açtığı-

(1) Fazlaydı.
(2) Bilerek, isteyerek.

nı, bir şey anlamak istediğini, mütecessis,[1] mustarip[2] gözlerle bizi tetkik ettiğini hissettim.

— Sana da istersen elma masalını söylerim Azize, fakat treni kaçıracaksınız, ben sizi teşyie[3] gelmeyeceğim, hayır ben gezmeye gideceğim. Haydi orövuar.[4]

18 Teşrinisâni

Dün ve bugün geçen haftanın heyecanını havasında saklayan odada dolaştım ve düşündüm. Geceleri çok uzun ve boş geçiyor. İştahım yine yok, uykum yine kaçtı, Saffet nihayetsiz bir sabır ve sevgi ile beni tedaviye çalışıyor, sükûnu ve sabrı altında onda da zaman zaman düşünen, uzun ve acı düşünen bir adam hali vardı.

19 Teşrinisâni

Bugün dolaşırken hiç olmazsa Urgun'u Hasan Bey'den istemediğime çok müteessir oldum.

20 Teşrinisâni

Arzuların bazan cevabı oluyor; bugün hava soğuktu, içimde soğuktan olduğu kadar yalnızlıktan gelen garip bir ürperme hâsıl oldu. Âdeta korkarak eve dönmeye karar verdim. Ova öyle tenha ve soğuk, ben o kadar kendi-

(1) Meraklı.
(2) Acı çeken.
(3) Uğurlamaya.
(4) *Fr Au Revoir.* Görüşmek üzere.

mi kimsesiz hissettim ki sobanın alevlerini, Hala Hanım'ın ihtiyar yüzünü görürsem bu ani ıstırabım geçecek kadar sevineceğimi tahayyül ediyorum. Yol inadına uzundu ve ben durmadan titriyordum. Bir aralık rüzgârdan esasen yaşaran gözlerimden, rüzgârın akıtacağından çok bol yaşlar yanaklarımdan akmaya başladı. Hayat ne yavan, ne çekilmez bir ağırlık; sonra ne kadar, ne kadar uzun!

Meşhur hendeğin kenarında bir sevinç havlaması duydum ve etrafımı aramaya zaman kalmadan Urgun'un iki kocaman pençesi çamurlarıyla omuzuma atıldı, bir an kollarım onun sıcak ve dost başına sarıldı, yaşlarım daha serbest aktı, vahşi bir sevinçle üstüme atılan Urgun'un kederimi sezmiş gibi, fener gibi yanan gözleri ağırlaştı, yaşlarımı içti. Hendeği daha çevik, daha canlı atladım, Urgun'la iki çocuk gibi yarış ediyorduk.

Kuzgun'la beraber ince bir askerin geldiğini görünce durdum. Sıra Kuzgun'a gelmişti, o da sevgisini, pençeleri ve diliyle göstermek için üstüme atılırken zabit hürmetkâr bir asker selâmı verdi. Ancak selâmını alırken onun Hasan Bey olmadığını, yalnız o boyda, daha sarışın ve genç bir yüzbaşı olduğunu gördüm.

— Affedersiniz, sizi Hasan Bey zannettim.

Terbiyeli bir tavrı, güzel ve genç bir yüzü vardı. Hasan Bey'i hatırlatan bir samimiyetle güldü.

— Köpeklerden ve biraz uzaktan birbirimize benzediğimizden olacak, Hanımefendi. Hasan dün akşam köpekleri gönderdi, ben de, bundan istifade, biraz dolaşıyordum, şeref-yâb oldum,[1] Hanımefendi!

Garip bir inkisarla[2] eve döndüm. Alevler ve Hala Hanım yalnızlığımı gideremedi.

(1) Şeref duydum.
(2) Gönül kırıklığı ile.

23 Teşrinisâni

Bu akşam Saffet geldiği zaman beni ilk defa istasyonda bulmadı. Bugün gezmeye de gitmedim, sobanın karşısında bir külçe gibi oturdum. Gündelik hayatın itiyatlarını[1] tabiî bir surette tekrar için artık irademde mukavemet yok.

Saffet'in niçin istasyona gelmediğimi sormaması azıcık hayretimi mucip oldu. Acaba sırf kendisine taalluk eden bir ihmal olduğu için mi bir şey sormadı, yoksa artık bendeki esaslı tahavvülü[2] hissediyor muydu?

Bu, bana biraz dokunmuş olacak ki, gayrişuurî olarak Saffet'e şefkatli davranmak ihtiyacını duyuyor ve durmadan bir arkadaş alâkasıyla yüzünü tetkik ediyorum.

Yemekten sonra sigarasını içerken dalgındı, yavaş yavaş bir şey ürkütmek istemiyor gibi:

— Bugün Boğaziçi'ne gittim, Azize biraz rahatsız.

— Rahatsızlığı nedir?

— Soğuk almış olacak, ateşi var. Biraz da sinirli, beni görünce çocuk gibi ağladı.

Hasan Bey'in orada olup olmadığını sormak için yanıyordum. Fakat sormadım. Sadece maşa ile sobayı karıştırdım, sustum.

Ne kadar zaman geçti, sobaya kaç defa odun attım, kaç sigara içtim, Saffet ne yapıyordu, bilmiyordum, ben, Zeyno denilen manevi şey, bu kımıldamayan, sigara içen insan kalıbından çıkmış, çok uzaklara gitmişti. Yalnız bir şey, mühim bir şey, derin bir şey söyleyen bir ses beni yavaş yavaş çağırıyordu. Başını kaybettiğim daha doğrusu duymadığım başka bir adamın kalp ağrısının açık bir ifadesine benziyordu.

(1) Alışkanlıklarını.
(2) Değişikliği.

— ... Hiç, ehemmiyeti haiz değil! Ben seni nasıl sevdimse yine öyle sevmekte devam ediyorum. Her adamın hayatta bir bağı, onu yaşatan, ona iş gördüren bir hayat zembereği vardır. Benim için o zemberek, o bağ sensin ve her vakit sen olacaksın, seni nasıl severim bilsen, evvelâ güzel yüzün, güzel gözlerin, güzel vücudunun ifade eden halini hiç görmedim ve görmeyeceğim, sende nihayetsiz bir merhamet ve iyilik var. Bir gün zaaftan istifade ettiğini ve bilerek canlı bir mahlûka eziyet ettiğini bilmiyorum. Bir gün yalan olan bir bakış, bir tavrını görmedim. Bütün bunlar bana sende hakikî kadını sezdirdiler. Doğruluk, muhabbet ve zayıf insanların, zebûn insanlara eziyet etmekten [kaçınmasının] mert erkeklerin hasleti[1] olduğunu söylerler, fakat ben bu hasletin bilhassa ideal kadınlarda olduğuna iman etmişimdir. Benim için ideal kadın sensin! İdeal kadın ideal aşk ister. İşte onun için seni kendim için değil, senin için seviyorum, Zeyno, ne olsa, benim olmasan dahi böylece sevmekte, yalnız senin için yaşamakta devam edeceğim Zeyno!

Saffet bunları niçin söylüyordu, bilmiyordum, yalnız bunlar bendeki kalp ağrısını namütenahi[2] eritiyordu. Kalbim iki kudretli altın tele bağlı, başka istikametlerden gelen bu teller kalbimi aynı zamanda, aynı kudretle çekiyordu. Çekiyorlar, koparacak gibi çekiyorlar, maddî bir sızı ile kalbim ağrıyor, sızlıyor ve yanaklarımdan durmadan yaşlar akıyordu.

— Bu akşam çok sinirli ve mustaripsin Zeyno, sana ilâcını verecek ve yatıracağım, bir şey söyleme! Fakat söylemek istediğin zaman seni olduğun gibi anlayacak, kayıtsız ve şartsız her söylediğini dinleyecek ve yapacak olduğumu unutma! İşte hayat ve kalp arkadaşı böyle olur Zeyno'cuğum ve bu mevkiimi hayatta kimse alamayacaktır.

(1) Karakteri.
(2) Sonsuz.

Soyunmamı bekledi, yorganımı çekti, ışıkları söndürdü, bütün hareketlerinde bir ana, bir kardeş, muhayyel ve semavî bir sevgi yumuşaklığı vardı. Son dakika kollarımı uzattım, başını çektim, eğildi alnımdan öptü, ellerimi yorgandan çıkardı. Birer birer okşadı, ayaklarının ucuna basarak gitti.

24 Teşrinisâni

Sabah geç uyandım, yastığım ıslaktı ve garip bir şekilde kalbim ağrıyordu. Tıpkı akşamki gibi iki kudretli tel çeşitli istikametlere kalbimi çekiyor, ikiye bölüyordu. Artık açıkça biliyorum ki, hayatta Saffet veyahut Hasan Bey'i seçmekle mesut olmak imkanı yoktu, daima mevcut olmayan taraf için hasret çekecektim. Birisi kalbim, kafam, bütün hayatımda, öteki sinir sistemim, kadınlığımla, hayır vücudumla doğan zaaf ve seyyiat, bütün gençliğin münferit ateşi, ihtiras ve belki de günahtı. Demek beni mustarip eden aşk değildi, kalbimi ağrıtan sevdiğim adamın benim olmaması değildi, benim ıstırabım, hiç bir kadına müyesser olmayan bir ıstıraptı; kalbimin, varlığımın iki yüzlülüğünden gelen bir ıstıraptı. Eğer hayatta iki erkek varlığını aynı zamanda tanıyan kadınlardan olsam, hiç bir mesele yoktu. Onlar kadar karışık, onlar kadar garip hilkatli ve günaha müsaittim. Fakat bütün mazimin, hayatımın, kalbimin ve kafamın bir istikameti, bir görüşü vardı ki, ikiyüzlü hayatı kalbim için bir işkence, hiç bir saadet mukabilinde satın alınamayacak bir azap yapacaktı.

Hava açık ve soğuktu. Yürümek için ilk defa kürk giyindim, yürürken spora alışık sıhhatli bir genç kızdan ziyade, derunî elastikiyeti kaybolmuş, hayatımın bütün elemlerinden, fırtınalardan geçmiş bir kadın hali almıştım. Deniz kenarına kadar gittim. Bugün Urgun'a da tesadüf etmek istemiyordum. Deniz sakin, küçük, berrak dal-

galar kıyıya oynak şıpırtılarla vurup kaçıyorlardı. Orada birkaç gün evvel bastonumun ucuyla oynadığım otlar kurumuş, bozulmuştu. Güneş o noktada o kadar sıcaktı ki oraya çömeldim ve birkaç gün evvel geçen sahneyi tekrar etmek istedim. Fakat insanların kalbi bu deniz otları gibi, en kudretli heyecanları üstünden zaman öyle kurutucu bir hararet ve kudretle gelip geçiyordu ki...

Arkamdan gittikçe yaklaşan ayak sesleri hâsıl oldu, köpekler havlıyor, şüphesiz Urgun ve Kuzgun, Hasan Bey'in Yüzbaşı dostuyla buralarda dolaşıyordu, ayağa kalktım, fakat yine yüzüm denizde, durdum.

Bu defa Urgun'dan evvel kendisi geldi. Sesi çölde kızgın güneşte tutuşan fırtınanın ateşli çağrısına benziyordu. Felsefe, fikir, her günkü hayat, insanlar, oyunlar hepsi yalan, hepsi bu heyecan ve saadet anını yaşatmak için birer hile, hayatın birer perde arası mahiyetinde duraklaması!

İnsanoğlu ne kadar mesut olurmuş, kuru topraklar, sessiz denizler ne sıcak ve ne manalı renklere bürünüyorlarmış.

El ele ve göz göze duruyoruz. Yüzü sapsarı, gözleri iki altın ışık gibi, dudakları durmadan titriyor, eli içinde sıktığı elimin bir parçası, devamı kadar benim!

Birdenbire bizi bulacaklar, geri çevirecekler gibi ovaya doğru el ele uzaklaşıyoruz. Urgun ve Kuzgun yanımızda kuyruklarını sallayarak, dilleri dışarda, ancak köpeklerin gülebilecekleri gibi neşe ve saadet ifade eden gülüşleriyle yanımızda geliyorlar.

Hiç konuşamıyoruz, yanımdakinin titrediğini, kalbinin yine bir motor gibi attığını duyuyorum, fakat eli gibi bütün vücudu da vücudumun devamı kadar benim; belki bu titreme, bu heyecan benim kalbimdedir. Çünkü iki kalpli bir tek vücut mu, yoksa iki vücutlu bir tek kalp mi olduğumuzu bilmiyorum.

— Sizsiz yaşayamayacağımı bugünler bana katiyen öğretti. Gece gündüz, her dakika hep kalbimi altüst eden,

dudaklarımı uzaktan yakan nefesiniz bana ateş işkencesi yaptı. Siz beni hiç özlemediniz mi?

— ...

— Bir defa daha ...

— Ben size ayrılmadan bir elma hikâyesi söyledim.

— O yalancı bir elma olacak, ben bilakis hayatta böyle bir lezzet olduğunu anladıktan sonra onsuz yaşayamam. Yemin ederim, yine öyle hareketsiz dururum, bir defa daha nefesinizi dudaklarımın üstünde hissettiriniz.

Evet, hakkı vardı. Bu, dudaklarımız temas etmeden icat ettiğim busenin bu defa daha çok müthiş olacağını, benim mütehakkim ve gaddar kaçamayacağımı hissettim. Bir saniye sürmeyen bir an, fakat dudaklarımızı zavallı bir çelik ile mıknatıs gibi birbirinin ateşinde eriten bir an daha oldu. Ellerimiz birbirine daha sıkı sarıldı. Öylece artık tamamıyla birbirine örülmüş, kopmadan ayrılmayacak kadar düğümlenmiş iki hayat bağı gibi ihtiyarımızın[1] üstünde birbirimizin olmuştuk. Bu psikoloji hikâyesi yalandı. Bütün ömrümüzde bu iki ağız birbirini aynı incizap, aynı ürperme ile arayacaktı.

— Görüyorsunuz ya ayrılmak imkânımız yok, Zeyno Hanım, böylece yabancı ve fuzulî bir azap veren aşkımıza mâni olan bu muhitten beraberce çıkalım, gidelim. Ben şarktaki fırkalardan birinde bir yer bulurum. Beraberce Anadolu'nun esrarı içinde kaybolur gideriz.

— İstanbul'da benimle beraber yaşayamaz mısınız?

Titredi ve biraz sükût etti:

— Sizinle hayatı nerede olsa isterim. Fakat bu belki tahammül edemeyeceğim bir azap olur.

— Ben de Saffet'in olmadığı bir şehirde, hiç olmazsa bir dost olarak onu göremeyeceğim bir yerde yaşayamam.

Birdenbire bizi zincirleyen büyük bağ müthiş ve keskin bir elektrik kuvvetiyle ikiye bölündü, derhal ellerimiz

(1) Kendi seçimimizin.

ayrıldı. Zavallı elim soğudu, kalbim dondu. Bir kış günü sokağa sebepsiz atılan bir çocuğun acılığını duydum, belki bunun tesiriyle:

— Siz bana Saffet'i dost olarak bile bırakmak istemiyorsunuz, Azize'yi ne yapacaksınız? dedim.

— Azize ile evlenemeyeceğimi kendisine söyledim.

Kalbim ne geniş ve acayip bir gümbürtü ile atıyor, bu sevinç mi? Bu, Hasan Bey'in hayatında kalbinde daha hâkim, hiç sonsuz, daha istenilecek olmak bana ne isimsiz bir coşkunluk verdi!

— Azize ile demek evlenmek bahsini yaptınız?

— O bahis geldi geçti, katî surette kendisiyle evlenemeyeceğimi biliyor. İsterseniz bundan bahsetmeyelim, zavallı hayli hasta, ben de hastalığından müteessirim.

İlk coşkunluğum oldukça sükûn buldu. Her zaman en çok istediği kadın ben olsam bile hiç bir zaman tek istediği kadın olmayacağıma kaniyim. Benim Saffet nasıl hayatımda varsa, onun hayatında da bir nevi Azize olacak. Yine beraberiz. Birimiz ötekinin hayatında ne varsa yakıp, yıkıp yerine yepyeni bir saltanat kuracak kadar galip ve muzaffer değildi. Birbirimizin değil teması, bulunduğu hava için bile çıldırıyor, bunsuz hayat, suyu sıkılmış bir posa oluyordu. Fakat bütün buna rağmen ayrı ayrı hayat bağları olan, birbirinin mazisini imha edemeyen, tek olarak hükümran olamayan iki insan ayrılırken ikimizin gözleri de bulutlu idi.

— Yarın yine sizi burada bulacağım, dedi.

Hayır demek elimde değildi. O gittiği zaman aynı ovanın ne olduğunu biliyordum. Bir nevi Kerbelâ oluyordu.

Gece Saffet'e söylemek sırası bana gelmişti:

— Saffet, dedim. Ben çok garip bir buhran geçiriyorum, belki tasavvur ettiğinden çok fazla; seninle bunu konuşabilecek kadar kalbimde, kafamda vuzuh görmüyorum. Bana biraz zaman ver, bunu bilerek zaman ver. Bu-

gün nişan yüzüğümüzü bir kurdeleye bağladım, boynuma taktım. Kalbimden seni çıkarmaya muktedir değilim. Fakat evlenip evlenmeyeceğimi mutlaka babam geldikten ve bu garip kalp ağrımı ona söyledikten sonra anlayacağım. Bana itimat eder, o kadar zaman bir şey sormadan bekler misin?

Pencerenin önüne gitti. Uzun uzun ovaya baktı, sonra sesinde yorgun ve kırık bir perde ile:

— Nasıl istersen öyle olsun Zeyno, ben hava almak istiyorum. Allah rahatlık versin, dedi.

Sokak kapısı kapandı, gitti.

Muhayyilem dün akşam onun şefkat ve muhabbet hizmetini Hasan Bey'e havale ediyor. Beni bekliyor, soyunuyorum; yorganı üstüme çekiyor, kollarımı uzatıp başını çekiyorum, eğiliyor, fakat dudakları alnıma bırakmak kabil mi? Ne cennet ve cehennemi birden insanın ruhunda yaratan temas, ne alev, ne ateş ve ne tatlı işkence!

27 Teşrinisâni

Bugünlerin azap ve işkencesini, hep bu sabahları geçen saatlerin hatırı için yaşıyorum. Ona babam gelince ciddî bir karar alacağımı söylemek istedim. Fakat söyleyemedim. Bakalım bu alev, bu cinnet havası biraz daha devam etsin.

Saffet iki gündür gelmiyor.

28 Teşrinisâni

Bugün ovada yalnız dolaştım. Bana haber vermeden nasıl ve niçin gitti? Azize'nin yüzü humma içinde, ıstırap içinde, rüzgârda yüzüme bakıyor gibi geldi.

29 Teşrinisâni

Bugün de yoktu. Deniz kenarına kadar gittim. Dönerken yalnız inkisar değil, izzetinefsimin isyanını duydum.

Beni her gören zavallı terk edilmiş kız, hâlâ aşk dakikalarını yaşadığı boş ovada dolaşıyor, belki de ağlıyor, diyecekler gibi geldi. Hele kasabaya girince Hasan Bey'in arkadaşı genç yüzbaşı ile karşı karşıya gelince bütün bütüne sıkıldım, yanaklarım kimbilir ne kadar kızarmıştı, cürüm halinde[1] yakalanmış olmak hissini duydum. Mümkün olsa görmemezliğe gelecektim. Fakat imkânı yoktu. Yalnız selâm vermekle kalmadı. Yanıma geldi.

— Hasan Bey'in yeğeninden haber var mı, Hanımefendi? dedi.

Bir felâket hissiyle sarsıldım. Fakat Azize'nin bir dostu olduğumu mutlak bilen bu adam Azize'ye ait mühim bir hadiseden haberdar olmadığımı anlarsa ne garip olur! Sustum.

— Hasan evvelki gün telgrafı alınca gitti. Fakat akşama döneceğini söyledi, üç gündür meydanda yok.

— Ben de ancak akşam Doktor Saffet'ten haber alabildim, dedim ve hızla uzaklaştım. Şimdi merak içindeydim. Bu akşam da Saffet gelmedi. Aramızda geçen hadiseden dolayı mı gelmiyordu, yoksa hakikaten Azize tehlikeli bir hastalığa mı tutulmuştu? Her akşam telgrafla gelemeyeceğini yazıyor, sebep söylemiyordu. Bu akşam telgrafında: "Geceyi bir hastanın yanında geçirmeye mecburum. Yarın gelmeye çalışırım" diyordu. Artık içimde bu üst üste yığılan sıkıntılara cansız bir mukabeleden başka bir şey yapamıyorum.

Herkes beni birer birer bırakıp gidiyor. Hasan Bey yeğeni hasta olur olmaz haber vermek lüzumunu bile

(1) Suçüstü.

hissetmedi. Saffet, o kadar derin bağla ve feragatle bağlı olan Saffet de, belki artık beni sevmiyor. Babama bunları yazmak için masanın başına oturdum, fakat kabil mi?

30 Teşrinisâni

— Bir nefer, zarfı imza etsinler, diyor.

Gözümü açtım, Nesrin bir mektup tutuyordu.

Muhakkak Hasan Bey'dendi. Zarfı imza ettim, verdim. Yazısını ilk defa görüyordum, mektubun içindekilerden daha evvel bu sert, katı çizgiler beni meşgul etti. İnsanın yazısı ne kadar şahsi bir şey ve nasıl sahibinin hareketlerinin suçlarını hatırlatıyor. Mektupta sadece Azize'nin hastalığının aldığı ağır şekilden dolayı Boğaziçi'nde kaldığını ve buhran geçer geçmez geleceğini yazıyor. Anlıyorum ki gider gitmez Azize'yi hasta bulmuş, çok müteessir olmuş, kim bilir nasıl avdet eden eski bir rikkat ve zaafla Azize'yi beklemiş, fakat yeniden Ayastefanos hayatının ateşini hatırlamış, basit bir nazarla olsun bana temas etmekten kendini alamamış. Hep aynı safhalar ve ıstıraplar, hep aynı kalp ağrısı, bazan hadiselerle uyuşan, fakat daima daha kudretli bir sızı ile tekrar gelen hastalık! Bunu ne kadar iyi biliyordum.

Akşam, Saffet'i almak için istasyona kadar gittim. Yoktu. Şimdi onun da gönderdiği bir uzun mektup dizlerimde, odamda bu satırları yazıyorum. Ovada öyle sert ve haşin bir rüzgâr esiyor, deniz öyle ısrar edici ve vahşi çağlıyor ki, bendeki yalnızlığı ve terk edilmiş hissi tam. Esasen ağrıyan kalbime bu da ağır bir kefen sarıyor, babamın gelmesine kadar hayata nasıl tahammül edeceğim, niçin yaşıyorum? Esasen niçin yaşıyordum? Babam annemin ölümüne nasıl katlandıysa benimkine de öyle katlanır!

Azize zatürre olmuş, birkaç akşam ölmesinden korkmuşlar, bu gece buhran artık geçecekmiş. Saffet bu hafta

gelemeyecek, bana Ayastefanos'tan inmememi, Azize'nin hatta dostlarını görecek bir halde olmadığını yazıyor: "Ben ona senin rahatsız olduğunu ve evden çıkmadığını söyledim. Buhran geçtikten sonra ben seni götürürüm, kendine iyi bak, ilâcını almayı unutma. Gündüzleri mutlak çık dolaş" diyor. Hasan Bey'den hiç bahsetmiyor. Orada değil mi? Ben, Azize'yi görmeye gelmememi tavsiyesine memnun oldum. Görürsem, küçük yüzünü hastalıkla, ıstırapla bir ihtiyar kadın gibi gergin ve bîçare karşıma çıkarsa korkarım, kalbim yine merhamet ve şefkatle dolar; belki bütün hayatımıza tesir eden bir karar alırım. Hayır, geçirdiğim ıstırap günlerinin ümitsiz ve boş safahatına bir daha kendimi atmayacağım. Babam gelsin, kalbimdeki bu fırtına ve ağrı o gelinceye kadar dinmezse mutlak Hasan Bey'le, "Hey Zeyno, Zeyno" havasının oynandığı ıssız ve uzak memleketlere gideceğim. Biliyorum, orada bir alev havasında, bir kalp kasırgası içinde Hasan Bey'le yaşarken geçmiş günün sükûn, dostluk ve iyilik arkadaşımın hayali, bütün bütüne başka bir nedamet ve hasret sızısıyla kalbimi oyacak! Ayastefanos'tan inmeyeceğim ve bekleyeceğim.

2 Kânunuevvel[1]

Tekrar jurnalimin sahifelerini çevirdim. Ne kadar eski ve ne kadar yabancı geldi; günler bitmeyen boşlukları, zulümleriyle geldiler, geçtiler. Hasan Bey'den hiç bir haber gelmedi. Azize'nin hastalığı eski zaafı tekrar uyandırdığına kani oldum ve bunun karşısında neler duydum? Bunu kâğıda bile yazmak istemedim. Bu sabah Saffet'le indik, Azize'yi ziyarete gittik. Soğuk, çok soğuk bir gün. Saffet'in halinde fevkalâde bir rikkat ve endişe vardı. Sirkeci'de kapalı bir otomobil buldu, kürkümün yakasını

(1) Aralık.

kaldırdı. Dizlerimi örttü. Bebek'ten geçerken yüzüme dalgın gözlerle baktığını gördüm, içleri biraz nemliydi.

— Azize'yi çok bozulmuş göreceksin, dedi.

Sesi o kadar yavaş ve müşfikti ki, korktum.

— Azize bir tehlikede mi?

— Şimdilik pek değil, gençtir, geçirebilir, fakat çok zayıf!

Sustum, dışarı baktım. Elimi yavaşça çekti, uzun uzun okşadı. Dudaklarının arasından:

— Zavallı yavrucuğum, zavallı Zeyno'cuğum, diyordu.

Bilmiyorum, nasıl endişe ve isyan duydum:

— Sen, acınacak Azize değil, benmişim gibi bana bakıyorsun. Yoksa ben de mi tehlikeli bir zaafa düştüm?

— Hayır Zeyno, senin gözlerin de hummalı, yanları simsiyah, fakat hastalık humması değil, yalnız senin merhametli kalbinin ıstırabını tahmin ettim de mûteessir oldum.

Birdenbire elimi bıraktı ve camdan dışarı baktı. Mutlak benim bilmediğim fevkalâde haller oldu, benden saklıyorlar. İnsan ne garip mahluktur. Azize'nin esrarlı vaziyetinin verdiği merhamet ve endişeden belki daha kuvvetli bir heyecanı Hasan Bey'e tesadüf ihtimali veriyordu. Ayastefanos'un eski günlerinden sonra birdenbire kaybolan bu adamla karşı karşıya gelecek miyim? Bir türlü cesaret edip Saffet'e Hasan Bey'in orada olup olmadığını soramıyorum. Bundan daha garibi de onun bana hiç Hasan Bey'den bahsetmemesi. Neler oluyor acaba?

Yalıya girdiğimiz an bir keder, bir felâket havası aldım. Hizmetçilerin yüzü durgun, biraz resmî bir matem tavrı almış, merdiven başında Azize'nin annesine tesadüf ettim. Kadın ben görmeyeli on sene ihtiyarlamış, yüzü buruşmuştu. Büyük bir samimiyetle boynuma sarıldı, ağlamaya başladı. Artık benim sinirlerim de mukavemetini yavaş yavaş kaybediyordu:

— Ne var, Hanımefendi? Saffet bana Azize'nin iyileştiğini söyledi. Niçin ağlıyorsunuz? dedim.

— Gel yavrum, Doktor Azize'ye senin geldiğini haber versin, ben sana başımıza gelenleri anlatayım, dedi.

— Ah Zeyno'cuğum, diye başladı. Sen onun eski arkadaşısın, bana biraz akıl öğret. Bu kızın başında bir felâket dolaşıyor. Sen bu Hasan meselesini biliyorsun. Hasan Bey, kardeşimin çocuğu, elimde büyüdü. Çok iyi çocuktur da. İstanbul'a gelir gelmez birbirlerine tutuluverdiler. Anlaşılan Hasan daha istikbalini temin etmediği için henüz evlenmek istemiyor, bununla beraber her gün Azize ile burun buruna! Söz olmasın diye ben ancak sen ve Doktor olduğu yere yalnız bıraktım. Pekâlâ, her şey yolunda gidiyordu. Yalnız arada bir Azize ağlıyor, sinirleniyordu. Son defa, Ayastefanos'tan geldikten sonra bilmem aralarında ne geçti. Hasan Bey ortadan kayboldu. Azize yemekten, içmekten kesildi, gözleri yumruk gibi, dolaştı, durdu. Sebebini sordum, daha çok ağladı, ben de kendi haline bırakmak istedim, nihayet bu felâket oldu.

— Hangi felâket, Hanımefendi?

— Sana Saffet, acaba hastasın diye mi söylemedi? Şu kendini denize atma meselesi.

Birdenbire başım döndü, şaşırdım. İhtiyar kadının gözünden yaşlar boşandı.

— Bak sana anlatayım Zeyno'cuğum, akşam Azize rıhtıma gitti, biraz geç döndü. Nerede olduğunu sordum. Güya, telgrafhaneye kadar gittiğini söyledi. Tipi, soğuk vardı. Gece yatmak için odasına erken çekildi. Hepimiz yattıktan ne kadar zaman sonra bilmiyorum, rıhtımda bir gürültü, koşuşma ile uyandım. Çok geçmeden bizim kapı vurulmaya başladı, ben odamdan çıkmaya vakit bulmadan aşağıda bir çığlık, bir kıyamet koptu. Merdiven başında yarı çıplak, sular içinde Azize'yi ölü gibi merdivenden çıkardıklarını gördüm. Artık bittim, kendimden geçtim, kardeşleri her biri bir yere koştular, doktor doktor üstüne, sabaha kadar canlandırmak için uğraştık, tulum

gibi şişmiş, mosmor olmuştu. Sabahleyin nefes almaya başladı, gözünü açtı. Fakat otuz dokuz harareti vardı.

— Nasıl kurtulmuş?

— Hem de rıhtımın tenha bir yerine gitmiş, kendini atmış, Allah'tan olacak yavrucuğun eceli de gelmemiş zâhir, oracıkta bir balıkçı sandalı varmış, neyse kurtarmışlar. Fakat sabah Saffet Bey yetişti. Senin hasta olduğunu, haber vermek doğru olmadığını söyledi. Öğleye doğru Hasan ölü gibi geldi. Meğer onun Ayastefanos'ta avda olduğunu tahmin etmiş, akşamdan telgraf çekmiş, helâlleşmiş. Kendine gelince Hasan'ı başucunda buldu, deli gibi iki genç ağlaştılar. Ondan sonra tabiî biliyorsun, aldığı soğuktan bir çift zatürre oldu; Saffet, Allah razı olsun, âdeta yavrumun eceline karşı koydu. Hasan'ı başucundan hiç bırakmıyordu. Azıcık uzaklaşsa bağıra bağıra ağlıyordu. Anlaşılan biraz da kıskançlık var. Nöbet arasında, "Onu benden çok seviyorsun" diye bağırıyor. Şimdi buhran geçti ama, zavallı yavrum yaşar mı, yaşamaz mı?

— Niçin yaşamasın?

— Doktorlar çok vakit ister, diyorlar. İsviçre'ye götürmek lâzımmış, o da Hasan olmazsa gitmeyecek. O bahis açılınca Hasan'ın yüzünü hiç beğenmiyorum. "Ben askerim, izin vermezler" diyor. "İstifa et" diyorum. Razı olmuyor. Şimdi öteye beriye baş vurup izin almaya çalışıyoruz. Bilmem halimiz ne olacak. Saffet Bey'in Hasan'a sözü geçecek gibi görüyorum. Ah yavrum, sen de söyle, bu İsviçre bahsinde Azize'nin yanında bir şey belli etmesin. Kız ölecek.

— Azize seni bekliyor, Zeyno!

Saffet ne iyi dakikada geldi. Hemen kalktım. Onu takip ettim.

Azize'nin odası bana garip bir heyecan verdi. Ben yatağın karşısındaki şezlongda, o yatakta, ne kadar zaman ve neler konuştuk. O genç kızlık hayatı bana şimdi çok eski bir tarih gibi geldi. Bununla beraber zavallı Azi-

ze'ye, yarası bu kadar derin olacağını tahayyül etmediğim zavallı Azize'ye kalbimde tuhaf bir incelik vardı. Istırabını, sade ıstırabını gören, dünyada canını verecek kadar bir tek şeye kalbini bağlayan bu kıza gıpta da ediyordum. Bir hulyam ve bağlarım karşısında o ne basit, fakat daha ne kadar kadındı.

Sarı saçlarını dümdüz iki örgü yanına bırakmışlar. Artık berber görmeyen bu güzel saçlar solmuş ve dalgalarını kaybetmiş. Her vakit tabiî, sunî renklerle parlayan bu sarışın yüz sapsarı, mavi gözleri iki solgun boncuk gibi, küçük dudakları hummadan beyazlanmış, çatlamış, el kadar küçük yüzü yıpranmış, çirkinleşmiş, yaramaz bir milyoner çocuğunun oynayıp oynayıp da bıkıp tenekeye attığı güzel bir bebeğin rutubette, süprüntülükte alacağı zavallı, bırakılmış ve kırık bebek halini almıştı. Fakat eski şen, güzel Azize'den daha ne kadar sevimli ve zaafında kudretli görünüyordu. Kalbimi altüst etti. Kalbimden gelen yaşlarla biraz da itiraf etmek istemediğim mücrim hissiyle[1] boynuna sarıldım, her temasla kırılacak kadar içi, dışı zayıf olmuştu. Solgun dudakları titredi, mavi gözleri sulandı. Saffet hemen müdahale etti:

— Teessür yok, küçük hanımlar. Zeyno, sizi hastalandığınızdan beri ilk defa görüyor da, tabiî olan zayıflığından üzüntü duydu, yoksa hiç ortada ağlayacak bir şey yok.

Azize'nin karşısındaki şezlonga yine oturdum. Birbirimizin gözlerine bakıyoruz, benimkilerde ıstırap ve merhamet var. Onunkilerde ağlamak isteyen şüphelerle eski düşkünlüğünün, muhabbetinin mücadelesi var.

Zorlukla nefes alır gibi yavaş yavaş:

— Zeyno bu gece burada kalamaz mı, Doktor? dedi.

— Hayır Azize, biraz daha kuvvetlenmeniz lâzım, ikinize de emniyetim yok, çok konuşuyorsunuz.

(1) Suçluluk duygusuyla.

Mahzun mahzun gülümsedi ve gözlerini indirdi, çocuk yüzünde öyle acı teslimiyet var ki, altüst oluyorum. Biraz sonra gözlerinde endişe ve korku ile sordu:

— Hasan nereye gitti?

— Evine bir arkadaşı gelmiş, çağırmış, oraya gitti.

Azize'nin gözleri önünde tesadüf ederek heyecanımızı belli ederiz diye korkudan mı kaçtı, yoksa Ayastefanos günlerinden sonra Azize'ye tamamen avdet ettiğini bana göstermek istemiyor mu?

Azize'nin yanında on dakika kaldıktan sonra Saffet beni dışarı çıkardı. Acaba o da mı Hasan Bey'le benim Azize'nin önünde tesadüfümüzü istemiyordu? Böyleyse hangimizi koruyordu?

Azize'nin annesine üç dört gün sonra geleceğimi söyledikten sonra yalıdan çıktık. O vakit Saffet gözlerime bakmadan:

— Azize'nin vaziyeti epeyce tehlikeli, mutlak Davos'a götürmek lâzım, dedi.

— Ailesinin parası var, göndersinler.

— Hasan Bey meselesi işi karıştırıyor, Hasan Bey gitmezse Azize yolda ölür.

Saffet'in sesinde Azize'nin hayatını benden dilenen Hasan'ı ona terk etmem için yalvaran bir mana tahayyül ettim. Cevap vermedim, gece yine Ayastefanos'a döndüm. Şimdi bunları yazarken gözlerim kupkuru, fakat kalbime nereden geldiğini bilmediğim hasret ve feragat yaşları ateş gibi, zehir gibi damla damla düşüyor ve her düştüğü yerde derine giden bir sızı, bir ateş, bir acı duyuyorum. Kalbim bu akşam bu ince ve uzun sızılarla delik deşik, nasıl fena ağrıyor!

8 Kânunuevvel

Artık bu jurnali, bu kalbimi sakat bırakacak, içimde daimi bir sızı bırakacak vakayı kapamak üzereyim. Son

gayretimi, son feragat kabiliyetimi sarf ettim. Dünyada ne kimseye artık acıyor, ne kimseyi düşünüyorum. Zavallı, zavallı Zeyno, öyle bîçare, öyle kolu kanadı düşük ve elleri bomboş bir harabe ki...

Evvelki gün Saffet, Azize'ye yine götürdü. Yolda bana dedi ki:

— Azize seni gördüğü günden beri biraz daha canlı ve hayatından ümitli. Fakat mutlak seni bir gece yanında alıkoymak istiyor. Bunun için o kadar sinirleniyor, üzülüyor ki nihayet muvafakat etmeye mecbur oldum; o çılgın şeyi yaptığından beri itina ile arzuları tatmin edilmek lâzım gelen bir mahluk oldu. Bu akşam sen oldukça müşkül bir gece geçireceksin Zeyno'cuğum.

— Davos'a gidebilmek için Hasan Bey'in izni henüz gelmedi mi?

— Pek bilmiyorum. Hasan Bey gittikçe Davos fikrine muhalif, bizi, doktorları Büyükada'ya, Yakacık'a iknaya çalışıyor, yavaş yavaş Azize üzerinde de tesir yapıyor zannediyorum. Bu çocuk da bir muamma, hem Azize'ye en rakik,(1) en müşfik bir muhabbetle, sabırla bağlı görünüyor, hem onun hasta yüzünden uzaklaşınca acayip bir ısrarla, mukavemetle memleketten gitmek istemiyor, biraz da hakkı var, çünkü mesleği de onu buraya bağlıyor.

— Sen doktor olarak ne dersin? Ada'da, Yakacık'ta Azize kurtulamaz mı?

Saffet başını salladı, sustu. Ben ısrar ettim:

— Canım bana hakikati söyle, Azize ile konuşmadan bütün bu şeyleri bilmem lâzım.

Saffet'in yüzü derunî bir utançla kızardı, sebebini sonra anladım:

— Azize, Ada da iyileşebilir. Fakat zavallının delik ciğerlerinden başka, kafasında da bir hastalık var, kıskançlık, şüphe hastalığı. İstanbul'da kaldığı müddetçe

(1) İnce.

bu hastalıktan tamamen kurtulması imkânı bence yoktur. Bir gün yine kafasında bir hava eser ve kendini kaldırır, Ada iskelesinden denize atar.

Şimdi Saffet'in bunu söylerken niçin kızardığını anladım. Otomobilin penceresinden dışarı baktım. Bu uçan, kaçan duvarlar, deniz ve evler gibi kendi gençliğim, beni heyecana, saadete bağlayan her şeyin uçtuğunu görüyordum. Saffet'e ilk defa bir iğbirar,(1) bir kin duydum. Çünkü tutulduğum tuzağın, kurtuluş katî zulmünü evvela o haber veriyordu. Azize'nin mosmor boğulmuş, perişan yüzü, Azize'nin boynundan tavana asılmış, dili dışarda benimle eğlenen ölüsü, Azize'nin kalbinde bir kurşun, gözleri kapalı benimle dargın uyuyan yüzü, hulasa, her nevi intiharla ölen bir Azize hayali Hasan Bey'le benim aramda ebediyen duruyordu. Artık kalbimdeki ağrı ve ben yapayalnız kendi başımızın çaresine bakmaya, hatta aynı şehirde irade, heyecan ve saadet verecek tesadüflere bile imkân olmayan bir hayata kendimizi hazırlamaya mecburduk.

Yalıya geldiğimiz zaman lambalar yanmıştı; deniz köpükleri bir su sisi gibi uzun müddet havada kalan dalgalarıyla durmadan yalılara kadar çarpıyor, hırçın hırçın haykırıyor, dağılıyordu.

Ben doğruca Azize'nin odasına çıktım. Kapıyı vurdum, içeriden ses gelmedi. İhtimal ben duymamıştım, kapıyı ittim, girdim. Azize yatağının içinde oturmuş yemek yiyordu. Arkasında Hasan Bey karyolaya ilişmiş, Azize'nin zayıf vücudunu kuvvetli kolu ile tutuyor, diğer.eliyle hastaya nihayetsiz bir şefkatle kaşığı kaldırırken yardım ediyordu.

Yine evvelâ beni Hasan Bey gördü, ömrümde bir insanın bu kadar sarardığını bir daha görmeyeceğim, bu heyecan demir destek gibi hastayı tutan koluna bir titreme vermiş olacak ki hasta bana bakmadan döndü. Hasan

(1) Kırgınlık, gücenme.

Bey'in yüzüne baktı, sonra sebebini odada aradı, beni gördü, küçük gergin yüzü, biraz evvel mesut görünen, beyaz, hasta çehresi çirkin bir heyecan ve şüphe ile morardı, mavi gözleri sam esmiş bir çiçek gibi soldu. Ben birdenbire gülerek:

— Hasan Bey, Azize'nin beni görünce fazla heyecan duyacağından korktunuz galiba, halbuki geçen gün bana alıştı, korkmayınız, dedim.

Azize'nin uyandırdığı merhametle o kadar tabiî ve cesur olmuştum ki Azize'ye süratle gittim, iki zayıf elini tuttum, samimî bir muhabbetle öptüm, okşadım, sonra Hasan Bey'in serbest elini tuttum, en kavî ve arkadaş temasıyla sıktım. Birbirini bir an için tutan bu iki el derhal birbirini anladılar. Benim elim, "Vaziyetinizi anlıyorum, bu hasta kıza acımak ve sevmek tabiî bir vazifenizdir. Sizi takdir ederim" diyordu. Onun eli, "Sizin için hâlâ ölüyorum. Bu hasta, zayıf çocuğun esiri olmam kuvvetli insanların zayıf insanlara temayülünden geliyor, bana darılmayınız" diyordu. Fakat birbirini kavrayan bu parmakların öyle uzun hasret ve iştiyakından[1] sonra birbirinin temasıyla çıldırmış bir hazları vardı ki iki elin birbiri içinde geçmiş günlerde olduğu gibi kendilerini unutup kalmalarına ancak en parçalayıcı bir irade sarf etmekle mâni olduk. Ben bu hareket esnasında biraz yeri değişen yemek tepsisini düzeltirken Hasan Bey temasın heyecanını muhafaza eden elini yanaklarına, sonra gayri ihtiyari[2] dudaklarına götürdü ve ben, tabiî ve muhabbetli tavrımla Azize ile konuşarak bu anı Azize'nin gözlerinden, hislerinden sakladım. Filhakika, benim soğukkanlılığımla, muhabbetli tavrımla Azize'nin yüzünü kaplayan çılgın ıstırap geçti, moraran yüzü beyaz rengini tekrar aldı. Benim Hasan Bey'in heyecanını tabiî bir surette tefsirime her halde inanmak istiyordu.

(1) Özleyişinden.
(2) Elinde olmadan.

İsabet, bu ilk tabiî anlar geçmeden paltosunu çıkarmak için gecikmiş olan Saffet geldi:

— Zeyno ile ben karlı dağlardan ovaya inen kurtlar kadar açız. Halbuki burada Azize, aşağıda bütün yalı yemek yiyor.

— Ne yapalım Doktor, siz bu akşam geleceğinizi haber vermediniz ki...

— Sana süpriz yapmak istedim, Azize!

— Teşekkür ederim ama bu habersiz ziyaret bana heyecan verecek diye korkusundan Hasan zangır zangır titredi.

Sesinde biraz acı bir şey var mıydı? Azize'nin önünden tepsisini kaldırarak, etrafını aldık; Saffet günün havadislerini verdi. Hastasını muayene etmek istediği zaman Azize ikimizi de bırakmadı, hastaya yardım ettik, muayene bitti. Nihayet her akşam Azize yemek yerken bekledikten sonra yalnız yemek yiyen Hasan Bey'le bizim için sofra hazırladılar. Azize'yi annesine ve kardeşlerine bıraktık, indik. Saffet ellerini yıkarken biz Hasan Bey'le yan yana yalnız iniyorduk. İkimiz de yıldırım çarpacakmış gibi birbirimizin gözlerinden, temasından korkuyor, birbirimize bakamıyorduk. Bir an çabuk bir kumanda gibi o fısıldadı:

— Gözlerini bana çevir, çıldırıyorum!

Yemek odasının önünde aşk cereyanının olanca haşmetiyle gözlerimizden vücudumuza geçmesini, bütün varlığımızı kökünden sarsmasını duyduk. Sonra üç kişi karşı karşıya oldukça sakin ve lakırdı bulmasını bilmeyen insanlâr gibi yemek yedik.

Herkes çekildikten sonra yine eski günlerdeki gibi benim yatağımı Azize'nin karşısındaki şezlonga yaptılar. Bu gecelik hastabakıcılığın bana düştüğünü annesi söyledi, çekildi. Gecenin hafif ışıklı, yeşil örtülü elektriğini yaktım, geldim. Azize'nin yatağının yanındaki küçük iskemleye oturdum. İçimde idam hükmünü giyen ve çare-

siz bir teslimiyetle ölüme giden bir makûmun sessizliği vardı.

Azize'yi yastıklarına yatırmış, örtmüştüm. Zayıf kolunu yorgandan çıkardı, bana uzattı, bir kedi pençesi kadar ince ve yumuşak eli, elimi aradı; avucuma sığındı, sonra yine hasta kedi kadar cılız bir sesle:

— Nihayet Zeyno, sana bütün içimi bu akşam dökeceğim. Elimi bırakma, içime ne kadar zamandan beri diken ve bıçak ucu batmış gibi ıstırap çekiyorum. Bunların bazısını sen bu akşam belki giderirsin. Senin merhametli olmadığını, insanlara acı verecek kadar doğru ve dik olduğunu bildiğim için beni öldürecek bile olsa, hakikati söyleyeceğine kaniyim.

Zayıf elini yavaşça sıktım. Kendisi için parça parça olurken bana kendisini beğenmiş dik bir insan diye bakması acı geldi. Fakat kendisi için yapmaya karar verdiğim fedakârlığı bir feragat diye telâkki etmesine imkân bırakmayan bu zihniyetini Azize için hayırlı buldum.

— Zeyno'cuğum, diye başladı; sana derdimi anlatmak için ta baştan başlamak lâzım. Çünkü sonuçta bana akıl öğreteceksin, benim anlayamadığım şeyleri bana anlatacaksın. Sana annem, yaptığım çılgınlığı anlatmış, halbuki ben ömrümde en akıllı hareketimin o olduğuna kaniyim. Bu çektiğimi çekmekte, işkence içinde sürüklenmekte ne mana var?

— Ne çekiyorsun bana söyle Azize'ciğim, darılma ama her vakit biraz düşünmeden hüküm verirsin, belki işkence sade senin kafanda var.

Zavallı hasta eli, elimi çekti. Yüzüne götürdü. Yeşil kalın camın altındaki gece kandili yüzüne bir ölü gölgesi veriyordu. Elimi öptü, okşadı:

— Ah Zeyno, senin eskisi gibi konuştuğunu duymak ne şifa veren bir şey, neredeydim? Henüz başlamadım bile değil mi? Hikâye tabiî, Hasan'ın Anadolu'dan gelmesiyle başlar. Hasan evvelâ, gururumu okşadı, Anadolu ne kadar moda idi biliyorsun, herkese Anadolu'da harp et-

miş bir yeğenimin olduğunu söylemek bana gurur veriyordu. Sonra yakışıklı ve genç olduğu için her genç ve yakışıklı adam gibi hoşuma gitti. İlk beni gördüğü gün burada kabul günlerimden biriydi. Süslü idim, güzeldim, etrafımda bir sürü, süslü, güzel insanlar vardı. Hemen beni beğendiğini anladım. Derhal hafif tertip bir flört başladı. Yalnız bu flört belki Hasan'a fazla cesaret verir, fazla ciddî bir ilgiye sürükler diye, bir taraftan ihtiyatlı davranıyor, bir taraftan da onun, kendime masallarda, romanlarda olduğu gibi âşık olmasını istiyordum. Çok tuhaf bir halimiz vardı, hem bana zaman zaman âşık görünüyor, gözlerini benden ayırmıyor, hem de körü körüne istediğim şeyi yaptıramıyordum. Meselâ, cemiyetten, kalabalıktan hoşlanmıyordu. O zaman Hasan'ın mezuniyeti[1] bitip gitseydi bana fazla ıstırap bile vermeyecekti. Bu hal, Hasan seni görünceye kadar devam etti. Darılma Zeyno, sana ne kadar emniyetim var, bilmezsin, sen, hem Saffet'i seversin bilirim. Fakat seni Hasan'ın gördüğü akşamı bilirsin, o akşam ilk burgu, ilk kıskançlık kurdu içime girdi. Sana o kadar birdenbire ehemmiyet verdi ki, ister istemez bunun farkına vardım. Senin erkeklere daha arkadaş olan bir halin, azıcık erkek çocuğa benzeyen bir serbestliğin, hiç naz, kırıtma ve erkeklere kendini beğendirmek için fazla süslenmeyen bir halin var ki, o her erkeğe tabiî ve tehlikesiz bir tesir yapıyor. Evvelâ bunu düşündüm. Hasan'ın yavaş yavaş bana artan alakası da yardım etti. Buna ehemmiyet vermemeye başladım. Fakat içimde, yine arada başını kaldıran bir kurt, içimi yiyor, şüphe uyandırıyordu. Hele annemin Hasan'a beni vermek istemesine, benim artık olanca kuvvetimle onu teşvik etmeme rağmen hiç bir teklifte bulunmaması, beni sevdiğini ifade etmemesi, beni ciddî bir endişeye düşürüyordu. Biraz da izzetinefsim yaralandı. Hepimizin arasında, hatta bizim evde bile bize biraz nişanlı gibi bakılı-

(1) İzini.

yordu. Halbuki el ele mehtap seyrediyor, birbirimizi üç gün görmesek görür görmez heyecanlanıyor, hemen her gün beraber geziyor, fakat izdivaç bahsini hiç açmıyorduk.

Sana o zaman da hissimi biraz anlatmıştım. Bana Hasan'ın mutlak benden başka, belki daha derin bir kadın rabıtası olduğu zannı geldi. Bu zan gelince hareketini tetkik ettim, nereye gidiyordu, ne yapıyordu, bunları anlamak için bin bir vasıtaya müracaat ettim. Bir türlü katî bir şey anlayamadım.

Nihayet uzun geceler uykusuz kıvrandıktan sonra Hasan'ın mahcup olduğuna karar verdim. Mutlak aşkını itiraf edecek bir vaziyete düşürmek lâzımdı. O zaman daha fazla üstüne düştüm, onu zayıf görmek için bana yaraşmayacak kadar açık giyiniyor, yanına sokuluyordum. Heyecan, teessür vardı, o kadar. Bazı saçımı okşuyor, bazı elimi öpüyor, ondan ileri ne vaziyetiyle, ne de sözleriyle bir türlü gitmiyordu.

Romanlarda âşıklar sevgililerini öpünce aşklarını itiraf ederler. Ne bileyim, ben de onun beni öpmesini istiyordum. En ziyade bunun için onda dans merakı uyandırmaya çalıştım ve çabuk muvaffak oldum; yalnız işin garip tarafı onun kolları arasında dönerken kendim o kadar altüst oluyor, yakın bulunmak beni o kadar sarhoş ediyordu ki, âdeta onun da bu dans temasıyla bitkin olup olmadığını anlamak imkânını bulamıyordum. Hem daima herkesin içinde ve başka çiftlerle dans ettiğimiz için, ikimiz de hazzımızı, zevkimizi saklamak mecburiyetinde kalıyorduk.

Nihayet o Pera Palas akşamı ve bizim evde sizin Kürt horası teptiğiniz gece yok mu? İşte o akşam ben Hasan Bey'i orada bırakmış, giyinmeye gitmiştim. Sen Saffet'le rıhtımda dolaşıyordun, annem de komşuya gitmişti. Yukarı odamda beni kendimden geçiren bir fikir geldi, aşağıda Hasan Bey bir tek parmağıyla piyanoyu karıştırıyordu. Ben giyinerek, aşağı inecek, gramofonu kuracak,

yalnız dans edecektik. Kendimi, ne kadar mümkünse, o kadar güzel yaptım. Aynanın karşısında uzun uzun uğraştım, o kadar kendimi güzel görüyordum ki Hasan Bey'den evvel kendim aynadaki sarı saçlı, pembeli kızı öptüm, merdivenlerden atlayarak aşağıya indim.

Siz el ele "Hey Zeyno"yu oynuyordunuz. Birdenbire içim kopar gibi bir şey oldu. Hasan'ın yüzünde o vakte kadar görmediğim bir şey vardı. Onu tarif edemeyeceğim, fakat o şeyi ben, Hasan'ın yüzünde görmek için kaç aydır çıldırıyordum da, muvaffak olamıyordum. Tamamen kendinden geçmiş bir hali vardı. Halbuki bana en çok düşkün göründüğü zamanlarda da hiç iradesini kaybetmez, her vakit kendisine fazla hakim görünür. Bunun için kasırga gibi aranıza girdim. Benimle de o Kürt havasını oynamaya devam edince, çocuk gibi sevindim. Fakat ilk ıstırabı unutamıyordum.

Sonra Saffet'le erken çekildiniz ve biz yalnız kaldık. Gramofonu tekrar kurdum. Gülerek:

— Haydi Hasan, vakit geçirmeyelim, Boston adımlarını öğreteyim, dedim. Hasan'ın yüzündeki fevkalâdelik devam ediyordu, gözleri beni delip geçiyor, uzaklara bakıyor ve tamamıyla bir âşık gibi görünüyordu.

— Dalgınsın Hasan nen var? dedim.

Başını salladı. Sonra benim çok endişeli görünen yüzüme baktı. Gözleri yumuşadı, ellerini uzattı, saçlarımı, yüzümü okşadı. Bu, bana büyük sevinç verdi. Hasan'ın kalbinde başka bir aşkı olsa tabiî bana böyle şefkatle bakamaz, böyle saçlarımı okşayamazdı. Yanaklarım yanıyordu.

— Oynamayalım mı? dedim.

Kalktı, belimden yakaladı ve dönmeye başladı, yine başım o garip sarhoşlukla döndü ve kalbim altüst oldu ve daima ona yaklaşıyor, omuzundaki elim bilmeyerek onu çekiyordu. Avizenin altında dönerken odadaki aynada sizi beraber gördüğüm aynada Hasan'ın yüzü yine o kendinden geçmiş hali almıştı. O vakit, daha çok sevindim,

demek yüzü senin yanında olduğu için değil, dans ettiği için öyle olmuştu.

— Hasan, dedim, sen eski valsleri bilir misin?

— Biraz.

Gramofona gittim, bir Viyana valsi koydum, bu defa birbirimize daha yakın, Hasan'ın daha hoşuna giden, ince uzun boyuna yaraşan ahenkle dönüyorduk. Oda daha sıcak, biz daha heyecanlıydık. Bir aralık Hasan'ın kollarımdan tutup beni yukarıya kaldırdığını hissettim. Bu bana eski Galya muhariplerinin valslerini düşündürdü, kendimi havada tüy gibi hissediyordum ve mütemadiyen dönüyordum, nasıl oldu bilmiyorum, birdenbire kollarım boynuna dolandı ve başımı omuzuna bıraktım, o da geri geri gitti, koltuğa öyle bir oturdu ki kollarım boynunda, başım göğsünde ve kendim dizlerinde kalmıştım. O zaman saçlarımdan, yanaklarımdan öperken başımı kaldırdım ve dudakları dudaklarımdan öpüyor ve ben de aynı hararetle mukabele ediyordum. Birdenbire dizinden fırladım:

— Nihayet, dedim, nihayet beni seviyorsun. Hasan, bakalım şunu itiraf et!

Birdenbire ayağa kalktı, beni kendi koltuğuna oturttu, kendisi yere çöktü, başı dizlerimde sarsıla sarsıla ağladı. Fakat ne yaptımsa bir şey söyletmeye muvaffak olamadım.

O akşam artık konuşmadık, iki sarhoş gibi ayrıldık, ben merdiven başında ayrılırken tekrar yanaklarımı uzattım, hararetle öptü, gitti.

Ertesi gün ve bütün o hafta kendime malik değildim. Onun dudaklarının yüzüme dokunduğu anların haricinde yaşamıyordum. Küçük bir kedi gibi arkasından gidiyor ve her gün, beyhude nişanlanmak teklifi, evlenme teklifi bekliyordum. Bazı günler soğuk davranmaya karar veriyor, beni öpmesine meydan vermiyor, yalnız kalmak için vesile aramıyordum. O günlerde de ondan çok ben mustarip oluyordum. Çünkü şikâyet etmiyordu. Nihayet

evlenmeden bahsedecek kadar kendimde cesaret buldum. Şiddetle aleyhinde bulundu. Sana zaten anlatmıştım, hep gülerek evli insanların birbirini sevmediğini söyler, bizim yaşta adamların yalnız mesut olmayı düşündüklerini iddia ederdi. Yine bir gün:

— Bizi herkes nişanlı zannediyor, Hasan, dedim.

Dalgın:

— Öyle mi, ne tuhaf! dedi.

Biraz hiddetlendim:

— Bunun neresi tuhaf. İki nişanlı gibi her gün öpüşmüyor muyuz? dedim.

— Ama herkesin içinde değil ya! dedi.

Artık izzetinefsim bu bahsi açmama mâni idi. Yalnız o, sırası geldikçe, evlenmenin aleyhinde, ben lehinde bulunuyordum.

Nihayet sen Ayastefanos'a gittiğin günlerde idi. Annemden Hasan'la beraber Ayastefanos'a gitmek için izin istedim, biraz yüzünü ekşitti:

— Yavrum, biraz ileriye gidiyorsun. Adın çıkıyor, sevmiyorsan Hasan'la her gün dolaşma, seviyorsan nişanlanma zamanın geldi geçti bile! Bir karar vermek lâzım, dedi.

Zavallı annemin, benim isteyip de Hasan'ın istememesi hiç hatırına gelmiyordu.

— Anneciğim ne acele, daha genciz, elbet o da olur, dedim.

Fakat Ayastefanos'ta artık katî olarak, Hasan'ın kalbindeki esrarı öğrenmeye karar vermiştim. Ya seni seviyordu, ya başka bir kızı! Bunu hâlâ tamamen bilmiyorum.

Zavallı Azize ter içinde kalmıştı, elimdeki eli buz olmuş, zayıf parmakları titriyordu. Kalktım, alnını sildim, ilâç verdim. Yanaklarını bir kardeş gibi öptüm. Hikâyeyi o ne kadar söylemek istiyorsa, ben de o kadar, şiddetli bir alâka ile dinlemek istiyordum. Fakat o kadar hasta ve bîçare görünüyor ve sesi öyle meyustu ki:

— Azize'ciğim, yoruldun, istersen yarın anlat, dedim.

— Hayır Zeyno, anlatmadan sükûn bulamayacağım, azıcık şu şişeden ver, fena gıcık tutacak.

İlâcından bir daha verdim. Biraz dinlendi, sonra yine başladı:

— Ömrümde Ayastefanos'a bir daha gitmeyeceğim. Ölümü bile oraya gömseler rahat yatamam. Yoksa orada mutlak kendime kıyardım.

Ayastefanos beni, Hasan'ın seni sevdiğine inandırdı. Nasıl ve niçin, bilmiyordum. Yalnız her zaman bana gösterdiği ve gittikçe zaaf kesbeden[1] alaka, orada birdenbire öldü. En küçük okşama, sevgi anlatan en küçük bir vaziyetini görmedim. Eskisi gibi nazik erkek ve benimle beraber geldiği için, bana bakmak mecburiyetini hisseden, bir dayızadeden fazla bir şey değildi. Halbuki ben onu, orada sevdiğim kadar, ömrümde bir daha sevemem, bir dakika yüzüme baksa, bir defa dudaklarının temasını elimde olsun hissettirse sevincimden geberecektim. Fakat o bütün bu nevi gösterişten kaçtı. Sizin gezdiğiniz o sabahlar yok mu, her defasında mutlak kendimi öldürmek isteyecek kadar kıskançlık azabı çekiyordum. Bir defa bu avlardan şikâyet ettim, yüzüme öyle soğuk ve zalim gözlerle baktı ki bir daha öyle bakmaması için yapmayacağım bir şey yoktu.

Son akşam, hani siz yine yukarı gittiniz ve biz yalnız kaldık; deli gibi kollarımı açtım. Üzerine atıldım, yavaş yavaş ellerimi boynundan açtı, heyecansız bir sesle:

— Bizi görebilirler, Azize, dedi.

Sonra bütün yalvarmalarıma rağmen beni bıraktı, gitti.

O gece yalnız kalınca ıstırabımın artık karışıklığa, tereddüte, şüpheye tahammülü olmadığını hissettim. Bir gün daha Hasan'ın beni alıp almayacağını anlamadan

(1) Kazanan.

yaşayamazdım. Ne olursa olsun eve dönünce her şeyi açıktan sormaya karar verdim. Sana hissettiğim kin, bu cesaretimi çoğalttı. Elimden Hasan'ı aldın, zannediyordum.

Eve geldiğimizin ertesi günü, Hasan'ın evine gittim. Biliyorsun yakınımızda yalnız oturuyor, dayım dışarıda memur, yengem de çoktan öldü. Döndüğümüz akşam yorgunluk bahane edip gitmiş ve bütün gün gelmemişti. Gece haber gönderdik. Rahatsız olduğunu söyledi. Ben yalı komşumuz Macide'ye gidiyorum, diye çıktım, doğru Hasan'a gittim. Nefer beni görünce tanıdı:

— Sen haber verme, ben birdenbire çıkarım, dedim.

Zannediyordum ki Hasan'ın odasına habersiz girer ve onu bulursam esrarını öğrenirim.

Odasının kapısını vurmadan içeri girdim, mehtap vardı, belki onun için elektrikleri yakmamıştı. Kendisini bir zaman görmek için aradım, pencerenin önünde başı ellerinde oturuyordu. Yukarı bakmadan seslendi:

— Ahmet, elektrikleri yakma, ışık istemiyorum.

Bana sesinde keder var gibi geldi. Niçin olabilirdi? Yavaş yavaş yanına gittim. Birdenbire oturdum ve kollarımı boynuna sardım:

— A! Sen misin, Azize, kokundan bildim, dedi.

Sonra okşamama mukabele etmeden:

— Dur, yavrum, elektrikleri yakayım, dedi ve gevşeyen kollarımdan sıyrıldı, sükûnla elektriği yaktı, bir sandalye aldı, yanımda oturmamak istiyordu. Karşıma oturdu. Tabiî olmaya çalışıyor, gülüyordu. Fakat rengi çok sarı ve gözleri bana yabancı düşüncelerle dolu geliyordu. Fevkalâde sıkılıyor, zihnimde hazırladığım kuvvetli şeyleri söylemeye cesaretim kalmıyordu. Nihayet:

— Seni rahatsız dediler de onun için geldim, nen var?

Cevap vermeden başını dizine çevirdi, daldı. Sonra:

— Bilmem, içimde tuhaf bir sıkıntı var, dedi.

Acı acı dedim ki:

— Ayastefanos'ta için hiç sıkılmıyordu, seni galiba Boğaziçi sıktı.

— Ayastefanos'ta sabahları ava çıkıyordum, kış günü, bu Boğaziçi kadar sıkıntılı bir yer olamaz.

— Ben senin yerinde olsam derhal Ayastefanos'a dönerim, Zeyno da inmedi, beraber pek eğleniyordunuz.

— ...

— Canın mı sıkıldı, Hasan? Cevap vermiyorsun.

— Ne cevap vereyim, Azize?

— Hakikat, cevap verecek bir şey yok ki, Zeyno'yu görmeden nasıl yaşayacaksın? Bu müşkül bir şey!

— Benimle eğleniyor musun?

— Evet, eğleniyorum, seninle de, Zeyno ile de. İki aptal gibi herkesin dikkatini çekecek kadar kendinizden geçtiniz. O, Saffet'i unuttu. Sen de...

— Ben de...

— ...

— Nafile üzülüyorsun, Azize, Zeyno'nun burnu Kaf Dağı'nda, benim gibi erkanıharp bile olmayan kaba bir askeri ne yapsın? Hiç merak etme, benim onun için geberdiğimi bile farzetsen onun dönüp bana bakmayacağına emin ol!

— O bakmış, bakmamış bana ne! Zeyno'yu gördüğün günden beri aklın başından gitti...

— Allah Allah!

— Elbet, sanki anlamıyordum? Fakat öyleydi de niçin benim başımı da ateşe yaktın?

— Sana ne yaptım ben, Azize?

Artık kendimden geçmiş, ellerim buz gibiydi, gözlerim bulanmıştı. Boşanacak yaşları zor tutuyordum.

— Sen de, Zeyno da tanıdığım insanların en ahlâksızı imişsiniz. O, sonunu düşünmeden arkadaşının sevdiği adama yüz verdi, sen de, şaşkın gibi hemen tuzağa düştün. İkinizden de nefret ediyorum.

— Benden istersen nefret et, Azize, fakat Zeyno bana hiç senin dediğin gibi yüz vermedi, yemin ederim.

— Demek itiraf da ediyorsun.

— Neyi, Azize?

— Zeyno'yu sevdiğini!

— Hiç bir şey itiraf etmiyorum.

— Yemin et, Zeyno'yu sevmediğine yemin et!

Yüzü daha sararmış, gözleri maden gibi soğuk bir hiddetle, belki nefretle bana bakıyordu. Ayağa kalktım, kapıya doğru gitmek istedim, öylece ayakta soğuk ve zalim bana bakıyor, bir şey söylemiyordu. Kapıya kadar gittim, tokmağı çevirirken hissettim ki odadan o vaziyette çıkarsam aramızda bir daha bu meseleyi konuşamayacağız. Döndüm, yanaklarımdan sessiz yaşlar boşanıyordu:

— Hasan, bana hiç acımıyor musun? dedim.

— Kendini beyhude üzüyorsun, Azize!

— O halde beni hâlâ seviyor musun?

— Tabiî değil mi, Azize?

— Nasıl tabiî Hasan? Sevmek böyle mi olur? Ben kederimden ölüyorum, sen taş gibi duruyorsun.

— Ne yapayım, Azize?

O vakit kendimi anlatmak imkânı olmadığını, karşımdakinin, hakikaten kafamı çarpa çarpa parçalayacağım bir kaya olduğunu hissettim. Minderin üstüne, dizlerim çözülmüş, yıkıldım, yüzümü ellerimin içine aldım, bir çocuk gibi ağlıyordum.

Geldi, yanıma oturdu, saçlarımı okşadı, arkamı okşadı. Fakat bir türlü, çılgın gibi beklediğim kollarını bana açmadı. İçimde yaşlar kuruyor, bir şey tutuşuyordu ve şifasız bir acı, bir yeis duyuyordum.

— Sen zalim ve hissiz bir adamsın Hasan, beni sevmediğini biliyorum, eğer bana acıyorsan, zavallı bir kızı öldürmek istemiyorsan beni sevmediğini açık söyle, emin ol ki şikâyet etmem ve belki ümidi kesince bu çılgınlıktan kurtulurum.

Yavaş yavaş sokuluyordum, gayri ihtiyari kollarım boynuna gitmiş, başım omuzuna düşmüştü. Bu defa beni itmedi, yanaklarımı okşadı, mendiliyle göz yaşlarımı sildi:

— Sen küçücük bir kızsın Azize, hayattan fazla şeyler istiyorsun. Pekâlâ bu hırçınlık çıkmadan mesuttuk.

— Bir defa başka kimseyi sevmediğine emin olsam... Sesini çıkarmıyorsun.

— Bu mevzuu sevmiyorum ve münakaşa etmek istemiyorum.

— Beni seviyor musun?

— Kaç defa söyleyeyim!

— Öyleyse niçin beni öpmüyorsun?

Bu defa yavaşça çekildi:

— Sen öpüşenlerin mutlak birbirleriyle evlenmeleri lâzım olduğuna kanisin; ben evlenmemeye karar vermiş bir insanım. Sende bu kanaat varken, öpüşürsek ahlâksızlık olur, değil mi?

— Evlenmekten niçin korkuyorsun? Benimle evlen diye söylemiyorum, yalnız evlenmeye karar verirsen kiminle evlenirsin?

— Karar vermedim.

— Yalan, Zeyno serbest olsa onunla evlenirdin değil mi?

— Hayır Azize; serbest, nişanlı, ne olsa Zeyno benimle evlenmez, emin ol!

— O halde sen evlenirdin.

— Yine o bahsi açtın!

— Açık konuşmuyorsun Hasan!

— Ne istiyorsan söyleyeyim.

— Bu evlenmek meselesinde düşündüğünü...

— Bana bak yavrum, evlenmek ihtimalim yoktur, buna inan, senin dile düşmeni, iyi bir adamla evlenmene de engel olmak istemem, o halde birbirini seven iki dayızade gibi güzel güzel dost kalırız.

Kocaman bir topuzun kalbime indiğini, beni tamamiyle ezdiğini duydum. Başımda garip bir ağırlık vardı, gözlerim, ağzım kupkuruydu. Eve kadar nasıl gideceğimi düşünüyordum. Artık her şey tamamıyla bitmişti. O topuz durmadan kafama iniyor, durmadan, "İyi bir adamla evlenmene mâni olmak istemem" diyordu. Bu ne korkunç ve çirkin bir alaydı. Ne iyi, ne fena, kimse ile evlenmek değil, yaşamak bana olmayacak bir iş geliyordu. Nasıl eve gidecektim? Yavaş yavaş kalkmış olacağım, Hasan'ın, kolumda beni aşağıya kadar indirdiğini ve benimle rıhtımdan yürüdüğünü hissediyordum. Fakat hiç konuşmuyordum.

— Niçin bir şey söylemiyorsun Azize?

Bana konuşmak da imkânsız denilecek kadar müşkül ve lüzumsuz geldi, onu kapının önünde bıraktım, bir makine gibi yukarı odama çıktım. Hiç konuşmuyordum. Benim sükûtum onu memnun ediyordu.

O akşam yemeğe inmedim. Ertesi gün bir şey olmamış gibi eski hayat başladı. Evde herkes hayretle yüzüme bakıyor, ne olduğunu soruyordu. Bereket versin başım ve göğsüm o kadar ağrıyordu ki, herkes hasta olduğuma hükmediyordu. Hasan sabah akşam geliyor, odama çıkıyor, hatırımı soruyordu. Hemen hiç konuşmuyordum. Benim sukûtum onu memnun mu ediyordu bilmiyorum. Yüzünde biraz nedamet, biraz merhamet vardı, fakat ben bir şey söylemiyordum. Geceleri çok korkunç rüyalar görüyordum. Hep kollarımı Hasan'a uzatacağım zaman kuvvetli bir topuz kafama iniyor, bütün dünyayı dolduran çirkin çan sesleri: "İyi bir adamla evlenmene mâni olmak istemem" diye haykırıyordu.

Galiba ikinci günüydü, bu sersemliğin yavaş yavaş kaybolduğunu, onun yerine çok keskin ve çok canlı bir ıstırabın, acının uyandığını, içimde nihayetsiz bir hasret ve arzu kabardığını duydum. Ne olursa olsun bu dehşetli ve ağır şeyi istemiyordum.

Halbuki bu yeni ıstırap geçen ağır ve meyus sükûttan daha fena oldu. Çünkü öteki, kollarımı yanıma düşürmüş, dilimi tutmuş, kalbimin, gözlerimin ateşini tamamen söndürmüştü. Bu hasret ıstırabı ise beni en çirkin zilletlere düşürecek kadar kudretliydi. Ne olursa olsun eski hayatı istiyordum. Beni sevsin, sevmesin, hatta isterse başka bir kadını sevsin, mutlak ben de onun kollarını, dudaklarını istiyordum; o hayatının mesuliyetsiz, geçici bir saadet dakikasını bana borçlu olsun bu kâfiydi. Buralara kadar sükût ettikten sonra bir akşam sürünerek aşağı indim ve Hasan'ın evine gittim. Yine nefer kapıyı açtı:

— Hasan Bey yok efendim, dedi.

— Nereye gitti, Ahmet?

— Allâlem (Allahü âlem) Ayastefanos'a dün köpekleri götürdük.

Bu defa kafama inen tokmak çok öldürücü oldu. Deniz kenarına kadar gittim, rıhtımdan denize yürüyüvermek istiyordum. Fakat başıma çarpan sert topuz, birdenbire ayaklarımı ıslatan ve yüzüme tuzlu serpintilerini yollayan sular biraz aklımı başıma topladı.

Zeynep, biraz daha ilâç ver, artık sonuna geliyorum.

Sonra üç uzun gün, sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar ölüm çareleri düşündüm. Dünyadan kimseye haber vermeden çekilip gitmek istiyordum. Ölümü bulmamalarını istiyordum. Nihayet zihnim bu ölüm aramaktan yoruldu. İşte üstünde büyüdüğüm Boğaziçi suları, bundan mavi, bundan soğuk ve geniş mezarı nerede bulacaktım? Çarşamba akşamı karanlığı bekleyecek, sonra yavaşça evden çıkacak, rıhtımın en tenha yerinde köpüklü denizin içine, bir daha uyanmamak üzere yatacak, uyuyacaktım. Öksürüğüm ve baş ağrım annemi telâşa düşürdüğü için çarşamba sabahı telefonla Saffet'i çağırdı. Saffet'i görünce birdenbire geçen günleri, mesut günleri, bütün çocukluğumuzdan beri sana deli gibi sarılan muhabbetimi düşündüm. Elimde olmadan gözlerimden yaş-

lar boşandı. Saffet, yalnız öksürük ilâcı değil, bir de bromür[1] verdi. Sokağa çıkmamamı, kendimi sıcak tutmamı tembih etti. Bronşitimin tehlikeli bir hal alması ihtimali vardı. O gittikten sonra oturdum. Hasan'a bir telgraf yazdım: "Bu akşam dönmeyeceğim, bir seyahate çıkıyorum, veda ve saadet temennileri!" Bunu telgrafhaneye kendim bıraktım. Telgraf memurlarının garip garip yüzüme bakmalarına ehemmiyet vermeyecek kadar hayatla bağım kesilmişti. Rıhtımdan dönerken denize dalacağım noktayı seçtim; şu dönüm yeri yok mu, işte orası. Sonra eve geldim. Geceyi bekledim. Herkes yattıktan sonra hırsız gibi evden çıktım. Giderken Hasan'ın karanlık pencerelerine baktım, pencereden hâlâ arkamdan: "İyi bir adamla evlenmene mâni olmak istemem" diye bağırıyor gibi geldi. Acı acı güldüm. Dünyada en çok sevdiğim sizlerin saadetine zehir damlası bırakıp gidecektim. Ömrünüz oldukça mavi deniz size hıyanetinizi hatırlatacaktı.

Sonrasını bilmiyorum, rüzgâr vardı, dalga vardı. Bu kudretli sular dünyasına nasıl düştüm? Orası malum değil. Yalnız harikulâde bir tazyik içinde, buz gibi soğuk, en kuvvetli elektrik cereyanından daha azgın siyah dalgalar beni zavallı bir zerre gibi yuttular. Korkunç bir hızla, nihayetsiz bir su derinliğine kaç defa daldım, yukarı fırladım, kafamın, vücudumun, bütün varlığımın etrafındaki müthiş tazyik beni eziyor, bitiriyor ve karanlık bir yokluğa karıştırıyordu. En son Hasan'ın çelik kollarının merhametsiz ve muazzam bir ahtapot gibi bütün varlığımı aldığını, sıktığını, ezdiğini, yok ettiğini, dudakları tuzlu dudaklarımdan canımı aldığını duydum ve derhal ruhumu teslim ettim.

Vücudumun her tarafında yakıcı bir sıcak; sonra derinden sesler:

— Galiba kımıldadı.

(1) Fr. Hekimlikte spazm giderici, ağrı kesici ve uyutucu olarak kullanılır.

— Kalbi adamakıllı atmaya başladı.

— Yüzündeki morluk da geçiyor!

Yavaş yavaş gözümü açtım. Kendi yatağımda idim. Her tarafıma sıcak su şişeleri koymuşlar ve ağzımdan oksijen veriyorlardı. Birkaç yabancı yüz etrafımda dolaşıyor, kimi nabzımı tutuyor, kimi vücudumu ovuyordu.

Bir zaman hiç bir şey hatırlamadım. Yalnız annemin başı çatkılı, gözleri kıpkırmızı, köşeden bana bakan kederli yüzünü görünce, anî bir acı duydum ve belli belirsiz bir şekilde hatırlar oldum; fakat bütün vücudum ateş içinde yanıyor, kesiliyor; göğsüm parça parça oluyordu. Hepsinin endişeli yüzlerinden henüz daha tehlikenin geçmediğini hissediyordum. Nihayetsiz bir bezginlik içinde tekrar gözlerimi kapadım. Bilmem neden, böyle sıcak bir yatakta ölmek bana yavaş yavaş hatırıma gelen suların korkunç tazyikinden, boğmalarından daha tatlı geldi.

İkinci defa gözlerimi açtığım zaman Saffet'i üzerime eğilmiş gördüm. Onun yüzü beni bir hatıra darbesiyle altüst etti. Dudaklarım titriyor, gözlerim doluyordu.

— Derin nefes al, rahat et Azize, dedi.

Gözlerimi tekrar kapadım.

Kapalı perdelerin ötesinden berisinden kuvvetli güneş ışıkları odaya girerken gözlerimi açtım. Vücudum kaynar su içine düşmüş gibi yanıyor, kafam eriyordu. Sonra anladım: Hararetim kırk bire çıkmış; en feci bir zatürre başlamış; göğsümün, başımın, bütün vücudumun öldüren ağrılarına rağmen, o kadar ateşle bitkin ve dalgındım ki gözlerimi açmak istemiyor, rüyası devam eden bazı çok korkunç ve sıcak, bazı da serin ve hoş gelen dalgaların kucaklayışı, kendimi tekrar bırakmak için gözlerimi kapamak istiyordum. Fakat odada bir şey var diye beni çekiyor, tuhaf bir şekilde rahatsız ediyordu. Kalbimin çarpışından başımı kaldırmak imkânım yoktu, kolumu yorganın altından çıkardım, gözlerimi kapadım, kolumla

odayı arıyor gibi elim açık, biraz durdum. Derhal bir kuvvetli el elimi yakaladı, sıcak göz yaşları elimin üstüne aktı, hatırasını hâlâ vücudumda muhafaza ettiğim sıcak dudaklar elimi yakan bir pişmanlık ve muhabbetle durmadan öptü, öptü. Rüya olmasın, diye gözlerimi açtım, elimi o kadar bayıltıcı bir temastan çekmek istemiyordum, kendime yabancı gelen zavallı küçük sesimle seslendim:

— Odada kim var?

Elimi bırakmadan yatağımın yanında diz çöken Hasan kalktı, yüzünde şimdiye kadar görmediğim bir heyecan vardı, yanaklarından yaşlar akıyor, gözleri belki merhametle, fakat artık en kudretli aşk kadar coşkun bir merhametle bana bakıyordu. Kollarımı, ateşime, halsizliğime rağmen bir anda boynuna atmışım, hasta küçük vücudum nihayet Hasan'ın kolları içinde, başım kuvvetli göğsünün üstünde, ikimiz de sarsıla sarsıla ağlıyorduk.

— Ağlama Azize, beni affet, ne istersen yapacağım, istersen ölürüm, fakat ağlama, diyordu.

Saffet'in sesini duydum. Hasan'ı galiba çekiyordu:

— Azize'yi öldürmek mi istiyorsun? Kendine hâkim olsana... diyordu.

Sonra tekrar bomboş, siyah ve sıcak bir yokluğa düştüm, ne kadar kaldım, bilmiyorum. Kolumda bir iğne acısıyla gözümü açtım, Saffet şırınga yapıyor, Hasan kırmızı fakat şimdi sakin gözleriyle yüzüme bakıyor ve Saffet'e yardım ediyordu. Tekrar gözlerimi kapadım.

Saffet'le Hasan yavaş yavaş konuşuyorlardı:

— Uyuyor, şimdilik tehlike geçti, fakat dikkat et birdenbire öldürürsün, heyecana hiç tahammül edemiyor.

— Kurtaracak mıyız, Doktor?

— Çalışacağız. Her halde, sen çocukluk etme azizim. Koca askere böyle yakışır mı? Kim bilir, hem kurtaracağım, hem de nikâhınızda şahit olacağım galiba!

Öyle mesut, öyle mesudum ki kurtulup da eski inkisar ve ıstırap günlerine dönmektense bu hulya ile ölmek istiyordum.

Bundan sonra kaç gün bilmiyorum, mezarın başında sendeledim durdum. Her ölüme kendimi bırakıyorum zannettiğim zaaf ve tehlike dakikasında Hasan'ın eli, gözü beni hayata çağırdı. Âdeta yaşamamı emrediyor, beni yaşamak için ipnotize ediyordu. Hemen hemen yatağımın başını hiç terketmedi. Gayet garip olarak o odadan uzaklaşınca, hatta dalgın olsam, hissediyor, sayıklıyor, haykırıyor ve çağırıyordum. Açıldığım kısa anlarda elini hiç bırakmıyordum. Odada yalnız kalırsak:

— Elimi hiç bırakma, e mi? Ölürken elimi tutarsan korkmam, diye yalvarıyordum.

Nihayet buhran geldi, geçti. Fakat hâlâ göğsümdeki illet geçmedi. Keşke buhran hiç geçmeseydi.

Çünkü hayatla beraber şüpheler, azaplar, kıskançlıklar geldi. Hasan'ın düşkünlüğünü basit bir merhamete atfettiğim zamanlar çok oluyor. Şimdi de bir Davos meselesi çıktı. Hasan'ın ben nereye gidersem gelmesini tabiî gibi görüyor, etrafımda o süretle bahsediyorlar. Evlenecek miyiz, bilmiyorum. Hasan'ın dünyanın en şefkatli, en çok seven ve acıyan bir dost hali var, hatta dosttan fazla; fakat yine bir şey söylemiyor. Seyahatimizden bahsetmiyor. Son günlerde bir de izin lakırdısı çıkardılar. Neler oluyor, Hasan gelmek istemiyor da ailem zorla mı onu bana gönderiyor?

Bir sabah sütümü içerken:

— Hasan, sen Davos'a gelmek istemiyorsun; izin çıkmazsa ben yalnız gidemez miyim? dedim.

Maksadım fikrini anlamaktı. Yoksa ıstırap günlerini idrak ettiğim ilk an, mutlak bir çaresini bulup tekrar kendimi öldüreceğim. O, bereket versin:

— Olmaz Azize, sen iyileşinceye kadar, tamamıyla sıhhatin, neşen yerine gelinceye kadar senden ayrılamam, dedi.

— İyileşince bırakıp gidecek misin?

— Sen istemezsen giderim.

— Öyleyse hep yanımdasın, dedim; kaçacağını duyarsam hiç iyileşemem; mezara kadar beni sen uğurlarsın.

Hemen kolunu kuvvetle arkama koydu, başımı göğsüne dayadım. Öylece hem bana teminat veriyor, hem sütümü içiriyordu. Birdenbire kolu titredi zannettim, döndüm baktım, yüzü sapsarı olmuştu. Sebebini anladım. Sen odaya girmişsin. Nafile! Eski acı derhal nüksetti, bilsen.

Zeyno'cuğum, bana merhamet et, ölüyorum, hakikati söyle, mutlak seni seviyor, fakat bana niçin bu merbutiyet(1) ve merhamet? Ne var? Bu azap içinde yaşamaktansa insanı öldürmek daha çok insanca ve merhametli bir hareket olur. Lütfet, Zeyno...

Azize'nin sesi yavaş yavaş işitilmeyecek kadar yoruldu, kalktım, yüzüne baktım. Yastıkların üstünde başı bir ölü gibi gömülmüştü.

Yeşil abajurdan süzülen ışık, beyaz yüzünü yeşil gölgelerle örtmüştü; gözlerinin yanları simsiyah, göz kapakları çürümüş, küçük ağzı solmuş bir çiçek gibi bükülmüş, kenarları düşmüştü. Bana Azize'nin birdenbire ölmüş olması vehmi(2) geldi. Hemen nabzını yakaladım. Sağdı. Bu yüzünü hiç unutmayacaktım, bu dalgalar arasında boğulan yüzü mosmor olmuş, saçları dağılmış Azize, hayatında daha bîçare görünüyordu. Hemen eğildim, soğuk yüzünü deli gibi öpmeye başladım:

— Azize, yemin ederim, Hasan sade senindir. Göreceksin, evlenecek ve çok mesut olacaksınız, bana inan Azize'ciğim. Ne Hasan sana hıyanet edebilir, ne ben seni incitebilirim. Yemin ediyorum, babamın başına yemin ediyorum!

(1) İlgi bağlılık.
(2) Kuruntusu.

Yeşilimtırak gölgeler içinde küçük yüzü hayatla canlandı, yanaklarından sessiz yaşlar aktı. Küçük elini uzattı, elimi tuttu:

— Artık söyleme! İnandım, çocukluğumdan beri hep her sıkıntımı sen giderir, her derdime sen çare bulurdun. İnandım Zeyno! Beni öp, yanıma otur, rahat rahat uyuyacağım!

Odaya sabahın solgun ışığı girerken o, uyuyordu. Yüzü hâlâ solgun ve hastalığın, azabın eserleri daha gaddar, korkunç görünüyordu. Yavaşça elini bıraktım. Ayağımın ucuna basarak odadan çıktım. Annesini uyandırdım. Gece uyumadığını, henüz daldığını, rahatsız edilmemesini tembih ettim.

Hizmetçi yemek odasını temizlemiş, sobasını yakmış, fakat henüz pencerelerini kapamamıştı. Kapalı, kurşunî bir gündü. Deniz, karanlık göğün altında koyu, durgun bir renk halini almış, zaman zaman rıhtıma homurdanır gibi çarpıyor, birdenbire patlayacak büyük bir fırtınayı haber veriyordu. Bu koyu, tek renkli, mazlum sabahta yalnız karşı sahillerin yeşil, yumuşak hatları üstünde ince bir şafak rengi, bulutların altında uzanıyordu. Uykusuzluktan, içimde yığılan azaptan öyle kuru bir his, hastalıklı bir sıkıntı vardı ki, arkamı titretiyor, ellerimi üşütüyor, boğazımı sıkıyordu.

— Hatice, dedim, bana sıcak bir şey ver, uykusuzluktan kırılıyorum.

Hatice bana ateşin yanında bir sandalye verdikten sonra masanın üstüne hazırladığı çay semaverinin ateşini uyandırmaya çalıştı. Hem çalışıyor, hem de gevezelik ediyordu:

— Hanımcığım, yüzünüz ne kadar sararmış, ölü gibi! Zavallı küçük hanım sizi buldu bu akşam, artık bütün derdini size dökmüştür. Tabiî eskisi gibi yine uyumamışsınızdır. Hasan Bey de çok pişman oldu ya! Sabahtan akşama kadar buralardan ayrılmıyor, gece de mi uyumaz

nedir, şimdi neredeyse geceyi nasıl geçirdiğini haber almak için buradadır.

— Sen Hatice'ciğim bana yukardan paltomu ve çantamdan sigara paketimi getir. Su kaynıyor, kendim çayı demlerim. Haydi yavrum!

Çayı hakikat kendim yaptım, burnum buğusunda, kaynar kaynar içiyordum.

— Hatice, bu sabah küçük hanım nasıl?

Başımı çevirdim. Hayal görmüş iki insan gibi birdenbire birbirimizden ürktük. Donmuş vücudumuzda canlı yalnız gözlerimiz kalmış. Onlar da felâketin dondurduğu bu soğuk, ölü havada birbirine bakıyordu.

— Ne kadar sararmışsın, dün gece uyumadın değil mi? Sen de hasta mısın yoksa Zeyno?

Sesin bu acıyan perdesi bana duş gibi tesir etti:

— Bir şeyim yok Hasan Bey, gece uyumadım, görüyorsunuz ya, esvabımı bile çıkarmadım. Azize şimdi uyudu. Nöbeti annesine teslim ettim, ben de çay içip canlanmaya çalışıyorum. Siz de bir fincan çay ister misiniz?

— Teşekkür ederim. Çay istemem...

Sonra bir çok sevinmek isteyip de sevinemeyen bir adamın şaşkınlığıyla durdu, bakındı.

— Azize size neler anlattı, neden bu sabah bu kadar yabancı ve soğuksunuz?

— Sizi ben bugün, bir aralık yalnız görmek isterim.

Atılarak:

— Nerede ve ne zaman isterseniz.

— Sizin evde, bugün dört buçuktan sonra; ben biraz sonra eve gideceğim. Akşam sizinle görüşmek için döneceğim. Azize de, kimse de benim geldiğimi bilmeyecek. Haydi şimdi gidiniz. Ben gittikten sonra Azize'yi görmeye gelirsiniz. Orövuar.

Elimde fincan pencereye gittim. Kurşunî bulutlar ve dağlar arasından genişleyen kızıl şafak çizgisine baktım.

Ellerim titriyordu. Sabahleyin Azize'ye verdiğim sözü bu akşam yerine getirecek, Hasan'ı tamamıyla ona verecektim. Vazgeçiş kararını vereceğim bu konuşma, bu korkunç, karanlık tabiattaki kızıl şafak çizgisi gibi sıcak ve unutulmaz bir an olacaktı.

— Allahım, sen Azize'ye merhamet et, bana kuvvet ver, diye dua ettim.

Azize uyanmadan, Saffet'in vizite saati gelmeden yalıdan çıktım. Hatice'ye biraz rahatsız olduğumu, veda etmeden acele ile gittiğimi söylemesini tembih ettim. Saffet'e şöyle bir tezkere bıraktım:

"Azizim Saffet,

Bütün gece uyumadım, dinlenmek ve uyumak için eve gidiyorum. Merak etme. Bana yarın akşam gelirsin, beraber yemek yeriz. — Zeyno".

Otomobili hayli uzakta bıraktım. Tipi ve fırtına vardı. Rıhtımda beyaz köpüklü dalgalar, evlerin kenarından gitmeme rağmen yukardan aşağı beni ıslatıyordu. Yalı pencerelerinden taşan ışıklardan başka ışık yoktu. Ortalık tamamıyla kararmıştı. Saat beşti. Gece dokuzda istasyona gelecek, tramvayla dönecektim.

Rıhtımda kimse yoktu. Olsa da beni tanıması ihtimali yoktu. Çünkü arkamda, o gün Mayer'den aldığım kalın, bayağı hazır palto, yüzümde kalın bir peçe vardı.

Kapının ziline elim dokunmadan içerden bir el uzandı, beni elimden tuttu, içeriye çekti.

Yüzümdeki peçeyi kaldırmadan Hasan Bey'in yanında bulunuyordum. İkimiz de bir şey söylemiyor, ikimiz de geçirdiğimiz hasret ve ıstıraptan, mahkûm olduğumuz ebedî bir hicran ihtimalinden sonra yapayalnız, bir evde beraber bulunmanın çılgın çarpıntısını duyuyorduk. İkimiz de çok büyük bir gayret sarfediyorduk. Taş bir avludan sonra dar, tahta bir merdiven çıktık. Kapısı kırmızı, kalın perdeli bir odaya girdik. Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık

ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum. Odaya girer girmez, Hasan Bey paltomu aldı, ıslak başımı açmama yardım etti, sobanın karşısına odanın biricik koltuğunu koydu. Sobanın neşeli alevlerine biraz daha tahta parçası ve odun ilâve etti. Ben, oturmadan, odayı büyük bir heyecan ve tecessüsle tetkik ettim. Biraz küçük, müstatil[1] bir oda idi. Sıkı sıkı kapanmış koyu kırmızı perdeleri, kırmızı bir kilim örtülü bir minderi, bir yan minderi, karşısında üstü aynı renk çuha tahtadan bir yazı masası, duvarda bir harita, masanın üstünde kırmızı kâğıt abajurlu bir elektrik lambası vardı. Odanın ortasında kırmızı güllü Kürt kilimi, biraz kızıl ışığıyla sıcak ve samimî odanın basit güzelliğine son renkli perdeyi ilâve ediyordu. Böyle bir odanın "Hey Zeyno, Zeyno" havası söylenen Anadolu'nun güney ellerinde bile tanzimi kabil değildi. Hasan Bey'in şarktaki fırkalardan biri diye tavsif ettiği müşterek bir hayat tahayyül ettiği, mesut ülkede tıpkı böyle sıcak ve kızıl bir odada kalbimize sığmayan ateşi, ihtirası beraber yaşayabilecektik. Bu odanın hayalini kapalı kızıl perdesinden, kapısının eşiğine kadar kalbime hakk etmek[2] istedim. Burada ne olur, bir saat yalnız muhayyilemin malı olan hülyaları kendi kendime, doya doya yaşayabilsem!

— Saçlarınıza kadar ıslanmışsınız, oturup ısınmaz mısınız?

Sesi tabiî olmaya çalışan sükûnuna rağmen kısık, her titreyişi bende öyle heyecan ve ürpermeler yapıyor ki, bazı buraya gelmekle yanlış davrandığımı, fazla ateşe ve tehlikeye girdiğimi düşünüyorum. Sonra dışarıdan denizin azgın teranesi,[3] rüzgârın çığırışı, Azize'nin küçük yüzü, ıslak saçları, mor dudakları ve gözkapaklarıyla zavallı bir tasvirini dimağımda canlandırıyor.

(1) Dikdörtgen.
(2) Kazımak.
(3) Sesi.

— Evet, çok ıslandım ve üşüdüm, diyorum, koltuğa oturuyor, ellerimi, ayaklarımı, hatta şakaklarıma yapışan ıslak saçlarımla kafamı alevlere uzatıyorum. Düşünüyorum, nereden başlamalı, nasıl anlatmalı? Sobanın yanında ayakta duruyor, başımı kaldırıp yüzüne bakmaya cesaretim yok. Halbuki o, gözlerini benden ayırmıyor. Yavaş yavaş eğiliyor. Ne yapıyor? Birdenbire koltuğun yanına, dizlerinin üzerine bîçare ve hasretli diz çökmüş buluyorum. Dua eder gibi uzanan elleri yanan yüzümü iki elleri içine almış, gözlerimi gözlerine bakmaya davet ediyor.

— Güzel yüzün nasıl zayıflamış, Zeyno, güzel gözlerin nasıl yanıyor, gözlerinin yanındaki siyah ıstırap gölgeleri ne kadar yüzüne yaraşmış! Dudakların karanfilden daha sevimli! Ah sevgili, güzel çocuk!

Birdenbire yüzümü çekmeye çalışıyorum. Fakat demir pençelerinden kurtulmak kabil mi? Belki demir pençelerinden daha kuvvetli, daha kadir olan şey heyecandan kısılan, benim için çıldıran, yanan bu ses! Ne garip, ne çocuk, ne iptidaî kelimelerle dudaklarından beni okşayan, bana alevden kollarla sarılan aşkının ateşini ifade ediyor. Yalnız yüzümü bir çocuk yüzü gibi avuçlarında hapseden eller, gözlerime düşkün ve çılgın bakan bu sarı gözler, bu humması durmadan yükselen ses, bana da aynı çaresiz arzuyu, iştiyakı, zaafı, hezeyana[1] götüren bir hararetle, bir sıtma ile aşılıyor. Allahım, irademe nasıl sahip olacağım? Allahım, zavallı bir kıza verdiğim sözü nasıl tutacağım?

Ben de öyle bîçare, öyle âcizim ki, ihtiyarsız, kendi zaafım, kendi aczim gözlerimden yaşlar akıtıyor, kirpiklerimden yanaklarımdan onun ellerine kızgın göz yaşları damla damla düşüyor. Göğsümün içinde durmadan ağrıyan ve yanan kalbimin âdeta ıstıraptan, yeisten eriyecek gözlerimden, yanaklarımdan akan yaşlar olduğunu zan-

(1) Sayıklamaya.

nediyorum. Şimdi biraz daha yakın, elleri yüzümü çekiyor, kendi yanaklarına büyük bir şefkat ve dikkatle yaklaştırıyor:

— Yavrucuğum, Zeyno'cuğum, sen de nihayet anlıyor, ıstırap çekiyorsun, beni biraz sevmiyor musun? diyor.

O zaman bu rikkat, bu vaziyet bana onun Azize'ye yemek yedirirken aldığı düşkün merhamet tavrını hatırlatıyor. Bu ikimize de verdiği müşterek rikkat bendeki vahşî tarafı, zincire vurulamayan, tahakküm kabul etmeyen hür ve çılgın tarafı uyandırıyor; yerimden birdenbire kalkıyorum, yanaklarımdan akan yaşlarla beraber deli gibi gülüyorum.

— Hayır Hasan Bey, hayır, sizi hiç sevmiyorum, o kadar sevmiyorum ki bugün belki aramızda bu tabiî olmayan, samimî olmayan şeyi bitirmeye geldim, diyorum.

Onun nemli ve ateşli gözleri evvelâ hayret, sonra çile doluyor.

Bütün yüzü gergin gergin:

— Bana karşı bir zaafı itirafı haysiyetinize mi dokunuyor?

— Neden birdenbire bu kadar alaycı ve acı oldunuz, Hasan Bey?

— Alaycı!... Sizinle alay kabil mi?

— Alay değil, beni denize, kendi kendimi boğmaya sevkederdiniz, bereket versin ki sürekli bir zaaf görmüyorsunuz.

— Zalimsin, Zeyno!

— Ne zaman hanım, ne zaman sadece Zeyno?

Yine eski humma ile üzerime atlıyor.

— Her zaman Zeyno.

Ellerimle geriye itiyorum:

— Sizinle ben çok ciddî konuşmaya geldim, daha az şairane bir yere, meselâ şu mindere oturup sükûnla konuşsak.

— Ciddî demek, beni başınızdan, hayatınızdan tamamıyla defetmek demek oluyor değil mi?

Ben de biraz kızıyorum:

— Sizin tabirinizce sizi hayatımdan defetsem ne olacak? Farzedelim ki ben de sizinle evlenmek istesem beni nasıl alacaksınız?

Deli gibi, çocuk gibi gülüyor, yüzü olmayacak bir hayalin sevinci ile öyle genç, öyle cazip ki, başımı çeviriyorum:

— Bir defa tecrübe ediniz, bir defa benim olmaya karar veriniz. Nasıl süratle benim olursunuz, bir hafta sürmez, herkesten uzak, sade birbirimizin...

Elimle ağzını kapıyorum:

— Zavallı bir kızın ölüsünü çiğneyerek, her deniz gördükçe cinayetimizi hatırlayarak, belki birbirimizden nefret ederek, öyle mi?

Yavaş yavaş yüzündeki sevinç sönüyor, gözleri endişe ve sıkıntıyla doluyor:

— Zamanın tedavi edeceği bir hasta çocuk için neden kabil olan güzide bir saadeti bozalım?

— Zamanın bizim çılgınlığımızı da tedavi edemeyeceğini neden bilmiyorsunuz?

— Bunu zihninizden çıkarınız. Ben nasıl sizi seviyor, nasıl her gün daha katiyetle bunun geçmeyeceğini biliyorsam, sizin de beni unutamayacağınıza kaniyim. Bu bütün iradenize, zulmünüze rağmen söndüremeyeceğiniz bir ateş, anladınız mı?

Belki doğru söylüyor, bu kızıl oda, sıcak hava, bu ince ve çelik kadar kudretli erkek, bunlar benim, daima muhayyel eşim, muhayyel saadet muhitim, heyecan ve istiğrak[1] muhitim olacak. Yalnız kendi ruhumda kilitleyeceğim bu gece, bir ateş damlası gibi kalbime damladı. Oradan yalnız damarlarımı, vücudumu değil, dimağımı, canımı, maddî ve manevî bütün zerrelerimi saracak, için

(1) Kendimden geçiş.

için yakacak. Yavaş yavaş perdenin ucunu kaldırdım, azgın suların karanlıkta beyaz köpükleriyle pencerelere kadar püsküren, vuran muazzam dalgalarına bakıyorum. Benim kadar aşkın pençesine düştükten sonra mutlak bir serbestlik ve sükûnla kurtulan, aşkını olduğu gibi arkadaşının saadeti için feda eden var mıdır? Bunu benden çok isteyen nice temiz ve yüksek ruhlar bu kadar pençenin içinde mahkûm ve bozguna uğrayıp, her şeyi unutmamışlar mı? Ne kadarı yalnız sadakat, dostluk ve iyilik değil, hatta fazilet ve namus bırakarak, kalplerinin sevkettiği yere gitmemişler mi? Acaba bu akşam buradan çıkmadan, daha dün ettiğim yemini, vicdan borcumu unutacak mıyım?

Uykuda konuşur gibi:

— Saat dokuz buçukta buradan çıkacağım. Tramvayla gideceğim, o zamana kadar aramızdaki meseleyi halletmeliyiz.

Sarardı, evvelâ odanın dört köşesine, sonra bana uzun uzun baktı:

— Gitmekten niçin bahsediyorsunuz? Bütün zulmünüze rağmen sizden bu odada bir şey kalacaktır. Ne isterseniz bu akşam yapacağım, benden ne sormak, ne itiraz, sadece uymak!

Kalbim kuvvetle attı! Bu, kalbimizin bu sıcak ve güzel bağını koparacağını anlamıyor mu?

— O halde bana evvelâ bir bardak su veriniz.

— Affedersiniz, sizin için çay hazırladım, aklım öyle perişan oldu ki sizden başka herşeyi unuttum.

— Neferiniz yok mu?

Kızardı:

— Siz tanınmak istemiyordunuz, onun için neferi siz sıkılmayasınız diye gönderdim. Fakat korkmayınız. Burada bir tabur asker var farzedebilirsiniz, bir tabur asker kadar ben size hizmet eder, sizi muhafaza edebilirim. Affedersiniz, eğer... Eğer geceyi geçirmek isterseniz size oda da hazırladım. Ben aşağı kata inerim.

Bütün tehalükü,[1] ihtirası ve ateşine rağmen öyle itimat edilir temiz ve mert bir hali vardı ki, ta kalbime kadar indi. Ellerimi uzattım. Aldı, birer birer öptü, sonra uyandırdığı emniyet ve takdirden mağrur:

— Ne istersiniz, çayınızı, biraz da kahvaltı var onu size hemen getireyim mi?

— Çayı beraber pişirelim mi?

Şimdi odanın köşesindeki küçük masada çay semaverinin dumanının çıktığını, tereyağı, reçel, havyar, pasta, yemiş, hulâsa çok çeşitli bir kahvaltı hazırladığını gördüm.

Küçük masayı minderin önüne beraber getirdik, çayı beraber yaptık ve beraberce, arkadaş şevkiyle, hayatın her vazifesini beraber yapan iki sevgili mahremiyetiyle çayımızı içtik, yedik topladık. İkimiz de asıl ciddî dakika gelmeden bu ilk saatin saadetlerini yaşamak istiyorduk.

— Artık konuşalım mı?

— Bir sigara daha iç, olmaz mı?

— Peki.

Minderde yan yana oturuyoruz. Perdenin demin açtığım aralığından elektriğin aksiyle kurşunîleşen, kızıllaşan siyah dalgalar daha azgın vuruyor, çekiliyor, tehlike hissi, korku hissi veren dışarıdaki sular, hava ile aynı ahenkte muazzam tabiatın uyandırdığı korkunun, bende uyandırdığı heyecana mukabil odanın renkli sıcaklığı içinde sobanın sessiz çıtırdısı var. Yan yana sessiz ve gözlerimiz halının kızıl güllerinde oturuyoruz. Fakat bana o, deminden söylediği derin ve mahrem düşkünlüğün hikâyesini, sesindeki sıcak ürperişiyle, sobanın neşeli ve sevimli çıtırdısıyla beraber kulağıma tekrar ediyor gibi geliyor.

Bütün bu dakikaya kadar dimağımız, sinirlerimiz duygularımızla birbirimize hâkim ve sahip olduğumuz an hatırlamıyorum. Hatta dudaklarımız o kadar birbirine

(1) Çok isteyişi, can atışı.

yakın olduğu, o kadar kalbimiz tutuştuğu zaman bile bu kadar yakın olmamıştık. Halbuki konuşmadan, temas etmeden, hatta bakmadan oturuyoruz. Böyle havası mahrem, sıcak ve insanın canını birbirine karıştıran bir odayı Saffet'in daha tarif etmediğini zannediyorum. Biraz sonra beni hayattan koparacak olan felâketli mecburiyet, mazimin üzerine siyah bir unutuş perdesi indirecek, bu anı tesbit etmek, bu saatleri ebedî yapmak, bu öldüren tatlı ve temiz saadet havasının sonu gelmeden ölmek istiyorum. Bütün geleceğimin nihayetsiz yalnızlığı, boşluğu ve ıstırap vaadine rağmen ne kadar derin ve ezelî coşkunluklar içinde yaşıyorum.

Hangimiz söyledik bilmiyorum. O kadar kalbimizi aynı anda ifade etti:

— Nasıl ayrılacağız?

— Birbirimize ruhumuzun çirkin taraflarını görecek kadar yaklaşmadan ayrılmak belki daha iyi olur. Bu akşam bana neyi hatırlatıyor biliyor musun? Akdeniz'den geçiyordum. Garip bir sis başlamıştı. Bütün vapur halkında ifade edilemeyen bir endişe vardı. Hemen herkes güvertede sandalyelerde oturuyordu. Yazdı, sıcaktı. Vapur durmadan düdük çalarak ilerliyor, her an tahmin edilmeyen bir tehlike bütün yolcuların kalbini koparıyordu. Kendi kendime bunu hayata benzettim. İnsan korku içinde, ümitsizlik içinde, maddî, manevî göremediği tehlikeler üstüne yürüyor. Benim de içimde garip ve hiç bitmeyecek gibi gelen bir sıkıntı hâsıl oldu. Saatler uzadı, uzadı. Gözlerim ağırlık içinde, korku içinde kapanıyordu. Birdenbire uzak bir vapur düdüğüyle uyandım. Bizim vapurun girdiği sis hattı açılmıştı. Yıldızlar pırıl pırıl kurşunî sularda vapurla beraber yürüyor gibi görünüyordu. Bizden uzaklaşan sis ufka doğru çekilmiş, fakat incelmiş, beyazlaşmıştı. Birdenbire o beyaz, titrek sislerin içinde kocaman, gümüş bir yıldız düşmüş, parlıyordu. Yolcular sandalyelerinden kalkmış, vapurun parmaklıklarından bakıyorlardı. Yıldız bizimle beraber yürüyordu. Gü-

müşî ve uzun bir vapur sislerin içinde havaya düşmüş bir yıldıza benzeyen ışığıyla bize muvazi[1] yürüyordu. İki vapur havayı yırtan düdük sesleriyle birbirini durmadan selâmladılar. Tehlike geçirdiğimiz gecenin yalnızlığında, bize benzeyen bu uzak ve güzel şey hepimizin kalbini çekti aldı. Birkaç dakika sonra ikimiz de başka istikametlere ayrıldık gittik. Fakat bu muhayyel, uzak vapurun hayali kalbimizde kaldı. O gün düşündüm ki, iki insan birbirini severse birbirinin hayatından bu uzak iki vapur gibi geçmelidir. Nihayetsiz bir sevinç, bir muhabbet, bir birleşme anı! Sonra bir hayal, unutulmaz bir hatıra! Halbuki adî bir ışıkta, herhangi bir zamanda bu iki vapur yan yana seyahat etseler, boyaları dökülmüş iki tahta tekne, bayağı birkaç elektrik fenerinden başka manaları olur mu?

— Söylediğin şeylerin manasını anlamıyorum Zeyno, sesinin ne güzel ve hazin olduğunu düşünüyorum. Bu güzel ve müphem hikâyenin zehirli hapını vermeden bir nevi şeker, bir nevi çocuk tesellisi olduğunu da anlıyorum. Fakat senin çocuğa benzeyen güzel başın benim zavallı odamda bütün bir gece kalsa, bu mesut akşam sabaha kadar süren bir hulya olsa, gözlerim hatta bu köşeden seni bu odanın sahibi gibi dolaşırken seyretsem bu saadet bütün hayatıma yeter zannediyorum. Bu akşam sana ben de bir hatıra söyleyeceğim Zeyno. Benim mektepten çıktığım ilk sene hayli oluyor. Genç bir mülazımdım.[2] Viyana'dan gelen artistlerin verdiği bir konsere gitmiştim. Harikulâde kemen çalıyordu. Uzun, koyu ipek saçlarının arasında çenesine doğru incelen güzel bir yüzü vardı. Gözleri tatlı, koyu, iki kalp penceresi gibi bütün heyecanını her an değişen kalbiyle bize veriyordu. Hırçın yüzü kendi yayının bıraktığı mucize ile her dakika değişiyor, bazı yeisle soluyor, bazan sevinçle pembeleşiyor-

(1) Paralel.
(2) Teğmendim.

du. Bana o baş, her ışıkla değişen nadide bir çiçek tesiri yaptı. Hiç unutmadım. Seni görür görmez o çocuğun başına benzettim. Aynı koyu saçlar, aynı derin gözler, ateşli hisle değişen aynı hassas yüz! Bu yüze, bu akşamki kadar derin derin bakmak şimdiye kadar nasip olmadı. Bu akşam bu fakir odada kal, konuş, kımılda, sigara iç, bu odada yaşa! Ne olur? Emin ol ki burada oturacağım, istersen konuşmam bile! Sen böyle bir saadeti vermeyi vaat et, ben de yemin ederim ki sen ne dersen hatta "öl" dersen, hiç münakaşa etmeden yapacağım.

Çıldırdım mı bilmiyorum, gözlerimi kilimin kırmızı güllerinden kaldırdım. Yarı mahzun, yarı yalvarır gibi bana bakan gözlerine baktım. İkimizin de dudaklarında tebessüm, fakat gözlerinde yaş vardı.

— İki şart mukabilinde bu akşam burada kalacağım.

— Kabul!

— Şartları evvelâ dinle.

— Ne olursa olsun!

— Hayır söylemeden kabul yok!

— Peki söyle!

— Evvelâ tanyeri ağarırken burada beni bırakıp gideceksin. Ben evden yalnız çıkar giderim. Veda filan yok.

— Peki, sonra?

— Sonra... Yarın sabah saat onda Azize'ye gider, evlenme teklif edersin ve bu hafta içinde evlenir, çıkar Davos'a gidersin.

— .....

— Niçin cevap vermiyorsun?

Çok küçük bir ses cevap verdi:

— Peki... ben de bir şey teklif edeceğim.

Benim de onun kadar sesim kısık:

— Peki. Bu meseleden bahsetmeyeceğiz. Saat daha dokuz yarın ilk ışığa kadar yalnız mesut olacağız, Zeyno, olmaz mı? Kaşlarını çatma, senin istediğin gibi, sana azap vermeyecek türlü mesut olacağız, Zeyno. Emin ol bazı

kışla askerlerine de ilham yollu filan ince düşünceler gelir.

Sabahın ilk ışığına kadar süren hayatımı yazmaya muktedir değilim. Sully Prudhomme'un[1] dediği gibi: "Aşktan ölenler ne cennete, ne cehenneme gidebilirler. Onlar için ebediyet olmaz, onlar cennet ve cehennemi yaşamışlar ve ruhları heyecanlarına, coşkunluklarına sarfedilmiş, bitmiş, yok olmuştur". Sabahın ilk ışığı perdenin aralığından odaya solgun solgun bir ışık parçası gönderdiği zaman ikimiz de odaya ölüm girmiş gibi donduk. O gecenin ilk ve son busesini yine dudaklarımız temas etmeden birbirinin ateşini içerek aldık, ayrıldık. Veda etmedik, odadan çıkarken dönüp bakmadı.

Ben rıhtımdan giderken akşamki çılgın deniz uyumuştu, başımı kaldırdım. Azize'nin odasına baktım. Yeşil abajurun altında ölmüş gibi yemyeşil küçük yüzüyle uyuduğu geceyi düşündüm. Artık bir iki saat sonra o çürümüş, ölüm maskesini giymiş olan küçük kız yüzü hayatın nefesiyle dirilecek, pembeleşecek, yaşayacaktı. Ben ona hayat hissemi vermiştim.

Artık hayat, saadet, heyecan, bunlar benim için yok olmuş, boş ve manasız sadalardan başka bir şey olamazdı.

Dün ekspresle gittiler.

8 Kânunusâni[2]

Kırmızı odada geçen son akşamdan sonra insandan pek başka bir mahlûk gibi yaşıyordum. O sabah eve dönünce Nesrin yüzüme acayip acayip baktı. Sonra akşamdan Saffet'in telefonla beni aradığını, benim gece dönece-

(1) Sully Prudhomme, Fransız şair, felsefe ve eleştiri yazarı. (1839-1907) 1901'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.
(2) Ocak.

ğimi haber aldıktan sonra, geceyarısı telefonla tekrar sorduğunu, Nesrin'in cevabı üzerine bu sabah da erkenden tekrar telefon ettiğini söyledi.

Saffet benim yalıdan başka bir yerde kalmadığımı biliyordu. Her halde gece çok merak etmiş olacaktı. Fakat bütün bunlar bana hiç tesir etmedi. Doğru odaya çıktım.

— Tekrar Saffet Bey telefon ederse benim geldiğimi, uyuduğumu, akşam kendisini yemeğe beklediğimi söyle, haydi sobayı yak bakayım, dedim.

Nesrin, odadan çıkınca pencerenin yeşil muşambalarını, üstünün kalın perdelerini tamamen kapadım, oda gece gibi oldu. Sobanın halıda oynayan alevlerinden başka odada bir ışık yoktu. Acele soyundum, herşeyimi öteye beriye fırlattım. Yatağıma gömüldüm, gözlerimi kapadım, yatağımın bir mezar olduğunu, ne mazinin hayalleri, ne istikbalin acıları beni müteessir edemeyeceğini tahayyül etmek istedim. Fakat kafamın içinde Nemrut kafasındaki topuz gibi bir cümle mütemadiyen:

— Saat on oldu mu acaba? diyordu.

İradem o gün devden kavî pençeleriyle saate bakmak için kıvranan, çıldıran vücudumu, yatağın karanlık derinliğinde tuttu. Şakaklarım terliyor, ellerim buz gibi soğuyordu. Bu saatleri yazmakta ne mana var bilmem! Nihayet salonda vuran saati duymamak için kulaklarımı tıkadım. Akşamı, kızıl odadaki saadet akşamını düşünmek istedim, fakat muhayyilem bana oyun oynadı. Kızıl odayı değil, Azize'nin yatak odasını, karyolada onun sevinçle pembeleşen, çıldıran yüzünü, onu kolları arasında tutan, başını okşayan adamı gösterdi. O zaman, yavaş yavaş döndüm, içimden hava alan bir balon gibi söndüm, söndüm. Kalbimin ağrısı durmuş gibi oldu. Fakat kalbim de kafam da bütün varlığım gibi bomboş ve cansızdı. Gerilen, toplanan elim, ayağım uzadı. Donmuş bir cisim gibi akşamı bekledim.

Saat ikide Nesrin kapıyı vurdu:

— Hasta mısınız? Bir şey yemek istemiyor musunuz? dedi.

— Sen dörtte bana bir çay getir, bir şey istemem. Ondan evvel de beni rahatsız etme, dedim.

Elektrik ziyasında giyindim. Şayanı hayret bir teslimiyet ve boşluk duyuyordum. İçimde coşkun acılar, ağrılar uyuşmuş gibiydi. Saffet'i sakin ve tabiî karşıladım.

— Dün akşam seni merak ettim. Nerede idin, Zeyno? dedi.

— Gittiğim yerde kaldım... Azize bugün nasıl?

— Öğle vizitesinde iyi buldum. (Bunu büyük bir çekingenlikle ilâve etti), Davos'a gidecekleri gün kararlaştı.

— Ne gün evleniyor?

— Sabahleyin nikâh olacak, akşam ekspresle hareket edecekler.

— Azize'nin hastalığını mutlak geçireceğine kani misin?

— Eğer Hasan Bey iyi bakarsa, tabiî. Unuttum, sana Azize'nin bir mektubu var.

— İzdivaç ne zaman için kararlaştırıldı?

Saffet bu sualime cevap vermeden yüzümü müteredditi[1] inceledi.

— Bu sabah saat onda Hasan Bey gelmiş, evvelâ annesiyle, sonra kendisiyle kararlaştırmış.

— Saat mi tutmuşlar?

— Vallahi bilmem. Azize'nin bana söylerken saati çok mühimmiş gibi "Sabah saat onda kararlaştı" dedi. Mektubu okumaz mısın?

— Ver! Gece yatarken okurum.

— Seni istiyor.

— Birkaç gün dinlenmek istiyorum. Gidince beni sabaha kadar uyutmuyor.

— Dün gece bari uyudun mu?

(1) Çekingenlikle, tereddütle.

— Uyudum, uyumadım, ne olursa olsun, her halde bu gece beni bir yere götür, Saffet.

— Nereye istersin, Zeyno?

— İstersen Majik'e* gidelim.

Gece Saffet'le Joslen'e gittik.

Döndüğüm zaman başımı ellerimin içine aldım deli gibi "Niçin gittim, niçin gittim?" diye kendi kendime haykırıyordum. Sahnede dağ başında yalnız kalan iki insan; ben ve Hasan Bey'dik. Mağara birdenbire elektrik avizeli bir ovaya inkılâp ediyordu. Sonra güzel erkek çocuğun kız olduğunu keşfeden genç âşığın yüzü birdenbire değişiyor, eski esvapları üniformaya inkılâp ediyor, fotöyün[1] arkasından gördüğü kesik saçlı başa doğru geliyor...

Joslen'in yemini, evlenmemek için bir papazın ahdi, bu defa bir zavallı maskara kızın, metanet, feragat oyunu oynamak isteyen, divane bir kızın arkadaşına hayat hissesini, aşk hissesini terk etmesi oluyor. Ah, bir kere kalbimin çılgın isyanını, ağrısını teskin etsem, bir daha sanatın, musikinin kalbimde uyutacağım canavarı uyandırmasına imkân bırakmayacağım. Bir daha ne musiki, ne tiyatro, ne sinema! Kendi ıstırabımın yaşlı gözlerle benden evvel gideceğim eğlence yerlerine gideceğini, yanımda, karşımda bana bin bir hatıra ile azap vereceğini biliyorum.

Acaba o ne duyuyor? O da benimle ıstırapta müşterek mi? Yoksa Azize'nin bebek yüzü her şeyi unutturdu mu? İmkânı yok, başka kadınlar ona zevk, ona sakin ve tabiî saadetler verebilirler; ben ona gözyaşı, ihtiras ve cinnet verdim. Bunu nasıl unutacak?

Üç gün bu çılgın ıstırabı çektim ve üç gün her gece Joslen'e gittim. Lambalar sönünce arkamı sahneye çeviriyor ve müziğini dinliyordum. O ilâhî ninni: "Felâkette birleşmiş..." diye başlayınca gözlerimden yaşlar akıyor-

(1) Koltuğun.

du. Evet, o teselli, o avutmayı muhafaza ediyorum. Felâkette müşterek, ıstırapta müşterekiz. Ya bu teselli dahi kaybolduğu zaman ne yapacağız? Onda benim çektiğim ıstırabın bittiğini, benim uzak bir hatıra olarak kaldığımı hissedersem, ya ben öleceğim, ya içimdeki bu zalim, fakat o kadar sevdiğim ıstırap ölecek!

Üçüncü gün Azize'yi tebriğe gittim. Şezlongun üstüne oturacak kadar kuvvetlenmiş, saçları tekrara berber elinden geçmiş, dudakları boyalı, gözleri sürmeli, arkasında sinema aktrisi gibi tül, dantel içinde bir gecelik var. Şimdiden bir evli kadın, mesut bir evli kadın emniyetiyle Hasan'dan bahsediyor. On defa boynuma sarıldı.

— Hakkın varmış Zeyno'cuğum, Hasan beni seviyormuş, artık şüphe etmiyorum. Nasıl şefkatli ve iyi bilsen!

Akşam kalmam için ısrar etti, kalmadım. Zehire alışan vücutlar zehiri derece ile çoğaltırlar. Ben ikisini beraber görmeye, evli görmeye alışmak için Azize'nin hikâyelerini, teferruatlı işkencelerini tebessümle karşılayacak kadar idman kesbetmeliyim. Artık hep biliyorum, nasıl gelmiş, izdivaç teklif etmiş, nasıl Azize'nin başı omuzunda uzun uzun ağlamış, nasıl dudaklarını öpmüş!

Her şeyin aksülameli[1] olduğu gibi büyük feragatlerin de aksülameli oluyor. Kendimi zalim, fena; bütün ahlâk kaidelerini boş ve alay edilecek buluyorum.

Azize'yi büyük bir hararetle hazırlıyorlar. Hasan Bey'in istifasına mahal kalmamış, izin vermişler.

Azize'nin gideceği güne kadar doktorlar odadan çıkmasını men ettikleri için, Azize'nin hazırlığını annesiyle beraber yapmak vaziyetinde kaldım. İstediği şeylerin, çamaşıra, süse, hatta esvaba ait olanların büyük bir kısmını ben alıyor, diktiriyorum. Hasan Bey'in güveylik çamaşırlarını annesiyle beraber aldık. Çamaşırlarının ölçüsünü

(1) Tepkisi.

verirken, hususî çamaşırlarını teslim alırken bilmem neden gülünç bir şekilde kızardım, sıkıldım.

Nihayet bir akşam Hasan Bey'in olduğu zaman gitmek mecburiyetinde kaldım. Artık geceleri gitmem dikkati çekiyordu. Azize'nin yanında oturuyordu. Kalktı, merasimle elimi öptü, yüzüne çok bakmadım, fakat yüzünde de, bütün ince vücudunda da tunç bir zırh varmış hissi geldi; o kadar katı, o kadar derunî duygularını demirler içinde zapteden bir adam hali vardı. Onu bu kadar kuvvetli, bu kadar cazip gördüğümü hiç hatırlamıyorum. Gözlerinden yaşlar aktığı, benim için eridiği, benim zavallı bir mahlûk olduğumu gösterdiği dakikalar bu kadar cazip değildi. Nasıl iradesi, hayatı teslim edilecek bir adam, tahakkümünde öyle muttarit,[1] öyle daimî bir muvazene var ki, insan onun yanında yılmaz iradeli, çelik vücutlu bir süvarinin altındaki hayvan gibi isyan etmek arzusunu kaybedecek!

Azize görünür olmaktan ziyade, içte olan bu tahakkümden mest olacak kadar lezzet alıyor. Ben Azize olsam ne hissedeceğim? Her zaman tahakküm eden, emreden ben, bu tahakküm ve emre isyan edecek miyim? Bilhassa kuvvetli süvarileri üzerinden atmak, kafalarını parçalamak isteyen huysuz, çılgın hayvanlar gibi onun başını taştan taşa çarpmak arzularını duyacak mıyım? Ne garip şey, bir aralık kendi kendime Azize'nin öldüğünü, uzun bir matemden sonra Hasan Bey'le evlendiğimizi düşündüm. Sonra pişman oldum.

O kadar içimden geçmiş tatlı, acı hulyalar ve hatıralarla meşguldüm ki onların bu yeni mahremiyetinin vereceği azabı duyamıyordum.

Gece erken, onları yalnız bırakıp kalkmak istediğim zaman içimde çok şiddetli bir ağrı, kalbi keskin bir aletle ikiye bölünen bir insan ıstırabı duydum. Azize oturmam,

(1) Düzenli.

hatta odasında yatmam için ısrar etmedi. Hasan Bey beni koridorun nihayetine kadar götürdü.

— Allah rahatlık versin Hasan Bey!

Elimi salıvermedi. Öyle dimdik, tunç gibi, yüzü değişmeden:

— Son akşamki kararında sabit misin? Yedi kânunuevvele dört gün var. Altı akşamına kadar senden söz bekleyeceğim. İstersen her şeyi bırakır gideriz.

Başım o kadar döndü ki, sarsıldım, o kadar başına yıldırım düşmüş bir bîçare oldum ki, kendi kendime ayakta duracak kadar kuvvet buluncaya kadar onun eline dayandım durdum.

— Zeyno'cuğum, yavrucuğum, ikimiz de ölüyoruz, niçin ısrar ediyorsun? dedi.

Elini kaldırdım, dudaklarıma, yanaklarıma, yanan başıma koydum. Nefesimin altında:

— Fazla işkenceye tahammülüm yok, dedim. Sonra sofadan gelen ayak sesleri bizi ayırdı.

Nihayet yedinci günü geldi. Nikâhlarında bulunmam hem elzem, hem tabiî idi. Sabahleyin Saffet beni almaya geldi. Beraber gidecektik. Altıncı akşama kadar nasıl yaşadığımı bilmeyerek yaşıyordum, fakat ıstırabın en kudretli anında kendi kendime: "İstersem ıstırabımı şimdi dindiririm, çağırırım gelir. Her şey bozulur. Dünya altüst olur; fakat biz birbirimizin oluruz" diyordum.

Bu bana acı bir teselli veriyordu. Altıncı akşamı kloral,[1] çok kuvvetli bir kloral aldım, yattım. Onun için sabahleyin ellerim yanıyor, gözlerim donmuş gibi, ölmüş gibi, durmadan kapanmak istiyordu. Yüzüm, gözlerimin etrafı çürük, dudakları kuru, yanakları ateş içinde hummalı bir bîçare yüzüydü. Saffet yüzüme bakınca sarardı:

— Sen hastasın, seni imkânı yok götürmem, dedi.

(1) Uyku ilacı.

— Nasıl olur Saffet, gitmezsem Azize gücenir.

— Akşama kadar yat, gece istasyona gidersin. Yani beraber gideriz.

Güldüm:

— Olmaz, sonra Azize'nin kendisinden evvel evlenmesini kıskandı, derler.

Saffet'in gözleri tutuşmuş gibi parladı. Evvelâ ellerimi yakalayacak, hemen evlenmemizi tekrar teklif edecek zannettim. En garibi ise derhal muvafakat edecektim. Halbuki o, bu zaaf dakikasından istifade etmedi ve ben gittim.

★
★ ★

— Hasan Bey'in zevcesi olmaya muvafakat ediyor musunuz?

— Evet.

Bu iki cümleden sonra boynuma giyotin düşmüş, her şey bitmişti. Hayatım ikiye bölünmüştü: Bu "evet"ten sonra eski hayatım, döndüğüm köşenin öbür tarafında kaldı.

Saffet'in muhabbeti, vefalı yüzü, büyük dost elleri beni hiç bırakmadı.

Nikâhtan sonra tebrik için Azize'nin yanına gelince Azize'ye dedi ki:

— Zeyno'yu ben büyük hararetle getirdim. Bugün burası kalabalık olur zannındayım. Akşam sizi teşyi edebilmesi[1] için mutlak şimdi götürüp yatıracağım.

— Hasan'ı tebrik etmesine müsaade etmez misiniz?

— Hasan şimdi bazı kâğıtları yaptırmak için kolorduya gitti. Binaenaleyh, akşam istasyonda tebrik eder.

(1) Uğurlayabilmesi.

Merdivenden inerken Saffet'in yalan söylediğini, beni Azize ile Hasan'ı zevc ve zevce vaziyetinde görmek azabından kurtarmak istediğini anladım. Çünkü Hasan Bey pırıl pırıl, yeni üniformasıyla merdivenden çıkıyordu. Yüzü sarıydı. Fakat yeni bir şey bekleyen, istikbale bakan bir adam hali vardı. Son kudretimi topladım. Hayatımın bütün gururu bir cümle çıktı:

— Tebrik ederim Hasan Bey.

— Teşekkür ederim Zeyno Hanım!

Sesim onu çok kuvvetli sarstı. Sebebini anlayamadığım bir kinle yüzüme baktı:

— Bana göndermeyi vaat ettiğiniz eseri kânunuevvelin altısına kadar bekledim.

— Akşam istasyona getireceğim.

Otomobilde başımı arkaya dayadım. Gözlerimi kapadım. Akşam bir gayret daha lâzımdı.

Gece elektrik ziyalarının altında istasyonda karşı karşıya geldik. Azize siyah bir kürke sarılmış, başında siyah bir tül vardı. Yüzü solgun, fakat sarışın bir çiçek gibiydi. Hasan Bey uzun kaputu ile, kül rengi, yeni kalpağı altında ince yüzü ile istasyon kalabalığı arasında dikkati çekiyordu. Karısını çok şefkatli bir tavırla kollarıyla kaldırdı, vagona koydu. Kendi, vagonun basamağında durdu, son kampanayı bekledi.

Çiçekler, hediyeler, şekerler arasında Azize mütebessim, vagonun penceresinden bakıyordu. Ben Hasan Bey'e maroken ciltli bir Battal Gazi hediye ettim. Kımıldamayan yüzü biraz buruştu.

Nihayet işte kampana! Tren hareket ediyor. Hasan Bey selâm vaziyetinde. Azize'nin gözlerinde yaş var. Tren küçüldü, küçüldü. Eli kalpağının üstünde, selâm vaziyetinde duran benim tunç askerim hayatımdan geçti.

Şimdi yirmi dört saat oluyor. Ben gelince yatağa girdim, Saffet'e beni yalnız bırakmasını rica ettim. Yirmi

dört saat gözlerim ölü gibi kapalı, yanaklarımdan yaşlar durmadan aktı. Artık kalbimi ağladım, aşkımı ağladım. Demek hepsi, bunlar bir avuç tuzlu sudan ibaretmiş. Gözyaşlarını eskiler niçin şişelere koyup ebediyen sevgililerinin mezarında saklarlarmış, anladım.

Jurnalimi kapıyorum!

Zeyno

6

ZEYNO'DAN BABASINA

1 Nisan

Babacığım, jurnalimin birçok kısımlarını keserek sana verdim. Biliyorsun ki sana hikâyemi söylemeye başladığım akşam "Bu, gülünç bir şey" dedim. Halbuki sen jurnali okurken hiç gülünç bir şey bulmayacaksın. Asıl gülünç tarafı defter kapandıktan sonra Azize'nin mektuplarıyla başlıyor. İşte benim jurnalden parçalar kesmem, bu komedi bulduğum şeyin hâlâ bir çocuk saffetiyle, samimiyetiyle inandığım dakikalarını korumak içindir. Hayatımda bir daha yaşamak imkânı olmayan anların, hiç olmazsa gülünç olmadığına inanayım. Gerçi bütün tahsilime ve yaşıma rağmen kalbimin soytarı kadar maskara olmasına mâni olamadım. Şimdi içimde palyaçoların herkesi güldüren, fakat içinden ağlatan, kanatan ıstırabın, yalnızlığın yüzlerindeki hem feci, hem gülünç gerginlikleri var.

Seni temin ederim ki artık böyle bir hissin arkasından gitmeyeceğim.

Azize'den evvelâ her hafta, sonraları on beş gün bir muntazam mektuplar aldım. Bu mektuplar kalbimin tahammülü için bir nevi tecrübe ve idman oldu. Viyana damgasıyla gelen her mektubu evvelâ, okumadan yak-

mak istiyordum. Sonra mektubu yazıhanenin üstünde bırakıyordum. Yirmi dört saat geçmeden kararım ne kadar katî olursa olsun, yine alıp okuyordum. Bazı, bunun tecessüsten, bazı da, izzetinefsimin zaaf ve gerileme kabul etmeyen isyanından olduğuna kaniyim. Bu mektupların bazılarını sana nümune diye veriyorum. Bunları da bitirdikten sonra seninle daha ciddî, daha katî konuşacağım. Çünkü Azize ile Hasan'dan, bu ne yaptıklarını bilmeden beni divane ve zavallı yapan işkencelerinden kaçmak, hiç olmazsa haberlerinin erişemeyeceği bir yere gitmek istiyorum. Bunu sonra yine odamızda konuşacağız.

AZİZE'NİN İLK MEKTUBU

11 Kânunuevvel,
Viyana, Otel Rejina

Canım Zeyno'cuğum. Bu sabah Viyana'ya geldik. Sana geçen bu dört günü anlatmak için çıldırıyorum. Şimdi, Hasan pasaportlarımız için sefarete gitti. Ben de hemen fam dö şambrı[1] çağırdım, yatağımın yanına kalem kağıt istedim. Sana yazıyorum.

Tren Ayastefanos'u geçer geçmez saadet rüyasının ilk perdesi açıldı. Hasan o kadar ince, o kadar düşkün, aynı zamanda o kadar kavî bir koca tavrı aldı ki... Senin yine hakkın var. Hasan beni sevdiği gibi kimseyi sevemez. Bana çocuğu gibi bakıyor. Soyuyor, giydiriyor, yediriyor. Onun bir küçük çocuğu, bir küçük yavrusu imişim gibi, benimle meşgul oluyor. Viyana'ya kadar hemen hep başım omuzunda, çok zaman da trenin sarsıntısı dokunmasın diye, dizlerinde geldim.

(1) *Fr. Femme de chambre.* Kahya kadın.

İkinci günü Viyana'da yaptıracağım tuvaletlerden, sanatoryuma gitmeden beni gezdireceği yerlerden bahsetmeye başladık.

Viyana istasyonunda zavallı babamın Umumî Harp'te ticaret ortağı Avusturyalı bir Yahudi bizi karşıladı. Ona evvelden telgraf çekmiştik. Gold Şmit isminde, çıplak kafalı, şişman bir adam. Parmakları pırlanta, antika yüzüklerle dolu, istasyonda mükellef otomobili bizi bekliyordu. Yanında zayıf yüzlü, kesik saçlı, lâcivert tayyörlü, elinde avukatların taşıdığı gibi çanta taşıyan bir kız vardı. Bize Rejina'da hazırlattıkları odaya geldik. Banker, Bristol'de yer hazırlatmak istemiş, fakat kızı, daha sakin diye bizi buraya getirmiş. Ne acayip kız görsen, Zeyno. Güzel olsa seni hatırlatacak, tuhaf tuhaf fikirleri var. Bu, Avrupa'nın güya asrî kadını! Birinci mevki yerlerden, eğlencelerden oldukça kaçar, daima ikinci mevkilerde oturur, tiyatrolarda locaya gitmez, yüzünü boyamaz, babasının dünya kadar servetine rağmen, kendi hayatını kendi kazanır bir mahluk. Güya asrî kadınlar hep böyle imişler. Halbuki bizde asrî kadın böyle değil, en çok süslenen, daima eğlence yerinden çıkmayan, çay ziyafetleri, kabul günleri, dans akşamları için, bir de buralarda arkadaşlarından iyi giyinmek emeliyle yaşayan kadına bu ismi verirler, değil mi? Ben kendim, kendi usulümüzde asrî kadın olmak isterim. Yüzünü Arap gibi yapmakta, erkeğe benzemekte, acayip giyinmekte hiç de haz yok.

Bütün bu suratsızlığına rağmen hınzır, Hasan'dan öyle bir hoşlandı ki, Viyana'da kaldığımız müddetçe, doktorlara götürmek, işlerimizi takip etmek için bize delalet edecek.(1) Derhal Hasan'a vaziyet etti.(2) Şimdi sefarete de Hasan'la beraber gittiler. Fakat kıskanmıyorum, Zeyno'cuğum, erkekler ne kadar böyle yeni kadının hükmü altına girseler, yine bizim gibi güzel ve şık kadınlar-

(1) Yol gösterecek.
(2) El koydu.

dan, süslülerden ayrılamazlar. Hasan sana âşık olmadıktan sonra, buna âşık olamaz değil mi? Çünkü sen yeni kadının en şıkı, en güzelisin!

Hasan geliyor, mektubu kesiyorum. — Azize

18 Aralık Viyana,
Dizvalt

Zeyno'cuğum, bu akşam sanatoryuma geldim. Sana yazdığım günün ertesi, buranın büyük profesörlerine Hasan beni muayene ettirdi. Davos'a mutlak gitmek lâzım olmadığını, buradaki sanatoryumda altı ay sükûn içinde kalırsam, kâfi olacağını söylediler. Hasan da, ben de pek sevindik. İki senè çocuğum olmazsa hastalıktan eser kalmazmış. Nihayet Dizvalt'e beni yerleştirdi. Fakat bir hafta Viyana'da geçirdiğim günlerin tadı damağımda kaldı. Bankerin kızı bize çok yardım etti, hemen hiç bırakmadı. Hasan Bey'e Almanca'sını kuvvetlendirmek için her gün Almanca ders veriyor. Hasan, Rejina'daki odamızı kendisi için muhafaza etti. Sanatoryuma ancak haftada bir gün gelecek, benimle beraber kalacak. Hasan'dan beş gün için olsa bile ayrılmaktan o kadar mustarip oldum ki, çocuk gibi ağladım. Şimdi kendimi teselli için sana yazıyorum. Sanatoryumun salonundayım, birkaç tane mahzun yüzlü kadın daha benim gibi mektup yazıyor.

Viyana'da her gün daha fazla birbirimizi sevdik. Fakat beni pek gezdirmedi. Gündüzleri birkaç defa Dora (bankerin kızı) beni mağazalara götürdü. Bir akşam da yalvardım, yakardım, beni operaya götürdüler. Bunun çok canımı sıkan yerleri de var. Bak nasıl oldu:

Evvelâ Dora bize fotöy almış, ben loca istedim.

— Locaya yalnız harp zenginleri, ecnebiler ve kafasız adamlar gider, dedi. Kızdım.

— Sen harp zengini kızı değil misin? dedim.

— Evet, dedi, fakat babamın bana tahsis ettiği parayı Viyana fukarasına veririm, kendi masrafımı kendim kazanırım.

Sonra, o da kızmış olacak ki:

— Ben Türk kadınlarını ihtilâle karışmış, halka karışmış, bizden çok demokrat olmuş zannederdim. Halbuki siz sade süs, nafile para sarf etmek istiyorsunuz. Haydi şimdiye kadar gördüklerim hepsi zengin, kapitalist şeylerdi. Siz ihtilâl yapmış bir zabitin karısısınız, neden böyle israfa düşkünsünüz? dedi.

Ben de fazla kızdım. Anadolu'nun kadınlarından filan bahsettim.

—Siz gördünüz mü, Madam? dedi.

Nihayet Hasan ona Almanca birşeyler söyledi, bana Türkçe darıldı, yavaş yavaş aramız düzeldi. Akşam üstü beni otomobille Pesil'e götürdü. Saçlarımı, tırnaklarımı yaptılar, yüzümü boyadılar. Tasavvur edemezsin, beyaz bir rop,(1) geniş bir manto içinde ne sarışın ne güzeldim! Hasan hiç kimseye bakmıyordu. Gözü gözümde, her dakika elimi sıkıyordu. Dora da kırmızı, düz rop giymişti. Siyah saçları, keskin ince yüzü ile fena değildi. Hatta yürürken arkasından onu sana benzettik. O kadar saçlarının arkadan biraz dalgalanan uçlarında sana benzeyen bir şey var. Gece Karmen'i oynuyorlardı. Seni ne kadar hatırladık ve ihtiyarsız hep senden bahsettik.

Karmen rolünü yapan (bir İtalyan artistiymiş) esmer, ince, çatık kaşlı, koyu yeşil gözlü, uzun yüzlü bir kadın. Yüzü çatkın, ateşli, daima dediğini etrafına yaptıran, tahakküm eden bir hali var. Fakat tuhaf değil mi, ben Karmen'i yumuşak, oynak bir çingene kızı, hem de kar gibi beyaz, siyah gözlü zannederdim. Bu Viyana'nın operasında ne güzel dekorlar var, müzik ne güzel! İlk perdede o

(1) Tek parça kadın giysisi.

kalabalığa, orkestraya, askerlere, renklere bayıldım. Fakat Karmen azıcık sinirime dokundu. Hasan'a dedim ki:

— Bu esmer kadınların hepsi sert, hissiz, zalim oluyor, bu ne kaskatı Karmen!

— Benim hoşuma gidiyor. Anadolu çavuşları kadar maiyetine hâkim...

— Yani âşıklarına...

— Tabiî...

— Sen böyle kadınlardan hoşlanır mısın, Hasan?

— Ben yalnız senden hoşlanırım, Azize!

Bundan sonra artık rahat rahat seyrettim. Don Joze'yi Karmen kandırıp aldıktan sonra, Çingeneler'in elinden onu kurtarmak için almaya gelen ve yalvaran, hani sarışın bir nişanlısı var, iki uzun, sarı örgülü, güzel yüzlü kız, o yalvarırken Hasan'ın gözlerinde yaş vardı. Kolunu arkamdan belime attı, beni bir şeyden muhafaza etmek istiyormuş gibi, sahne bitinceye kadar öylece tuttu.

Son perdenin, boğa güreşi için kurulan kırmızı çadırına bayıldım. Fakat onun önünde Don Joze ile Karmen'in o faciası hepimize dokundu. Don Joze yalvarırken içime fenalık geldi, Karmen durmadan kaçıyor, eğleniyordu. Dedim ki:

— Ne hınzır, merhametsiz kadın.

— Azize'ciğim, ne yapsın, Toreador'u seviyor.

— Onu sevecekse niçin Don Joze'yi nişanlısından ayırdı, aldı?

— İnsan karşısına ne çıkacağını bilmiyor ki...

Fakat Don Joze, Karmen'i öldürünce beraber müteessir olduk. Dora da:

— Bu kudretli Karmen hoşuma gitti, çok ihtirası var, dedi.

Gece, Karmen'den döndüğümüz gece, Rejina Oteli'nin o odasındaki saadetimiz hiç bir otel odasına nasip olmamıştır. Mektuba yazamayacağım neler var ki, sana anlatmak için yanıyorum. – Azize'n

15 Kânunusâni,
Dizvalt

Sana yazdığım mektuplara pek kısa cevap veriyorsun Zeyno'cuğum. Bazı dalgın olurdun da İstanbul'da sana ne anlatsam, başını sallar, yahut sade "hı, hı..." derdin. İşte mektuplarının cevabı da böyle. Fakat bu defa dikkat et, sana mühim bir şey yazacağım. Buna uzun cevap vermen, bana akıl öğretmen lâzım. Ben yine eski kurtlarımı kalbimde uyandırdım. Yine kıskançlık illeti beni yiyor.

Hani şu Dora yok mu, bankerin kızı. İşte onu kıskanıyorum. Hasan'a her gün Viyana'da Almanca dersi veriyor, bizimle de eskisi gibi alâkadar, her hafta Hasan'la beraber beni görmeye geliyor, Hasan'ı bırakıp gidiyor. Beş gün Viyana'da Hasan'ı o gezdiriyormuş. Hallerinde âşık tavrı yok ama, bir nevi dostluk, birbirlerini anlayan bir vaziyetleri var ki, bunu çekemiyorum. Hasan'ın ona söz söylemesinde fazla teklifsiz ve arkadaş bir hali var. Bereket versin ki Hasan onun yanında da bana sarılıyor, öpüyor, o da bunu tabiî telakki ediyor gibi. Fakat yine Dora'da çekemeyeceğim kadar Hasan'a sahip çıkan bir tavır var.

Geçen hafta doktordan izin aldık. Üçümüz Dora'nın otomobiliyle uzun bir gezme yaptık. Hava güzeldi, biz de kürklere sarıldık. Otomobili hep Dora kullandı. Bizi otomobilin içinde bıraktı ve bindirirken bütün beyaz dişlerini göstererek sırıttı:

— Sevişiniz çocuklarım, ben sizi görmezlikten gelirim, dedi.

Dora'nın başında yalnız yüzünü gösteren deriden bir şoför başlığı, arkasında yine deriden uzun bir palto vardı. Kocaman eldivenli elleriyle makinaya[1] derhal hâkim oldu ve bizi yağ gibi götürdü. Yüzüne bu başlık çok mu yaraşmıştı, bu kıyafet içinde endamı çok mu güzeldi, neydi

(1) Arabaya.

bilmiyorum; her halde otomobilde ikimiz de onunla meşgul olduk. Ben, kıskanarak, o, beğenerek... Hasan birdenbire:

— Şayanıhayret bir surette bu kız Zeyno'ya benziyor, dedi.

— Zeyno'ya niçin benzesin, bu çirkin, o güzel.

— Olabilir, fakat benziyor.

Nihayet çay içmek için bir otele girdik. Hasan, benden ziyade onunla meşgul oldu. Hatırlıyor musun, seninle Göksu'da bir gün yarış yaptıydı, işte sebebini bilmeden bana o günkü his geldi. Kuvvetli olmak, otomobil kullanmak için hayatımın yarısını, o gün verebilirdim. Bunu söyleyince Hasan da, Dora da güldüler.

— Niçin gülüyorsunuz? dedim.

Dora cevap verdi:

— Ben de sizin gibi güzel olmak için bazan otomobil kullanmamayı tercih ederim.

— Bazan diyorsunuz, Dora!

— Evet, çünkü Hasan Bey gibi yakışıklı, bana âşık olduğunu istediğim bir genç yanımda olmadığı zamanlar sporu çok seviyorum.

— Niçin, erkekler daha çok spor yapan kızları sevmiyorlar mı?

— Biraz öyle ama, içlerinde ebedî kadın için, zayıf, cazip, yarı hasta, sadece sanat ve süsten mürekkep[1] kadın için düşkünlükleri var.

— Erkekler öyle kadınlara nasıl zulüm ederler bilir misin?

— Bilirim, fakat bunu zulüm telakki etmem. Çünkü böyle kadınlar çok inhisarcıdırlar.[2] Bir erkeğe tek başlarına sahip olmak isterler. Erkek sağa, sola, kadın olan bir tarafa baktı mı kıyamet kopar.

(1) Meydana gelen.
(2) Tekelcidirler.

— Ne tuhaf söylüyorsun, Dora, sen birisini sevsen, başka kadına bakmasına tahammül eder misin?

— Niçin etmeyeyim, kalbin bin bir ihtiyacı var, dost, âşık, arkadaş, daha bilmem kaç türlü bağ insan için aynı zamanda kabildir.

— Ya evli olsan!

— O zaman daha fazla tahammül ederim, o zaman karşılıklı inhisarı birbirine hissettirmemek katî surette lâzımdır. Çünkü hayat birdenbire bir esaret olur ve zincir insanda isyan eder.

— Vallahi beni çıldırtacaksın, demek kocan olsa sen metres almasına göz yumacaksın!

— Madam Hasan Bey, bir çocuk gibi konuşuyorsun. İnsan kalbinin ne olduğunu hiç bilmiyorsun, kocamın bütün dünyası olmak imkânı olmadığını bilirsem ne yapayım? Hem böyle bir imkân var mıdır? Ben kendi saadetim için bana vereceği zaman ve aşktan azamî istifade ederim ve kocamın benim için de tek hayat ihtiyacı olmamasına gayret ederim. Sevdiğim adamın sevdiği kadın, hatta karısı olamazsam dostu, bütün esrarını bana açacak, kalbinin, hayatının, iradesinde benden fikir alacak bir arkadaşı olmaya çalışırım.

Dora bunları sade bir samimiyetle söylerken, Hasan kalktı, oldukça belli olan bir heyecanla kızın elini öptü. Bana öyle geldi ki bu kızla Hasan uzun uzun konuşmuş, benim bilmediğim sahada onunla bir fikir beraberliği, bir anlaşma kurmuş. Fakat bir kadınla bir erkek arasındaki anlaşmanın mahiyeti ne olursa olsun hudutlarını çizmek kabil değildir, zannediyorum. Böyle bir dost gibi konuşurken bir gün onun elini öpen Hasan, ne zaman saçlarını, ne zaman dudaklarını öper, ne bileyim?

Hasan benim gözlerimde toplanan bulutların farkına varmış olacak ki, geldi, şefkatli sesiyle:

— Nen var Azize'ciğim? dedi.

— Dora'ya bir şey daha sormak istiyorum, acaba düşündüğü gibi cevap verir mi?

Dora kahkaha ile güldü:

— Ömrümde bir defa düşündüğümün aksini söylemedim. Düşündüğümü söyleyecek kadar çirkin olduğuma zaman zaman müteşekkir oluyorum.

— Peki Dora, ya kadın bir erkeğe dost olmak istese ve o erkek başkasına âşık olsa, dediğin samimîlik, açık emniyet kabil olur mu?

— Azizem Madam Hasan Bey, kadın ya dünyanın kaidelerine uyar; bütün kadınların oynadığı rolü oynar, yani kocasının haricindeki dostluk veyahut aşk ihtiyaçlarına galebe çalacak kadar iradesi yoksa, günahlarını entrika ile, hile ile örter; yahut açık bir hayat yaşamak istiyorsa, müsavi[1] hürriyet, müsavi surette kişiliğine, arzularına sahip iki insan şartlarıyla anlaşabileceği bir erkekle evlenir.

— Susunuz Matmazel, birinci fikrinizi beğendim; fakat bu fikrinizi beğenmek değil, Azize'nin yanında bahsetmenize bile müsaade edemem.

— O halde ne istiyorsunuz, Hasan Bey?

— Zevcem olan kadının, yahut sevdiğim, fakat benimle evlenmemiş bir kadının hayatında değil, zihninde bile başka bir erkek gölgesine tahammül edemem.

— Bu şahsınıza mahsus bir şey değil, umumîdir; fakat hayatı olduğu gibi görenler ne yapsınlar, kendilerini teselli için hakikati tevile,[2] felsefeye, fikre, hatta bir gün belki kanuna uydurmaya çalışacaklardır.

— Siz çok hodbin ve fena düşüncelisiniz, Matmazel, demek evlenme bir zincir, kadında vefa bir hulyadır ve aşk yoktur.

— Siz de iptidaî düşüncelisiniz, Hasan Bey! Aşk bir hastalıktır, izdivacın, yahut müşterek hayatın zincir olmadığı, kadında, erkekte vefa yahut aşk bir hadise, milyonda bir insanın başına gelen, sanat ve tarihe mevzu

(1) Eşit.
(2) Başka bir anlam vermeye.

olan bir hadisedir. Bütün iptidaî insanlarda olduğu gibi sizde de henüz hulya ve şiir var. Aşkın tarihte ve dünyada bir tek örneği, alâmeti azizlerin insaniyete aşkıdır. Fakat bu milyonda bir insanın başına gelen bir hastalık, belki isteridir. Sevdiği fikir, yahut insan için taşıdığı zincirin etlerine batarak kanayan yerlerini öpen, gerildiği çarmıhtan elleri ve göğsü kanarken; kalbini delen çivinin altında ölürken, bu azap vereni takdis ederek, vecd içinde ölmek azizlerin ve pek ender âşıkların, o da tarihe karışmış âşıkların kârıdır.

Hasan'ın gözlerine bilmem bu kuru fikirler neden yaş getirdi. Yavaşça:

— Dünyada başkalarının saadeti için kendini feda eden insanlar vardır, hatta bunlar belki daha çok kadınlarda bulunur. Fakat bu lakırdıyı kesiniz Matmazel Dora. Emin olunuz ki böyle şeyler için fikrin ve felsefenin doğru olarak tesbit ettiği bir şey yoktur. Bir gün, size çok benzeyen bir kız, İstanbul'da bir elma hikâyesi söyledi. Bilmem hangi mütefekkir(1) dört parça elmayı birbiri ardınca yiyen bir insanın birincisi kadar ikincisinden lezzet alamayacağını, üçüncü ve dördüncüsü sıra ile, daima [daha] az tatlı olduğunu iddia etmiş, bunu da aşkın nasıl geçici bir şey olduğunu, itiyadın ihtirası azalttığını ispat için bana söyledi. Halbuki öyle itiyatlar, aşklar oluyor ki, bir defa temas ettiniz mi bütün ömrünüzde o temasın, o itiyadın esirisiniz. Evvelâ ağzınızı buruşturan eski içkiler, evvelâ midenizi bulandıran, belki istikrah veren(2) morfinler, eterler bunun gibi insan temasları oluyor ki, daima artan bir esaretle, bir arzu ile sizin elinizi, kolunuzu bağlıyor.

Ellerimi çırptım, dedim ki:

— Aferin Hasan, artık Matmazel Dora mağlup oldu.

(1) Düşünür.
(2) Tiksindiren.

Hakikat Dora'nın rengi bozuldu. Gözleri doldu, sunî bir tarzda gülerek:

— Yaşasın aşk hastalığı, yaşasın morfin iptilâsı! dedi.

Bu elma hikâyesini sen ne münasebetle Hasan'a söylediğini bana yazar mısın, Zeyno'cuğum? Ona sormaya cesaret edemedim. Senden kıskançlıkla beraber bahsetmeye ne zaman cesaret etsem beni fena halde haşlıyor.

— Kimse, senin hayatta Zeyno kadar vefakâr dostun olmamıştır. Eğer ondan şüphe edersen çarpılırsın, diyor.

Sanki ben bunu bilmiyormuşum.

O gün otomobilde dönerken ikimiz de Dora ile meşgul olmuyorduk.

Hasan ne düşünüyordu, bilmiyorum, ben mahzundum. Dora'nın da, senin de bir nevi konuşmanız var ki ben onu yapamıyorum. Siz Hasan gibi basit bir askeri bile tahrik ediyor, canlandırıyor, düşündürüyorsunuz, halbuki ben buselerine, zaaflarına sahip olduğum dakikaların haricinde onunla iki ayrı insan gibi, belki de iki dayızade gibiyiz. Bunu düşünürken Hasan'ın hayatımda nasıl bir koca, nasıl zincirinden kurtulmak istemeyeceğim bir sahip olduğunu anladım, yavaşça:

— Hasan'cığım! dedim.

Uzakta olan gözleri bana geldi, eğildi, dudaklarımı hakikî bir ateşle öptü.

Dora alaylı bir sesle haykırdı:

— Bir daha öpüşürseniz otomobil kazası yaparım, ikinizin de son öpüşmeniz olur.

Meğer otomobilin solundaki küçük aynaya aksetmişiz ve Dora buselerimizi görmüş!

Gözlerinden hasretle öperim Zeyno'cuğum, sen yanımda olsan acaba Dora kadar mı, yoksa Dora'dan çok mu kıskanırım?

Azize'n

7

PER GÜNT[1] VE HASAN BEY

Vestiyere Dora'nın kürkünü verirken bir hatıra ürperişiyle titredi. Temiz ve bol bir kolonya kokusu ile belli belirsiz bir menekşe! Bu, koyu, uzun tüylü kurşunî tilki kürk esasen süsten ziyade ısınmak için yapıldığı belli olan kibar basitliği içinde ona geçmiş bir dünyayı canlandırmıştı. Bu, deniz kenarında ayakta duran ince bir kız gölgesi, sonsuz ve yalnız bir elemle denize bakan bir kız! Şimdi şu saatte ne yapıyordu? Döndü, Dora kalabalığın içinde kendine yer açarak yavaş yavaş ilerliyordu. Bu, ne garip bir hatıra akşamıydı? Düz, kurşunî akşam robu üzerinde dalgalı koyu saçlarıyla duran güzel baş, bu başın döndüğünü hiç istemiyordu. Bu başın yüzünü nasıl en ince çizgileriyle ezberden bilirdi. Çenesine doğru incelen nefis hatlarıyla geniş alnı altında siyah kirpikli koyu tatlı gözlerinden, yumuşak, büyük kızıl dudaklı ateş gibi ağzına kadar onu ne iyi tecessüm ettirdi.[2] İşte önünde kurşunî bir robla yürüyordu. Ayastefanos'un karlı sahrasında onun nefesi Serendib'in[3] cehennemî güneşi altında tutuşan sıcak ülke çiçekleri gibi kokuyor ve yakıyordu.

---

(1) Peer Gynt. Henrik İbsen'in eserinin adı ve kahramanı.
(2) Belirtti, canlandırdı.
(3) Ar. Sarandib. arap coğrafyacılarının söz ettiği az çok efsanevî ada, Madagaskar, Seylan veya Sumatra olduğu sanılır.

Uzun boylu, boyalı muhteşem bir kadın, mutaarrız[1] gözlerle yüzüne bakıyordu. Dora'ya doğru giderken iki taraftan kokulu tül ve kürk içinde bebekten güzel kadınlar kendisine sürünerek geçiyorlardı, o, siyah smokinler ve renkli tuvaletlerle kaynaşan, kımıldayan bir insan denizine benziyordu. Nihayet Dora'ya yetişti, tüller içinde daha ince görünen genç kolu tuttu.

— Matmazel Dora...

Genç kız çok mahrem ve sokulgan bir sevinçle Hasan'ın elini yakaladı, sonra koluna kolunu geçirdi. Yavaşça:

— Ne yazık, kalpağınızı çıkardınız...

— Tiyatroya nasıl kalpaklı gireyim?

— Hakkınız var, bunu kendi gözlerimin zevki için söylüyorum.

— Teşekkür ederim. Bu acayip İbsen[2] oyununun adı neydi Matmazel Dora? Anlayamayacağım diye biraz korkuyorum.

— Korkmayınız anlayacaksınız. Ben size anlatacağım. Yalnız bu akşam sizden bir şey rica edeceğim.

— Nedir, Matmazel?

— Bu akşam birbirimizi küçük ismimizle çağırsak...

— Yani Hasan, Dora, öyle mi?

— Evet, Hasan ...

— Peki, Dora.

İki genç mektepli gibi birbirlerine baktılar ve güldüler. Dora, Hasan'a yine oyuna benzeyen saadet hatıralarını uyandırıyordu. Ne garipti, kalabalıktı. Birbirlerine bakarken yüzlerinin yalnız yukarı kısmını görüyorlardı.

Hasan'ın karşısında iki koyu, ateşli kadın gözü, Dora'nın karşısında geçen bir aşk hulyasıyla tutuşmuş iki erkek gözü vardı. Birbirlerine sımsıkı sokulmuş olarak girdiler. Üçüncü sıradaki koltuklarına gidebilmek için, tuhaf

(1) Saldırgan.
(2) Henrik İbsen, Norveçli oyun yazarı. (Skien 1828-Oslo 1906).

bir tesadüf olarak el ele, göz göze oturan bir zabitle bir genç kıza sürtünerek geçtiler. Oturur oturmaz elektrikler söndü. Grieg'in[1] kalbi karıştıran musikisi başladı, Dora'nın yüzü gölgeler içinde eğilmiş, Hasan'ın yüzüne yaklaşmış, yarı eğlenen, yarı rikkatle titreyen bir fısıltı ile soruyordu:

— Yanımızdakileri görüyor musun, Hasan?

Hasan gecenin bütün güzellik tesirleri altında, biraz hatıralarının heyecanı sahnelerine, kendinden geçmiş, kendisine eğilen genç yüze ateşli gözlerle baktı. Sonra elini uzattı. Dora'nın pek hazır duran elini elinin içinde hapsetti. Dora bu kelimesiz cevaptan memnun, ikisi birden yavaş yavaş kalkan perdenin biraz loş, biraz efsanevî hayatına daldılar.

Fiyort'lar,[2] dağlar, mağaralar, sonra bütün bu yerlere ve oturanlarına hâkim olan Per Günt; bazan zebun ve rakik, bazan kavî ve zalim, fakat her zaman dâhî, her zaman zebun erkek Hasan'ın gözlerini, dimağını uzun müddet işgal etti. Zihnine bulutlu ve esrarlı bir şekil gibi görünen İsveç'in bu garip ve yabancı insan örneği onun olanca merakını tahrik etti. Per Günt hırçındı, istediğini bilmiyordu. İnsanlar, periler, cinler ve fevkalâde hayaller arasında çırpınıyor, zevkten zevke, şöhretten şöhrete, kudretten kudrete koşuyordu. Sonra hepsinin ortasında ruhunda yavan ve yorgun bir hisle etrafına bakınıyor, başka bir âleme ve hayata kaçıyordu.

Hayatta şimdiye kadar bir örneğine tesadüf etmediği bu Per Günt, Hasan'ın basit asker zihninde bir muamma, bir divane gibi tecessüm ediyordu. Hasan bilmiyordu ki en harihulâde görünen bu acayip ve uzak sanat tiplerinde dahi insanların ezelî ve iptidaî ihtirasları sanatlarıyla bir iştirak vardır. Nihayet birkaç kere tekerrür eden bir

(1) Edvard Grieg. Norveçli besteci. (Bergen 1843-1907)

(2) *Fr. Fjord. (Norveç dilenden) Coğ.* Norveç, İskoçya ve Kuzey Amerika kıyılarında buzulların oluşturdukları dik yamaçlı, derin körfez.

sahne Hasan'la Per Günt arasındaki benzeyen noktayı meydana çıkardı.

Per Günt'ü ilahî bir hasretle çağıran nişanlısının sesi ve hayali Hasan'ın kalbini tanıdık bir hatıra ile sarstı, bu uzak ve acı kadın sesine en parlak ve yüksek şöhret dakikalarında yahut ihtiyarlığın, terkedilmiş anlarında cevap veren Per Günt, bu hassasiyetiyle Hasan'a kendini alelâde, gündelik bir erkek gibi bildiriyordu. Sanat ve dehâ, hatta milliyet insanları ne kadar birbirlerinden ayırırsa ayırsın hepsinin birbirini tanıyacağı, hepsinin müşterek bir sıfatla birleşeceği nokta kalpleri ve iptilâlarıydı.

Hasan, Per Günt'ün kalbinde, dimağında saplanmış bir çivi acılığıyla duran hayali tanıdı. Her sahne değiştiği zaman, Solveg'in sarışın ve hasretli sesi hicranını terennüm ettiği zaman, Hasan gözlerini kapıyor, kalbinde kızıl güllü, kızıl perdeli mütevazi bir oda canlanıyor, odada kısa saçları, yağmurdan ıslanmış, ince yanaklarına yapışmış bir genç baş kendine bakıyordu. Etrafı çürümüş koyu ve tatlı gözlerinde şimdiye kadar bir kör gibi görmediği ıstırap ve hasret vardı. Bazan alay, bazan acıma, fakat çok zaman zulümle titreyen ateş dudakların şimdi tek bir manası vardı: O kendisi terk etse bile kalbiyle unutamayan müstesna kadınların ebedî olarak bükülen dudaklarındaki şifa bulmayan acılardı.

Hasan, Solveg'in dudaklarında Grieg'in koyduğu tatlı, fakat ağlayan ve çağıran tazallumunu[1] işitinceye kadar Zeyno'nun ıstırabını anlamamıştı. Zeyno onun için ihtirasla kudretten meydana gelmiş biraz zalim, fakat her zaman arkasından koşulan ve sevilen bir kadındı. Zeyno'nun ulvî feragatinin ruhunda tesbit ettiği elemin, mazlumlara; şehitlerin uyandırdığı merhamet ve perestişi[2] uyandıracağını henüz anlamamıştı. Şimdi onu, birdenbi-

(1) Sızlanmasını.
(2) Taparcasına sevmeyi.

re canını kızıl odada bırakan, ebedî olarak aşkının arkasında elleri boş ağlayan haliyle gördü.

Zeyno'nun ıstırabı, olanca fecaatiyle kendi kalbine birdenbire girmişti. Eli, Dora'nın elinde, gözleri kapalı, çelik yanaklarından mütemadi yaşlar akıyor, akıyordu.

Hasan bu musiki ve sahnenin tesiriyle keşfettiği Zeyno'nun bu yeni siması karşısında kendisini çok çirkin buluyordu. Zeyno ile aşklarını düşünürken beraber atıldıkları tehlikenin en feci noktasında arkadaşını bırakıp kaçmış bir askerin utancını duyuyordu. Aşkının tatlı hatırası, kalbin bir köşesinde biraz şiir ve hayal halinde kalacak kısmını Hasan almıştı. Kendisini seven güzel bir kadının kolları arasında hayatın sükûn, emniyet tarafına geçmişti ve Hasan'ın bütün istikbalini bu limana bağlayan Zeyno, ebedî bir hicran ve hüsran dalgasında, yüzünde gülümseyen bir maske ile aşklarının meşakkat[1] ve yarasını taşıyordu. Hasan her şeye rağmen çok tatlı dakikalar veren evlilik hayatını Zeyno'nun feragat ve ezelî ıstırabının bir sadakası diye telakki etmeye mecburdu.

Zeyno'nun bu yeni hayali ne tatlı, ne ezelî bir aşk, ne beşerî bir güzellik ifade ediyordu. Azize ona, geçen hafta Zeyno'ya uzun mektuplar yazmış olduğunu söylemişti. Şimdi bu cümlenin olanca acılığı ile görüyordu. Zeyno'nun kalbini açmışlar, ellerini arkasına bağlamışlar, Hasan ve Azize durmadan kör bir bıçağı, seven kalbine batırıp çıkarıyorlardı. Nihayet bütün cesur insanlarda, zayıflarla dövüşenlere karşı mevcut olan iğrenmenin en şiddetli şekli Hasan'ın kendi kalbine girmişti. Zavallı güzel gözler, yaşlarını hep içine akıtmak için neler çekmişlerdi. Zavallı sevgili dudaklar, ancak yüksek gururların yapabileceği kayıtsızlık maskesini takınmak için ne kadar azapla kıvrılmışlardı.

Kendisi bir zalim, bir cellâttı. Dünyanın en masum ve temiz kalbini mütemadiyen parçalıyordu. Solveg'in

(1) Zorluk.

hayali, terennüm ederken artık sessiz akan yaşlarına şimdi boğazlarında hasıl olan kuru hıçkırıklar da karışmak istiyorlardı. Birdenbire, Dora'nın elini bırakmış, yüzünü iki eli içine hapsetmişti. Artık ne bakabilir, ne de işitebilirdi; yavaş, çok yavaş bir fısıltı ile:

— Dora, mutlak çıkalım, tahammülüm kalmadı, dedi.

Perde kapanırken herkesten evvel fırladılar, önlerinden sürünerek geçtikleri genç zabitle sevgilisi genç kız, anlayan bir tebessüm ve şefkatle ikisine de baktılar.

Vestiyerin ışıkları altında gözlerinde henüz kurumayan yaşlara rağmen, Hasan'ın esmer ve sert yanakları çelik hissizliğini almıştı. Dora'nın kürkünü giydirirken kollarının kızın ince endamı etrafında fazla kaldığının farkında değildi. Kalbinde ilk defa olarak kadının himaye isteyen, daima hafif, daima çocuk hassasiyetini, olanca inceliğiyle anlamış gibiydi. İhtiyarsız,[1] Zeyno'nun mustarip hayalinin uyandırdığı incelik kasırgası Dora'nın Zeyno'yu hatırlatan narin ve uzun vücudu etrafında dolaşıyordu. Otomobile binerlerken, Dora:

— Senin otele kadar geleceğim, bana bir çay içirirsin, dedi.

Hasan otelin yemek salonunda çay masasını Dora'nın bırakıp gittiğini, uzun bir kayboluştan sonra geldiğini fark etmedi. O, sade kalbinin deşilen yarasıyla yalnız kalacağı dakikayı bekliyordu. Zeyno'ya bu gece mutlak mektup yazacaktı. Ne korkak, ne adi adam olduğunu itiraf edecek; onu, ıstırabıyla yalnız bıraktığı için ondan af dileyecekti.

— Gute naht,[2] Hasan!

— Gute naht, Dora!

Hasan odasına merdivenlerden yürüyerek, düşünerek çıktı. Hatıra kasırgasıyla altüst olan kalbinin içinden

(1) Elinde olmaksızın.
(2) *Alm. Gute Nacht.* İyi geceler.

çıkamayacağını bildiği bu vaziyette nihayetsiz bir elem vardı.

Solveg'in teranesiyle Zeyno'nun ıstırabının derecesini hissettiği an yalnız Zeyno ile kalbi dolmuş, Zeyno'ya: "Senin ıstırabını ben de çekiyorum, istersen Azize'yi de, evlilik bağımı da, dünyayı da bırakayım, yalnız senin olayım" diye haykırmak istemişti. Şimdi zihninde Zeyno'ya yazacağı ateşli cümleleri hazırlamak için girdiği odada Azize ile evlenmelerinin ilk akşamları nasıl geçtiğini düşündü. Azize sarı örgüleriyle yatağının yanındaki boş yataktan başını kaldırarak, "Hasan geldin mi?" diyecek, gibi geliyordu.

Pijamasını, terliklerini giydi, otelin şehre bakan penceresini açtı, başını gecenin serin, loş havasına bıraktı. Düşünmeye çalıştı. Ne düşünecekti? Bir deli gibi Zeyno'yu seviyor, divane gibi onun derdini kalbinde taşıyordu. Fakat zavallı, şefkatli ve basit Azize için de kalbinde şefkat ve rikkat noktaları vardı; çocukluk arkadaşının saadeti için aşkını feda eden Zeyno'nun ıstırabıyla hem içi parçalanıyor, hem de Zeyno'da bu ıstırabın bir gün dinmesi ihtimaliyle çıldırıyordu. Kendisi, Zeyno gibi karışık, daimî ve gizli acıları kalbinde taşımak istemiyordu. Fakat kendi, sükûn ve teselli ararken, Zeyno'ya daimî bir kalp ağrısı temenni etmesi çok zalimce bir şeydi. Cepheden döndükten beri ne kadar değişmişti. Her şeyi ortasından keserek "Gordiyon düğümü"(1) gibi bir hale alışan bu sert ve basit asker şimdi bin bir türlü dert içinde çabalıyordu.

Otelin üstündeki yeşil ağaçların arasındaki geç kalmış çift gölgeler fısıldayarak geçiyor, sağda kocaman mürekkeple çizilmiş gibi duran keskin ve siyah kilise şehrin ışıkları önünde bir facia dekoru gibi görünüyordu.

(1) Büyük İskender'in kördüğümü çözme hikâyesi Gordiyon'da geçmiş, gerçek bir olaydır. Ve Gordiyon adının "kördüğüm"den türediği halk arasında rivayet edilmiştir.

Hasan birdenbire döndü, yazı masasının üstündeki elektrik lambasını yaktı, oturdu. Zeyno'ya bir mektup yazmaya başladı ve Prens Hamlet'teki[1] divane zihninden Ofelya'ya giden aşk teraneleri kadar karışık ve insicamsızdı.[2] Zeyno'ya söylemek istediği meseleden bütün bütün başka şeyler yazıyordu:

Zeyno'cuğum,

Seni bir deli gibi, divane gibi seviyorum. Ne vazife, ne izdivaç, ne seyahat, bir şeyin şifa vermeyeceğine kaniyim. Senin beni unutman ihtimaliyle, bir gün Saffet'le evlenmen ihtimaliyle çıldırıyorum. Gül kokan, ateş tenini benden başka kimsenin içtiğini, temas etmeden sıcak ve yumuşak titreyişini bildiğim dudaklarına başkasının temasını duyarsam, yaşamak ihtimalim yoktur, Zeyno. Bir saat evvel senin ıstırabını, feragatini düşündüm ve kendimi, arkadaşını tehlike ve meşekkatte yalnız bırakan bir askerin utancı ve sefil vaziyetinde gördüm. Fakat, şimdi sana yazarken bu feragatten, bensizlikten kalbin yansın, ıstırabın hiç dinmesin, istiyorum. Birbirimizi istemenin acı ve koparıcı zulmü altında, müşterek azap çekelim, istiyorum. Ayastefanos'un ıssız kırlarında bana dudaklarında zulüm ettiğin dakikayı muhayyilem şimdi canlandırıyor. Kollarımın arasında, kalbimin içinde, canımın en derin yerindesin Zeyno! Dünyanın bin bir bağı bizi zahiren ayırabilir, Zeyno; fakat bil ki, bizim için birbirimizden kurtuluş yoktur, kollarımız başka vücuda dolanabilir, fakat kafamız ve kalbimiz, hatta gözümüzü kapadığımız an, benliğimiz maddî ve manevî birbirimizle dolu, birbirimizin esiridir, Zeyno. Onun için, artık kaçma Zeyno, bir ay, beş ay, her neyse, sensiz olduğu için manası ve ehemmiyeti olmayan bu boş günler geçtikten sonra yine eskisi gibi...

(1) William Shakespeare'in eseri.
(2) Tutarsızdı.

Hasan mektubun satırları arasında kapının yavaş yavaş vurulduğunu evvelâ duymamıştı, kapıyı vuran el sabırsızlana sabırsızlana nihayet kuvvetli vuruşlarla kapıyı itmeye başladı.

Hasan hiddetle kapıya gitti. Anahtarı çevirip açınca karşısına çıkan hayalden ürkmüş gibi geri çekildi.

— Sevgiline mektup yazıyordun galiba, Hasan?

— ...

— Hayal görmüş gibi ürktün, niçin?

— Senin otelde olduğunu bilmiyordum, Dora.

— Bu akşam için bir oda aldım. Seni eski hatıralarla üzüntülü gördüm. Yanında kalacağım ve konuşacağız.

Hasan, kendini garip ve karışık bir vaziyette hissediyordu. Dora mor, düşük ipek pijamasının içinde, ince vücudu, dümdüz göğsü, kesik saçları ve rugan terlikleriyle herhangi bir genç erkek arkadaşın tabiî ve samimî tavrını almıştı. Fakat odanın koyu yeşil duvarları ve perdelerinden renk alan ziyanın içinde, bir genç erkekten çok fazla, çok yeni ve acayip zarafeti; keskin yüzünün, büyük gözlerinin kıyafetine ve tavrına rağmen kadınca bir ifadesi vardı. Tiyatroda Hasan'ın acı teessürü uyanmadan Dora'nın Zeyno'ya benzeyişiyle tefsir ettiği sıcak bir incizap ve heyecan uyandırdığını da hatırlıyordu. Halbuki bu mor, ipek pijama içinde, bu uzun ve ince kızın ruhunun ifadesi, başı hiç Zeyno'ya benzemiyordu. Hasan'ın odasına niçin gelmişti? Alelâde sergüzeşt peşinde koşan, genç erkeklerin odasına giden, ahlâksız bir kız mıydı? Hasan'ı seviyor muydu? Yoksa sırf Hasan'a şefkat ve dostluğundan dolayı onun derdini dinlemeye gelmiş iyi bir arkadaş, merhametli bir kadın mıydı?

Hasan evvelâ üçüncü ihtimali kabule karar verdi. Bu facia ve elem akşamında, bir kadının onun derdiyle alâkası ona biraz da çocuk sükûn ve tesellisi veriyordu.

— Teşekkür ederim Dora, nereye oturmak istersin?

— Sen mektubunu yazarken ben şezlonga uzanır, sigara içerim.

— Mektup yazdığımı nereden biliyorsun?

— Masanın üstündeki elektrik lambası yanıyor, kâğıtlar perişan, sen de dalgınsın.

— Peki, Dora, otur, ben de mek ubumu bitirir, sana gelirim. Hayır, biraz konuşalım, başının altına yastık koyayım mı? Ben şuracıkta fotöyde otururum, seni dinlerim.

— Benim dinletecek bir şeyim yok Hasan, seni dinlemeye geldim.

— Ne söylememi istiyorsun, Dora?

— Bu, bana benzeyen Zeyno'dan, karının dostundan bahset.

— ...

— Zeyno'yu seviyorsun, değil mi?

Hasan alâka ile, tahassüsle[1] kendisine bakan, yüzü heyecanla, daha ince, ince dudakları titreyen, gözleri de ateşle dolu gördü. Dora'nın zayıf elini tuttu, okşadı, biraz alaycı, fakat çok katî bir sesle sordu:

— Niçin bu kadar merak ediyorsun, Dora?

— Seni seviyorum da onun için, Hasan.

— Nasıl seviyorsun, Dora?

— Biraz Karl'ı sevdiğim gibi; fakat biraz da başka!

— Bu Karl kim oluyor?

— Bir talebe arkadaşım.

— Karl'la nasıl seviştiniz, Dora?

— Üç ay beraber seyahate çıktık, beraber yaşadık, sonra ayrıldık.

— Benimle üç ay yaşamak pek kabil olmaz, Dora.

— Telâş etme, Hasan; seninle hiç de bu tarzda yaşamak istemiyorum. Senin sadece dostun olmak istiyorum; çünkü kalbinde benim kiralayacağım yer kalmadığını gördüm.

— Niçin "kiralayacak" tabirini kullanıyorsun?

— Çünkü insanların kalbinde ev sahibi olmak mümkün değildir. Kısa, uzun, muayyen bir müddet için, insan

(1) Duygulanmayla.

bir kalbe girer, sonra yerini yeni kiracılara, daha çok bedel veren kiracılara bırakır, gider.

— Kalbin bedeli nedir, Dora?

— Heyecan, Hasan.

— O halde sen daha çok heyecan ver, ben de kalbimdeki kiracıları çıkarır, seni korum!

— Şimdi Zeyno hikâyesine başlayalım.

— Zeyno, Azize'nin arkadaşıdır.

— Hangisini evvel sevdin?

— Yalnız ve daima Zeyno'yu sevdim.

— Çok rica ederim, Hasan, beni bir müstantiğe[1] benzetme. Zeyno nasıldır, nasıl sevdin? Niçin Azize ile evlendin?

— Zeyno, boyu ve başı sana benzeyen, hatta düşünceleri de biraz sana benzeyen bir kızdır. Bir doktor kızıdır, mütefekkirdir, akıllıdır. Muhiti kalbinden ziyade kafasını yetiştirmek istemiştir. Fakat kalbi kendi kendisine fışkıran bir nevi volkandır. Kafasıyla nişanlısı Doktor Saffet'i sever, kalbiyle...

— Daha ziyade sinir sistemi ile ...

— Peki, Dora, sinir sistemi ile beni sever. Fakat muhiti bir nevi fikir asaleti, mütefekkirler sınıfı ihdas ettiğinden,[2] sinir sisteminin yahut kalbin temayülleri o sınıf arasında bayağı addettiğinden, sevmek istememiştir. Arzusuna rağmen kendimi sevdirmeme kırıldı. Bunun intikamını hem kendinden, hem benden aldı.

— Nasıl?

— Azize de beni seviyordu, hatta benim için bir kış gecesi Boğaz'ın soğuk sularında tehlikeli bir deniz banyosu yaptı.

— Sonra?

— Sonra, Zeyno bu hadiseyi sebep sayarak beni Azize ile evlenmeye mecbur etti.

---

(1) Sorgucuya.

(2) Meydana getirdiğinden.

— Evlenmekten memnun değil misin?

— Çok memnunum, Azize'yi de kendime göre seviyorum. Fakat Zeyno kalbime saplanmış, kendi kendine dönen bir bıçak gibi... Hem bu akşam bana Zeyno için düşündüğüm ve söylediğim zalim şeylerin doğru olmadığını zannediyorum. Zeyno'nun çok mustarip, fazla mustarip olduğunu düşündüm. Belki de birdenbire göreceğim geldi. O, yalnız başına hasretle inlerken benim tıpkı o Per Günt'teki gibi hayatın verebileceği zevkler ve lezzetler arkasında koşmamı acı ve sefil buldum, ondan af dilemek istedim. Fakat mektup yazmaya başlayınca aftan başka şey istedim: Aşk istedim, daha fazla ıstırap, benim için daha fazla fedakârlık, hatta haysiyetini feda etmesini istedim.

— Mektubu gönderecek misin, Hasan?

— Hayır, Dora.

— Zeyno'nun ne yapacağını düşünüyorsun?

— Belki Saffet'le evleneceğini...

— Sonra?

— Sonra ikimizin de bütün ömrümüzde birbirimiz için müzmin bir kalp ağrısı olacağımızı düşünüyorum.

— Adam sen de, Hasan! Buna kalp ağrısı deme, birbiriniz için hayatta bir nevi kedi balığı olacaksınız.

— Bu ne demek, Dora?

— Şimal denizinde büyük balıklar vardır. Bunları tutarlar, diri diri nakletmek için deniz suyu dolu büyük fıçılara koyarlar. Uzun müddet büyük fıçılar içinde kalan balıklara bir nevi sıkıntı, tazeliğini, lezzetini kaybettiren ölüme yakın bir gevşeklikle pörsüten bir hal gelir. Bu vaziyetten kurtarmak için fıçılarda kedi balığı denilen küçük balıklar bulundururlar, bu küçük balıklar o kadar mütemadiyen büyük balıkları tazip ederler[1] ki büyük balıklar da daimî tahrik altında taze ve canlı kalırlar.

(1) Rahatsız ederler.

— Bunun kıssadan hissesi nedir, Dora?

— Hayatta her istediğini elde eden insanlar, bu fıçıdaki balıklar gibi pörsür, hayat tazeliğini kaybeder. Bu küçük balıklar bazı insanların elde edemediği, arzular ve temasla, belki de, Zeyno gibi âşıklara benzerler. Bunların daimî arzusu, işkencesi insanı genç, insanı heyecan halinde tutar; insanı hayata fazla doymuş olmak felâketinden muhafaza eder. Bunun için bu mektubu gönderme, bırak kalbinde böyle tatlı ve elde edilmez bir hayal kalsın. Bunu, temin ederim ki sana dostluğumdan söylüyorum Hasan, yoksa sen Zeyno'ya Azize gibi sahip olsaydın meydan benim için boş kalacaktı.

— Saçların ne güzel, menekşe kokuyor, ne kadar yumuşak, Dora!

— Bu söylediklerime cevap mı?

— Biraz evet... Çünkü ben senin dediğini kabul etmiyorum. Zeyno her zaman bir kalp ağrısı, hayata bağlayan değil, belki insana ölüm arzusu veren bir hastalık. Buna mukabil daima dimağımı, bazan de kalbimi ve arzularımı tahrik eden başka bir garip kız var ki...

— Yani ben, Hasan.

— Evet, Dora, kedi balığı Zeyno değil sensin. Saçlarını, hayır dudaklarını öpmemi ister misin?

.....

Şafak pancurların aralığından sızarken, Dora'nın menekşe kokan saçlarını tekrar tekrar öpen Hasan, kafasında Solveg'in teranesinin[1] akislerini duyuyor, hafızasında bir şimendifer istasyonunda elektrik lambaları altında Zeyno'nun Hasan'ı götüren trenle, bütün hayatını, gençliğini götürdüğünü, gözlerinin solduğunu, kalbinin boşaldığını görüyordu. Yorgun fakat mesut uyuyan genç kızı sarstı, uyandırdı.

(1) Melodilerinin.

— Eski zaman kâhinleri gibi her şeyi halleden kızlar uyumazlar. Bir şey soracağım, cevap ver.

Dora esnedi, gözlerini açtı, ince kollarıyla Hasan'ın başını çekti:

— Ne bilmek istiyorsun, Hasan?

— Solveg teranesi beni muazzep ediyor,[1] bunun manası nedir? Solveg kimdir, Dora?

— Solveg yanında olmayan, senin olmayan, fakat seni çağıran kadındır, Hasan. Bugün o Zeyno'dur. Fakat yarın kim bilir kimdir? Belki ben, belki Azize'dir.

Dizvalt

Zeyno'cuğum, o kadar büyük bir ıstırap içindeyim ki yalnız sana yazmakla teselli buluyorum. Bu seferki kıskançlık kurdu İstanbul'daki gibi bir hayal değil, hakikat. Bu hafta o kadar çok ağladım ve üzüldüm ki nihayet hararet geldi. Şimdi doktor beni arka üstü yatırıyor, korkarım bu hafta Hasan'ın da gelmesine muvafakat etmeyecek, onun için mümkün olduğu kadar sakin olmaya çalışıyorum.

Bu Dora beni öldürecek; inanır mısın, Hasan onu seviyor. Sevmiyorsa da her halde Dora, Hasan'ın metresi. Bak, nasıl anladım, anlatayım.

Geçen hafta Hasan beni görmeye geldiği gün mutadın haricinde Dora beraber gelmedi. Buna evvelâ sevindim, fakat sebebini bilmek için de meraktan ölüyordum.

— Dora niçin gelmedi?

— Bavyera'dan bir dostu geldi.

— Kadın mı?

— Dora'nın hiç kadın dostu olur mu? Karl isminde bir genç tıp talebesi.

— Dora'nın nişanlısı mı?

(1) Acı çektiriyor.

— Değil, fakat galiba birbirlerini seviyorlar.

— Birbirlerini seviyorlarsa niçin nişanlanmıyorlar?

— Hayat o kadar basit değil, Azize.

— Görüyorum, Hasan, sana Dora çok şeyler öğretiyor, İstanbul'da Zeyno'nun herkesten başka fikirlerine kızardım, halbuki bu Dora onu fersah fersah geçti.

— Ben Dora kadar akıllı insan görmedim.

— Ben de o kadar soğuk, o kadar ukalâsını görmedim.

— Kıskanıyor musun, Azize?

— Maymunun neresini kıskanayım, çalı süpürgesi gibi bir kız!

O gece bilmem neden, soğuk geçti. Hasan dalgındı, geçen haftaların hararetli buselerinden birini tekrar etmedi. Sıhhatimle birdenbire fazla alâkadar göründü, beni zorla erken yatırdı, kendi odasına çekildi. Gece sabaha kadar uyumadım, bu hareketi tevile kalkıştım. "Belki doktordan talimat aldı" diyordum.

Ertesi sabah yine çok dalgındı, biraz Ayastefanos'tan döndükten sonra aldığı tavrı almıştı. Kendi kendime o felâketli günleri hatırladım, içim parça parça oluyordu. Fakat o felâketin bir hayalden ibaret olduğunu düşünüyor. Belki bunun da öyle esası olmayan bir vesvese olduğuna inanıyordum.

İkinci akşamı Viyana'ya döneceğini söyleyince isyan ettim, beni artık sevmediğini, Dora'ya âşık olduğunu söyledim, ağladım, titizlendim. O, sadece güldü. Dora ile Karl ile beraber Avusturya şehirlerini otomobille dolaşacaklarmış. Buna bütün bütün kızdım, eğer bu seyahati yaparsa İstanbul'a telgraf çekeceğimi, kendisini bırakıp kaçacağımı söyledim. Bu tehdidimi çocukça buldu, fakat anlıyordum ki, çok hiddet etmişti, çünkü dudakları titriyordu. Bununla beraber akşam dönmedi. Telefonla Dora'ya gelemeyeceğini söyledi.

Gece ikimiz de somurtkandık, fakat ben sözümü yaptırdığıma içimden seviniyordum. Yatıncaya kadar masanın üstündeki albümlere baktı. Bir aralık bunların birisinin arasında sana yazdığım bir mektup müsveddesi eline geçti, bunu bütün ısrarıma rağmen okudu ve okur okumaz ilk defa olarak hiddetten kudurmuş gibi bir şey oldu; gözleri çelik gibi parlıyor, yanakları âdeta yemyeşil, titriyordu. İtiraf edeyim, biraz korktum ve ilk defa asker kocanın hayli tehlikeli bir şey olduğunu düşündüm.

— Bu mektubu gönderdin mi?

Derhal yalan söyledim:

— Göndermedim, fakat göndereceğim.

— Göndermeyeceksin!

— Göndereceğim.

Ayağa kalktı, üzerime doğru geldi, kollarımdan yakaladı, yüzüme vahşî vahşî baktı.

Dudakları titriyordu, yüzünü yüzüme yaklaştırdı, yılan ıslığı gibi hain bir fısıltı ile:

— Bu mektubu göndermeyeceksin!

— Peki Hasan, dedim.

Kuvvetim ve mukavemetim derhal kesildi. Bir dakika sonra dizlerinin dibinde kabahatli bir çocuk gibi, sürünüyor, ağlıyor, kabahatimi affetmesi için yalvarıyordum; fakat hiç kabahatim yoktu, değil mi Zeyno'cuğum?

Neyse nihayet yumuşadı, beni dizlerinin üstüne aldı, pek garip olarak ikimiz de çocuk gibi beraber ağladık.

Sabahleyin giderken bütün cesaretimi topladım, niçin sana hayatımda geçenleri yazmama muteriz olduğunu[1] sordum.

— Hususî hayatını benden başka kimseye söyleyemezsin.

— Zaten hususî hayatım seninle geçiyor bunu nasıl sana söyleyeyim?

(1) İtiraz ettiğini.

— Kimseye anlatma, evli bir kadın için mahrem şeyleri anlatmak en ayıp bir şeydir. Hele şu Dora kıskançlığını ne hakla herkese söylüyorsun? Zeyno, beni önüne gelen kadının arkasından koşan adi bir çapkın addedecek.

— Adi değil ama; her halde çapkınsın, Hasan'cığım.

— Ne ile ispat edersin?

— Hele Zeyno yüz verse ona da kur edeceğine eminim.

Yüzüme tekrar vahşî gibi haykırdı:

— Artık bu kıskançlık davalarından bıktım, usandım. Böyle giderse beni evlendiğime pişman edeceksin!

İçimde öyle bir şey kırıldı ki, ihtiyarsızca:

— Zeyno sana "kışla askeri" derdi, hakkı varmış; ne olsa kadınlara karşı terbiyeli olamıyorsun! dedim.

Cevap vermedi, fakat çok derin yaraladığımı anladım. Giderken oldukça sakin ve zâhirî muhabbetini muhafaza etti, fakat kalbi kinle dolu gitti.

O gittikten sonra tamir edemeyeceğim bir şeyi kırdığıma emin oldum. Üç gün kendimi zaptettim. Üçüncü günü bir gün Viyana'ya inmek için izin istedim. Bin bir vesile buldum. Nihayet yumuşattım. Bir otomobil getirdiler, Viyana'ya indim.

Viyana'ya inerken kıskançlık, hırçınlık, bir şey kalmamıştı. Yalnız bir şey istiyordum, o da Hasan'la aramızdaki bu gölgeyi, kırgınlığı kaldırmak, o kadar. Onun kalbinde bana karşı en küçük bir kırgınlıktan bile mustarip oluyordum ki, benimle daima tatlı ve muhabbetli olması şartıyla kendi kendime bir daha kıskançlık kavgası yapmayacağıma yemin ediyordum.

Asansörden çıkar çıkmaz koridorda toz alan hizmetçi kızın gözleri önünde Hasan'ın odasına koşarak gittim, kapıyı vurmadan açtım, içeri daldım, Hasan'ın yatağı açık, havluları oraya buraya atılmıştı, fakat henüz giyinmediğini kanepenin üstüne çıkardığı esvaplardan anla-

dım. Kalbim deli gibi mesuttu. Hasan şüphesiz banyoya gitmişti, şimdi gelecek, beni görünce bütün kini geçecekti.

Bütün ısrarıma rağmen değiştiremediği kuvvetli ve korkulu kolonyasını yastığında koklarken, bu odada geçen tatlı ve çılgın geceleri tekrar yaşıyordum. Sonra dolabını, çekmecelerini, her şeyini yarı muhabbetle, yarı da kendi kendime itiraf edemediğim kıskançlıkla karıştırıyordum.

Yarım saat geçtiği halde hâlâ Hasan'ın gelmediğini hissedince azıcık başım bulutlandı. Ne uzun banyo yapıyordu? Acaba otelde tanıdığı bir adamın odasına mı gitmişti? Belki Dora'nın dostu Bavyeralı Karl burada idi. Muhafazasına zorla çalıştığım ilk heyecanım artık kara hulyalara esir oluyordu. Masanın başında oturdum, dalgın dalgın kâğıtları karıştırıyordum. Almanca vazifeler, karalamalar bana Dora'yı yine hatırlattı. Hasan gelinceye kadar ona mektup yazmak, bu acı hissi avutmak istedim. Sünger kâğıdının üstünde Türkçe bir sürü yazılar vardı. Eğildim, dikkatle baktım, Türkçe idi. "Gül kokan ateş nefesini... içtiğini... ra'şesini bildiğim... yaşamak ihtimalin... kalbimin içinde...

Bu ne demekti? Buz gibi terlemiş, aklımı kaybetmiştim. Almanca yazıların acaba bir tercümesi mi? Buna inanmaya çalışıyordum. Fakat bu ne biçim vazife idi? Acaba Alman şairlerinden birinin mısralarından mı?

Ayağa kalktım, odayı tekrar aramaya başladım. Dolapları, çekmeceleri, her yeri itina ile, âdeta Şerlok Holmes gibi arıyordum, nihayet yastığın altından küçük, beyaz bir kadın mendilini çıkarınca ellerim titremeye başladı. Yatağın yanındaki fotöye oturdum, bunu tetkik ettim. Kenarı ajurlu "D" markalı bir kadın mendiliydi. Kuvvetli bir menekşe kokuyordu. Artık şüphem kalmamıştı; bu Dora'nın mendiliydi ve bu mendil sahibi bu yatakta yatmıştı. Çünkü yatağı itina ile koklaya koklaya aynı me-

nekşe kokusunun yorgana sinmiş olduğuna emin oldum. Ellerim titriyor, başım dönüyordu. Derhal zili çaldım, yarım yamalak Almancamla hizmetçiye:

— Hasan Bey nerede? dedim.

Hizmetçinin yüzünde biraz alay, biraz da tereddüt var gibiydi:

— 31 numarada olacak, Madam.

— Bu 31 numarada kim oturuyor?

— Frölayn[1] Goldşmit oturuyor, efendiyi çağırayım mı, Madam?

— Hayır, hayır, ben giderim, sen bana odayı göster.

— Bu odanın sırasında, Madam.

Dora'nın mendilini çantama koydum, dizlerim titreyerek 31 numaralı odaya gittim.

Beni evvelâ hizmetçi zannettiler. Hasan'ın arkası kapıya dönük çay masasının önünde, pijamasının üstünde robdeşambrıyla oturuyor, Dora masanın öbür tarafındaki şezlonga mor, ipek bir pijama ile uzanmıştı. O kadar tabiî, o kadar lâubali görünüyordu ki, onları iki evli insan diye telakki etmek çok kabildi. Ben boğazımda bir yumru ile odanın ortasına kadar sessiz geldim.

— A! Madam Hasan Bey, ne zaman geldiniz? Oturunuz, çay içer misiniz? Yorgun görünüyorsunuz.

Ah, hınzır Yahudi! Dalgalı saçları, pembeleşmiş mesut yüzü, süslü pijaması ile beraber onu otel penceresinden atabilmek için çıldırıyorum.

Hasan birdenbire ayağa kalktı. Türkçe ve yavaşça:

— Rica ederim Azize, burada bir mesele çıkarma, bir şey belli etme, odamıza gidelim, izahat veririm.

Ben kısık bir sesle:

— Mesele çıkaracağımı nereden bildin? Sizi sadece ziyarete geldim, güzel güzel oturacağız, dedim.

---

(1) *Alm. Fräulein.* Küçük hanım.

Dora, yüzümün bozulmasından müteessir görünüyordu. O beni doğrudan doğruya yanlarına geldim zannediyor, belki de pijama ile erkek kabul etmesini ayıp gördüm zannediyordu.

— Madam Hasan Bey, pijama artık resmî kıyafet gibi bir şey... O kadar eski fikirli olmak lâzım değil, rica ederim oturunuz, çay vereyim.

Hasan elimden tuttu, çekti:

— Bize müsaade edin, Matmazel Dora, odamıza gidelim, Azize biraz dinlensin, sonra görüşürüz.

Beni Dora'nın odasından sürükledi, götürdü.

Hasan'ın odasında yatağın yanındaki fotöye düştüm, çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. Hasan sakin, fakat şefkatli:

— Canım, bu teessüre ne lüzum var? Dora'nın ailesi Avusturya'da değil, o da otelde bir oda aldı, bana akşamları ders veriyor.

— Yatağın içinde mi?

— Çıldırdın mı Azize?

Çantamdan mendili çıkardım, yüzüne fırlattım, sonra yine deli gibi ağlamaya devam ettim.

— Bunda ne var, Azize? Dora mendilini benim odamda unutamaz mı?

— Yatağında mı unutur?

— Sen bunu yatakta mı buldun?

— Yastığın altında...

— Dora, bana ders verirken burada bırakmış olacak, hizmetçi de belki aldı, yastığın altına koydu, bunda bu kadar üzülecek ne var, yavrum?

İnanmadım; fakat onun kavî kollarını vücudumun etrafında hissetmek, başımı omuzuna koymak için cevap vermedim.

Hasan'ı bir divane gibi eskisinden bin defa fazla seviyordum. Yalnız yaşlarım dinmiyor, bir türlü sükûnet gelmiyordu.

— Peki Hasan, ne dersen öyle olsun, fakat o Yahudi karısını bir daha gözüm görmesin, sen de bu otelden bugün çık, e mi?

— Deli misin, Azize? Kıza ayıp değil mi, hem senin haysiyetini bu kadar kıskanç görünmek alçaltmaz mı?

— Olsun, görmek istemiyorum. Bu otelden mutlak çıkmalısın, çıkmazsan...

Hasan birdenbire beni bıraktı, yine bir kaya gibi sert oldu:

— Beni bir daha tehdit etmeyeceksin Azize, anladın mı? Geçen defaki tehdidini henüz hazmetmedim. Seyahate mâni oldun, hem de çirkin bir surette... Hastasın diye peki dedim. Fakat otelimi değiştirmeyeceğim; Dora'nın istediği otelde oturmasına nasıl mâni oluruz? Hem emin ol ki onunla görüşmemek için hiç bir sebep yok.

— Görüşmeyeceksin, hınzırı tahkir edeceğim.(1)

— Etmeyeceksin Azize, anladın mı? Böyle hırçınlıkla, hoppa yaşamakla evli bir kadın aklına geleni yapamaz. Benim mezuniyetim(2) zaten bir ay sonra bitecek, İstanbul'dan mektup aldım, şarka tayin edileceklermiş, anneni İstanbul'dan getirteyim, senin yanında kalsın, ben de taburuma giderim, sen de rahat edersin.

— Ben de seninle şarka gelirim.

— İmkânı yok, Azize. Sen Avrupa'da, İstanbul'da bu kadar şımarıklık edersen ben Allah'ın çölünde seninle ne yaparım!

— Zaten sen beni sevmiyorsun ki, nerede kadın görsen peşindesin, orada köylü kadınlara dalacaksın...

Hasan'a çok acı şeyler söyledim. Sünger kâğıdının üstündeki yazıları gösterdim. İstanbul'da da kimseye âşık olup olmadığını sordum. Sapsarı oldu, kâğıtları aldı, parçaladı. Sonra ben ne yaptım bilmiyorum, yalnız saçlarımı

(1) Aşağılayacağım.
(2) İzinim.

yolduğumu, bağıra bağıra ağladığımı, Hasan'ın beni teskin için aklının yarısını kaybettiğini hissediyordum. Nihayet beni akşam üstü bir otomobille sanatoryuma götürdü. Hararetim otuz dokuzu buldu. Doktor derhal arkaüstü yatırdı. Belki bu hafta Hasan gelmeyecek. Ben de ölmek, ne kadar çabuk olursa, o kadar çabuk ölmek istiyorum. Ah, şu hınzır Viyana'dan bir gitsek, Zeyno'cuğum, eminim, İstanbul'a dönsem iyi olacağım.

8

GENE DOKTORUN ODASINDA

— Mektupların hepsini okudum, Zeyno.

— Gülünç noktayı nihayet gördün mü, baba?

— Hayır, Zeyno, gülünç olan bir tek nokta görmedim.

— Dora'ya ne dersin?

— Çok zeki bir kız, derim.

— Orası malum; fakat böyle kadından kadına koşan, hepsine âşık olan Hasan Bey tuhaf değil mi?

— Hayır.

— Yahut Hasan Bey'e âşık olan, onun arkasından iştihasını,(1) uykusunu kaybeden, Saffet'le evlenmekten sarfınazar eden(2) Zeyno, bir maskara değil mi?

— Hayır değil, Zeyno sadece ateşli, hayatı henüz olduğu gibi görmemiş, fakat kendisinin bildiğine emin bir kızcağız.

— Sana bir şey soracağım, baba.

— Sor, Zeyno.

— Hasan'ın beni sevmiş olduğuna emin misin?

— Tamamen, hatta acıyorum bile; fakat müsterih ol, küçük Azize ile hayatını kuracak, ufak tefek çapkınlıklarına Azize göz yumarsa mesut olacaklar.

---

(1) İsteğini, arzusunu.
(2) Vazgeçen.

— Benim hareketimi doğru buldun mu?

— Tamamen Zeyno'cuğum, farzımuhal olarak,[1] Azize ortada olmasa, sen Hasan Bey'le evlensen, bunun mesut bir netice vermeyeceğine kaniyim. İki iradeli, inatçı insan birbirinizi yerdiniz.

— Ben iradeli insanları nasıl severim bilsen, babacığım!

— Gençsin, öyle zannediyorsun, daha kendi iraden başkasıyla kuvvetle çarpışmadı. Hasan'la maceranızda Azize vardı, başka türlü yapamazdınız. Fakat şahsiyetinin serbest inkişafına[2] mâni olacak, seni, hatta günlük hayatta istediği gibi elinin içinde tutacak bir adama kabil değil tahammül edemezsin.

— Artık bunları konuşmayalım, babacığım. Yalnız bana söyle, içimdeki bu daimî rahatsızlıktan, beni bırakmayan Hasan'dan ve Azize'den nasıl kurtulayım?

— Kurtulmak için çırpınma, muhayyileni serbest bırak, bir gün kendi kendine aynı şeyi düşünmekten zihnin yorulacak, aynı şeyi hissetmekten kalbin yıpranacak, haberin olmadan gençliğin seni başka bir maceraya götürecektir. Temenni ederim ki bu macera Saffet olsun.

— O ihtimal geldi, geçti, babacığım. Saffet'le konuştuk, anlaştık; evlenmeyeceğiz. Daima dostum ve arkadaşım kalacak. Bilir misin, dost ve arkadaşın insana hiç bahsetmediği bir aşkı olması da bir nevi gerici tarafı. İtiraf etmeli ki devam ettiği müddetçe aşk her halde dostluktan çok kuvvetli.

— Sen Azize için fedakârlıkla bunun aksini ispat etmedin mi, Zeyno?

— Hiç bir şey ispat etmedim. Bir de kalbime sor. Ne ise... Şimdi bunları bırakalım; ben seyahat etmek istiyorum, baba.

— Nereye Zeyno?

(1) Diyelim ki.
(2) Gelişmesine.

— Her halde Avrupa'ya değil, İstanbul'dan ve Avrupa'dan haber gelmeyecek bir yere.

— Bu şimdi kabil değil, Zeyno'cuğum. Kışa kadar sabredersen, belki seni Mısır'a götürürüm.

— Kleopatra'nın diyarına mı? Gidelim babacığım!

— Evet, Zeyno.

— Kleopatra'nın kirpikleri hâlâ kalbinde gölge yapıyor mu, baba?

— Belki, Zeyno. Kalbin bir köşesinde biraz gölge yahut güneşe, gündelik ziyanın dışında bir şeye insanın ihtiyacı var, Zeyno. İnsan gençliğinde kalbine ne kadar çok his ve hatıra biriktirirse o kadar geç ihtiyar olur. İnsana ekmekten, sudan fazla his lâzım, yavrum.

— Nasıl, hatıralarının acılığı erimiş olduğu belli, baba. Ben bu kadar pahalı hatıra, bu kadar acı duygu istemiyorum.

Zeyno'nun kirpiklerinin arasında babasının görmezliğe geldiği yaş parıltıları vardı, yanakları daha ince, çenesi daha sivri, ince kıvrıntılı dudakları, kalbi acıtan bir kuruluk, bir acılıkla kısılmış görünüyordu. Zeyno'nun biraz alaycı, biraz tatlı güzelliği üzerinde bir yas havası esmiş, vaktinden evvel kurutmuş, soldurmuştu. Doktor bunu elîm[1] bir çaresizlik içinde görüyordu. Fakat onun güzel gururunu incitmek istemediği için teessürünü fazla göstermekten çekiniyor, tabiatı kavî bir erkek arkadaşın alacağı yarı alâkasız ve tabiî tavrı alıyordu. İşte bu tavrı, belki Zeyno'nun babasına her şeyi anlatmaya sevkediyordu. Ekseri kirpikleri arasında dışarı akmadan parıldayan yaşlarla beraber kendisiyle eğlenen, gülen kuru dudakları ıstırabını, canlı bir kurbağa teşrîhi[2] yapan âlimin gadrı ile didik didik ediyordu. Bu, samimî bir kafanın hayatın karşısında kayıtsız, şartsız taşıdığı ve âlim babasından gelen ırsî bir cesaretin neticesi idi. Fakat kanında, kalbin-

(1) Üzüntülü.
(2) Anatomisi.

de kaynayan ateş ve ihtiras, dünyanın bütün felsefe ve fenninin izah edemeyeceği işkence ve hasret altında onu kıvrandırıyordu.

Babasıyla konuşurken bahçede çiçek açan eriklerin taze yeşil yaprakları arasından tozlu sokağı görüyordu. Akşam satıcıları ve mektepten dönen çocukların yanında ince, uzun bir asker geçerken bir türlü kapanamayan bir yaranın şiddetle acıdığını duyuyordu. Aynı dekor arasında kış sabahları bu boyda bir asker, bu sokaktan kaç defa gelip geçmişti. Zeyno'da Hasan'ı tanıdığından beri üniformaya karşı garip bir zaaf uyanmıştı. Nefer, zabit hepsi onda bazan tatlı, bazan acı, fakat her zaman çarpıntılı bir his uyandırıyordu.

— Baba, ben parka kadar yürüyeceğim.

— Yalnız mı, Zeyno?

Hizmetçi kapıyı açtı:

— Miralay Muhsin Beyefendi geliyor, dedi.

Doktor güldü, bu saatte geleceğini bildiği bir eski arkadaşın gelir gelmez odasına çıkarılmasını hizmetçiye tembih etmişti.

Açık kapının eşiğinde Miralay Muhsin Bey'in uzun ve dik vücudu teressüm eder etmez,[1] baba kız birbirine benzemeyen hislerle ona baktılar. Doktor, Zeyno'da üniformanın uyandırdığı acı hatıraları pek iyi tahmin ettiğinden biraz askerlere husumet besliyordu. Zeyno, bilakis bu zarif erkek hayaline hakikî bir göz zevki ile baktı. İtinalı ve dar üniforması içinde çok kudretli bir vücudu vardı ve enli omuzları üzerindeki başı büyük ressamların asker tablolarına benziyordu. Kumral kalpağı altında şakaklarında görünen, fazla kır saçlı, sıhhatli, genç yüzüyle garip bir tezat yapıyordu. Siyah kirpikleri arasından iki koyu mavi göz kudretle, tahakkümle bakıyor, düzgün burnu, kırpık, kır bıyıklar, hemen kumanda vermek için

(1) Görünür görünmez.

açılacak zannedilen dudaklarıyla sert, âmir, fakat çok erkek bir çehre gösteriyordu.

— Kızım Zeyno, eski arkadaşım Miralay Muhsin. Sen gidebilirsin Zeyno.

Muhsin Bey kendisine açık bir takdirle bakan keskin, biraz erkek çocuğa benzeyen sevimli başa mütehakkim, gözlerini yumuşatan tatlı uysallıkla baktı. Genç kızın elini elinin içinde tutarken:

— Bu, Boğaziçi'nde doğduğu zaman seni tebriğe geldiğim, hediye çıngırak getirdiğim kız değil mi?

— Evet Muhsin, yirmi beş sene oluyor. O zamandan beri seni yalnız Çanakkale harbinden sonra hastanede gördüm. Bir de İsviçre'deki felâketini gazetelerde okudum.

Zeyno biraz dalgın, biraz eski ince alayla parlayan gözlerle:

— Yirmi beş sene evvel kaç yaşında idiniz, Muhsin Bey, dedi.

— Bakınız bunu söyleyemem. Evlenecek bir adam yaşını nasıl söyler?

— Ben de evlenecek bir kızım, isterseniz size tenzilât yapmadan yaşımı söyleyeyim.

— Hayır, söylemeyiniz, bunu bilmek belki kendi yaşımı söylemek kadar feci olur. Ben esasen Doktor'u bizim Erenköy'deki yere davete geldim. Siz de beraber gelir, birkaç gün benim boş evimi şenlendirirseniz hem yaşımı, hem de daha çok meraklı esrarımı anlatırım.

Zeyno, çok zamandan beri bir şeyin tesir yapamadığı kayıtsız tavrı bırakmış gibiydi. Babasına döndü, gülerek:

— Muhsin Bey'in davetini kabul edecek misiniz? dedi.

— Sen ne dersin?

— Teşekkür edelim ve hemen gidelim, derim. Sizi yalnız bırakmam lâzım, anlıyorum babacığım. Orövuar, Muhsin Bey!

Zeyno odadan çıkarken iki adam da aynı hayran ve sıcak gözlerle arkasından baktılar. Doktor hafif bir alayla sordu:

— Beni davete geleceğini bilmiyordum, Muhsin, bu nereden çıktı?

— Bunu senin kızının sevimli ve cazip gözleri çıkardı. Sahiden benim zavallı evime biraz gelir misiniz? Yazın burada oturamıyorsun, değil mi?

— Ayastefanos'ta bir yerimiz var, fakat bu sene gitmek istemedik...

— Beğenirseniz benim evimde kalırsınız, çünkü ben bir buçuk ay sonra gidiyorum.

— Nereye, Muhsin?

— Şarka, fırkama.

— Nihayet orduya döndün, öyle mi?

— Ordudan hiç ayrılmadım ki, Doktor. Yalnız zavallı karımı İsviçre'de gömünceye kadar kaldım. Sonra yine çizme, nefer, boru, ne bileyim, ordunun dinç ve sert havasını özledim. İstiklâl mücadelesinin başında zaten şarkta çalışmıştım, yalnız hasta karımın afiyeti için uzun bir izinle gitmiştim.

— Peki, bana söyleyeceğin mühim şey neydi, Muhsin?

— Çok garip bir şey, şimdi pek söylemek istemiyorum.

— Neden?

— Merak etme, söyleyeceğim. Karımı çok severdim, kaybedeli bir sene oluyor. Daima onun hatırasına sadık kalacağım zannediyordum, fakat tekrar şarka giderken içime bir yalnızlık çöktü. Benimle alâkadar, benim olan bir insana şiddetle ihtiyaç hissettim.

— Yani evlenmek istiyorsun?

— Evet, İstanbul'da akrabam filan bir şey kalmadı. Seni düşündüm, hemen hemen senden eski arkadaşım

yok. Doktorsun da... Her halde aile kızlarını iyi bileceksin.

— Sen bir kızla değil, yaşlı bir dulla evlenmelisin, ellisine geldin, değil mi?

— Bundan bahsetme, azizim. Hatıraları olan somurtkan yahut hassas, geçkin kadınlar istemiyorum. Evimi şenlendirecek, genç, neşeli, hatırasız, çok seveceğim bir mahlûk istiyorum.

— Hatırasız insan yoktur, Muhsin, hatta kızların bile bazı kadınlardan fazla hatıraları olur.

— Her halde sevimli bir insan olsun da genç dul da olsa olur. Bana evlenmek arzusunu en ziyade kim verdi, bilir misin?

— Nasıl bileyim?

— Sana çok yakın birisi, senin kızın. Onu isteyeceğim zannetme, o kimseden istenir bir mahlûk değil, o babasının izniyle değil, kendi arzusuyla sevecek, evlenecek bir kız. Bunu biliyorum. Birkaç ay evvel, İsviçre'den yeni geldiğim günlerde bir gün, Pera Palas'ın salonunda dört genç yemek yiyorlardı. Birisini tanırım, Çanakkale'de yaverimdi. Binbaşı Hasan. Öteki şişman, gözlüklü bir gençti. Sarışın küçük, hoppa bir kızla senin kızın da partiyi itmam ediyorlardı.(1) Sarışın kız şişman gençle birçok dans etti. Senin kız Hasan'la köşede oturdu, hep konuştu. Pera Palas'ın salonunda dolaşan boyalı kadınlar arasında senin ağır başlı, uzun ve güzel kızın öyle başka, öyle samimî ve tatlı görünüyordu ki, birdenbire kendi yalnız sofamda, yalnız evimde böyle bir baş otururken, dolaşırken tahayyül ettim. Bilmem, neden, onu Binbaşı Hasan'ın nişanlısı, sevgilisi zannettim.

— Hayır, Binbaşı Hasan o sarışın kızın, kızımın arkadaşının kocasıdır.

(1) Tamamlıyorlardı.

— Anlıyorum, keşke Zeyno'nun kocası olsaydı, o kadar cesur, o kadar demir gibi, namuslu ve yakışıklı bir çocuktur ki...

— Doğru, fakat esasen Zeyno bir askerle evlenemez, daha ziyade kendisi gibi mütefekkir ve kitaplara düşkün bir kocası olmalıdır.

— Amma yaptın ha, asker düşünmez, kitap okumaz mı?

— Sen bir istisnasın, Muhsin! Sen çocukluğundan beri kitaba düşkün bir insandın, sonra erkânıharpler, tabiî daha düşünceli olur.

— Neyse, kızın bizi uzaklara götürdü. Perşembe günü gelirsiniz, uzun uzun konuşuruz. Belki Zeyno da evlenecek kızlar tanır, ihtiyar amcasına yardım eder.

Doktorun bulutlanan yüzü açıldı:

— Ha şöyle, az daha benim kızımı istediğine zahip olacaktım,[1] dedi.

(1) İnanacaktım.

9

İSTANBUL'DAN VİYANA'YA

18 Mayıs

Azize'ciğim, bana, kısa mektup yazıyorsun, diye darılıyorsun; işte uzun bir mektup, hem de vakalarla dolu...

Evvelâ, Saffet Berlin'e gitti. Nişanımızı bozduk. Saffet'le daima dost ve arkadaş kalmaya karar verdik; fakat evlenmeyeceğiz. Berlin'de bir sene kalacak. Muntazaman mektup yazıyor, yani beraber, ayrı, senin eski bildiğin vaziyet bozulmadı. Yalnız istikbal için müşterek planımızdan vazgeçtik.

Sana bu mektubu Erenköy'den yazıyorum. Gelin gibi beyaz, pembe çiçekler içinde, gül, salkım kokuları arasındayım. Odamın önünde menekşe gülleri sarmış, hatta önünü kapamış bir balkonda kendime yer yaptım. Yeşil yapraklar arasından Adalar görünüyor. Ben de burada kâh resim yapıyorum, kâh dikiş dikiyorum. Öğleden sonra şezlonga uzanıp uyuyorum, beşte hizmetçi çay masasını hazırlıyor, semaverin tatlı kaynayışı karşısında Miralay Muhsin Bey'le çay içiyoruz.

Şimdi sen, "Miralay Muhsin Bey de kim oluyor?" diyeceksin. Bu benim için tamamıyla yeni bir sima... Son zamanlarda çok yalnız kaldığımdan olacak, Muhsin Bey'i gökten indirilmiş gibi telakki ediyorum. Çok şayan-ı dik-

kat, mütemadiyen insanın merakını, tecessüsünü kamçılayan bir adam.

On beş gün oluyor, onu babamın odasında gördüm. Babamın eski arkadaşı imiş. Tabiî yaşı ileride olacak, "Kaç yaşındasınız?" diye soruyorum.

— Yalnız bana âşık olacak hanıma hakikî yaşımı söylerim! diyor.

Görüyorsun ya! Bu sırrı öğrenmek için mutlak âşık olmalı! Bu da benim için o kadar kolay değil; fakat yaşının ehemmiyeti yok; çünkü çok güzel bir adam. Muhayyel bir kumandan tablosuna benziyor. Gözleri bazan çok yumuşak, bazan da çelik gibi soğuk ve mütehakkim![1] Bu ikinci kısım her askerde olabiliyor. Bizim gibi ordu haricinde olanlara fevkalâde gelen bu gaddar bakış, bir nevi kumanda maskesi. Bunu bana Miralay izah etti: Ordunun çavuşlarının, hatta onbaşılarının bile manga kumandasında gözlerine böyle korkunç ve soğuk bir bakış gelirmiş. Tabiî, Miralay olunca bu katı, çelik bakış artık dretnotlar[2] kadar tahrik edici oluyor.

Beyaz, çok kır saçlarına, kırpık bıyıklarına rağmen pembe, düz ve genç bir yüzü var. Öyle düzgün bir burnu ve gözleri üstünde öyle mevzun ve uçları alaycı ince kaşları var ki, ağzının ve gözlerinin kudret ve tahakküm manası etrafında kâfi miktarda güzellik ve hassasiyet topluyor.

Vücudu dinç, ince... Galiba Hasan Bey'den biraz uzun olacak, omuzları da daha enli. İnce parmaklı, zarif, fakat yeter derecede sert ve erkek bir mana ifade eden elleri var. Bütün bu şayan-ı dikkat vücudun görünüşüne ilâve edilecek manevî cazibeleri de mevcut.

Şimdi bu adamın kendisi, gelelim mazisine... Çok sevdiği karısını bir sene evvel İsviçre'de kaybetmiş; çocu-

(1) Hükmedici.
(2) *İng. Dreadnought* 20. yüzyılın başlarında kullanılan bir zırhlı tipi.

ğu yok. Şarktaki fırkalardan birine tayin edilmiş. Bir, iki aya kadar fırkası başına gidecek, gitmeden evlenmek istiyor. Bunun için babama gelmiş, yani tanıdığı aileler arasından iyi bir kız istiyormuş. O gün bana tesadüf etti. Senin kulağına söyliyeyim: Galiba beni çok cazip buldu; eğer böyle şey hayatta kabil olursa âşık oldu, diyeyim.

Biz bu sene Ayastefanos'a gitmedik. Muhsin Bey bizi evine davet etti. Bir hafta için geldik; fakat ben öyle iyileştim ki, babamla bir ay kalacağız ve bu bir ay zarfında hadiseler olacak. Olmaya başladı bile, bak nasıl:

Miralay Muhsin Bey'in bana karşı alâkasını anlayan babam, benim bir askerle evlenmek istemediğimi, genç adamlardan hoşlandığımı, filan söylemiş. Babam öyle bir vaziyet almış ki, Muhsin Bey bana ihtiyar bir amca muhabbetinden fazla bir his gösterirse, onda misafir olmak değil, bizim evde kaza ile bile beni göremeyecek. Derhal ona göre bir vaziyet almış: Babamın yanında çok müşfik, teklifsiz, alakadar, ihtiyar bir dost. Bana kızı gibi muamele ediyor, babamla ne kadar arkadaşsam onunla da o kadar arkadaşım. Babamın yanında konuşmalar, okuduğu kitaplara dairdir veyahut kendisine münasip zevce olabilecek kızların muhtelif kıymetlerinin münakaşasıdır. İtiraf edeyim ki çok nefis bir kütüphanesi var. Edebiyat ve musikiyi çok seviyor, hayli de iyi piyano çalıyor. Bundan başka bir de ev idaresinde korkunç denilecek kadar inzibat[1] ve intizam temin etmiş. Hizmetçiler makine gibi işliyorlar. Bir yerde en küçük bir toz yok, hele o büyük bahçenin temizliği, şayan-ı hayret. O kadar ki yere dökülen erik ve şeftali çiçeklerini, gül yapraklarını, salkımları bile süpürtüyor. Halbuki kestane gölgeli yollarda uçuşan bu kokulu, renkli çiçekler, yerde o kadar güzel duruyorlar ki. Nihayet benim ısrarımla emir verdi. Çiçekler süpürülmüyor.

(1) Sıkı düzen.

Babam sabahları erkenden muayenehanesine iniyor, biz Muhsin Bey'le akşama kadar evdeyiz. Sabahları bahçede geziyoruz, onun iki hırçın hayvanlı zarif bir briki[1] var, bazı ona biniyoruz, o kullanıyor, uzaklara gidiyoruz. Bana brik kullanmasını da öğretiyor. Bir iki defa arabayı devirecek, onun muntazam kafasını dağıtacaktım. Fakat çok soğukkanlı ve seri hareket eden bir adam, derhal hayvanlara hâkim oluyor, yolun tehlikesiz tarafını mutlak biliyor. Bir gün sahile indik, açık çıplak kumları biraz Ayastefanos'a benzettim.

Yalnızken o babaca tavır yavaş yavaş değişiyor. Belki kendi de fazla fark etmeden aşkını saklayan, fakat mutlak kendini sevdirmek isteyen bir hal alıyor. Gözleri, rengi soluyor, sabit fikrin hakikate inkılâbını behemehal[2] isteyen korkunç bir irade ile bana tesir yapmaya çalışıyor. Çok terbiyeli bir adam olduğu için şikâyet edecek taşkınlığı yok. Fakat bu derunî mücadelesiyle adım adım bana hâkim olmak için dimağı ile, gözleriyle, kalbiyle korkunç bir harp açan adam, zaman zaman bende pek nâhoş olmayan bir titreyiş uyandırıyor. Sevecek miyim? Belki evet, belki hayır. Fakat seversem beni yalnız dünyadan değil, babamdan, hatta kendi kendimden alacak, onun iradesiz bir oyuncağı olacağım, aşkının korku veren inhisar ve tahakkümüne gireceğim zannediyorum.

Fakat ona ne ince ve mütemadi işkence yapıyorum bilsen. Tahammülünü, sabrını imtihan eden bir cerraha benziyorum. Mütemadi yarasını kurcalayarak, acıtarak ameliyat masası üstünde tutuyorum.

O da sesini çıkarmadan, acısını göstermeden yatan bir yaralıya benziyor. Ben meğer ne hain bir kızmışım! Ömrümde bana eziyet edenlerin hepsinin cezasını bu güzel Miralay'a çektiriyorum.

(1) İng. Break. Önde çok yüksek bir oturma yeri arkada da boylamasına yerleştirilmiş oturacak yerleri bulunan dört tekerlekli, yaylı at arabası.
(3) Her halde.

Bu işkencelerden biraz lezzet alıyor zannındayım. Çünkü mücadelemiz yalnız hissî değil, fikrî de... O da, ben de birbirimizin oyununu biliyoruz. fakat söylemiyoruz. Mütemadiyen birbirimizin hilesini, ötekine galebe için ileriye sürdüğü kuvveti kıskanç bir gözle takip ediyoruz. Onunla bir gün müşfik, zayıf başlı bir erkek arkadaşa karşı alınan tavrı alıyorum. Ona çayını verirken, kahvaltısıyla meşgul olurken mavi gözleri ince bir minnetle bana bakıyor; fakat biraz yaşlı bir adam olduğunu ihsas edecek surette soğuktan muhafaza için kalın palto giymesini, yahut arabada hayvanların kendisini yorduğunu söylersem yüzü fazla sararıyor, elleri titrememek için son gayretini sarf ediyor. Yarı acı, yarı alaycı:

— Merhamet istemem, kuvvetimin ne kadar nihayetsiz olduğunu, ihtiyarlığın bana dokunmayacağını anlamanız lâzım. Kleopatra, Antonius'a âşık olduğu zaman Antonius da benim gibi orta yaşlı bir ihtiyardı, diyor.

Ben:

— Kleopatra da yaşlı bir kadındı, diyorum

— Evet, fakat dünyanın âşık olduğu bir kadın.

— Kendinizi üzmeyiniz, ben Kleopatra'nın Antonius'a âşık olduğuna inanmam ki... Sade o, Antonius'un işkence altında artan aşkından hıyânet ve dönekliğe rağmen, mektep çocuğu gibi uysal kalan halinden hususî bir lezzet alırdı.

— Kadın bundan lezzet alınca, seviyor demektir.

— O halde derhal Sezar'a kadar inmesine ne dersiniz?

— Canını kurtarmak için olacak.

— Sezar'ın gençliğinin acaba bir tesiri olamaz mı?

— Allah aşkına söyle Zeyno, kızım gibi söyle, sen genç erkekleri çok mu cazip bulursun?

— Ben kendimden değil, sizden bahsediyorum.

— Bunu bilmem lâzım.

— Niçin?

— Çünkü, şarka benimle gelecek kadının sen yaşta olması muhtemeldir. Eğer bu zaaf, bu yaşta kızlarda varsa karargâhtaki zabitlere, genç yaverlere dikkat edeyim.

Acı bir kahkaha ile güldüm:

— Merak etmeyiniz, her halde sizinle gelecek kız bana benzemeyecektir, dedim.

Bilmem neden, birdenbire çok ileri gittiğimi anladım. Ve pişman oldum. Her halde dizginleri tutan zarif ve kavî elleri titredi, sararmış yanaklarında zorla zapta çalıştığı adale ihtilâçları[1] vardı.

Ona karşı, kendisini kararlı bir erkek sayan ve kaçan bir kadın tavrı alırsam, beni kazanmak için açtığı mücadeleyi çoğaltıyor. Ömrümde ilk defa kendimi tarihî bir aşk kadını gibi telakki ediyorum. Bir kadının birçok kalbi harap etmekten, birçok kalbe hükmetmekten zevk alabileceğini anlıyorum. Bu kudret, sevilmek, kendisi için her şeyi fedaya hazır, sadece kendisini seven bir insanı elinde tutmak tatlı bir şey... Hele bu adam kuvvetli ve verdiğin ıstıraptan ölüm haline gelse, yine ayakta dimdik duran bir erkek olursa, çok güzel bir şey... Belki bu tarihî ve zalim aşk kadınının erkeklerde de bir modeli vardır. Aynı zamanda birçok kadına kendisini sevdiren, hepsine zulmeden, hepsini verdikleri zevk, çektikleri ıstırabın, akıttıkları yaşların manzarası için seven erkekler de vardır. Allah kadını böyle erkekten, erkeği de bu cins kadından muhafaza etsin! Ya, bu nevi bir çift, bir kadın bir erkek birbirlerini severlerse ne olur acaba? Mutlaka hayatlarının sonuna kadar birbirlerinin kalbini kemirir, birbirlerini didik didik ederler.

Kendi vaziyetim henüz bu; yeni bir şey olursa yazarım.

Gelelim senin Dora derdine! Tavsiye ederim, hiç üzülme. Eminim, Hasan onu sevemez, olsa olsa yalnız-

(1) Çarpıntıları.

ken biraz eğlenmiştir. Her halde o kadar ukalâ, o kadar mütemadiyen felsefe konuşan bir kız cazip olamaz. Hele bu soğuk kızı bana benzetmene çok müteessir oldum, Kendimi hatırlatmak için sana bahçede Muhsin Bey'in çektiği bir resmi gönderiyorum. Gözlerinden muhabbetle öperim, Azize'ciğim. Sakın üzülme, sana sık mektup yazacağım. — Zeyno

10

ZEYNO'NUN JURNALİNE ZEYL[1]

22 Mayıs

Masanın başına oturunca beni yazı yazacak kadar hayatla alâkadar edebilecek bir şeyin varlığına şaşıyorum. Sirkeci'den altı yedi ay evvel bir akşam, Viyana'ya hareket eden tren, bütün hayatımı götürdü zannediyordum. İlk günler, hatta aylar nasıl yaşadığımı, daha doğrusu nasıl inmeli bir insan gibi süründüğümü bilmiyorum. İki hadise oldu: Biri babamın avdeti, biri Saffet'le nişanımızın tamamen bozulması...

Babam zaman zaman derdimi dökebileceğim için bana dost, bir istinatgah.[2] Saffet'in beni hiç kimsenin yapamayacağı bir dostlukla, bir vefa ile kavrayışı vicdanımı mustarip etmeye başlamıştı. Acaba evlenmek ümidi olmasa, yine bu vefa ve muhabbeti gösterir mi? diyordum. Nihayet bir gün söyledim. En meyus[3] günlerimden biriydi. Sükûnla karşıladı, fakat çok sarardı, tuhaf olarak evlenmemizin ihtimali olmadığını söylememe rağmen, onunla aramızda cinsini tayin edemediğim şefkat ve arkadaşlık fikri, anlaşma devam etti.

---

(1) Ek.
(2) Dayanak.
(3) Üzgün, umutsuz, karamsar.

Her neyse... Berlin'de hastanelerde tedkikat yapmaya gitti, muntazaman yazıyor; sakin, fakat en dost ve samimî bir teklifsizlikle her şeyden bahsediyor. Ben de muntazaman yazıyorum, mektupları bende heyecan uyandırmıyor, fakat koyu karanlıklarda aralıklardan sızan zayıf bir ışık tesellisi yerine geçiyor.

Bu karanlık, tükenmez yeisler içinde Azize'nin mektupları işkencenin itmamı[1] için Allah'ın en kadir tecrübesi gibi geldi. Kendimi bir nevi Hazret-i Eyyûb gibi görüyorum. Zayıflayan yüzümde, kararmış gözlerimde, kuruyan ağzımda bir tevekkül ve hezimet[2] tebessümü vardı. Artık hayat beni yenmişti. Hasan Bey'le beraber kalmak kaç para ederdi! Kalbimdeki müzmin ve daimî sızıya nefislerini tecrübe için tenlerine kıl gömlek giyen "târik-i dünyalar"[3] gibi alışmıştım. Elimle sevgilimi vermiştim. Benim hayat hissemle başka birisi, çocukluk arkadaşım Azize yaşıyor, mesut oluyordu. Ben öyle istemiştim. Kırmızı odada Hasan'ın altın gözlerinde bu feragat ve vicdan borcunu telkin etmemiş miydim? Yalnız Azize'nin mektuplarındaki Hasan'ın ona taşkın muhabbetinde bir hasta kızı kurtarmak için yapılan zarurî bir koca vaziyetinden fazla bir şey görüyordum. Çok zaman mektuplarının bazı cümlelerini etimde, kanımda, kemiğimde yaşadım. "Tren sarsmasın diye dizinde gittim" cümlesi öyle hususî, öyle derin bir acı veriyordu ki, Sirkeci'den Viyana'ya kadar Hasan'ın dizinde oturan, kolları boynunda giden kadının lezzetli saadet titreyişini, benim bütün vücudumu parça parça ayıran bir acı şeklinde saatlerce duyuyordum. Kalbim bu imtihandan canlı çıkarsa bütün bu dünyada benden kavî bir kadın olmayacaktı.

Dora hikâyesini okuduğum an bu işkencenin bir maskaralık olduğu hissi geldi. Kalbimin sızısını duymu-

(1) Tamamlanması.
(2) Yenilgi, bozgun.
(3) Dünyayı terkedenler, mistikler.

yordum; mütemadiyen gözlerimde yaş, dudaklarımda bir baykuş kahkahası, gülmek istiyordum. Demek alelâde bir genç adamın, her kadınla tekrar ettiği alelâde bir aşk oyununun aptal kurbanı idim.

Sadece bu fikir, bu kanaat beni bu kalp duruşundan, bu şifasız hastalıktan kurtarabilirdi, fakat iş, o kadar da basit değildi. Azize'nin sünger kâğıdında okuduğu kesik cümleler, kimsesiz, sessiz bir çöle düşen aşkımdan saçmalamaya benzer bir aks-i sada gibi geldi. Hasan, kaybettiğim Hasan, benim çelik askerim, kollarını açmış, arkamdan koşuyor, benim için yanıyordu. Fakat, bunlar ani şeylerdi. Bu ıstırap anlarında kaçmak için karşısına çıkan kadının cazibesine kendini tamamen bırakıyordu. Bu Dora kimdi? Nasıl bir kadındı? Her halde sünger kâğıdına çıkan hasret feryadını bana göndermekten Hasan'ı o men etmişti.

Artık bu acı dairesi içinde bostan dolabında gözü kapalı dönen bir beygir gibi dönüyorum.

Böyle bir günde, Miralay Muhsin gözlerimin kalın perdesine rağmen ilk gördüğüm, yahut baktığım insan siması oldu. Bu manevî felç arasında gözlerimde zahirî bir haz uyandıran adama tabiî olarak açık denizlerde boğulan bir zavallının cankurtaran simidine sarılacağı gibi sarıldım. Bizi davet eder etmez babama kabul ettirdim. Erenköy sahrasının uzak bir ucunda, bir ağaç ve çiçek demeti gibi açılan şu güzel ev, sahibi gibi beni, ilk alakadar eden insan meskeni oldu.

Babamla mehtaplı bir akşamda geldik. İstasyonda Miralay Muhsin zarif bir brikle bizi bekliyordu. İki nefer çantalarımızı aldı, kayboldu. Muhsin Bey, Erenköy'ün mavi göklerinin rengini alan mavimtrak ışığında beyaz fanila kostümü, bol ipek gömleği ile tenis müsabakasına giden genç bir oyuncuya benziyordu. Kır saçları altında koyulaşan, tatlılaşan mavi gözleriyle çok hoşuma gitti. İki doru, hırçın at rüzgâr gibi bizi ovada uçurdular. Babam arkada, ben Muhsin Bey'in yanında oturuyordum. Önü-

müzde uzanan mavi deniz, esmer hava ve bu garip mavimtrak ışık içinde birdenbire şifa verici alçak bir sesle baş başa konuşuyorduk.

Köşke iki tarafı at kestanesi ağaçlarının, eski çınarların gölgesi altında uzanan bir yoldan girdik. Ne muhteşem, ne zümrüt gibi bir bahçe, ne kızıl güller, pembe, beyaz çiçekler, serin, yeşil gölgeler, daima rutubetli, uzun çimenlerle insanın kalbini zaptediveren bir bahçe! Sevincimden bir çocuk gibi ellerimi çırptım. Deli gibi:

— Bu güzel bahçeyi kim yaptı? diye haykırmışım.

Miralay Muhsin Bey biraz güldü:

— Büyükbabam başlamış, biz de babadan oğula bu güzellik eserini yavaş yavaş tamamlıyoruz.

Ağaçların arasından öten kuşlar, yürürken başımıza düşen salkım ve kestane çiçekleri, bütün bu loş ve güzel hava, ne kadar zamandır hatırlayamadığım bir saadet ve sükûn verdi. Meğer hayat o kadar fena değilmiş ve bende, böyle bir hissi ihyâ eden[1] adamın boynuna sarılacak kadar ona minnet hissediyorum.

Gece yemekten sonra bizi kütüphanesine götürdü. Duvarları kitapla dolu.

— Bu odayı doktor babana rağmen sana gösteriyorum, Zeyno, dedi. Baban bana askerlerin kitapla, fikrî şeylerle münasebeti olamayacağını söylerdi. Senin de öyle düşünmeni istemiyorum. Otuz senedir iradımın[2] büyük bir kısmı bu kütüphaneyi toplamak için sarf edildi. Boş ve sıkıntılı zamanlarında burada iyi bir saat geçirebilirsin.

Kitaplara biraz baktım. Büyük bir kısmı ismini işitmediğim askerî âlimlerin acayip isimlerini taşıyor. Bir kısmı bir tarih kolleksiyonu. Zengin ve mütenevvi,[3] fakat ben tarihi hiç sevmem. Nihayet edebiyatın klasik kısımlarının Fransızca tercümelerinden müteşekkil uzun

(1) Canlandıran.
(2) Gelirimin.
(3) Çeşitli.

bir raf. Kendi kendime güldüm. Her halde Muhsin Bey'e Battal Gazi'yi okumasını tavsiye edemezdim.

— Niçin gülüyorsun, yaramaz kız?

— Bahçenizi kütüphanenizden çok sevdim. Son zamanlarda kitap okumayı o kadar sevmiyorum.

— Baban bana ne yanlış malumat vermiş; o halde kahvemizi taraçada içelim; benim ve Allah'ın bahçesini beraber seyrederiz.

Hakikat, Allah'ın bahçesinin karşısında idik. Taraçadan bütün Adalar'ı ve kısmen İstanbul'u görüyorduk. Bu loş dekor içinde uçsuz, ufuklu, sularla kapkara görünen toprak yığınları, ağaç buketlerine bakıyorduk. Erenköy ovasının sahilde uzanan boş büyüklüğünde garip bir sis, ayın ve yıldızların aksiyle titriyor gibiydi. Akşam günün muhteşem renklerini tutmuştu, bu yarı aydınlık gecede, siyahımtrak bir mavinin bütün değişik şekilleri kucakladığı bu bahçede insanın içini bayıltan hanımeli, gül ve salkım kokuları bin bir ot kokusuna karışıyordu.

Yavaş yavaş gözlerimi kapadım, tabiatı kokluyor, uzak suları, sakin yaprakların seslerini, esmer ve mavi renklerle koyulaşan havadaki garip ve gizli titreyişleri dinliyordum. Kalbim atıyor, atıyordu. Babamın ve Miralay Muhsin Bey'in içeri gittiklerini duydum. Sesi bililtizam[1] kısılmış piyanoda Şopen'in[2] İkinci noktürn'ünü çok hisseden parmaklar bütün ısrarlı ve hassas yalvarışlarıyla çalıyordu; fakat bunların hiç biri içimde itina ile örttüğüm kalın hatıra perdesinin açılmasına mâni olamadı. Boğaziçi'nde bir oda, bir parmakla çalınan bir piyano ve sıcak bir erkek sesi kalbime, "Hey Zeyno, Zeyno!" havasını tekrar ediyordu. Yetmez mi, ya Rabbim? Yeni uyanan kurtuluş ve sükûn ümidini niçin bu eski ses susturuyor?

(1) Kasten.

(2) Frydric Francizsek Chopin, Polonyalı besteci. (Zelazowa-Wola 1810-Paris 1849)

28 Mayıs

Miralay Muhsin Bey beni seviyor, ben onu seviyor muyum? Pek bilmiyorum. Fakat onun aşkından nihayetsiz bir haz alıyorum. O kadar ki, ikide birde bana cevap veren eski kalp ağrısının şiddetli tekrarlayışlarına rağmen, hayat eskisi gibi ıssız ve susuz çöllere benzemiyor.

Odada olduğu zaman içimde bir sıcaklık, hafif bir heyecan var, odada yokken gözüm kapıda. Bazan onunla olmaktan, babamın yanında imişim gibi, sakin ve fikrî bir zevk, bazan de bu olgun ve cazip adamı, elimde bir hamur yumuşaklığı ile, şekilden şekile sokmaktan hain bir neşe duyuyorum. Her akşam daha düşkün bırakıyor, her sabah daha ateşli buluyorum.

Dün sabah, babam gittikten sonra, öğleye kadar, ekseri yaptığımız brik gezintisine gelemeyeceğini, fakat istersem seyisin emrime amade olduğunu, kendisi odasında çalışmaya mecbur olduğunu hizmetçi söyledi.

Yalnız çıkmaktan hoşlanmadım. Onu çok aradım. Aradığıma da kızıyordum. Öğle vakti geç döndüm. Saat tam birde yemek yiyen adam bir buçukta bahçe kapısında başı açık beni bekliyordu. Arabadan beni indirirken gözlerinde hakikî bir endişe vardı. Elimi bir zaman bırakmadı. Uzun gölgeli yolda, el ele yürüdük.

— Yaramaz çocuk, yalnız çıktığını şimdi haber aldım. Meraktan çıldırıyordum. Bir daha bu çılgınlığı yapma!

Sofrada konuşmuyor, fakat derin ve dolu gözlerle yüzüme uzun uzun bakıyordu.

— Yemek vaktini ihlâl ettim diye bana kızdınız mı, Muhsin Bey?

— Pek çok, Zeyno.

— Ben de bütün bu telâşın, beni meraktan geliyor zannetmiştim.

— Tabiî, babana ne cevap verirdim? Baksana, yüzün gelincik gibi, bu kadar çılgınca dolaşmakta ne mana var?

Yemek yer yemez kahve içmeden gitti. Elleri beyaz fanila pantalonunun cebinde, başı düşünceli ve öne mütemayil[1] yürürken arkasından hakikî bir muhabbetle baktım. Her halde hayatımdan Hasan gittikten sonra onun yerini, bu güzel ve akıllı Miralay'dan başka kimse dolduramazdı. Kim bilir Hasan'la hayat, belki kısa süren yazın ateşli, güneşli saatleri gibi gelip geçecekti. Muhsin Bey'le hayat, daha ateşi tadil edilmiş, gözleri kamaştıran ışığı loş, yormayan, bitmeyen emin bir saadetti. Taraçada şezlong üstünde, gözlerim kapalı, düşündüm.

Çay vakti Muhsin Bey meydanda yoktu. Aşağı indim, yazı odasına gittim. Onsuz çay içmek istemedim.

Kapısı açıktı. Masanın üstüne eğilmiş, notlarını okuyordu. Etraf kitap ve mecmualar içindeydi. Yavaş yavaş girdim, arkasından ellerimle gözlerini kapadım. Hemen bir el elimi tuttu, dudaklarına götürdü, dudakları o kadar sıcak ve ürperişliydi ki, bu buse her halde alelâde bir el öpmek değildi. Elimi yavaşça çektim, istemeyerek kızarmıştım.

— Buna kaçaklık derler; beraber çay içmeyecek miyiz?

— İstersen peki.

— Nasıl istersen, siz istemiyor musunuz?

— Ben burada içeceğim; fakat sen istersen yukarı gelirim.

— Ben de burada içeyim mi?

— Sahi mi, Zeyno?

Derhal çıngırağı çaldı, emir verdi. Bir çocuk gibi sıçrıyor, mavi gözleri parlıyordu.

(1) Eğik.

— Odamda bir dolaş, salın Zeyno, bir kütüphaneye hiç bir kadının bu kadar yaraştığını görmemiştim.

İçimde bir şey burkuldu. Yarı alay, yarı ciddî:

— Vefasız adam, müstebit[1] adam! Buralarda dolaşan kadının neden hiç bir köşede hayali, hususiyeti kalmamış? Niçin, ne duvarda, ne de masanın üstünde bir resmi yok? Ne çabuk unutuyorsunuz?

Yüzü fevkalâde ciddileşti. Masanın başına oturdu, çenesini karıştırdı:

— Bir şey unutmadım, Zeyno, hayat başı ve sonu belli olmayan garip ve muvakkat bir devir. Geçenler ve geleceklerin mevcutları kadar ehemmiyeti olmuyor. Hele ben, hayattan geçmek üzereyim, son güzellikleri niçin görmeyeyim?

— Geçmişlerin bence çok ehemmiyeti vardır, Muhsin Bey.

— Belki... Çünkü sen gençsin, Zeyno. Geçen şeyler çok mühim olmasa gerek, mühim olsa geçemezdin.

— Meselâ?

— Meselâ Doktor Saffet, şimdi Berlin'de değil, yanında olacaktı.

— Doktor Saffet'i mühim bulduğuma nereden hükmediyorsunuz?

— Yanılıyor muyum? O halde daha mühim ve daha başkası var mı?

Cevap vermedim, pencereye gittim, dışarı baktım:

— Bana resmini gösterir misiniz? dedim.

— Ben de çekmecede onu arıyordum, Zeyno, bana darılma yavrum. Hayat böyle devre devre insanı bir tek küçük yüze, bir çift güzel göze bağlıyor. Hiç olmazsa ben hayatta aynı zamanda bir tek yüzden başkasına bakmadım.

(1) Zorba.

— Sahi mi?

— Evet.

— Nasıl inanayım?

— Benim söylediğim her şeye inan.

— Niçin? Siz erkek değil misiniz?

— Seni hiç bir erkek aldattı mı, Zeyno?

— Hayır, kimse aldatmadı.

— O halde bir daha bu bahislerde kadın, erkek deme, çünkü kadın da insanı aldatabilir. İşte çay da geldi. Şu köşecikte içeriz, olmaz mı?

Tuhaf tesadüf, kırmızı perdeli loş bir köşede yan yana çayımızı içtik. Bir başka gece, kırmızı ateş olan bir odada, başka bir askerle de bütün bütün başka bir heyecanla çay içmiştim.

— Çok dalgınsın Zeyno, bilir misin ben ne düşünüyorum? On beş, belki yirmi gün sonra fırkama gitmek için bu güzel evden ayrılacağım.

— Esef mi ediyorsunuz?(1)

— Hayır, şarka gittiğime esef etmiyorum.

— O halde, sizi o zamana kadar evlendiremeyeceğimize...

— Ona da o kadar değil Zeyno, çünkü artık yalnız gitmeyeceğim.

— Nasıl, bizden habersiz...

— Hayır, senden habersiz değil Zeyno, seni beraber götürüyorum.

— Nasıl, nasıl?

— Korkma, zorla değil, seni kalbimde, kafamda götüreceğim.

— Ooo...

— Şayan-ı hayret mi, Zeyno?

— Hayır.

---

(1) Üzüntülü müsünüz?

Biraz durduktan sonra dedim ki:

— Sizi çok arayacağım...

— O halde benimle beraber gel.

— Nasıl geleyim?

Birdenbire gözlerimiz tesadüf etti. Onun gözlerindeki titreyiş bana da sirayet etti. Elimi tuttu, yanaklarına götürdü, sonra parmaklarımı yavaş yavaş, birer birer öptü. Çok garip bir sıcaklık, sinirli bir titreme parmaklarımdan bütün vücuduma yayılıyordu.

— Seni seviyorum Zeyno, zevcem olarak gelebilir misin?

— Söyleyemem.

— O halde bir dostun, arkadaşın kızı olarak, misafir gibi gel, belki bu vahşî ve güzel memleketi seversin, benimle kalıverirsin.

Beklemediğimiz bir dakikada en tehlikeli bir vadiye girmiştik. Düşünüyordum: Hayatım ne olacaktı? Yegâne bana hayat ürperişini tekrar hissettiren bir adamla evlenmeme ne mâni vardı? Hiç olmazsa Hasan'ın, Azize'nin ebedî işkencelerinden kurtulacaktım.

— Bana bu şark denilen sihirli ve esrarlı memleketi biraz anlatır mısınız?

— Nasıl anlatayım Zeyno, gel ve gör.

— Orada güzel şarkılar ve güzel oyunlar varmış.

— Bilmiyorum, öyle olacak. Bir defa cazibesine tutulanlar hep, yine gitmek isterler. Benim evvelâ şarkta, sonra Çanakkale'de bir yaverim vardı. Senelerden beri kendisini görmemiştim. Bugün İstanbul'da olmasa bile yakın bir yere tayin edilmek ihtimali olan parlak bir Binbaşı. Halbuki o izinle gittiği ta Viyana'dan şarka tayin edilmek için müracaat etmiş, benim müstakil hücum taburuna kumandan yapıyorlar.

— Bu binbaşı kim oluyor?

— Sen tanıyacaksın, sizi beraber Pera Palas'ta bir akşam gördüm.

Bilmem neden, birdenbire:

— Aman, o hırçın, kaba asker mi? dedim.

— Hiç kaba değildir Zeyno, sen iyi tanımıyorsun, çok mert, çok ateşli bir çocuktur.

— Belki... Fakat benim arkadaşımla evlendi, mesut edemedi.

— Niçin?

— Ne bileyim...

— Ben söyleyeyim, biraz fazla kadın zaafı vardır, değil mi?

— Nereden biliyorsunuz?

— Şarkta her geçtiğimiz ve karargâh yaptığımız köylerde genç, ihtiyar bütün kadınları etrafına toplardı. Hatta az daha çocuğu vuracaklardı.

— Ne enteresan hikâye.

— Anlatayım mı?

— Başka bir gün anlatırsınız, genç yaverlerin aşk hikâyeleri beni o kadar alakadar etmiyor.

Bu yeni heyecan da, bundan sonra hep eski kalp ağrısının nöbetlerine avdet ediyordu.(1)

Çaydan sonra beraber bahçeye gittik. Çok kuytu bir ağaç kümesi altında oturduk. Ben dalgındım, o ümitliydi. Birdenbire:

— Beni bir gün sevebilmen kabil mi, Zeyno? dedi.

Katî bir şey söyleyemezdim; belki... Her halde Muhsin Bey'in karısı olarak esrar ve vahşet diyarına gitmek bana cazip görünüyordu. On gün sonra kendisine katî bir cevap vereceğimi ve benden cevap alıncaya kadar babama bir şey söylememesini rica ettim.

Şimdi odamda yirmi dört saattir korkunç bir fikrin esiriyim. Miralay Muhsin Bey'in karısı olarak muhayyilemi ateşlendiren Şark hayatına, bir de hücum taburu kumandanı olarak bulunması muhtemel olan Hasan'ın

(1) Dönüyordu.

hayalî bir ihtiras ve cinnet sergüzeşti çeşnisi veriyor. Hasan gelirse Azize'nin gelemeyeceğini, onu Viyana'da bırakacaklarını biliyorum. Fazla olarak Azize, Dora'dan kurtulmak için mutlak bir seyahati iyi görecekti.

Sonra, sonra ne olacak? Hâlâ Hasan'ın ateş nefesinin titreyişini onun gibi ben de bütün varlığımda duyuyorum. Çok zaman bu leziz ve öldürücü titreyişi veren nefesin dudaklarından kaçtığıma nâdim oluyorum. Niçin bu tabiatin yakıcı esrarının sonuna kadar, Hasan'la beraber gitmediğimi kendi kendime soruyorum. Bütün ahlâk kaidelerini inkâr etsem bile yine maddî bir iğreniş beni aynı zamanda iki erkeği seven kadınlardan ayırıyor. Hayat bana her şeyi versin; fakat bu çirkin şeyi vermesin. Kimsesiz ve vahşî bir memlekette eski kalp ağrısı tekerrür ederse, eski hasret ve arzuya esir olursam, ne olacak? Fakat Miralay Muhsin Bey'i de kâfi derecede bilmiyorum. Onun, hayatımda tesiri ne olacak, beni tamamıyla ellerinin içine alamaz mı? Onunla mahrem bir hayat, Hasan'ı tamamıyla unutturamaz mı?

Her halde Hasan'ın yeni hayatının zulüm ve işkencesinin zavallı bir kurbanı olmaktan beni kurtaran beyaz saçlı güzel Miralay'a ezelî bir minnetim var.

23 Mayıs

Bu sabah Azize'ye bir mektup yazdım. Onu muhtemel izdivaca alıştırdım. Bu mektubu Hasan'a okuyacağını biliyorum, bundan vahşî bir zevk alıyorum. Ben Azize'nin mektuplarını okurken nasıl kıvrandımsa, o da öyle kıvranacak. Bizim tanıdığımızı bile tahayyül etmediği kumandanın karısı olacağımı anlarsa ne hissedecek? Yoksa Dora, onu şarka gitmekten vazgeçirir mi? Belki de artık benim izdivacımdan müteessir olmayacak kadar beni unutmuştur. Kim bilir?

25 Mayıs

Viyana'ya o mektubu gönderdiğime pişman oldum. Bu iki gün içinde öyle dakikalar oldu ki, hakikat mazimi tamamen unutmasam bile, ağrısız bir hatıra haline indirebileceğimi, Muhsin Bey'le çok tatlı ve daima bir muhabbet ve şefkat içinde, hatta ateşli bir aşk hikâyesi yaşar gibi yaşayabileceğimi düşündüm. Dün akşam babam bir hasta konsültasyonu münasebetiyle gelemedi. Yemekten sonra yine taraçaya çıktım. O içeride bana piyano çaldı. Sonra bahçeye çıktık. O uzun, kokulu yollarda yan yana yürüdük, sonra menekşe gülü sarılı kuytu bir kameriyede oturduk. Birbirimizin ancak beyaz esvabını seçiyorduk, yüzlerimiz gölge içinde kalıyordu, hemen hiç konuşmadık. Dönerken ayın bir aralıktan kaydığı aydınlıkça bir noktada durdu. Yüzümü ışığa kaldırdı, gözlerimin içine olanca iştiyakı, olanca düşkünlüğü ile baktı. Bilmem bu güzel bahçe mi yapıyor, nedir, bende de nihayetsiz bir heyecan ihtiyacı vardı. Yavaş yavaş başımı çekti, kendi yüzüne yaklaştırdı. Saçlarımdan başlayan uzun bir buse alnımı, gözlerimi dolaştı, dudaklarıma yaklaşınca durdu. Gözleri iki mavi şimşek gibiydi. Dudaklarımı öpse belki kaçacaktım; fakat o ışıkta, o acayip heyecan içinde öpmediği için içimde, rahatsız bir intizar[1] kaldı. Sonra kudretli kolu belimde beni âdeta uzun yolda götürdü. Ayrılırken elimi öptü. Hiç konuşmadık. Yatakta dudaklarının temasını garip bir titreyişle hatırladım. Muhsin Bey'le evlenmek mukadder bir şey. Yalnız bu birkaç gün, daha serbest ve kadir bir kız gibi dolaşmak istiyorum. Mütemadiyen zihnimde tekrar etti. Bahçe hadisesinde bir aralık hayalin çehresi değişti. Muhsin Bey'in Hasan olduğunu istiyor muyum? Hayır, bu tamamıyla yeni ve başka bir şey.

(1) Bekleme, bekleyiş.

Gece çok garip bir rüya gördüm. galiba Diyarbakır'da imişiz. Çocukluğumda ihtiyar bir halanın anlattığı bu şehri, muhayyilem birdenbire kuruvermişti. Mehtap vardı. Geniş bir damda oturuyor, mavi göğün gümüş ayına bakıyorduk. Sıcak havada uzak ve hasretli şarkılar söyleniyordu.

Muhsin Bey üniformasıyla ayakta, ben bir fotöyde oturuyordum. Birdenbire eğilmiş, dudaklarımı öpüyordu. Bu busenin garip titreyişi arasında, şarkı sesleriyle beraber uzaktan çağrışmalar, silah sesleri geldi ve damın ucunda, uzun ince bir asker tanıdığım bir sesle:

— İsyan var, Kumandan Bey, hücum taburu için emir alacağım, diyordu.

Sonra ne oldu bilmiyorum. Vahşî ve ıssız bir ovada kocaman bir deve üstünde iki genç kolun arasında idim. İsyandan, Muhsin Bey'den, Diyarbakır'dan kaçıyorduk.

Hasan Bey'in Hücum Taburu Kumandanı olarak alınmamasını söyleyeceğim. Hayatımın geçmiş devriyle istikbalimi karşılaştırmakta ne mana var? Ne bileyim, belki kalbimin henüz tamamen dinmemiş ağrısı yine eski şiddetiyle nüksedemez mi?

Bu sabah erkenden bahçeye gittim, kameriyenin altında oturdum. Göz kamaştırıcı bir güneş, konser halinde bir kuş cıvıltısı var. Kapının önünde, elinde kamçı, arkasında yine beyaz fanila kostümü, Miralay Muhsin Bey geldi. Gözlerinde gurur ve emniyet vardı:

— Gezmeye gitmeyecek miyiz, Zeyno?

— Hayır, burada oturalım.

Kamçısını attı, geldi, yanıma oturdu. İkimizde de pek tuhaf ve sıkılgan bir çift âşık hali vardı. Ben bunu gülünç buldum.

— Bir sigara veriniz, belki sigara dumanı bize konuşacak mevzu ve cesaret verir, dedim.

Hemen tabakasını uzattı. Kibrit yakarken ince parmakları mütemadiyen titriyordu.

— Titriyorsunuz.

— Çok mesudum, Zeyno.

— Niçin?

— Saadet günleri geliyor.

— O kadar emin misiniz?

Acı bir hayretle mavi gözlerini açtı:

— Dün akşamdan sonra şüphe edebilir miyim?

— Niçin? Dün akşam ne oldu?

— Saçlarını, yanaklarını öpmeme müsaade ettin, Zeyno.

— Müsaade istemediniz.

— O halde?

— ....

— Niçin susuyorsun?

— Evlenmek için bu sebep değildir.

— Zeyno, Zeyno, sen bir kız değil, hain bir kadınsın değil mi? Fakat artık benimle evlenmemen kabil değildir.

Kahkaha ile güldüm:

— Belki evlenirim, belki evlenmem, bu on gün ne olursa olsun, vereceğim karara tesiri olamaz.

Tavrının emniyet ve gururu kaybolmadı; fakat gözlerinde endişe ve ıstırap hâsıl oldu.

Gece babama ve ona, Allah rahatlık versin, dedikten sonra, odamda ne soyunabildim, ne uyuyabildim, hava bir nabız gibi sıcak vuruşlarla atıyordu; yavaş yavaş aşağı indim, bahçe kapısını açtım, bahçeye yürüdüm. Yine garip bir his beni kameriyeye götürdü.

Bütün bahçede yanan mavi mehtaptan menekşe güllerinin gölgesine dalarken bir sigara ışığı gördüm. İki elimi yana elleriyle yakaladı:

— Geleceğini biliyordum Zeyno, dedi.

Nihayet Ayastefanos günlerini uzaklaştıran bir.hararetle bu defa dudaklarımız birleşti. Kollarının arasından kaçmadım.

— Beni seviyor musun, Zeyno?

— Evet...

— Benim olacak mısın, Zeyno?

— Ne zaman istersen...

Aşk nedir anlamış gibiyim, muhtelif simalarla gelip dudaklarını yakan ve vücuduna, kalbine hâkim olan insan gölgesi! Bir nevi ateşten diğer nevi ateşe geçtim, gittim. Kalbimde iki müthiş zevk var. Bir Miralay Muhsin, diğeri çektiğim acının nihayet Hasan'dan alacağı intikam!

11

AZİZE'DEN ZEYNO'YA

8 Haziran

Zeyno'cuğum, içimde hem ıstırap, hem sevinç var, saadet var. Senden uzun bir mektup, eski günlerdeki gibi bir mektup beni çıldırttı. Yalnız Saffet'i terketmen bana çok dokundu. Ne diyeyim, sen hakikat zalimmişsin; Saffet'in hali bana kendimi denize atmadan evvel Hasan'ın odasındaki acı saati hatırlattı. Yalnız dost kalalım, evlenemeyiz demek, sevmeyenler için kolay, fakat buna muhatap olanlar için değil. Ne kadar olsa erkek. Eline çantasını almış, seyahate gitmiş. Fakat onun ne çektiğini, senin için nasıl yandığını yalnız ben bilirim. Bütün gece Saffet'in vefalı, sakin yüzünü düşündüm, ağladım. Fakat bu Miralay Muhsin Bey de hoşuma gitti. Nihayet senin kalbini kazanacak bir erkeğin karşına çıkmasına memnun oldum. Bana bu iş bir izdivaçla bitecek gibi geliyor. Eğer Saffet için duyduğum acı olmasa çok sevineceğim. Muhsin Bey'in güzel bahçesini şimdi görmüş gibi biliyorum. Kim bilir, belki gelecek yaz senin bu yeni evinde tekrar güzel saatler geçiririz. Kim bilir diyorum, çünkü çok garip ve acı günler geçirdim. Sana sıra ile son mektubumdan sonraki vakaları anlatayım:

Benim hayretim geçmedi, hatta arttı bile... Viyana'ya indiğim günün felâketinin beni öldürmediğine şaşıyorum.

O kadar titiz ve hasta oldum ki, Hasan da sanatoryumda kalmaya mecbur oldu. Bana öyle geliyor ki, Hasan'ı Viyana'da bir saat Dora ile yalnız hissedersem deli olurum. Fakat Hasan değişti, Zeyno'cuğum; iyi adam, yanımda mümkün olduğu kadar oturuyor, benimle meşgul oluyor, yalnız ilk günlerin taze neşesi yok. Bazı akşamları yüzüme bakarken gözlerinde hakikî bir endişe ve belki merhamet parlıyor. Ellerimi okşuyor, bana teminat vermeye çalışıyor, iyi olmak, kuvvetli olmak için çalışmamı, kendimi üzmememi rica ediyor. Fakat ben, onu bu mahrem ve muhabbetli vaziyette görmek için o kadar tehalükle bekleyen ben, o zaman bütün bütün titiz oluyorum. Sitem ediyorum, Dora'yı başına kakıyorum, ağlıyorum. Nihayet o da pişman oluyor, susuyor. Eski sessiz ve sıkıntılı halini alıyor.

Evvelsi akşam ben yatakta, o karşımda fotöyde gazete okuyordu. Hararetim vardı, titizdim, mütemadiyen öksürüyordum. Onun dimdik, sıhhatli ve genç bir hali vardı. Sonra, yüzü o kadar canından bıkmış gibiydi ki, ben ölürsem memnun olacağını, sanatoryumdaki ve Viyana'daki güzel kadınlarla eğlenmesine mâni olduğum için, benden nefret ettiğini düşündüm. Ölürsem bir değil, on, belki yirmi kadın daha sevecek kadar kuvveti ve gençliği var. Ben de ondan, kuvvetinden, gençliğinden nefret ediyorum zannettim. Ben ölürsem onu da beraber öldürmek lâzımdı. Dikkat ediyorum, son günlerde hiç dudaklarımı öpmüyor. Hep alnımı, ellerimi, nadiren yanaklarımı öpüyor. Gururum dudaklarımı uzatmaya mâni oluyor ama, içimden yanıyorum. Ben de dudaklarını öpmeye, mutlak, hastalığımı ona aşılamaya karar verdim. Kalbim ağırıyor, Zeyno, göğsümü parçalayan, ciğerimi yiyen mikroplar, beni cayır cayır yakan hararet, kalbimin ağrısı yanında hiç, Zeyno! O kadar ki, Zeyno, kalbimin

manevî zannedeceğin bu sızısı hakikat maddî bir iğne gibi, bir sancı gibi, kalbimi deliyor. Birdenbire hırçın hırçın haykırdım:

— Kalbim ağrıyor, Hasan!

Endişe ile ayağa kalktı:

— Doktoru çağırayım mı?

— Öyle kalp ağrısı değil, Hasan!

— Hırçınlık etme Azize, bu saçma lakırdılarla kendini üzüyorsun.

— Niçin dudaklarımı öpmüyorsun, Hasan?

— Hastasın Azize, sükûna ihtiyacın var, heyecan senin için muzır olur.

— Hayır, benim için değil, kendin için Hasan, hastalığım sana geçmesin diye beni öpmüyorsun.

— Yemin ederim, Azize.

Sarsıla sarsıla ağlamaya başladım. Yanıma geldi, başımı kaldırdı, dudaklarımı uzun uzun öptü. Fakat duydum ki, beni titreyişiyle öldüren bu temas onda artık tesir yapmıyor. Bu buse beni ikna için yapılan zoraki bir şey, bir merhamet gösterişi.

Hizmetçi, Hasan'a:

— Sizi telefondan istiyorlar, dedi.

Gelinceye kadar kalbim deli gibi atıyordu. Odaya girince:

— Kim telefon etti, Dora, değil mi?

— Evet, Dora, seni soruyor.

— Beni niçin hiç ziyaret etmiyor?

— Doktor kimseyi kabule müsade etmiyor, dedim. Sana İstanbul'dan uzun bir mektup var, Azize.

— Kimden?

— Zeyno'dan.

— Zeyno uzun yazar mı hiç?

— Bak, ne kalın mektup...

Hakikat, cebinden senin şişkin mektubunu çıkardı, birdenbire çok tatlılaşmıştı.

— Sen yorulursun, ben okuyayım mı?

— Hayır, hayır, ben okurum.

Bana Dora hadisesinden filan bahsetmeye kızıyordu. Sen mektubunda buna temas edebilirdin. Sözü yapılmazsa ne soğuk, ne korkunç bir surat bağladığını biliyor, korkuyordum. Mektubu gülerek açmaya başlayınca bütün bütün sinirlendim.

— Bakalım, Zeyno ile sırlarınızı bir göreyim, dedi.

Ben ağlar gibi:

— Açarsan bir daha yüzüne bakmam; nasıl oluyor da mektup açmanın bu kadar fena olduğunu öğrenmedin!

Acı acı gülerek:

— Kışlada böyle şeyler öğrenilir mi? dedi.

Sonra yavaşça çıktı, gitti.

Mektubunu açtım, okudum; daima senden haber gelince biraz kendimi kuvvetli buluyorum, Zeyno'cuğum. Seni ne kadar sevdiğimi bilemezsin, Zeyno. Hasan'dan sonra dünyada en çok seni seviyorum. Bunun eski şımarık günlerimde farkında değildim. Şimdi göz yaşı dökmeye, hayatı olanca acılığı ile anlamaya başlayınca sana içimden dayanan, inanan, hatta annemdem daha fazla senden kuvvet alan bir halim var. Saffet için ağladım. Fakat senin hayatındaki bu yeni cazip Miralay'ı beğendim. Ama dikkat et, o da Hasan gibiyse, Allah sana yardım etsin.

Mektubun elimde, gözlerimde yaş, dudaklarımda tebessüm, uyumuş kalmışım. Gözümü açtığım zaman elektrikler yanmış, hasta bakıcı akşam yemeği hazırlıyordu. Hasan meydanda yoktu. Hastabakıcıya, Hasan'ı bulup yollamasını rica ettim. Senin mektubundaki havadisleri vermek için yanıyordum.

Odaya girer girmez:

— Hasan, Miralay Muhsin Bey'i tanıyor musun? dedim.

— Sayıklıyor musun, Azize?

— Hayır, sayıklamıyorum. Bilsen sana, ne havadislerim var.

Son sayfayı ayırmıştım. Senin mektubunu uzattım. Almayacak zannettim, fakat aldı, gitti, arkası bana dönük, elektrik lambasının önünde okudu.

Uzun müddet ses çıkmadı. Dümdüz duran arkasının, daha doğrusu, omuzlarının tuhaf bir surette kımıldadığını gördüm.

— Hasan ağlıyor musun?

— Azize, gülüyorum.

— Niçin, mektup tuhaf mı?

— Muhsin Bey, benim kumandanımdı.

— Bunda gülecek ne var?

— Muhsin Bey'le ben, şarkta ben onun yaveri iken, rakiptik.

— Nasıl?

— Zeyno isminde bir Kürt kızı ikimizi aynı zamanda sevdi.

— Hasan, çıldırıyor musun?

Geldi, yanıma oturdu. Yüzü devam eden garip bir gülüşle buruşmuş gibiydi. Gözleri dolu, sesi de dolu gibiydi.

— Sana anlatayım Azize'ciğim. Diyarbakır'da karargâhımızın çamaşırını gelip yıkayan Zeyno isminde bir Kürt kızı vardı.

— Güzel miydi, Hasan?

— Ne bileyim ben, Kürt kızı işte... Belki de güzeldi. Sonra kız ikimize de âşık oldu.

— Sakın siz ikiniz ona âşık olmayasınız?

— Belki o da vardı. Çünkü ben yirmi iki yaşındaydım.

— Hanginizi daha çok severdi?

— Pek bilmiyorum. Muhsin Bey'i parlak üniforması ve mevkii için, beni de, belki, genç olduğum için...

— Muhsin Bey evli değil miydi?

— Evet, esasen Muhsin Bey daha o zaman yaşlı başlı bir adamdı. Zeyno onun kendisine değil, gençlik resmine âşık olmuş olacak.

— Terbiyesiz, sen de... Neyse, Kürt Zeyno'yu anlat!

— Sonu hayli acıklı oldu, nişanlısı beni vurmak istedi. Gece odama girdiler, nihayet bir tiyatronun son perdesi gibi bitti.

— Nasıl?

— Odamın yanındaki odada yatan kumandan, ayak sesleri duymuş, rovelverle çıkmış, kapının önünde sürünen iki kişi görünce, yakalamış, posta etmiş.

— Muhsin Bey'i çok sevdim.

— Muhsin Bey olmasaydı, sen şimdi burada benim yüzümden göz yaşı dökmeyecektin, Azize.

— Öyle ama, ben bu göz yaşlarını çok seviyorum, Hasan.

Birdenbire boynuma sarıldı, ben sarsıla sarsıla ağladım, onun gözleri kıpkırmızıydı. Nihayet saat dokuzda beni yalnız bırakmaya mecbur olduğu için çekildi.

— Zeyno'ya yazarsan, benim tebriklerimi de unutma.

— Nasıl, henüz bir şey yok.

— Mutlak olacaktır. Miralay Muhsin öyle inatçı bir heriftir ki, eğer Zeyno'yu istiyorsa mutlak alacaktır. Düşün bir defa. Erkânıharp...

— Sanki bu ne demek?

— Ne demek mi? Biz ateş karşısında iken o şehir karargâhlarında; biz orada burada sürünürken o köşklerde, Avrupa'da sefaretlerde, sonra...

— Sanki Miralay Muhsin Bey korkak ve fena asker mi demek istiyorsun?

— Bilakis çok cesur ve iyi asker; hatta iyi bir kumandandır. Yalnız, kızı yerindeki kızların peşinde koşması gülünç.

— Bana bak, Hasan, biz şarka gidersek Zeyno ile bir yere tesadüf etmek iyi olmaz mı?

— Allah esirgeye. Askerlikten istifa ederim.

— Niçin?

— Bir şey için değil, o herifin kumandasına girmek istemiyorum.

— Anladım, Kürt kızı onu senden çok sevmiş!

11 Haziran

Üç gündür pek çok şeyler oldu, Zeyno. 9 Haziran sabahı biraz fazla hararetle her zamandan erken uyandım. İçimde çok rahatsız bir his vardı. Geçtiği için sana tarif edeyim: Senin Muhsin Bey'le izdivacın ihtimalini Hasan'ın çok garip bir şekilde telakki ettiğini düşünüyordum. Bundan çok müteessir oldu, fazla müteessir oldu, acaba seni de mi seviyordu? Ayastefanos günlerinden beri sana taalluk eden küçük sahneler tekrar uyandı. İçimden "Zeyno'ya âşık, onun için benimle evlenmek istemedi. Sonra Zeyno onu terketti, geldi, benimle evlendi. İçinde hâlâ acılığı var. Muhsin Bey'i kıskandı. Zeyno da belki onu seviyordu, fedakârlık olsun diye, bana acıdı, onun için Hasan'ı istemedi" dedim.

Bu fikir bir saat kadar bana o kadar doğru geldi ki, aklımı kaybedecek kadar şaşırdım. Sonra yataktan fırladım. Arkama bir şey aldım, Hasan'ın odasına gittim. Ne kadar zamandır odadan, hatta yataktan çıkmadığım için dizlerim titriyor, hararetten başım sallanıyordu. Koridorda kimseye tesadüf etmemek için içimden adak adıyordum. Nihayet Hasan'ın odasının kapısını ittim, içeriye girdim. Yatağı yapılı duruyor, kendisi yoktu. İlk hissim, gözlerimi karartan bir intihar korkusu oldu. Yatağının yanındaki fotöye çöküverdim. Sonra yavaş yavaş Viyana'da yaptığım gibi, odayı teftiş ettim. Çok aramadan başucundaki çekmecede bir mektup yakaladım. Dora'dan idi. Hem ağlıyor, hem gülüyordum. İlk dakika, kıskandığım kadının sen olmaması bana garip bir teselli verdi. Fa-

kat bu kıskançlık azabımı tahfif etmiyordu.[1] Elimde kâğıt, sürünerek odama döndüm ve yatağıma düştüm. Mektup Latin harfleriyle olduğu için heceleye heceyele çıkardım. Anlamadığım kelimeleri hastabakıcıya sordum:

Azizim Hasan, mektuplarının birinde gece gelmeyi tasavvur ettiğini yazmıştın. Her akşam bekliyorum. Rejina'daki odaları hâlâ muhafaza ediyorum.

Karl seninle düellodan sarfınazar etti, gitti. Bana mı acıdı, yoksa korktu mu, bunu anlayamadım. Her halde gel, telefonla ifade edilemez şeyler söyleyeceğim.

Dora.

Doktorun vizitesinden biraz evvel Viyana'dan bir telgraf geldi:

Dün gece trenle Viyana'ya indim. Bugün dönemeyeceğim. Yarın sabah oradayım.

Hasan

Bilsen yine ne çılgın bir keder ve ye'se düştüm. Bir kere daha onu Dora ile bir odada, bir yatakta tahayyül edemezdim. Hemen telgraf çektim:

Bu akşam mutlak gel, çok hastayım.

Azize

Sonra artık dakikaların, saatlerin geçmesini beklemekten başka çare yoktu.

Doktor beni her zamandan hasta, perişan ve gözlerimi şiş buldu:

— Hararetinizin bu kadar çıkmasına sebep ne? dedi.

Sonra her zamandan daha itina ile muayene etti:

(1) Hafifletmiyordu.

— Bugün bir mütehassıs getireceğim, yeni şüpheler hâsıl oldu.

— Nasıl şüphe, Doktor?

— Gebe olmanız ihtimali var.

Nasıl sevindim, Zeyno'cuğum, bilsen. Hasan'ın bir çocuğunu karnımda taşımak. Artık Hasan başka kadınların arkasından koşamaz. Bir akşam olsa da gelse, onun yüzüne:

— Karnımda senin çocuğunu taşırken sen adi kadınların peşinde koşuyorsun! diye bir bağırsam...

Akşamüstü Hasan'dan evvel mütehassıs geldi. Uzun bir muayeneden sonra üç aylıktan fazla gebe olduğumu söyledi.

Doktor:

— Hararetinizin artması ondan, Madam Hasan Bey, küçük bir ameliyat, sonra bir şeyiniz kalmayacak, dedi.

Başımı salladım. Ellerim yorganın altından çocuğumu okşuyordu.

Hasan gece treniyle geldi. Aşağıda doktorla görüşmüş, gebeliğimi haber almıştı. Yüzü biraz mahcup ve biraz da sevinçli idi.

Beni yataktan aldı, bir çocuk gibi dizlerinin üstünde yavaş yavaş salladı; sonra, bir deli gibi gömleğimin üstünden karnımı öptü. Bir taraftan hiç yüz vermek istemiyor, bir taraftan, evlendiğimizin birinci haftasındaki rikkat ve düşkünlüğünün birdenbire avdetinden bayılıyordum.

— Yemin et, bir daha Dora'yı görmeye inmeyeceksin?

— Dora'yı görmeye indiğimi ne biliyorsun? Esvaplarım vardı, provası için indim.

— Dora'yı görmedin mi?

— Gördüm. Azize'ciğim çok canım sıkılıyordu, bir iki gece Viyana'da kalmak, operaya gitmek istedim. Artık

ağlama yavrum, senden başka kimseyi, ama kimseyi sevmiyorum.

Ben tabiî daha çok ağladım, azamî hırçınlığı yaptım. Dora'nın mektubunu yüzüne çarptım, fakat her şeye rağmen bu akşam, nedense, ne sabrını, ne muhabbetini tüketebildim. Dora'yı görmemeye söz vermedi ama, yine bilmem ne oldu, bana emniyet ve saadet verebildi.

— Şimdi bu yavruyu çıkaracaklar mı, Azize?

— Ölürüm de çıkartmam.

— Çıkartmamak için üzülmemek lâzım. Hararetin inmeli, sükûn bulmalısın.

— Peki, sen Viyana'ya hiç inme...

— Doktorlar bir defa çocuğu yaşatmaya karar versinler, ne istersen yaparım.

Gece herkes yattıktan sonra tekrar odama geldi. Şimdi her şeye rağmen, çok mesudum. Doktor çocuğun muhafazasına taraftar değil, bir hafta sonra büyük bir konsültasyon olacak, doktorlar muvafakat ederse çocuğum kalacak. Ben şimdiden çocuk takımları düşünmeye başladım.

Azize

12

HASAN'IN İÇYÜZÜ; VİYANA'DA OLAN BİTEN

Per Günt gecesinden sonra Dora, Hasan'ın hayatında yeni ve kuvvetli bir âmil olmuştu. Kendisini seven, kendi ayağıyla gelen bu garip kızda Hasan'ı durmadan tahrik eden, her defasında onu biraz daha düşkün, daha heyecanlı bir halde terketmeye sürükleyen bir kuvvet vardı. Azize Viyana'ya geldiği ve Dora'nın mendilini bulduğu güne kadar süren bir hafta Hasan'ın geçirdiği en çeşitli bir saadet olmuştu. Dora otelde yerleşmişti. Her gün otomobille uzak yerlere gidiyorlar, Avusturya'nın yeşil ve loş ormanlarında sıhhatle, kudretle dolu müşterek bir hayat yaşıyorlardı. Tabiatın ortasında geçen bu güneşli günlerde Dora'nın saçları, yerden topladığı yosunlar, otlar içinde yanan yanakları, esmer ve rengin, gözleri bazan alaycı, fakat daha ziyade uzun bir saadetle parıl parıl yanıyordu. Hasan, Dora gibi konuşan, Dora gibi seven bir kadına tesadüf etmemişti. Hayatı hiç bir esasa bağlamayan, geldiği gibi alan, kadından ziyade hovarda bir delikanlıya benzeyen bir mahlûktu. Hasan'ı kendi istediği gibi, kendi istediği zaman seven, Hasan'ın vazifelerini, hislerini, hatta bazan uyanan eski hatıralarını sükûnla telakki eden ilk kadındı. Hasan'ı kendi için seviyordu; gözle-

rinde, vücudunda en yüksek bir çelik kudreti ifade eden bu genç askerin kapalı ruhuna, uzun boyuna ve kavî adelelerine bayılıyordu. Fakat Dora bütün zevkleri yapma ve fikrî bir tecessüsle tecrübe etmiş, iptidaî zaafları olmayan bir kadındı. İsterse ince, zarif kollarını Hasan'ın boynuna doluyor, saçlarının menekşe kokusu, dudaklarının kokulu hararet ile genç zabiti kendinden geçiriyordu. İstemezse uzak, alaycı, hayatın her nevi tecellisini keskin zekâsıyla didik didik ediyor, eğleniyor, parlak ve biraz karışık gelen hayat hicivleriyle Hasan'ın kendisine nispeten basit zekâsını hayrette bırakıyor, fakat genç âşığın bütün okşama arzularını katî ve soğuk, reddediyordu. Hasan'a, bir kadına benzemeyen bu akıllı ve zarif kızın, daha çok erkeğe benzeyen tahassüsleri[1] çok cazip geliyordu. Zavallı hasta Azize'ye hâlâ kalbinde nihayetsiz bir merhamet ve muhabbet vardı. Onun beyaz, küçük vücudunu, sarı örgülerini, bir kedi yavrusu gibi sokulganlığını, bazan da hırçınlığı ile bakan bebek gibi mavi gözlerini unutmuyordu. Yalnız onun ardı arkası kesilmeyen kıskançlık kavgasından, Hasan'a düşkünlüğünden başka bir şeyden bahsetmeyen konuşmalarından çok sıkılmıştı. Bütün hayatı başıboş, biraz vahşî bir hürriyetle geçen bu adam, bundan sonra bütün hayatını bir çift akılsız mavi gözün tecessüs ve istibdadı altında yaşayacaktı. Eğer Dora, kadın hayatını da erkek gibi serbest telakki etmezse, en ideal hayat arkadaşı o olacaktı. Erkeği son derece hür bırakan, her an değişen neşesi, parlak zekâsıyla insanı eğlendiren bu arkadaş kadın, kendisi için de aynı hakkı istemese çok iyi olacaktı. Dora, her halde aynı zamanda belki iki âşığı olan bir kadın değildi, fakat hayat ortaklığını çok kadir bir karşılık incizaplarıyla kabul ediyor, her tarafın arzu veyahut ateşi geçerse, başka bir insanı severse bırakıp gitmesini karşılıklı bir hak olarak telakki ediyordu.

(1) Duyguları.

— Zaten, diyordu, hep böyle olmuyor mu, bir erkekle yaşayan kaç kadın var, yalnız karısını seven kaç erkek var? İki taraf da nihayetsiz bir riya, çirkin bir yalanla birbirini aldatıyor, nihayetsiz bir hile ile cemiyeti aldatıyor; fakat cemiyet aldanıyor mu? Fertlerinin en gizli zevklerini ve en çirkin zaaflarını bilmiyor mu? Yalnız bu karşılıklı olan yalan kanunundan çıkan, açık yaşamaya, hayat arkadaşını da, cemiyeti de, aldatmamaya cesaret eden şiddetle ceza görüyor.

Dora böyle konuşurken Hasan ekseriya kulaklarını tıkıyordu.

— Dora, karım beni aldatsa, bilmeyerek bir şey diyemem, bilerek nasıl tahammül ederim? Hatta sen ki, hiç bir bağla bağlı değilsin, fakat sen Karl ile tekrar münasebete girsen nasıl tahammül ederim?

— Sen Azize ile yaşıyorsun, Zeyno burada olsa bir nevi münakaşa yapacaksınız ve ben tahammül edeceğim. Buna ne dersin?

— Bir şey diyemem, Dora. Yalnız yalvarırım, bunlardan bahsetme bana, ne de olsa erkek başka gibi geliyor. Anlıyorum, biz daha aptalız, daha hodbiniz, daha fenayız, fakat her halde daha kuvvetliyiz. Binaenaleyh kanunları biz ve bizim için yapacağız.

Bütün bu garip münakaşalara rağmen Hasan'ın hayatı üzerinde Dora çok nüfuzlu olmaya başlamıştı. İlk defa hususî şeyleri bir insana soruyordu.

Madem ki Zeyno'yu alamamıştı, niçin Azize ile evlenmişti. Bekâr kalsaydı Azize yine iyileşebilirdi, halbuki müşterek hayatlarında her gün bin bir zehirle kendini zehirliyordu. Dora olmasa hayatının ne sıkıntılı olacağını düşünüyordu. Zeyno sıtması son hafta daha seyrek tutmuştu. Bazan gözleri kapalı, Dora ile yanyana yatarken Solveg'in unutamadığı hasret melodisini mırıldanıyordu. O vakit, Dora elini uzatıyor, serin ve kavî eliyle onun elini yakalıyor:

— Yine aşk sıtması, ha! diyor.

Bazı da kendisinin güzel ve sıcak sesiyle Hasan'a bu teraneyi söylüyordu.

Geceleri eski Viyana'nın eski kahvelerine, lokantalarına gidiyorlar, Viyana'nın ifade edilmez inceliği ile çalınan kemanları bir loş köşede bir şişe şarabın karşısında sessiz sessiz dinliyorlar, ikisi de kendi düşünce, kendi hulyalarıyla yaşıyor, sonra geç vakit Hasan'ın kolu Dora'nın belinde otele dönüyorlardı. Her halde bu, aşktan başka, şimdiye kadar tasavvur etmediği bir şeydi. Heyecanı var, ıstırabı yoktu ve hayatın bütün safahatını fikrî bir zaviyeden Hasan'ın önüne atıyordu.

Bir taraftan da Azize'nin hırçınlığı, rahatsızlığı artıyordu. Sanatoryumdan otele indiği sabah Dora'nın mendilini Hasan'ın yatağında görünce kızıl kıyamet kopmuştu.

Azize'yi bin müşkülâtla sanatoryuma götüren Hasan, onun artan harareti, doktorların endişesi karşısında sanatoryumda kalmaya mecbur olmuştu. Fakat bu yeni ve biraz da haklı kıskançlık, zavallı Azize'yi bitiriyor ve bu ıstırabın acısını her an Hasan'dan çıkarıyordu. Yanında kalırsa hep üzülüyor, harareti artıyor, yanından ayrılsa kıskançlıktan kendini yiyor, daha ziyade harap oluyordu. Hasan bu kadar yalnız, zaman zaman acıma yahut içten bir isyanla değişen uzun ve yeknesak bir sıkıntı geçirmemişti. Bu sıkıntı günlerinde Dora'yı şiddetli arıyordu. Her gün tarifeye bakıyor, akşam onda hareket eden bir trenle gidip sabah yedi treniyle dönmeyi düşünüyordu.

Azize'nin haberi olmadan pekâla gider ve dönebilirdi. Fakat gittikçe küçülen, yanak kemikleri lâl gibi kızaran Azize'nin bunu haber alırsa çekeceği ıstırabı düşünüyor, arzusuna galebe çalıyordu.

Azize'nin en hırçın olduğu bir gün, Zeyno'nun Muhsin Bey'le dolu mektubu geldi.

Bunu Azize kendisinden öyle saklamıştı ki, o da Zeyno'nun bir sırrı olduğuna sahip olmuştu. Bahçeye

Azize'nin çekilmez derecedeki vızıltısından kaçtığı zaman bunu düşünüyordu. Acaba Zeyno evlenmiş miydi? Bundan tabiî ne olurdu? Hasan'ı ebediyen bekleyecek değildi ya. Bilhassa Azize, ona Dora meselesini de kim bilir nasıl yazmıştı. Saffet'le evlenirse yine Hasan'ı düşünecekti, belki bir gün eski aşkına dönecekti. Çok garip olarak Zeyno'nun Saffet'le evlenmesi zihninde bir nevi emniyet, meçhul kuvvetlere karşı bir muhafaza idi.

Çay vakti içeri girdi ve Azize'nin uzattığı mektubu aceleyle aldı, arkası Azize'de, kelime kelime içer gibi, yutar gibi okudu.

Ayrıldıkları günden beri Zeyno'nun yazısını ilk defa görüyor, onun eli dokunan bir şeye ilk defa temas ediyordu. Yazısının verdiği haz o kadar büyük, mektuptan aldığı kolonya ile karışık menekşe kokusu o kadar gaşyediyordu ki, gözlerinden yaş gelecek kadar sarsıldı. Fakat ilk defa yalnız Zeyno'nun sesi ve konuşuşu diye okuduğu mektubu ikinci defa okurken çok garip şeyler duyuyordu. Mektubun ilk tesiri Zeyno'nun ruhuna çevrilen röntgen gibi geldi. Sıkıntısını, yalnızlığını Saffet'le münasebetlerine nihayet verirken söyleyeceği sözleri olduğu gibi tahayyül ediyordu. Hatta Muhsin Bey'in gelişi ve ona karşı alakasının başlayışı da boş ve hasretli kalbinin kendi kendisine icadettiği bir şeydi. Hele şimdiye kadar Azize'ye hususî hayatından bir şey bahsetmeyen Zeyno, bunu bir maksatla yazıyordu. Hasan duysun, Hasan mustarip olsun istiyordu. Bu, Dora'ya bir cevaptan başka bir şey değildi. Eh, sevgili Zeyno, demek hâlâ kendisiyle dolu, hâlâ zavallı Solveg gibi teranesini İstanbul'dan Hasan'ın kulağına işittirebiliyordu. Büyük bir heyecan ve sarsıntı ile, benliğini kaybeden bir divanenin tekrar dimağına, hatıralarına sahip olmasındaki çılgın bir sevinçle okuduğu bu mektup, ikinci defa okurken bütün bütün başka bir tesir hâsıl etti. İlk bakışta hayalinin örttüğü Muhsin Bey, kendi şahsiyeti ile Hasan'ın gözlerinde belir-

di. Çok sevdiği, belki de biraz kıskandığı bir adamdı. Onunla tehlike anlarında, kara günlerde geçen bin bir teferruat Muhsin Bey'i şimdiye kadar tahmin etmediği bir kudrete sahip gibi gösteriyordu. Onda istediği şeyi elde etmek için en açık, fakat en doğru ve katî yoldan giden, harpte ve aşkta muzaffer bir kumandan hali vardı. Yüreği garip bir tehlike hissiyle titredi. Kudretli mavi gözleri, her şeyden salâhiyetle bahseden cazip konuşmasıyla Zeyno gibi bir kızı zaptedebilirdi. Omuzları titrerken, Azize, "Hasan ağlıyor musun?" derken o, içinden yemin ediyordu. Zeyno'dan ayrı olabilir, Zeyno hatta bir kardeş, bir arkadaş gibi sevdiği Saffet'le evlenebilirdi; fakat onun dudaklarının titreyişine, güzel gözlerinin uysallığına Hasan'dan başka hiç bir erkek sahip olamazdı. Olursa, Hasan'ın en aziz ve en mahrem şeyine el atan bir hırsız olurdu ve Hasan böyle bir adamla kendisi için aynı zamanda ve aynı memlekette yaşamak imkânını tasavvur etmiyordu. Muhsin Bey'in güzelliği, tecrübesi, cazibesi ve mevkiine karşı vaziyet alan Hasan, bu acı mukayese içinde kalbinde her şeyi yıkabilecek bir isyan kudreti duyuyordu. Bu cesaretli, bu küstah Miralay, kabil değil Zeyno'nun kocası olamazdı. Zeyno ile kalplerini birleştiren ağrı, Hasan'ın kalbinde dinmeden Zeyno'nun kalbinde başka bir erkek eliyle o ağrı uyuşturulamazdı.

"Zeyno isminde bir Kürt kızı ikimizi de sevdi" dediği zaman, Hasan, asıl Zeyno'yu düşünüyordu. Fakat garip bir tesadüf olarak Hasan'ın hayatında Diyarbakır'da geçen bir aşk ve sergüzeşt vardı. Tamamen unuttuğuna kail olduğu, bu gençlik hadisesini Muhsin Bey'in ismi canlandırmıştı. Diyarbakır'da fırka karargâhında "Kürt Şeftalisi" ismini alan kızı bir defa isim müşabehetinden[1] dolayı Boğaziçi'nde Zeyno'nun yanında hatırlamıştı. Şimdi de Viyana'nın en meşhur kızlarından biriyle yan yana yatarken düşünüyordu. Karanlıkta gözlerini kapadı. Yanıba-

(1) Benzerliğinden.

şında Dora'nın o kadar sevdiği menekşe kokan saçlarını koklarken ağır bir gülyağı kokan, yatağından iki uzun siyah yılan gibi sarkan örgüleri hatırladı. Bu sergüzeşt günleri çoktan gelmiş geçmişti.

Mesuliyetsiz ve genç günlerinde gömülen bu ölmüş hayal, yeni hayatının yeni vakaları ve uçurumu içinde yepyeni bir zaviyeden(1) görünüyordu.

Mektepten çıktığı sene idi. Diyarbakır'da Fırka Kumandanı Muhsin Bey'e yaver olarak harekete emir almıştı. O zaman Hasan, herhangi yirmi yaşında bir mülazımdan(2) başka bir hususiyet göstermiyor ve hayata belki de, her mülazımdan daha acemi gözlerle bakıyordu.

Diyarbakır'a mehtaplı bir yaz gecesi girdi. Korkunç kale duvarları içinde, uzun minareleri, sıra ile dizilmiş tavuk kümesine benzeyen evleriyle müphem bir ışık ve hararet titreyişi ile bir rüya şehrine benziyordu. O kadar olgun ve yakıcı bir yaz sıcağı vardı ki, yamrı yumru, dar yollarının altından cehennemî bir hararet cihazı, toprakları, evleri hava ile beraber garip ve daimî bir sıtma titreyişi içinde titriyor gibi geliyordu. Berrak ve alçalmış mavi gökteki kocaman altın ayın altında bu gölgeli sokaklarda Hasan kâh muttarit ve ahenkli yumuşak ayaklı deve dizilerinin korkunç külâhlı sahipleriyle geçerken çıngıraklarının, gecenin sükûnunda güzelleşen ve uzaklaşan teranelerini dinliyor; kâh bu loş sokaklarda çok parlak sarı ve kırmızı renkleri erimiş başörtüleri altında kadın hayaletlerinin duvar diplerinde toprak renkleri arasında kayboluveren esrarına bakıyordu. Hasan'ın genç vücudu yorgunluğuna rağmen bu sıcak ve garip memleketin toprağından fışkıran ateşi, havasında titreyen ihtiras dalgasını bilmeyerek emiyor, kalbinde yeni bir heyecan uyanıyordu.

(1) Açıdan.
(2) Teğmenden.

Dışarıdan korkunç ve murabba[1] bir toprak yığınına benzeyen karagâhtan girince üstü açık mermer avluda birkaç neferin dolaştığını gördü. Bütün ev, bu avluya bakan tahta parmaklıklı uzun koridora açılan odalardan ibaretti. Avlu da, merdivenleri de, oda kapıları da daha temiz, daha itinalı bir manzara gösteremezlerdi. Hasan kronometre gibi işleyen bu muntazam karagâhta hâkim olan ruhta, aynı zamanda güzelliği seven, arzularını bütün muhitinde hâkim kılan bir kudret sezmişti.

Miralay Muhsin, kırmızı çatma minderli temiz bir odada, yeşil örtülü bir masanın başında, kuvvetli bir lambanın ışığı altında çalışıyordu.

Hasan'ın kendisini takdim ettiği müddetçe başını kaldırmadan büyük bir sükûnla yazısına devam etmişti. Hasan'a bu, tuhaf bir hoşnutsuzluk hissettirmişti. Bir mülazımın bir Miralay yanındaki ehemmiyet ve derecesini bilmiyor değildi; fakat bu manzara, bu yeni ve garip memleket onda pek de kendisine tabiî gelmeyen bir heyecan ve hassasiyet vermişti.

Miralay beyaz keten ceketinin dar, yüksek yakasının üstünde haşin ve kadir bir asker başı taşıyordu. Henüz siyah saçları ağarmamıştı, uzun pembe yüzü iklimin verdiği tunç yaldıza rağmen kuzey adamlarının yüzlerine benziyordu. Mavi gözleri soğukla işlenmiş iki çelik uç gibi bakarken insana batıyordu.

Kalemini telâşsız bir itina ile durmadan kâğıdın üstünde dolaştıran uzun parmaklı, askerden fazla, sanatkar eline benzeyen sert erkek pençesine rahatsız bir bekleme ile bakıyordu. Ne zaman acaba Miralay kendisine söz söyleyerek, bu sıkıntılı selâm vaziyetinden kurtaracaktı?

— Çok yoruldunuz mu, Hasan Efendi?

Hasan bu sert ve kibirli Miralay'ın ayakta kendisine uzattığı eli alırken haşin yüzünün değişen, ısınan manasına hayretle bakmıştı.

(1) Kare.

Sonra o çatma örtülü minderin üstüne oturmuş, Miralay'ın İstanbul hakkındaki suallerine kısa kısa cevap vermişti.

O da Hasan'ın kapanık esmer yüzünü, soğuk sarı gözlerini, gençliğinin bütün iradesiyle katılaşan, içine çekilen benliğini mavi ışıklarıyla arıyor, tecessüsle, belki de biraz takdirle tetkik ediyordu. Her halde eşyalarını almış, yerleştirmek için Miralay'ın odasının yanındaki kapısı aralık odaya girerken Muhsin Bey'i başka mizaçta, başka zihniyette, alelâde miralayların fevkinde[1] şahsî mümtaziyetiyle kendisine uzak buluyor, sevmiyordu.

Bu iki soğuk hissi, sıcak bir muhabbet ve minnete döndüren hadise karagâhta "Kürt Şeftalisi" ismini alan Zeyno idi. Odasına girer girmez uzun bir kızın, uzun yazma başörtülerini, bol şalvarını sallayarak dolaştığını gördü. Duvarda asılı, sönük bir lambanın ışığında kırmızı bir şalla sıkılmış ince beli eğilirken, uzanırken yumuşak bir ahenkle kızı ikiye bölüyordu. Odanın içinde hâlâ hâkim olan kızgın havada hayli kuvvetli bir gülyağı kokusu dalgalanıyordu.

Birdenbire sessiz Hasan'a konuşmak, bu çekici kızla ahbap olmak arzusu gelmişti. İnsanların sahnesi değişen bu memlekette, bu sıcak odada içine gariplik çökmüştü. Fakat kız hiç konuşmuyor, her soruda bütün vücudunda acayip ve içten gelen bir dalga yapan hareketiyle başını sallıyor, örtüsünün gölgeleri arasında kırmızı yanakları, ince yüzü aşka çağıran sıcak bir çekişle çakıyor, kapanıyordu. Dudaklarının tam ucunda siyah yuvarlak bir ben, Hasan'ın genç kalbine tuhaf bir çarpıntı veriyordu. İnce, hakikat şeftaliye benzeyen sıcak, kırmızı yanaklarının üstüne düşen, yalnız Kürtler'de görünen uzun düz ve siyah kirpikleri iki sıra ipek saçağa benziyordu. Lambanın altında Hasan'a bakmak için kirpikleri kalkınca arasında

(1) Üstünde.

derin, siyah gözleri biraz bulanık, biraz da sevimli bir baygınlıkla şaşılaşıyordu.

Hasan'ın içindeki garip hissi, Miralay'ın verdiği soğuk hoşnutsuzluk hemen kayboluvermiş, karagâh zabitlerinden, hakkında ilk malumat sorduğu mahlûk kız olmuştu.

Arkadaşları derhal gülmüşlerdi. Her genç zabit bu kızı böyle cazip buluyordu. Bu karagâhın çamaşırını yıkayan ihtiyar kadının kızı, Karargâh Çavuşu Haso'nun yeğeninin nişanlısı idi. Miralay Muhsin Bey iyi çamaşır yıkayan, ütü yapan, temiz bir kadın istemişti. Bu Kürt kızı İstanbul'lu bir aile yanında birkaç sene kalmış, iş bilir bir kızdı. Muhsin Bey o kadar dürüst ve karargâh içinde kadın meselelerinde o kadar taassupla tanınmıştı ki, Başçavuş Haso yeğeninin nişanlısı ile annesini almış getirmişti. Kadınlar sabahtan akşama kadar karargâhta çalışıyor, geceleri gidiyorlardı. Muhsin Bey kızın güzelliğinin karargâh zabitlerinde uyandıracağı hisleri tahmin etmiş, ona göre bir vaziyet almış, hepsini demirden bir adam gibi telakki ettikleri ve çok sevmekle beraber çok korktukları Miralay'ın bu meseledeki arzusuna zoraki hürmetkâr kalmışlardı. Kız, Miralay Muhsin'den başka bir zabitin odasına girmezdi. Fakat Kumandan daima evlât muamelesi ettiği yaverlerini istisna ediyordu.

Her halde bir makine gibi işleyen bu askeri muhitin sert ve yeknesak havasında bu renkli kız, biricik güzel şeydi. Onun şimşeğe benzeyen güzel gülüşü, kırmızı dudaklarının yanındaki siyah ben, her genç zabitin kalbinde tatlı bir çarpıntı yapıyordu. Kız sessiz, sakin bir mahlûktu. Onun bir renk ve neşe sadası gibi karagâhın sessiz ve renksiz muhitini güzelleştiren vücuduna herkes alışıyor, hiç bir hadise olmuyordu. Fakat kız, Hasan'ın hizmetine de baktığı için arkadaşları durmadan onunla eğleniyorlar, "Kürt Şeftalisi" ile aralarında neler olup bittiği hakkında bazan rakı içerlerken faraziyeler kuruyorlardı.

Hasan uzun müddet bu şakaların muhayyilesinde uyandırdığı hülyaların ateşli davetine mukavemet ediyor, odasında dolaşırken damarlarında garip bir sıcaklık dolaşmasına sebep olan kızı görmemeye çalışıyordu. Onun kanaatince kız, Miralay Muhsin Bey'i seviyordu; çünkü mutfakta çalışırken gördüğü koca kavuklu, çelik gözlü Kürt nişanlısı kabil değil onun gençliğini işgal edemez, zabitlere karşı bu kadar soğuk ve alâkasız bırakamazdı.

Yavaş yavaş Hasan'la asıl ismi Zeyno olan kız arasında genç ve samimî bir ahbaplık başlamıştı. Kızın Muhsin Bey'e zaafı pek açıktı. Çünkü hep Muhsin Bey'den ve Muhsin Bey'in karısına sadakatinden, ağırlığından bahsediyordu. Bunları konuşurken Hasan'ın odasında biraz fazla kalıyor, Hasan'a eskisinden daha sık gülüyor, şimşeğe benzeyen bir hızla açılıp kapanan parlak dişleri Hasan'ın içini altüst ediyordu. Bazan Hasan'a giyinirken yardım ediyor, esmer ve sıcak elleri genç zabitin yakasını iliklerken boynuna temas ediyor ve orada biraz dururken iki ipek saçağa benzeyen kirpiklerinin arasındaki biraz bulanık siyah gözleri daha ziyade şaşılaşıyordu.

Bir gün aynı mahallede eşraftan birinin konağındaki mükellef bir düğüne Kumandan ve bütün karargâh zabitleri çağırılmışlardı.

Hasan kuvvetli bir sıtma geçiriyor ve ekseri günler yatakta kalıyordu. Onun için kumandanın izniyle karargâhta kalacaktı.

Gece cehennem gibi sıcaktı. Hasan yatağını karargâhın damına taşıtmıştı. Orada portatif bir şezlonga uzanıyordu. Uzakta karargâh mızıkası Muhsin Bey'in emriyle topladığı, öğrendiği Diyarbakır şarkılarını topraktan, havadan fışkıran ateş kadar hasretli ve acıklı nağmelerle çalıyordu.

Kale duvarlarının heyulâsı altında, toprak damların üstünde, havada kesifleşen sıcağın belirsiz beyazlıkları

sis gibi havayı sarıyor ve derinliğine akseden parlak yıldızlar durmayıp titreşiyorlardı. Hasan bu türküleri dinlerken, bu havaya bakarken, arkadaşlarının rakı içtiklerini, eğlendiklerini, belki de oynadıklarını düşünüyordu; biraz hasta ve yalnız olduğu için yine içinde o gariplik uyanmıştı. Boğaziçi'nin derin sularını, yalılarını, bir sene evvel kaybettiği annesini bir çocuk gibi özlüyordu.

— Hey Zeyno, Zeyno, Zeyno... Karargâhın mızıkası bu harikulâde Kürt raksını çalarken neferler avludan muttarit[1] bir ahenkle ayaklarını yere vurarak oynuyorlardı. Düzgün tepinmek, mızıkanın muttarit tekerrürü,[2] sıcak havada vuran şeyler, hep birbirleriyle tempo tutuyorlar gibiydi.

Hasan bu sıcak memleketin esrar ve cazibesine Boğaziçi hulyalarına rağmen, kendini biraz kaptırıverdi. O da bu, biraz sarhoş, biraz dalgalı nağme ve neşeye katılmak istiyordu. Neferi şüphesiz bu daimî tepinmeye katılmıştı. Onu çağırmak ve biraz "ruh" istemek için azıcık hali olsa!

Zeyno'nun ayak sesini duymamıştı. Yanında görünce birdenbire bu yalnızlık ve sıcaklık içinde kendisini sormaya çıkan kızın elini tutmak için uzanmış, fakat kız gülerek geri çekilmişti. Bu sıcağın daha çok beyazlattırdığı sisli ışıkta Zeyno, bu akşam mahsus süslenmiş görünüyordu; alnında, şakaklarında, siyah saçlarına karışan, yanaklarının, dudaklarının kızıl gençliğini parlattıran altınlar dizilmişti. Ve başından dudakları kadar kırmızı, yumuşak, büyük bir örtü, ince, uzun endamı üstünde dalgalanıyordu.

Kız da düğüne gidecekti, gitmeden onun bir şey isteyip istemediğini soruyordu. Hasan gülerek bir kadeh ruh istedi ve kızın sallanarak gittiğini nabızları ve kalbi daha çok atarak seyretti ve gözleri kapalı, gençliğinin olanca ateş ve basitliğiyle ruh rakısını bekledi. Damda gülyağı

(1) Devamlı, sürekli.
(2) Tekrar edilişi.

kokusunu alınca Zeyno'nun ruh getirdiğini anladı. Fakat gözlerini açmadı. Elinde kadeh Zeyno'nun vücudunun insanın içini karıştıran salıntısını düşünüyordu.

— Hesen Bek, ırakı getirdim.

"H"lar boğazında takılarak kalın kalın çıkıyordu. Ve bu kuvvetli telaffuzuyla beraber vücudundan yayılan gülyağıyla karışık tarçın gibi sıcak bir kadın kokusu başına sersem ve sarhoş bir tesir yapıyordu.

Gözlerini açmadan elini uzattı, kızın elindeki kadehi dikti, sonra yine kadehi verirken kızın ateş gibi yanan ellerini yakaladı. Kadehin yere düştüğünü ikisi de duymadılar. İki eliyle kızın iki elini tutmuş, kollarını açmıştı; muvazenesini[1] kaybetmemek için geri geri çekilen bu renkleri, kokuları ruh rakısı gibi Kürt kızını kaç aydır biriken ihtiras ve arzu ile çekti. Zeyno, Hasan'ın üzerine eğilirken iki baş da kırmızı örtünün yumuşak gölgeleri içinde birbirine karıştı. Kızın yanakları alev gibi, kirpikleri kapalıydı. Beyaz dişleri sinirli bir titreme ile bir an çaktı ve hemen dudaklarının ucundaki siyah beni, arasındaki dişlerin yıldırım beyazlığıyla, Hasan'ı çağıran kızıl ağız, kendini Hasan'a verdi.

Evvelâ Diyarbakır'ın cehennem gibi sıtması kadar yakan bu iptidaî aşk, Hasan'ı çok çabuk bıktırdı. Kendisini ilk temaslarda bayıltan, çıldırtan, tarçın gibi, sıcak memleketlerin baharatı gibi kokan ten, ona bayramlarda oynarken hamalların hacıyağıyla karışık ter kokularını hatırlatıyordu. Kalabalık yerlerde kuvvetle yayılan bu, ramazan geceleri kokuları arasında unutmadığı ve istikrahla kaçtığı bir kokuydu. Kızın koyu sıcak yanaklarının daimî alevi şimdi ona adi bir köylü kırmızılığı gibi geliyordu. Biraz bulanık ve sıcak dakikalarında şaşılaşan siyah gözlerini, uzun kirpikleri arasında kendisine bir köpek uysallığıyla bakarken, alelâde küfeci çocukların çipil gözlerine benzetiyordu.

(1) Dengesini.

Hâlâ zaman zaman yürüyüşünün salıntılı ahengini, artık çok ender çakan yıldırım rengindeki, çok parlak dişlerinin cazibesini hissediyordu; fakat kız onu öyle, tahayyülün üstünde bir ihtiras ve cinnetle seviyordu ki, bu baş onun için ağır ve bıktırıcı bir zincir oluyordu.

Vaktiyle, Kürt Zeyno'nun anlayamadığı ıstırabını şimdi ona İstanbul'lu Zeyno öğretmişti. Kendisi kızdan kaçtıkça o, zavallı bir gölge gibi odasının etrafında dolaşıyor, bahane bulup odasından çıkmıyordu. Bu aylarca süren bir sıkıntı olmuştu. Kızın gül rengi, günden güne soluyor, karagâha çarpıntı veren güzel gülüşü daimî bir hüzne çevriliyordu. Hasan'a, çok sevmeye başladığı Muhsin Bey'in bu vaziyetten şüphelendiği zannı da gelmişti. Odasına geç gelmek, geç yatmak için bin bir bahane buluyor, zabitlerin odalarında dolaşıyordu.

Nihayet bir akşam bütün karargâhla beraber yine bir ziyafetten gece yarısından sonra dönmüşlerdi.

Odasına girerken Zeyno'nun zaaf dakikalarının bir heyulâsı gibi, bu gece kendisine azap vermeyeceğini düşünüyor, ayakları yere daha hafif basıyor, dudaklarının arasında "Hey Zeyno, Zeyno..." ahengi genç ve neşeli bir ıslıkla karargâhı canlandırıyordu. Hepsi biraz sarhoştular.

Serin geceler başlamıştı, taş bir avlunun üstünden yıldızlar siyah gökte yer bırakmayacak kadar sık pırıldaşıyorlardı.

Hasan odanın kapısını açınca içeride ışık buldu; bundan başka da birdenbire sofaya kadar yayılan gülyağı, ıslığını da, neşesini de dudaklarında söndürdü. Yıkılan bir sesle emir erine:

— Mehmet, sen git, ben kendim soyunacağım... dedi ve kapıyı çarçabuk kapadı.

Zeyno uzun minderin bir köşesinde başı ellerinin içinde, kırmızı, uzun yazma başörtüsü öne eğilen endamını sarmış, düşük ve düşünceli oturuyordu. Hasan girince her zamandan biraz daha ağır ve tereddütlü bir

tavırla ayağa kalktı. Hasan'ın donmuş gibi, soğuyan gözlerine, yüzünün bütün hararet ve gençliğini sert bir maske ile örten sıkıntısına gözleri endişeyle bakıyordu. Fakat, her zamandan fazla sararan yüzündeki yeis sabit alakasızlığını muhafaza ediyordu; her şeyi göze almış görünüyordu; fakat buna rağmen Hasan'ın odanın ortasına dikilmiş bir meşe fidanı gibi donup kalan vücudu karşısında yine uysal eğildi; elleri ihtiyarsız bir hareketle çizmelerini çekmek istiyordu. Fakat Hasan'ın canı hem fazla sıkılmış, hem de yatak odasında gece bir kız saklamanın karargâhın disiplin noktasından alacağı çirkin neticeden ürkmüştü.

Yavaş yavaş mindere gitti, oturdu. Zeyno'yu da yanına çağırdı; fakat Zeyno derhal dizlerinin dibine çöktü. Elleriyle genç zabitin dizlerine sarılmış, kederden daha çok bulanan ve şaşılaşan gözlerinde akmayan yaşlarla boyuna bakıyordu.

— Ne var Zeyno? Bu zaman sen karargâhta ne arıyorsun? Haber alırlarsa ne olur bilmiyor musun?

Zeyno başını sallıyordu. Haber almalarının ehemmiyetini düşünecek bir halde değildi. Fakat Hasan için bu bir rezalet olacaktı. Bir taraftan kıza kızıyor, bir taraftan yüzündeki düşkünlük ve sarılığın sırf Hasan'a taşıdığı yakıcı aşktan daha fazla bir sebebi olması ihtimalini düşünüyordu. Yavaşça elini kızın omuzuna koydu, biraz daha yumuşak bir sesle sualini tekrar etti.

Kızın evvelâ söyleyecek gibi dudakları kımıldadı; fakat bir ses çıkmadı. Gözlerinde aynı ıstırap, alnında, dudaklarının etrafında soğuk ter taneleri vardı. Hasan o zaman biraz sabırsız, kızı koltuklarının altından yakaladı, kaldırdı; ayakta kızın, mürebbisinden kaçan vahşî bir hayvan gibi ürken gözlerine bütün kuvvetiyle daldı. Kızı parçalayacak gibi sıkan çelik elleriyle, kızın kalbini delmek isteyen kadir gözleriyle ondaki karanlık sırrı koparmaya çalışıyordu. Fakat bu temas ve bu gözler kızı o kadar eritti, o kadar kendinden geçirdi ki, bir şey söyleme-

den Hasan'ın kolları arasında baygın bir külçe gibi düştü, eridi. Yine Hasan gülle tarçın karışan, ihtirasla çarpan bu garip kokulu kızın temasıyla gençliğinin bir daha mağlup olduğunu hissetti. Aylardan beri açık bir kayıtsızlık ve bazan iğrenmekle kaçan kalbinin biraz eridiğini gören Zeyno'nun, dakikanın saadet titreyişiyle baygın, bütün bütün dili dolaşmıştı. Hasan'ın kesik bıyıkları altındaki taze dudaklarına ne derece hasret çektiğini, bu dakikanın temasıyla olabilecek kadar sarsılırken, daha iyi anlıyordu. Bu mesut anda Hasan'a nasıl felâket telakki edeceği haberi verebilirdi?

Nişanlısı şüphe ediyordu, nişanlısının emmisi Haso bir ay içinde Zeyno ile evlenmezse öldüreceğini söylemişti. Annesi korku içindeydi. Halbuki ince endamını sıkan şal kuşağını o, her gün biraz daha gevşetiyor, Hasan'ın aşkı karnında on gündür gümbür gümbür oynuyordu. Hasan kendisini yalnız almak değil, derhal Diyarbakır'dan uzaklaştırmazsa ikisinin de hayatı tehlikedeydi. Zeyno bu akşam her şeyi göze alarak Hasan'ın odasına bunu söylemek için gelmişti. Fakat günler geçtikçe Hasan'la aralarındaki farkı, Hasan'ın soğuyan aşkıyla Hasan'dan hiç bir ümit olmadığını o kadar iyi anlamıştı ki...

Bütün bu ümitsizlik ve yeis içinde Hasan'ın yeniden uyanan arzusuyla kendisinden geçmişti, bir akşam daha Hasan kendisini sevebilirdi.

Zeyno'nun kadın kalbi, bu haberi verirse bu yumuşayan kolların sertleşeceğini, sıcak dudakların soğuyacağını biliyordu.

Yavaş yavaş Hasan da kızın sırf zaafından geldiğine sahip oluyor, cinsini tayin edemediği tehlikenin geçtiğini, Zeyno'da karanlık bir sır olmadığını büyük bir sevinçle hissediyordu.

Kızın kimseye görünmeden odadan nasıl çıkacağını, mutfakta saklanıp sabahı nasıl bekleyeceğini iki yaramaz çocuk gibi kararlaştırıyorlardı. Hasan artık Zeyno'nun anasının kızın kayboluşunu merak edip etmediğini. dü-

şünmüyordu. Her halde Zeyno rabıtasının bu akşam mesut bir bitişiydi. Çünkü o seferberlik ilân edildiğini, Muhsin Bey'le cephelerden birine gideceğini, bu sıkıntı ve korkusu, gençlik kabahatinin arkasında kalacağını düşünüyordu. Zeyno, Hasan gittikten sonra koca kavuklu, çil gözlü nişanlısıyla evlenecek, her şeyi unutacaktı.

Bu gecenin ertesi, askerlik hayatının en heyecanlısı oldu. Sabahleyin Muhsin Bey Çanakkale'ye tayin edildiğini, üç gün sonra hareket edeceğini söyledi.

Öğle vaktiydi, Muhsin Bey'e gelen mühim ve uzun bir şifreyi masa başında beraber açıyorlardı.

Kapının yavaşça vurulduğunu duydular. Muhsin Bey gür sesiyle "gir" diye seslendiği halde kapıdaki hâlâ çekingen, vurmakta devam etti. Hasan kapıyı açar açmaz bastona dayanmış Kürt kıyafetiyle bir kadın gördü. Biraz korkak kapının yanındaki duvara sinen kadın, gözlerini kaldırdı. Hasan kadını hiç görmemiş olduğu halde garip bir hiss-i kablelvukuyla[1] tanıdı. Bu, Zeyno'nun annesiydi. Aynı bulanık gözler daha çil, daha sönük; aynı kırmızı yanaklar daha şişman, pörsük ve damar damar adi bir şekilde kırmızı, aynı uzun endam, daha kalın ve tamamen eğilmiş.

Kadın da onu heyecan ve korku ile tanıdı; çünkü Muhsin Bey'e ondan bahsetmeye geliyordu.

Kadının Kumandan'ı yalnız görmek için ısrarına, Hasan biraz minnettar oldu. Çünkü bahsin Zeyno'ya taalluk edeceğini, belki de kendisine temas edeceğini tahmin ediyordu. Kadınla Muhsin Bey'i bıraktı, çıktı. Sofada biraz ötede kaşları çatık, yüzü karışık Çavuş Haso, kulakları Kumandan'ın odasında bekliyordu. Hasan'a selâm verirken gözlerinin ifadesi daha hainleşti.

Bir saat sonra Hasan, Muhsin Bey'in odasına döndü, yarım bıraktığı şifre onların ertesi sabah İstanbul'a doğru hareket emriydi.

(1) Önsezişle.

Muhsin Bey gülümseyerek ve biraz lâubali:

— Oturunuz Hasan Efendi, dedi, Zeyno'nun annesi çok müteessir, kız nişanlısıyla evlenmek istemiyormuş.

Hasan bu isticvaba[1] benzeyen lâubali tavırlar karşısında birdenbire daha içine çekildi, bazı bu Zeyno meselesinden Muhsin Bey'e bahsetmeyi ve fikrini almayı zihninden geçirdiği olmuştu; fakat şimdi Muhsin Bey'in ağız arar gibi, aldığı vaziyete karşı azıcık hiddet hissetti; hususî ve şahsî işlerine kumandanın bile karışmak salâhiyetini kabul etmiyordu.

Muhsin Bey, ihtiyar kadının kızıyla başa çıkamadığını, Haso'nun ikisini de öldürmek için tehdit ettiğini, kızın gönlünün zabitten birinde olduğunu; fakat bir türlü isim söylemediğini anlattı. Hasan, Zeyno'nun bu mert hareketinden müteessir ve kendini biraz küçük hissediyordu. Bununla beraber hâlâ kalp meselelerine Muhsin Bey'in karışmasına karşı aldığı derunî isyan vaziyetini muhafaza ediyordu. Kayıtsız ve sakin, önündeki şifreyi açmaya devam etti. Muhsin Bey, Hasan'ın aldığı soğuk tavrı görünce mevzuu değiştirdi.

O gece hareket hazırlığı ile meşgul olduğu için geç yattı ve derhal uyudu. Belki henüz uyumuştu ki, dışarıdaki garip tıkırtıyı hiç duymadı. Birdenbire sesler, ayak patırdıları, kumandanın hâkim sesinin alışmış olmadığı bir perdede:

— Silahlarını alınız! diye haykırdığını duydu.

Dışarı fırladığı zaman iki Kürd'ün askerler tarafından sürüklendiğini, Muhsin Bey'in bir elinde rövelver, arkasında pijaması, bir zabite:

— Merkez Kumandanlığı'na götürsünler, ben telefonla Kumandanlık'la konuşurum, dediğini duydu.

Muhsin Bey, Hasan'ı görünce sükûnla:

— Sabah olmak üzere, artık yatmaya hacet yok, hazırlanalım, dedi.

(1) Sorguya.

Hasan kendisini öldürmek üzere gelen iki Kürd'ün kapısını kıracaklarken Kumandan tarafından yakalandığını haber aldı. Biri Zeyno'nun nişanlısıydı ve onlara kolaylık gösteren Çavuş Haso kaçmıştı.

Hasan, kendisinin hayatını kurtaran ve bunu, bu kadar sessizlikle yapan Muhsin Bey'in ellerine sarılmak istiyordu; fakat Miralay öyle soğuk, öyle bir şey olmamış gibi davrandı ki, bir türlü bu mesele üzerinde bir kelime söylemeye cesaret edemedi. Yalnız Muhsin Bey, Diyarbakır'dan hayli ayrıldıktan sonra hayvan üstünde ona yarı şaka, yarı ciddî:

— Karım olmasa ve yirmi yaşında olsam, Zeyno'nun güzelliği beni de baştan çıkaracaktı; size geçmiş olsun Hasan Efendi. Bilir misiniz annesi bana neler söylüyordu? Kızın gebe olduğunu, fakat sakladığını iddia etti. Bunun imkânı olmadığını bildiğim için...

Hasan'ın yüzü karmakarışık oldu. Birdenbire bir akşam taraçada, içinde siyah göğün gümüş yıldızları parıldayan, sıcağın beyaz ve titreyen sisleri arasında gül yüzlü, yıldırım gülüşlü kızı kucakladığı geceyi düşündü. Kızın ondan sonra soluveren yanaklarını, garipleşen endamını ve son defa, felaket haberi verecek gibi odasına gelip de dudaklarının temasıyla eridiği akşamı düşündü. Başını çevirdi, sabahın turuncu, mavi ışığı içinde Diyarbakır'ın kale duvarlarından taşan beyaz minarelerini gördü. Gençliğinin anî bir ileri atılışı oldu.

Muhsin Bey sakin gözlerle genç yaverinin bozulan yüzünü, atının dizginleri üzerinde, ellerinin hayvanı çevirmek için aldığı garip hareketi gördü.

— On gün sonra Çanakkale'deyiz, İngilizler girerlerse harbi kaybederiz, dedi ve yan gözle genç yaverin eski kavî ve heyecansız ifadesini alan yüzüne baktı.

İki ay sonra Hasan, Sultance'nin hastanesinde göğsünden, bacağından aldığı yaraları tedavi ettiriyordu. Diyarbakır zihninin gerisinde, insanların lüzumsuz ve ehemmiyetsiz hatıraları yığdıkları bir geri mevzii olmuş-

tu. Şimdi genç zihninin ve gönlünün ileri mevziinde İstanbul'un zarif endamlı, solgun başlı kadınları hoş bir zevk uyandırarak gelip geçiyorlardı.

Hasan, Dora'nın yanında yatarken zihninde eski bir fırtınanın yardımları ve sağanakları gibi gürültü ile uyanan birinci Zeyno hadisesini daha olgun ve biraz daha hayatı anlayan gözlerle gördü. Diyarbakır kalelerine son defa bakarken Muhsin Bey'in sözleri doğru muydu? Şimdi yedi yaşından fazla bir çocuk, Hasan'ın yüzüyle, Hasan'ın kalbiyle bir Kürt kabilesi içinde çobanlık veyahut sürücü yamaklığı mı ediyordu? Zavallı Zeyno'ya bu çocuğu bırakmışlar mıydı? Yoksa yavrunun gözleri açılmadan...

Hasan askerlik hayatından uzaklaştığından beri kalbinin, zihninin kendisine oyun yaptığına, ona lüzumsuz hulyalarla azap verdiğine inanıyordu. Belki de bu garip hisleri Dora'nın hayatı uzun ve arayıcı bir iğne gibi durmadan karıştıran, âdeta delerek fazla derinliklerine sokulan şahsiyeti uyandırıyordu.

Dora'nın altın günlerinden biriydi. Hasta karısının üzüntüsünü, sevgilisinin izdivacını, geçmiş bir gençlik hadisesinin muhtemel bir cinayetini düşünerek perişan olan Hasan'ı çeken bir anlayışla, tatlı bir şefkatle avutuyordu. Sabah uyanır uyanmaz gitmek isteyen Hasan, Azize'ye akşama kalacağını telgrafla bildirmiş, iki yaramaz, fakat mesut çocuk gibi Dora ile günün programını yapmaya koyulmuşlardı. Öğleye kadar odalarında pijamalarıyla oturmaya ve konuşmaya karar verdiler. Dora nar çiçeği renginde krizantemler işlenmiş bir pijama içinde esmer, narin başıyla bir kaplan yavrusu gibi yumuşak, çevik dolaşıyor, gülüyor, söylüyordu. Bu Dora gibi kadınları şüphesiz yirminci asır, eski kadınların yeknesak cins tezahüratı ile yorulan zavallı erkeklere sevimli bir huzur ve işkencesiz bir heyecan mevzuu olsun diye, yetiştirmiş olacaktı. Hasan'a Diyarbakır'daki sergüzeştine sahip olan Kürt Zeyno'nun ateşli uysallık ve tapınışını,

ihtirasla, ürperme ile Hasan'ı da, kendisini de mecalsiz bırakıp kaçan İstanbul'lu Zeyno'nun hasretini, karısının ezelî düşkünlüğünü, Dora'nın serin, fikrî fakat cazip arkadaşlığı aratmayacaktı. Aslında bu kadar yeni ve acayip olmasa insanın bütün ömrü için ne nefis sevgili, ne rahat zevce ve arkadaş olacaktı.

Dora da Hasan'ı bu kadar kendisine düşkün, bu kadar kendi huzuruyla mesut görmemiş olacaktı ki, gözlerinde şimdiye kadar Hasan'ın görmediği yeni bir fikir, yeni bir karar gölgesi hâsıl olmuştu.

Hasan pijamasıyla, terliğiyle geniş bir koltukta sigara dumanları arasında Dora'nın ince yüzünü daha fazla geren yeni düşünceyi tahmine çalışırken kız yaklaştı, iki elini Hasan'ın omuzlarına koydu ve gözleriyle gözlerini derin derin aradı.

— Ne var, Dora?

— Dün akşam çok düşünceliydin!

— Evet, Diyarbakır'da geçen bir sergüzeşti hatırladım.

— Kadın sergüzeşti mi?

— Evet, meçhul bir memlekette, yarı vahşî insanlar arasında belki bir çocuğum kalmıştır, diye düşündüm.

Dora'nın gözleri parladı:

— Arayalım, Hasan!

— Bu uzak bir ihtimalden ibaret; hem öyle bile olsa, kızın akrabası çocuğumu mutlak öldürmüşlerdir.

— Bu seni çok mu mustarip etti?

— O kadar değil, Dora.

— Başlıca ıstırabın şimdi nedir, Hasan?

— İstanbul'daki Zeyno'nun benim eski kumandanımla evlenmesi ihtimali...

— Varsın evlensin... Ama zaafını muhafaza edecektir ve bir gün belki, Zeyno daha büyük bir hasretle, sana yine gelecektir.

— Hayır, Dora, bu adamı bilemezsin, Zeyno'yu alırsa tamamen alacaktır.

— Bundan dolayı seni pek intihar edecek gibi göremiyorum.

— Hayır, Dora, sen varsın!

— Mersi, eldeki bir kuş daldaki iki kuştan iyidir değil mi, Hasan?

— Hayır, elde olmasan da seni hepsinden fazla bir itimatla seviyorum, Dora.

— Yine mersi; ya küçük karın?

— Bir kaç saatimiz var, Dora, unutalım ve mesut olalım.

— Sana bir şey soracağım.

— Sor.

— Sergüzeşt, harp, izdivaç, aşk, hepsini biliyorsun; bir gün bunların hepsini unutmuş, meçhul bir memlekette seveceğin bir arkadaşla gömülmek istersen...

— Bana kaçmak mı teklif ediyorsun, Dora? Tıpkı bir erkek gibi konuşuyorsun...

— Seni seviyorum, Hasan!

Dora'nın heyecanı geçinceye kadar bekledi, sonra yan yana oturdukları kanepede kızın başını kolunun üstüne çekti.

— Hiç bir kadın senin kadar beni mesut etmedi, Dora, ıstırabımdan ve vazifemden kaçmayı bana cazip kıldın, fakat emin ol ben kaçak olsam, senin beni sevmekte devam etmenden korkarım.

— Yalnız bunun için kaçmıyorsun. Seni temin edeyim, ne olsan seni seviyorum.

— Her zaman için mi?

— Bilmem Hasan, sevdiğim müddetçe yalnız sen, fakat başkasını sevdiğim gün yalnız o...

Aşkının devamına yemin etmeyen tek kadın, Dora idi. Fakat Hasan belki onun aşkının en çok süreceğini, seviyorum dediği müddetçe en itimat edilir ve en çok saadet veren kadın da o olacağını düşünüyordu.

Öğle yemeğini eski Viyana lokantalarının birinde yemek için hazırlandılar. Merdivenden inerken Hasan'a bir telgraf uzattılar.

Azize çok hasta olduğunu yazıyor, derhal çağırıyordu.

Dora, Hasan'ın yüzünden anladı:

— Bu akşam döneceksin galiba, Hasan!

— Derhal, Dora.

— Gel tarifeye bakalım.

Üçe kadar tren yoktu. Yemeklerini hâlâ beraber yiyebilirlerdi. Bugünü o kadar arzu ile bekleyen, alelâde dakikasından deli gibi mesut olan Dora, şikâyet etmedi. Hasan trene bininceye kadar her anından istifade edecekti. Bir şey olmamış gibi eski bir lokantanın loş bir köşesinde yemek yediler. Dora:

— Çok hasta mı, Hasan? diyordu.

— Belki, Dora, belki de bir kıskançlık buhranıdır ve beni Viyana'dan derhal getirtmek için yazmıştır.

Trene kadar Dora beraber gitti. İkisi de birbirlerine bu kadar yakın oldukları bir günün belki bir daha gelemeyeceğini düşünerek ayrılırken uzun uzun ve iştiyakla öpüştüler.

Hasan'ın zihninden, yolda, koparmak istediği bir fikir geldi, geçti. Kendisini İstanbul'da Zeyno'ya şu mealde bir telgraf çekiyor görüyordu:

"Muhsin Bey'le evlenmeyiniz, serbestim, biraz bekleyiniz".

Azize'nin düşkün yüzünü, ölmek ihtimalini teessürle, elemle düşünüyordu; fakat ölürse bütün teessürüne rağmen Zeyno ile evlenebilecekti. Dora'nın yanından ayrılınca eski işkencelerin nasıl tekrar pençesine düşüyordu. Azize bilse, onun Dora ile dostluğuna mutlak darılmayacaktı; fakat Azize'yi en iptidaî bir kız çocuğundan fazla düşündürmek kabil miydi?

Sanatoryuma hayli geç vardı. Azize'yi görmeden doğru doktorun yanına gitti, izahat aldı.

Hasan, sanatoryumun merdivenlerinden çıkarken, hayatın bir sihirbaz gibi, en sabit insanları saatten saate değiştirdiğini düşündü. Azize'nin düşmeyen hararetinin endişesine, bir de gebelik tehlikesi karıştığını, doktor söylemişti; fakat kansızlarda, hele veremlilerde birkaç ay gebeliğe benzeyen bir tutkunluğun çok defa vaki olduğunu da ilâve etmişti. Şimdi Viyana'dan mütehassısı bekleyecekler ve şayet gebe ise mutlak ameliyat yapacaklardı. Bu iki basit cümle Hasan'ı altüst edivermişti. Diyarbakır hadisesinde çocuk hülyasının ne kadar derin ve acı bir iz bıraktığını, Azize'nin gebelik ihtimali birdenbire meydana çıkarıverdi. İçinde ifade edemediği bin bir ince his birbirine karışıyor, kalbini karmakarışık bir heyecan kasırgasına çeviriyordu. Kürt Zeyno'nun elinde yedi sekiz yaşında yalınayak bir çocuğun hayali, fena halde kendisine azap veriyordu. Bu marazî bir hulyə olabilirdi, fakat bu hakikate yakın olan çocuk, onda tatlı ve müphem bir şey uyandırmıştı. Azize'nin küçük yüzünün eşi bir kız çocuğu, şimdiden gözünde tecessüm ediyordu. Bu yeni heyecan onu o kadar büyülemişti ki, Azize'nin yanına girince sevincini, bu hissi veren Azize'ye minnet ve muhabbetini göstermekten kendini alamamıştı.

Zaten Hasan'dan çocuğu olmak hadisesi bir saadet yıldırımı gibi Azize'yi çarpmıştı; buna bir de Hasan'ın iştirak ettiğini görünce kendinden geçiyor, her ne pahasına olursa olsun çocuğunu doğurmak istiyordu.

Mütehassıslar ertesi akşam geleceklerdi; Azize'nin yüksek hararetine rağmen yirmi dört saat Hasan onun kulağına çocuklarından bahsediyor, onun gözlerini açar açmaz ikide birde Viyana'da kaldığını başına kakarak yaptığı kıskançlık kavgasını, ilk defa sevgili bir çocuğun yaramazlığı gibi sevinerek telakki ediyordu. Doktorlar gelip gittikten sonra, evvelâ annesine yazacaklardı, sonra Zeyno'ya. Kız olursa adı Zeyno, oğlan olursa Saffet ola-

caktı. Haziran'ın başındaydılar, eğer dört aylıksa Teşrinisâni'de doğuracaktı. Hasan'ın bu yeni saadetini sade Zeyno'nun lakırdısı bozuyordu. Bu kuvvetli, fakat belki kısa sürmeye mahkûm sevincinin, Zeyno'nun ismiyle nasıl sarsıldığını gördükçe bu çocuğun bir hakikat olmasını, kendine ve zavallı hasta Azize'ye sakin ve asude[1] bir hayat getirmesini olanca kalbiyle istiyordu. Odasında yalnız kalınca bunu Dora'ya da yazdı. Ona, bunun bir elem vermesi ihtimalini hiç düşünmüyordu. Dora daima sakin, daima kendinin ve daima her nevi heyecan ve sevincini paylaşacak farz ediyordu.

Doktorlar gelmeden hastabakıcı ile beraber, Azize'nin saçlarını ördü, yastıklarını düzeltti, imtihan için mektebe gelen mümeyyizlerin ayak sesleri çocukların kalbinde nasıl korkulu bir çarpıntı yaparsa, doktorların gelişi de, Hasan'da aynı felâketi beklemeyi uyandırdı.

13

AZİZE'NİN SALTANATI

O kadar Azize'ye acıyordu ki, doktorların katî kararlarını ona söylemek o kadar güç geliyordu ki, sofada aşağı yukarı geziniyor, bir türlü içeri giremiyordu.

Azize dört aylık gebeydi ve kendi hayatını kurtarmak için mutlak çocuğunu derhal almak lâzımdı. Hatta bu ameliyat yapıldıktan sonra da Azize'nin yüzde yüz iyi olacağını temin etmiyorlardı. İstanbul'dan geldiği ilk zamanlarda o kadar tehlikeli görünmeyen hastalık birdenbire artmış, her türlü tedbir ve tedaviye rağmen, durmuyordu. Hasan, Dora hadisesinden sonra hararetin yükseldiğini, Azize'nin bir daha yataktan kalkmadığını ilk defa hakikî bir vicdan azabıyla hissediyordu. Dora ile münasebetlerinde daha çok ihtiyatlı olabilir ve zavallı Azize'yi daha az üzebilirdi. Azize'yi hiç üzmemek, Hasan'ın hiç kadın görmemesiyle bile kabil değildi. Onda öyle hastalık halinde bir kıskançlık ve Hasan'a karşı kalbinde muhabbetten fazla, hastalığa benzeyen, öyle garip bir düşkünlük vardı ki, ikisi beraber bir boş odada yaşasalar, o yine geçmiş günlere ait hatıraları kıskanacak ve azap çekecekti. Hasan, bunun sebebini tahlil etmeden anlıyordu.

Bu sevip de sevilmeyen, zayıf kalpler için mukadder bir işkence idi. Bütün bu azaplı vaziyete şimdi ikisinin de o kadar iştiyakla istedikleri çocuğu feda etmek mecburi-

yeti ilâve ediliyordu. Hasan'ın buna muvafakati Azize'ye merhametinden ve zavallı kadını harap eden meşum[1] hastalığın biraz da müsebbibi olmanın kendisinde uyandırdığı nedamet ve utançtan ileri geliyordu. Yoksa onda da kadından fazla bir hassasiyetle, çocuğunu muhafaza etmek arzusu vardı. Ona bu elîm hadise o kadar tabiî olmayan düşünceler veriyordu ki, belki Kürt Zeyno'dan olan çocuğa yaptığı zulüm ve kayıtsızlığın cezası, hayatta böyle bir çocuğunu anasının karnında öldürmek olacak gibi geliyordu. Aşk günahlarını acaba gizli bir kudret takip mi ediyordu?

Hasan koridorun penceresine başı dayalı düşünürken hastabakıcı, Azize'nin kapısını açtı, gözleriyle dışarısını aradı ve Hasan'ı görür görmez:

— Madam sizi istiyor, dedi.

Vazifesinden daha fazla kaçamayacağını anlayan Hasan metîn[2] bir yüzle Azize'nin odasına daldı.

Azize yastıkların arasında yüzünde Hasan'ın kalbini perişan eden bir mana ile oturuyordu. Biraz dışarıya çıkan yanak kemiklerindeki açık kırmızı rengi, yüzünün süzgünlüğünü, bütün iskeletini ihsas eden[3] zaafını, artık örtmüyordu. Küçük burnu garip bir şekilde incelmiş, dudakları kupkuru ve gözleri şaşılacak surette açılmış, büyümüş, mavi derinlikleri şimdiye kadar görmediği bir incelik ve olgunlukla yaşarmış, ilâhî bir vecd içinde, mesut görünüyordu. Hasan'a ölüm gölgesi gerilen bu çocuk başında istikbale bakan ana saadeti onun intihar teşebbüsünden sonraki yeis ifadesinden fazla dokundu. Azize'nin yüzündeki mahkûmiyetin katiyeti ilk defa olarak Hasan'ın biraz sert, biraz hodbin ve erkek kalbini tamamıyla kaplamıştı. Azize'nin aşkının, gençliğinin yenemediği baş kaldıran gönlü, Azize'yi taşıdığı çocuğu elinden

(1) Uğursuz.
(2) Metanetli, dayanıklı, sağlam.
(3) İma eden.

alacak gibi görünen ölümün hâkimiyeti karşısında yenildi.

Kollarını yalnız kuvvetli insanların rikkat dakikalarında alacakları şefkat ve himaye ile Azize'nin vücuduna sardı. Azize hemen hiç hatırlamadığı bu kadar derin bir düşkünlük temasına küçük vücudunu bıraktı, zayıf yanakları Hasan'ın yanaklarına dayalı, Hasan'ın ellerine düşen büyük yaş damlaları arasında tebessüm ediyordu. Şimdiye kadar iki kalbi aynı coşkunlukla birbirine karıştırmayan set yıkılmıştı, kuvvetini bilemedikleri bir kalp vuslatıyla uzun bir an birbirlerine karışmışlar, birbirlerinin olmuşlardı.

Nihayet, yavaşça bir fısıltı ile:

— Hasan, sahiden çocuğumuz olacak mı, dedi.

Hasan boğazındaki yumruya galebe etmeye çalışarak, ellerine sarılan zayıf elleri okşayarak:

— Tabiî çocuğumuz olacak, Azize'ciğim; fakat bugün olmasıyla iki sene sonra olmasında bir fark yok ki... Sen sağ ol da bu defa isterse...

Kollarının arasında sakin bir teslimiyetle yatan sıcak vücut sarsıldı, ses yırtık bir isyan perdesiyle:

— Sen de mi doktorların dediğini diyeceksin, çocuğumu öldürtür müyüm sanıyorsun? Daha evvel ben ölürüm.

Hasan'ın onu ikna için sarf ettiği ne muhabbetin, ne de mantığın en küçük bir tesiri oldu. Hasta vücudundan umulmayan bir ihtirasla sarsıldı, ağladı, ağladı. O kadar heyecanlı, o kadar müteessirdi ki, hıçkırıklarının şiddetiyle dudaklarından gelen beyaz köpük evvelâ pembe, sonra tamamiyle kırmızı gelmeye başladı ve o zaman Hasan telâşından:

— Sen istemezsen çocuğunu aldırtmam, yemin ediyorum, beni öldür de böyle kendini harap etme... diyerek yalvardı.

Biraz sonra Azize'nin bu taşkınlığını, bu buhranını gören doktor da hastayı teskin için aynı teminatı verdi. Fakat doktor, Hasan'la yalnız konuşurken başını sallıyor, bu kadının çocuk doğurup da sağ kalması ancak bir mucize ile kabil olacağını söylüyordu.

Çelik yüzlü Hasan'ın sert, esmer yanaklarından yaşlar aktığını gören doktor da, Hasan'ın kendisi de, bugün ölmesi ihtimaliyle bu kadar perişan olduğu Azize'nin ölümünün yirmi dört saat evvel Viyana treninde bütün başka bir zihniyetle tahayyül ettiğini düşünse çok hayret edecekti.

Nihayet zaman kazanmak ve Azize'yi yatıştırmak için annesine telgraf çektiler ve bir hafta onu üzmemeye karar verdiler. Bu bir hafta zarfında Hasan eski hisleri ve eski rabıtalarına rağmen hasta Azize'nin ilk defa olarak kalbinde saltanat kurduğunu görüyordu. Bu göz yaşı içinde, humma içinde, ölüm tehdidi içinde garip ve acı bir aşk oldu. Hasan'ın elinden gidiverecek gibi gözünün önünde eriyen Azize'ye hissettiği acıma ve şefkat en genç ve en ateşli dakikalarındaki aşk temaslarının bayıltıcı ürpermelerinden kuvvetli geliyordu. Artık hastabakıcıya rağmen hastanın başını geceleri bile bırakmıyor, eli elinde, gözü gözünde bir ana, bir baba düşkünlüğü ile Azize'ye bakıyordu. Azize'nin harareti düşmemekle beraber, yüzüne biraz daha sükûn geliyordu.

Annesinden aldıkları cevapta Saffet'in adresini veriyor, derhal Berlin'den çağırmalarını, Azize'nin bünyesini iyi bildiği için, Viyana doktorlarıyla beraber konsültasyon yaptırılmasını yazıyordu.

Bu telgraf Azize'de meserret,[1] Hasan'da hoş olmayan bir his uyandırdı. Hasan'ın hislerini ilham almış gibi vücudunda ve kalbinde duyan Azize biraz endişe ile sordu:

(1) Sevinç.

— Saffet'in geldiğini niçin istemiyorsun, Hasan?

— Senin onu görünce acıyacağını, Zeyno'nun yeni rabıtasından dolayı onun teessürünü izam edeceğini[1] düşünüyorum.

Azize, Hasan'ın başındaki elini tuttu, çekti, dudaklarına götürdü ve kalbinde birdenbire gölge yapan ağırlığı kaldırmasına karşı minnettar, uzun uzun öptü, sonra mavi gözleri tavanda tatlı bir düşünceye daldı. Hasan, onu canı pahasına muhafaza etmek istediği kendi çocuğuna and etmiş olacak ki, yatağın yanına diz çöktü, örtülerin üstünden karısının karnını ibadet eder gibi öptü.

Saffet'in gelişine Azize o kadar şifa ümidi bağlamıştı ki Hasan da ihtiyarsız[2] karısının bu imanının telkini altında kalıverdi.

Onun miyop gözlerini, biraz daha dalgın, şakaklarında ağarmaya başlayan saçlarını daha seyrek, fakat her zamandan fazla başkalarının dertleriyle alâkalı ve kendi kederinin dışında her şeyle meşgul buldular. Aynı serin ve dost eller, aynı sakin ve iyi yüz...

Saffet evvelâ istasyonda kendini almaya gelen Hasan'ı buldu. Saffet'in hatırı için Azize, Viyana'ya inmesine yalnız izin vermek değil, hatta gitmesi için ısrar etmişti.

Hasan'ın karışık, müteessir yüzünü görür görmez, Saffet eski alâka ve dostluğu ile:

— Azize çok mu hasta? dedikten sonra ilâve etti:

— Garda bir kahve içelim, bana olanı biteni anlat.

Garın loş bir köşesinde karşı karşıya oturdular. Hasan, Azize'nin hastalığını, gebeliğini, çocuğunu aldırtmamak için ısrarını anlattı ve anlatırken sert yüzü o kadar muzlim[3] ve acı bir mana aldı ki, Saffet en eski günlerin teklifsizliğiyle elini Hasan'ın omuzuna koydu:

(1) Arttıracağını.
(2) Elinde olmaksızın.
(3) Karanlık.

— Seni tasavvur ettiğimden çok Azize'ye merbut[1] görüyorum.

— Azize ölürse yaşayamam zannediyorum. Hele onun muhafaza etmek istediği bu çocuğu öldürmemenin çaresini bir bulursak sevincimden çıldırırım, zannediyorum.

— Bravo Hasan, bilir misin ben bir aralık senin Zeyno'ya âşık olduğuna zâhip olmuştum...

Hasan'ın yüzü bütün gayretine rağmen biraz bozuldu, biraz önüne baktı; sonra Saffet'in gösterdiği açık emniyete, hakikate yakın bir cümle ile mukabele etti:

— Zeyno, hemen her genç adam için felâket olacak bir kızdı, Saffet, sana da geçmiş olsun demeli.

— Benimki geçmedi Hasan, fakat ne kadar olsa çıkmadık canda ümit var, derler.

— Senin bir şeyden haberin yok mu?

— Neden?

— Muhsin Bey'den.

— Evinde misafir olduğunu yazmıştı; ihtiyar bir adam değil mi?

— Filhakika öyledir ama, galiba gençlerin zaptedemediği kaleyi o zaptetti.

— Ne biliyorsun, Hasan?

— Yakında hepimiz düğün davetini alırız.

Hasan, Zeyno'dan biraz serbest bahsetmek ve bilhassa çekiştirmekten o kadar hazzediyordu ki, karşısındakine, kendilerine iyilik olsun diye ta Berlin'den gelen Saffet'e nasıl bir darbe vurduğunu, onun kahve bardağını titreyen ellerinden düşürmemek için acele ile masaya koyduğunu görünce hissetti.

— Affedersin Saffet, seni müteessir edeceğimi hayvan gibi düşünemedim.

Saffet aynı titrek ellerle gözlüğünü çıkardı, yavaş yavaş sildi, acı bir gülümseme ile sordu:

(1) Bağlı.

— Sen bu Muhsin Bey'i biliyor musun?

— Senelerce kumandanımdı.

— Karısına kardeşlik cinsinden dostluk eden erkeklere tahammül eder mi?

— Muhsin Bey ya hep, ya hiç diyen bir erkektir!

Saffet yavaş yavaş ayağa kalktı:

— Azizim Hasan, tam cerrah olacak adammışsın, keseceğin şeyi dibinden kesiyorsun.

İkisi de garip bir hüzünle güldüler ve Azize'yi bekletmemek için otomobile atladılar.

Saffet, Azize'nin odasında bir saat kaldı. Çıkarken kapının önünde kendini bekleyen Hasan'a yüzü endişeli ve fazla ciddî göründü. Azize'nin çocuğunu almak, onu öldürmek olacağını herkesten çabuk o anlamıştı. Gerçi vaziyeti tehlikeliydi, fakat gençlik ve kalp daima mucizelere müsaitti. Azize'nin intiharından sonra söylediğini yine ısrarla tekrar ediyordu. Daimî bir saadet ve emniyet, uzun bir tedavi, hastalığını karnındaki çocuğa rağmen durdurabilirdi. Azize'nin karnındaki çocuktan vazgeçmesi, Hasan'ı terk etmesi kadar kabil olmayacak bir şeydi. Çocuğu, Hasan, Hasan'ın çocuk lakırdısıyla çıkan yeni bağlılığı, rikkati, bunlar birbirinden ayrılmaz şeylerdi; o ya bunların birini feda etmeden yaşayacak; ya birini feda etmeden ölecekti.

Annesi gelir gelmez Baden'de ev tutacaklar, orada Azize doğuruncaya kadar kalacaklar, Saffet de mutlak tehlike geçinceye kadar Viyana'dan ayrılmayacaktı. Azize büyü gibi Saffet'in tedavisinin tesiri olacağına inanmıştı. Filhakika uzun bir konsültasyondan sonra da, doktorların ameliyat yapılmadığı takdirde, bundan başka tavsiye edecekleri bir şey kalmamıştı. Bir hafta sonra Baden'de küçük bir villada Azize, Hasan'la ve annesiyle yerleşti. Çocuk yüzlü Azize'yi ölümün elinden almak için mücadeleye karar veren Saffet de onlarla beraber kaldı.

Azize işte bu mesut ve sakin günlerde, o kadar fedakâr ve şefkatli Saffet'in de iyi gözlerindeki yeisi gidermek

için zihninde günden güne dal budak salan bir fikri besliyor, büyütüyordu. Hasan'ın kendisine karşı günden güne artan düşkünlüğünden değilse bile, evden çıkmamasının sebeplerinden birini Saffet'in yanlarında olmasına atfediyordu. Hakikat de biraz öyleydi. Saffet, biraz Dora'nın arkadaşlığından boş kalan yeri dolduruyordu. Çünkü Hasan, Saffet'le, Zeyno'ya karşı gittikçe derin bir kin şeklini alan aşkından başka her şeyi söylüyordu. Böylece kendisinin hiç bir zaman tatmin edemeyeceğine kani olduğu akıllı bir arkadaş ihtiyacına bir erkek tarafından cevap verilmesi Azize'nin minnet ve muhabbetini bir kat daha artırmıştı.

Azize, Zeyno ile Saffet'i birleştirmeyi zihnine iyiden iyiye koymuştu. Hasan'la kendisinin yalnızken biraz boş kalan hayatlarını bu kadar canlı alâka ile dolduran, onların fikirlerini işgal eden bu dost doktor, aynı zamanda öyle cazip ve müşfik bir insandı ki, Zeyno'nun onu niçin terketmiş olduğunu bir türlü anlamıyordu. Zeyno'nun izah edilmez fantazileri vardı. O, tezatla yuğrulmuş bir insandı; bir gün yumuşak ve fedakâr görünürken bir gün etrafına tahakküm ve zulmeden, her sevgi tezahürüne kayıtsız, düşmanca bir tavır alırdı. Zeyno son günlerde mektuplarını kesmişti; acaba ne oluyordu? Hakikat, Muhsin Bey'i seviyor muydu; yoksa her yeni adam gibi evvelâ Zeyno'nun muhayyilesini biraz tahrik etmiş; sonra Zeyno tarafından unutulmuş muydu?

Yeni insanların uyandırdığı tecessüs ve temayüle karşılık Zeyno da, kendini onlara açıyor, ateşli ruhunun her an değişen cazip çeşitliliği deniz suları gibi onları kaplıyor, korkutuyor, bayıltıyor, belki de zavallı Saffet gibi; bir daha kurtulmamak üzere derinliğine çekiyordu. Sonra bunların Zeyno için gizli bir tarafı kalmayınca, yeknesak olunca, onlara karşı samimî, fakat kayıtsız bir tavır alıyordu. Azize bunları vuzuhla tahlil etmeden hissetmişti. Hasan'a karşı hâlâ hatırasıyla harap olduğu te-

mayül bir yeni insan cazibesine kendini kaptırmaktan başka bir şey miydi? Ve nasıl çabuk sönmüştü? Muhsin Bey için de hisleri bu kabilden bir şey olabilirdi. Fakat Saffet'in kendisini hiç dinmeyen bir sadakatle, bir inkıyatla[1] sevdiğini anlarsa bundan müteessir olmaması ihtimali yoktu. Yeni simalara karşı evvelâ tehlikeli görünen düşkünlükleriyle Zeyno'ya benzeyen Hasan da her şeye rağmen nihayet Azize'nin musır[2] ve genç bir asma filizi gibi kalbini saran aşkının içinde mahpus kalmamış mıydı? Azize üzülmesin diye Dora'nın yirmi gündür lakırdısını bile etmiyordu.

Azize'nin harareti inmemekle beraber Baden'de Saffet'le Hasan'ın arasındaki hayatında, birinin tatlı düşkünlüğü, ötekinin derin dostluğu onun hararet ve ağrı içinde geçen günlerinin tesellisi oluyordu. Nihayet Hasan'ın kalbinde saltanat kurmuş, nihayet Saffet'le Zeyno'yu tekrar kavuşturmayı düşünecek kadar dertsiz kalmıştı. Her akşam Azize yatmadan iki arkadaş yatağının yanında oturuyorlar ve üçü beraber, dört ay sonra gelecek küçük yolcuyu konuşuyorlardı. Saffet; Boğaziçi rıhtımında çıplak bacaklarıyla nasıl koşacağını, bahçede erik ağaçlarına nasıl tırmanacağını, Saffet amca her gelişinde nasıl cebine çikolata dolduracağını, basit hayallerle canlandırıyordu. Azize'nin annesinin koltukta ihtiyar gözlerle yavaş yavaş diktiği küçük bir takke, el kadar bir zıbın çocuğunu o kadar hakikat şekline sokuyordu ki, artık doğmadan anasının ölmesi ihtimalini zihinlerinden uzaklaştırıyorlardı. Çocuğun lakırdısı olurken sert yüzü yumuşayan, gözleri dalan Hasan'ın da çocuğu için sabit bir hayali vardı:

— Ben o çapkına bir eşek alacağım, Azize. Kırmızı güllü kocaman eğerinin kırmızılı beyazlı püsküllleri ve eşeğin boğazında küçük bir çıngırağı olacak. Üstüne bindirip Sarıyer'e götüreceğiz.

(1) Boyun eğişle.
(2) Israrlı.

Bütün bunlar, Azize'nin ince yüzünü sevinç yaşlarıyla ıslatıyordu; fakat, bir an bu tatlı lakırdılarla onu ve kendilerini avutanların onun yanaklarında derinleşen lâl rengindeki ateşin, gözlerini tabiî olmayarak parlatan acayip, hasta parıltının ikazıyla içlerinde bir şey parçalanıyordu; onu yatırıyor, örtüyor ve sıkıyorlardı.

— Bu sabah bizim ana kadın nasıl?

Hasan, Azize'yi muayeneden sonra şefkatli ellerle yastığına yatıran Saffet'e sordu. Yanaklarındaki alev bu sabah daha kırmızı, gözlerinin etrafı daha siyahtı; mavi derinliklerindeki parıltı yanıp sönüyordu.

— Dün akşam arkası fazla ağrımıştı... Bu sabah muayene ettim, merak edecek bir şey yok, harareti dün geceki uykusuzluktan, biraz fazla, hastabakıcıya seni kaldırmadığı için azıcık darıldım. Bugün arkası üstü sakin yatacak. Fazla konuşmak yok. Hatta seni Viyana'ya götürmeyi, ana kadını yalnız bırakmayı düşünüyorum.

— Hayır Saffet, sana konuşmamaya söz veririm, ben Viyana'ya inersem bizim ana kadının harareti iki derece daha yükselir.

Saffet çıktıktan sonra Azize'nin ince pençesi örtülerin altından uzandı, Hasan'ın kocaman avuçlarına girdi. Hasan bu yanan eli rikkatle yüzünde dolaştırıyor, yavaş yavaş sıkıyordu:

— Kulağını ağzıma yaklaştır, Hasan, sana bir şey söyleyeceğim.

Azize'nin hemen sönecek gibi yanan küçük nefesi kesik kesik anlattı:

— Zeyno hiç mektup yazmıyor. Ben ona yazmak istiyorum. Başını sallama, ben kımıldanmayacağım, sade fısıldayacağım, sen yazacaksın.

— Peki, Azize, fakat uzun olmasın.

— Olmaz, yalnız itiraz etmeyeceksin, ne söylersem yazacaksın ve yollayacaksın.

— Peki, Azize.

Baden

Zeyno'cuğum, benim halim yok, sana Hasan yazıyor. Baden'e geldikten sonra senden mektup almadım. Muhsin Bey işi nasıl gidiyor, merak ediyorum. Yoksa Saffet burada diye mi yazmıyorsun? Sana yemin ederim ki Saffet'e okumam.

Saffet'i görsen hayret edersin, öyle değişmiş ki... Eskisinden daha dalgın, fakat hemen hemen daha iyi diyeceğim; ben doğuruncaya kadar burada kalması takarrür etti.(1) Bunu sana yazarken biraz korkuyorum, çünkü senden rica edeceğim şeyi, belki o buradayken yapmazsın.

Seni mutlak görmek istiyorum, Zeyno. Haziran'ın sonunda Hasan'ın izni bitiyor, uzatmak için İstanbul'a gidecek, o gelirken bana gelmeni istiyorum. Seni göreceğim geldi, bu bir sebep başka sebepler de var: Çocuğumu ne yapıp yapıp doğuracağım, fakat doğurduktan sonra ne olacak; onun için seninle konuşmak lâzım, anladın mı? Ne kadar zayıf olduğumu, halime kedilerin bile acıdığını görsen, hemen gelirdin. Hasan bile bir dediğimi iki etmiyor. Çok mesudum, fakat bu çocuğun doğunca anasını bulamaması...

— Azize, ben böyle şey yazamam!

— Yaz Hasan, bu bir plan, bir kere gelsin...

— Ne olacak?

— Canım anlamıyor musun? Saffet'le bir yerde benim başımın ucunda geceleri filan beraber bulunsunlar...

— Anladım Azize'ciğim, fakat evvelâ aklımı aldın!

Hasan mektubu bitirince Azize'ye imza ettirdi, gülerek:

(1) Kararlaştırıldı.

— Belki bunu Saffet'e iyilik olsun diye ben uydurdum zanneder, dedi.

Bu yeni alâka ve ümit hasta Azize'yi işgal ediyor, Hasan'ın Azize'den doğacak çocuğundan başkası için yer kalmadı zannettiği kalbinde, kasırgalar uyandırıyordu. Bunu Hasan ertesi gün Saffet'e anlattı. Mektubu sırf Saffet'in saadeti için gönderdiğine ve çarpıntısını hiçe saydığına kendi vicdanını ikna etmek mecburiyetini hissediyordu.

Saffet'in rengi sarardı, dudaklarında biraz mahzun, biraz alaycı bir gülümseme belirdi:

— Görüyorsun ya Hasan, dedi, Azize senden daha merhametli; fakat benim ümidim yok, yavrum.

Mektubun geleceği günü üçü de ayrı ayrı sebepler ve heyecanlarla hesap ettiler, yolda gecikmesi ihtimaline karşı günlere zihinlerinde gün ilâve ettiler...

Bir akşam Azize'nin yanında otururlarken hizmetçi üçüne de birer mektup getirdi. Saffet'in mektubu kalın ve her halde uzundu. Hasan'ın mektubu başka bir yazı ile başkasından geliyordu. Evvelâ Azize'ninkini Hasan hızla okudu, boğazında bir iki kelimenin takılmasını Azize, Saffet'e merhametine atfetti. Saffet kendi kalbini için için oyan ıstırabından başkalarının kederini görmeyi öğrenmişti; sebebinde yanılmadı. Mektup kısa ve idam kararı gibi katî idi:

Azize'ciğim, bu defa Hasan'ın, Saffet'in muhabbet ve takayyüdüyle iktifa etmeni rica edeceğim. Düşündüğün fena şeyler biraz merakından olacak; öyle vasiyet etmene filan lüzum olmadığına kaniyim.

Ben üç gün sonra evleniyorum, Viyana'ya gelmeme imkân yok. Sen çocuğunu doğur, İstanbul'a gel, Diyarbakır'da bile olsam gelir, yavrunuzu görürüm. Hepiniz benim saadetim için dua ediniz, Azize'ciğim.

Saffet'e uzun bir mektup yazdım. Muhsin Bey onun, benim olduğu gibi kendisinin de en yakın kardeşi ve dos-

tu kalacağına beni temin etti, yalnız artık hayatta yerlerimiz ayrı olacak. Gözlerinden hasretle öperim, çok sevgili Azize'ciğim.

— Zeyno

Yine Saffet üçünden de cesur davrandı. Belki Zeyno'nun yazısıyla elinde tuttuğu bu kalın zarf ona, içinde çöken, boşalan yeri mucize kabilinden bir şeylerle dolduracak gibi geliyordu.

Hasan'ı, Azize'nin uykusunu kaçırmasın diye daha evvel çıkardı.

Hasan birdenbire daimî sertliği, korkunç bir hissizliğe tahavvül eden yüzü ile kendi odasına geldi. Azize ile izdivacının, hatta, o kadar derin bir iptilâ[1] ile beklediği çocuğunun, elinde bir oyuncak gibi kaldığı Dora'nın kesemediği gizli ve manasız ümidi Zeyno'nun bu mektubu kökünden koparmıştı. O da Azize gibi, Zeyno'nun Saffet'e dönmesi ihtimaline acaba inanmış mıydı?

Saffet'in, odasına uğramadan sofadan geçtiğini duydu, bu tabiî idi, Zeyno'nun mektubunu okuyacaktı. Ne tuhaf, Zeyno mektubunda Hasan'a ayrıca ne selâm yazıyor, ne de ondan bahsediyordu.

Azize'nin davet ve ricasını Hasan'ın el yazısıyla gördüğü zaman acaba bir şey anlamamış mı, kalbi hiç yanmamış mıydı? Artık Zeyno'nun Muhsin Bey'i sevdiğine hiç şüphe yoktu. Muhsin Bey'i Diyarbakır'da kendisini kurtardığı akşamki pijamasıyla, amir sesiyle görüyor ve iştiyor gibi oldu:

— Silahlarını alınız!

Sonra bu beyaz pijamalı kudretli erkek, gelinlik duvağı bir tarafa, beyaz iskarpinleri bir tarafa atılmış, beyaz gömleğiyle daha ince ve uzun görünen güzel başlı geline doğru gidiyordu.

(1) Tutku.

İçinde parlayan bu canlı resme başını çevirmek için, acele ile elindeki mektubu açtı. Muamelât-ı Zatiye'dendi. Kendisini Muhsin Bey'in fırkasının Diyarbakır'daki müstakil hücum taburuna kumandan tayin etmişler, derhal hareketini emrediyorlardı. Mektubu fırlattı, uzun uzun, acı acı güldü.

Ertesi sabah üç müşterek imza ile, Zeyno'ya tebrik yazdılar. Ve iki hafta sonra iznini uzatmak için İstanbul'a hareket etti. Boynunda zayıf kollarıyla yapışık gibi kalan Azize'ye iznini uzatmazlarsa istifa edeceğini vaat etti. Bunun asker Hasan için manasını bilen Azize'nin alevli yanaklarından dökülen yaşlara rağmen, gözleri güldü.

14

MUHSİN BEY'İN KARISI

Muhsin Bey'in yeşil bahçesini yaz sıcakları sarartmıştı. Kırmızı kestane çiçekleri, beyaz ve mor salkımlar, kameriyeleri örten yasemin ve hanımelleri, duvarlara tırmanan yeşil gölgeler, yol kenarlarında açan alev renginde güller, dökülmüş, çıplak bahçede ölü çiçekler ve otların kızgın havanın vuruşuna belli belirsiz, zengin kokuları karışmıştı. Yazın kudretli ihtirası bahçeye ve tabiata, nasıl yakarak hâkim olmuşsa, içerideki yeni evlileri de, öylece istilâ etmişti.

Muhsin Bey, Zeyno'yu çölde bir kum fırtınası gibi altüst etmiş, varlığının bütün zerrelerinden bir ateş ürpertisiyle titretmiş, savurmuş, darmadağınık etmişti.

Yirmi beş yaşına kadar ihtiraslı mizacının gelişmesi gecikmiş olan ateşli kız, vaktiyle kalbi gibi vücudunun da Hasan'dan başka bir insanın temasıyla heyecan duymayacağına kani olmuştu. Fakat o altın günler de bile, ahlâk ve vefa hisleriyle karışan iptidaî bir korku, onu hayatın henüz olanca kudretiyle tanımadığı meçhul ateşinden korumuştu.

Şimdi artık Muhsin Bey'e de Zeyno'dan başka bir şey düşündürmeyen bir humma ile birbirlerine tutulmuşlar, birbirlerine karışmışlardı. On beş gün vardı ki, varlıklarının bütün zerrelerini tatlı bir sarhoşlukla bulandıran, tit-

reten aşk havasına, kendilerini tamamen bırakmışlardı. İlkbaharda, Anadolu sahilinin cennet yeşilliği, serinliği içinde, onları birbirlerine çeken kudret, yaz gelince nihayet kımıldayamayacak, birbirlerinin temasından benliklerini koparıp etrafa baktırmayacak kadar onları sımsıkı bağlamıştı. Zeyno'nun ırsî bir ihtirasla baş aşağıya daldığı bu saadet ve sarhoşluk, babasını ilk defa olarak, onları bırakıp çekilmeye mecbur etmişti. Beyaz duvağını kaldırıp kızıl bir kamelya gibi açılan dudaklarını, Muhsin Bey'in aldığı dakikadan beri on beş gün geçmiş oluyordu. ve bu on beş gündür onları acıtacak kadar altüst eden heyecan ve titreyiş hiç durmadan devam ediyordu.

İki beyaz aşk gölgesi gibi birbirlerine vurulmuş, birbirlerine kilitlenmiş yaşıyorlardı. Muhsin Bey'in Zeyno'ya, Zeyno'nun Muhsin Bey'e, belki de hayatın yeni bulduğu esrarına öyle doymaz bir iştiyakı vardı ki, birbirlerini hiç bırakmıyorlardı. Muhsin Bey yazı yazarken Zeyno'nun eli sandalyesinde bekliyor, Zeyno giyinirken Muhsin Bey gömleğinin ucunu, hiç olmazsa ona ait bir eşyayı elinden bırakmıyordu. Sofrada iki âşık çocuk gibi ayakları birbirlerine kilitli oturuyorlardı.

Hasan iyi anlamıştı. Azize'nin mektubu geldiği zaman Zeyno, bu fırtınanın başlangıcındaydı. Saffet ona çocukluğunda çok düşkün olduğu bir sütnine çocuğu kadar tesir yaptı, Azize her gün bir arzusu olan bir bebekti; Hasan'a gelince, o da, biraz uzaktı, gerçi koptu zannettiği zincirin yeri biraz acıdı ve yanakları birdenbire soldu; fakat gülerek kendi kendine:

"İnsanın söktürdüğü dişinin yeri de bazan ağrır ve ağrı hiç de diş ağrısı değildi" dedi.

Muhsin Bey öğleden sonra yazı yazacağı için Zeyno kütüphanede uzanıyordu. Şezlongu Muhsin Bey'in gözünün önüne, masanın karşısına çektiler.

İnce beyaz robunun omuzuna kızıl pembe bir mendil bağlamıştı; ince, yanık kılları karışan, dalgalanan saçlarının altında, uzun kirpikleri esmerleşmiş, kızarmış yanak-

larının üstünde, kırmızı dudakları derunî ve müphem bir tebessümün tesiriyle kımıldıyordu. Muhsin Bey ikide bir de bu açık esmer kollara, bu ince boyuna, ayaklarına kadar uzanan beyaz esvabına, üstündeki tek bir renk olarak duran kırmızı mendile, hep birden gözlerinde bir çocuk hazzıyla bakıyordu. Esvabın biraz şeffaf yumuşaklığının omuzlarından başlayarak ayaklarına kadar örttüğü zarif, manalı kadın hatları, o kadar içini karıştırıyordu ki, kalbinde sadece rikkat uyandıran gölgeli, ince yanaklardan, uzun, esmer kollardan gözlerini kaydırmamaya çalışıyordu. Yüzünün yukarı tarafı örtülü kirpikleriyle uyuyan, fakat kırmızı dudakları bir düşünce, bir his dalgasıyla uyanık gülen, bir nefis kadın nihayet Muhsin Bey'in olmuştu. Elini uzatsa dizlerinin dibine sürünüp gelecekti. Fakat evvelâ önündeki yazıları bitirmek lâzımdı; tehlikeli bir mevziye hücum emri verir gibi, kalbinin çarpıntısına, bütün vücudunu kaplayan arzuya, bütün iradesiyle dur emri verdi ve yavaş yavaş yazısına daldı.

Zeyno da kapalı gözlerinin derinliklerinde masada yazı yazan beyazlı adamın hayalini canlandırmaya çalışıyordu. Yakası açık keten gömleğinin içinde, kavî adaleli, güneşle kızarmış erkek boynunu, keten ceketinin altında kalem kımıldadıkça oynayan demir pazının Zeyno'nun beline sarılırken yüz voltluk bir elektrik cihazı gibi, vücudunda uyandırdığı kudretli ürpermeyi hissediyor; incelmiş, yanmış, fakat manası şiddetlenmiş yüzdeki iki koyu mavi gözün, bu temasla içinden uçan kıvılcımların titreşmesini tahayyül ediyordu. Onun için örtülü kirpikleri altında sımsıkı bir hayali saklarken başından ayaklarına kadar uyanan, dalgalanan vahşî ihtirasa dudakları gülüyordu. Muhsin Bey'in karısı Zeyno bunu düşünürken, hissederken, kafasının gerisinde başka bir Zeyno, geçen seneki Zeyno, bu yeni ateş ve râşe[1] temasını Ayastefanos sahillerinde birbirinin dudakları vasıtasıyla, kalbiyle oynayan-

(1) Titreme.

ların ateş ve râşesiyle mukayese ediyordu. Muhsin Bey'in karısı yeni Zeyno, bu geçmiş temaslara, geçmiş simalara, rüyada gelip geçen, fakat zihnin bir tarafında kazılıp kalan eski bir sergüzeşt gibi bakıyordu. Kalbi ne garip, ne derin ağrımıştı. Eğer rüya olduğunu, bir gün böyle parlak bir hakikatle uyanacağını bilseydi, serap olmaya mahkûm bir işkenceye bu kadar esir olur muydu?

Fakat eski Zeyno, yaramaz bir erkek çocuk gibi, kırıcı ve alaycı Zeyno, bu yeni evli kadınla bir şeytan gibi eğleniyordu. Kapalı kirpiklerinin altında, gözlerinin dibinde yaşayan erkek hayatının bütün hareketlerini, başka bir simaya, başka bir hayale tekrar ettirmek üzereydi.

Zeyno, bu şeytanî düşüncenin kalbinin eski ağrısını uyandıracağını anlayınca, yıldırım gibi kirpiklerini kaldırdı. Muhsin Bey işte orada, karşısında, hakikat olan kudret ve aşkı ile onu istilâ ediveriyordu, eski Zeyno'nun eski hayalleriyle tekrar zulüm etmemesi için vücuduna hâkim olan bu adamın her şeyi unutturan temasına sığınmak lâzımdı. Yerinden kedi yumuşaklığıyla kalktı, yavaş yavaş Muhsin Bey'in dizinin dibine geldi, çöktü. Kolları Muhsin Bey'in dizlerinin etrafında, başı dizlerinin üstünde, eski ağrısını rüyaya çeviren yeni heyecanının sahibine kendini bıraktı. Muhsin Bey, mütebessim ve kendinden geçmiş, bir eliyle Zeyno'nun kuru otların tabiî kokusuyla müphem bir menekşe havasını karıştıran saçlarını okşuyor, öteki eliyle, çabuk bitirmek için daha süratle yazısını yazıyordu.

— Alo, alo, kim?

— ...

— Hangi Binbaşı Hasan?... Ha, Hücum Taburu Kumandanı... Siz misiniz? Merhaba Hasan Bey, nasılsınız?... Beni görmek mi istiyorsunuz?... Buraya gelmek kabil değil mi? Bir iki gün ben inemeyeceğim. Siz hemen Viyana'ya mı döneceksiniz? O nasıl şey? Her halde görüşüp anlaşmak lâzım. Yarın yemeğe gelemez misiniz?... Efen-

dim?... Öğleden sonra mı? Peki, beşte... Dönmek için vapur çok... Merhaba, Beyim!

Derunî bir ihtizazla sıcaklığını hissettiği dizlerindeki temas, birdenbire sönmüş gibi, mütemadiyen Muhsin Bey'in vücuduna verdiği hayat cereyanını kesti. Biraz evvel henüz uykudan uyanmış da beynine hücum eden tatlı düşüncelerle dalgın görünen yüz sertleşmiş, gözlerin içinde garip bir pırıltı uyanmıştı.

— Ne oluyorsun, Zeyno?

— Azize'yi niçin sormadın? Öldü mü, ne oldu? Kocası niçin bırakmış gelmiş?

Muhsin Bey karısının yüzünü kendisine çekti, çocuk teskin eder gibi, gergin yanaklarını okşadı, öptü.

— Merak etme yavrum, bir şey yok; Hasan Bey'i benim fırkanın hücum taburuna kumandan yapmışlar, karısı doğuruncaya kadar izin almak istiyor, onun için gelmiş.

Zeyno kuru ve yabancı bir kahkaha ile güldü:

— Deli gibi korktum, Azize öldü zannettim, dedi.

15

AZİZE'NİN KOCASI

İkisi de Semplon[1] ile geldiler. Trende ancak uzaktan selâmlaştılar. Dora, bir hafta İstanbul'u görmek için aynı zamanda seyahat edeceğini söylediği zaman, Hasan bir erkek arkadaşına söyler gibi katî bir dille, İstanbul'da beraber gezemeyeceklerini, ancak otelde ihtiyatla konuşabileceklerini anlattı. Dora işitmemiş gibi elindekine baktı. Fakat her halde işitmiş olacaktı ki otele gelmek için ikisi de başka araba tuttular. Yalnız belki tesadüf, belki de biraz hüsniniyet,[2] Hasan'ın odasını Dora'nın salonunun yanına düşürdü.

Hasan, istasyona kendisini almaya gelen kayınbiraderine işlerini her gün yakından takip edebilmek için otelde kalacağını, bir akşam gitmeden yalıya geleceğini söyledi ve doğruca telgrafhaneye Azize'ye telgraf çekmeye gitti. Her gün bir telgraf çekeceğini, bir de mektup yazacağını vaat etmişti. Çünkü Azize teması kaybederse Hasan'ın eski uzuk ve kapalı ruhlu adama inkılâp etmesinden korkuyordu.

Hasan Merkez Komutanlığı'ndan dönerken Dora'nın İstanbul'da olmasını minnetle hatırladı. Muhsin Bey'in

(1) *Fr. Simplon.* İsviçre'de uzun bir demiryolu tüneli.
(2) İyi niyet.

sesi hücum borusu gibi kanını kaynatmıştı. Hasan'ın Azize'ye son derece düşkünlüğü, Dora'ya cazip, fakat çok ateşi olmayan arkadaş sevgisi, kalbinin tamamıyla dinmeyen ağrısına birer müsekkin olamazdı. Fakat Dora'nın serin ve kuvvetli varlığı her halde bir teselli, içindeki fırtınadan sığınacağı beşerî bir limandı. Zeyno'nun biraz son mektubunun lisanından, biraz da Muhsin Bey'i olanca kudretiyle canlandıran muhayyilesinden, Zeyno'nun yeni bir aşk kasırgasında kendisini unuttuğunu, kendisinin onun gözlerinde basit ve cahil alaylı bir zabit derecesine indiğini mübalağa ile canlandırıyordu. Zeyno'nun ince yüzünde pek iyi hatırladığı yarı alâkasız, yarı alaycı gülüşle vaktiyle sevmiş olduğu Hasan'ı içinden."Ne tuhaf, bu kaba askeri ben vaktiyle nasıl sevdim?" diye süzecekti. Belki de hiç yanına çıkmayacaktı. Bunları içindeki sızıyı örten bir izzetinefis galeyanıyla düşünüyordu. Her ne pahasına olursa olsun, Zeyno'ya hatırasında eski günlerden en küçük bir iz olduğunu bile göstermeyecekti. Her şeyi unutmuş ve alâkasız görünecekti; ne zaman olsa İstanbul'da içinde şiddetlenen eski kalp ağrısından kurtulacaktı. Fakat bütün bu iç mücadelesi ve işkenceden farz-ı muhal olarak Zeyno haberdar olsa ne olacak? Hiç, değil mi? Hasan eziyet çekmiş çekmemiş, unutmuş unutmamış, bunlara karşı Zeyno bir taş gibi kayıtsız kalacaktı; işte Hasan'ı Zeyno'ya karşı sıcak bir aşktan kine, kinden nefrete götüren şey, çıldırtan şey bu idi. Azize'den başka hayatında bir alaka, bir muhabbet olmadığını Zeyno'nun anlaması lâzımdı. Hatta ileride Diyarbakır'da her gün, aynı yerde yaşamaya mahkûm olsalar da her saat, her an Azize ile dolu, Azize'den başka her şeye, Zeyno'nun kalbinin hıyanetine, Muhsin Bey'e, aşkına, lâkayt olduğunu gösterecekti.

Zeyno evlendikten sonra değişmiş miydi? Sıcak gözlerine daha olgun ve kadınca bir bakış gelmiş miydi? Dudakları Hasan'a yaptığı işkenceyi Muhsin Bey'e yapıyor muydu?

Nefesinin ateşi büyük bir alev gibi Hasan'ın kalbini yaladı, arkasından eski temasın eriten ürpertisi, dizlerinden pişmiş paçaya döndüren, kesiklik veren, sadmesi[1] geçti.

Zeyno'dan ayrıldığından beri onu bu kadar yakın ve maddî bir hatıra ile düşünmemişti. Muhsin Bey'in karısıyla mahrem temaslarını acaba ne zamana kadar muhayyilesinde tekrara mahkûmdu?

Vapurdan nasıl çıktı, şimendifer ne kadar sürdü, pek farkında olmadı. İstasyonda mavi gözleri solmuş, kulakları incelmiş, sarı yüzüne baştan başa sıtma yazılmış bir nefer, Muhsin Bey'in briki ile Hasan'ı karşıladı. İşte Zeyno'nun Muhsin Bey'le vücutları birbirine yapışık gibi yan yana oturup seviştikleri brik bu olacaktı. Nihayet Muhsin Bey'in güzel bahçesi, yer yer güneşin beyaz ışığını, tamamen dökülmemiş ağaçların yollara inen gölgesini çiğneyerek geçti. Menekşe güllerinden kuytu bir geçitten girdi, kapı açıktı ve ortada kimse görünmüyordu. Koridorda bir adım atınca durdu. Biraz ötede, karşısında, kapısı açık, aydınlık bir yazı odası, akseden aynaya baktı. Kendisinin akis sahasından hariç kaldığı bu aynanın içindeki saraya benzeyen aydınlık odanın ortasında, beyazlı bir kadın ayakta duruyordu. Demek Zeyno'yu hep aynada görmek mukadderdi; "Hey Zeyno, Zeyno..." Nasıl bu narin hayali kaba esvaplı bir askerle el ele aynada görüyordu.

Ah, işte sevgili yüz, ne kadar yanakları incelmişti, fakat etrafı morarmış büyük gözleri, olmuş meyva gibi açılan, renkleri koyulaşan güzel dudakları, yanmış çıplak kollarının yumuşak ifadesi! Kollarına sarılacak gibi aynanın görüş sahasına giren bir üniformaya uzanıyor. Yıldırım gibi döndü, kapının üstünde zili aradı, buldu ve üç defa çaldı.

(1) Çarpışı, sarsıntısı.

Istırap çektiğinin farkında olmadı. İçinden "Muhsin Bey'e beyaz saç çok yaraşmış. Zeyno kararmış, değişmiş; beni çaya alıkoyacaklar, kalmak lâzım!" diyordu.

Zeyno da: "Yüzü eskisinden daha sert, her halde beni görünce heyecanlanmadı; ne tuhaf, alelâde yakışıklı bir zabit, kadınları zaaf dakikasında yakalayıp öpen, kafa ile, kalp alâkası olmayan pratik bir asker; fakat ağzının yanında ne garip yeni iki çizgi var, gözleriyle nafile gülümsemek istiyor, yanımızdan bir ayak evvel kaçmak için içinden yanıyor. Yalnız bu iki çizgiyi anlayamadım, iki taraftan iki bıçak yarası gibi... Çocukken resimli bir kitapta, asılan bir adam resmi görmüştüm; niçin hatırladım? Bu iki çizgi hatırlattı. Yüzünde iki çizgili böyle korkunç bir sırıtma vardı. Halbuki Hasan sırıtmıyor, tebessüm bile etmiyor".

— Azize'nin hastalığı durmadı mı, Hasan Bey?

Hayır, durmamış. Tabanca ateşi gibi kısa kısa cümlelerle sert sert Azize'nin hastalığını anlatıyor. Çok müteessir olacak ki, bu, dudaklarının yanındaki iki bıçak yarası gibi derinleşip kaybolan çizgiler, kalbini içinden kesen bir ıstıraba benziyor. Zeyno çok tabiî, kayıtsız değil, alaycı değil! Kocasının arkadaşı ve kendisinin eski bir arkadaşı gibi alâkadar. Eski hatıralar onu acıtmıyor ki, bu kadar serbest, bu kadar heyecansız bahsediyor. Boğaziçi, Pera Palas, Göksu, berabere kaldıkları yarışları! Sinirli sinirli gülüyor, yalnız Ayastefanos'un lakırdısı yok. Ondan da Hasan bahsetse, fakat o hiç kendilerine taalluk eden bir şeyden bahsetmiyor. Azize, Azize'nin sıhhati ve mutlak suretle almak istediği izin!

Muhsin Bey, Diyarbakır hatıralarını açınca ilk defa gülüyor, fakat iki çizgi Zeyno'nun kalbini de biraz kesecek kadar keskinleşiyor, canlanıyor.

Muhsin Bey eski yaverine, kaç defa ölüme beraber girdikleri genç arkadaşına hakikî bir şefkat ve alâka ile bakıyor. O da genç zabitin hasta karısı için mesleğini fedaya kadar giden bağlılığını, onun hastalığından dolayı

çektiği ıstırabı tamamiyle anlıyor. İzin aldırmak için her şeyi yapacak. Hasan'ın içinde bu kuru ve katı şey olmasa daha evvel tasavvur ettiği ıstırabı çekmiyor. Zeyno bir yabancı gibi... Akşam olsa da Dora'nın odasında ele ele otursalar ve içinde sıka sıka kuruttuğu bu katı kalp, insan kalbi gibi yumuşasa, göğsünün ortasında bir taş gibi durmasa... Her halde yüzünden bir şey anlamaları ihtimali yok. Yüzü de kalbi kadar sert, âdeta onun da gerilen, katılaşan etlerini gevşetmek, yüzünü de kalbi gibi dinlendirmek için akşamı ve Dora'nın odasının geniş geniş koltuklarını bekliyor.

Çayı bahçede, gölgeli bir kameriyede içiyorlar ve Muhsin Bey, kameriyeden biraz ayrılınca Hasan hiç memnun olmuyor. Karşısında keten bir bahçe sandalyesinde oturan bu yabancı Zeyno'nun sıkıldığını anlıyor, içinden: "Aptal kız, belki benim sitem etmemden, belki de boynunu atılmamadan korkuyor. Sakin ve lâkayt olduğumu anlatmak için ne yapmalı, yüzüne bakmalı mı, konuşmalı mı, susmalı mı?"

— Akşamları nerede kalıyorsunuz, Hasan Bey?

— Pera Palas'ta, Hanımefendi.

Tabiî artık Zeyno Hanım demek doğru olmaz, Kumandan'ın karısı Zeyno'nun yüzünde bu hanımefendi bir tesir yaptı mı? Hasan'ın nesine lâzım; o, sadece kameriyenin yeşil kapısı arasından görünen mavi denize bakıyor.

Muhsin Bey ne kadar geç kaldı, gelse... Artık lakırdı edemiyorlar da, işlerinin çokluğundan gece davetlerini reddediyor.

— Azize'ye göndereceğim mektup ve paketler var, onları otele göndereyim mi?

— Lütfedersiniz, Hanımefendi...

— Telefonla arz-ı malumat eder, emrinizi beklerim Beyefendi.

Hasan brikin içinde dimdik, sarı tarlalar arasında kaybolurken, Muhsin Bey'in karısı ince kollarını olanca kuvvetiyle kocasının boynuna doladı, dudakları yaklaşır-

ken nefesi alev gibi Muhsin Bey'in dudaklarını kavuruyordu. Azize'nin kocası, araba yamrı yumru yolların içinde yalpa vururken Azize'ye içinden yavaş yavaş anlatıyor: "Zeyno çok mesut, Azize'ciğim, bir de kibirlenmiş görsen... Saffet'in ıstırabı ona vız geliyor, yavrum, hele arkadaş markadaş tanıdığı yok, nafile kendini üzüp durma, yolladığı pakete de bakmadım bile yavrum... Sakın ölme Azize, ha... Anladın mı küçük ana... Çocuğun adını Zeyno koymam, kız olursa Azize, erkek olursa Saffet..."

Zeyno'nun hayaline zihninde yer vermeyecekti, bu kararını tutacağına emindi, fakat bu kadar gündür Zeyno'nun dikkat ettiği dudaklarının yanındaki bıçak yarasına benzeyen iki çizgiyi daha derin, daha keskin yaptı.

Akşam, Dora'nın odasında, her zamanki gibi konuşmadı. Onun odasında olmaktan hazin bir teselli buluyordu; fakat kalbinin uzun konuşmaya, eski günlerdeki gibi Dora'nın garip tahayyüllerine ne ihtiyacı, ne arzusu kalmıştı. Dora:

— Nen var, Hasan? dediği zaman:

— Azize ölürse yaşayamayacağımı düşünüyorum, dedi.

Geceyi Dora'nın odasında soyunmadan geçirdi, ilk ışık panjurların arasından kayarken Dora'ya sıkı sıkı sarıldı, saçlarını kokladı, bir şey söylemeden odasına geçti.

Dora, Hasan'ın arkasından bakarken bu sükûn ve kayıtsızlığın Per Günt gecesinin canlı ıstırabından daha tehlikeli olduğunu, Hasan'ın kalbinin ağrısı nihayet dindiğini, fakat kalbinin suyu sıkılmış bir posa gibi heyecanlanma kabiliyetini kaybettiğini düşündü. Bu, Hasan'la aşklarının belki sonuydu. Fakat Dora, bu sessiz, sert Türk askerini ucu kalbine batmış bir hançer gibi uzun müddet hissettiğini, alaycı bir gülüşle kendi kendisine tekrar etti.

16

HASAN İZNİNİ NASIL GEÇİRDİ?

Sirkeci istasyonunun ışıkları altında bir akşam Zeyno kalbini alıp götüren Hasan'a nasıl baktıysa, Hasan da bu sefer uzun boylu kocasının yanında ayakta kendisini teşyi eden[1] siyah çarşaflı kadına öyle baktı. İzdivaç, aşk, yabancı memleket, her şey Hasan'ın kalbinin kapalı bir köşesinde tahlil etmediği, hatta beraber olmadığı bir ümit saklamıştı. Şimdi, o ümidi eski kumandanına bırakıp gidiyordu.

Demek Zeyno, gizli bir hayat zembereği gibi neşesini de, ıstırabını da, bütün gençliğini de büyük bir haz ve kudretle Hasan'a yaşatmıştı. Şimdi içinde bütün zevk veren, elem veren şeylere kurşunî, yeknesak güzelliklere bakan iki çift göz uyanmıştı.

Yanındaki kompartımanda bej tayyörleriyle Dora'nın pencereden Miralay Muhsin'le karısını acı bir dikkatle takibini, istasyonda el arabalarıyla eşya taşıyan hamalların hareketlerini, bir vagon aşağıda öpüşen iki genç çifti aynı kayıtsızlıkla gördü. Bir kampana çalsa!...

Zeyno kocasından ayrıldı, vagonun penceresine geldi, yukarıya kalkan yüzünün çenesini bıçak sırtı gibi incelten bir hareketi var ki, onu Hasan eski günlerden çok

(1) Uğurlayan.

iyi hatırlıyor. Boğazındaki yumruyu yutmaya çalışarak başını vagondan çıkardı, ağzının yanındaki çizgiler biraz daha acı...

— Bir emriniz mi var, Hanımefendi?

— Azize'ye yazdım ama, siz de lütfen söyleyiniz, gelmediğim için bana darılmasın, hastalığının vehametine inanmadım. Hem... Hem de...

— Evet, Efendim.

— Evlenmek üzereydim; sonra hakikat Azize'nin bana ihtiyacından ziyade Saffet'le bizi tekrar... Anladınız, değil mi?

— Evet, Hanımefendi.

— Bebeğin çamaşırları arasına marka koydum: "S" ve "Z" cinsine göre diksin; kız olursa başka isim koymayacaksınız!

Hasan'ın gözlerine kadar gelen yaş, gözlerinin ateşinde kurudu, içlerinde Zeyno'nun anlayamadığı bir pırıltı oldu:

— Azize'ye söylerim...

Bu, "Ben sizin isminizi koymaya taraftar değilim" demek oluyordu. Zeyno başını eğdi, fakat çekilmeden tren düdüğünü çaldı, istasyonun ışıkları arasında evvelâ Zeyno ile Muhsin Bey kayboldular, sonra ışıklar, sonra istasyon...

— Yanında oturmam seni teselli eder mi, Hasan?

— Eğlenme Dora, teselliye ihtiyacım yok ki...

— Sigara içer misin?

Viyana'ya sabah erken geldiler. İstasyonda Saffet miyop gözlerini gözlüklerinin arkasında küçülterek geçen vagonları süzüyordu.

Hasan, Dora ile beraber indi. Zihninden bunun hem Saffet'e fena tesir edeceğini düşünüyor, hem de Dora'yı ona takdim için bir vesile bulduğuna memnun oluyordu.

Dora, erkek çocuk tavrıyla elini sıktığı vakit dikkatle yüzüne baktı. İnce yüzünde Zeyno'ya garip bir benzerlik

vardı, yalnız ondaki sıcak yuvarlak hatlar bunda keskinleşiyor, çenesinde, burnunda iki sivri uç yapıyor; gülüşü ve gözleri, Zeyno'nun tatlı hassasiyeti ve biraz insanı gıcıklayan alayı yerine, oldukça kuru bir fikir tahlil kabiliyeti ve merhametsiz bir hiciv ifade ediyordu.

Hasan otomobilde İstanbul'dan bahsetmeden Dora için Saffet'in zihnindeki ukdeyi çözmek istedi:

— Dora kendi başına gitmek kararını aldı, gitti, geldi. Onunla bir yerde dolaşmadım.

Sonra yalan söylemiş olmamak için.

— Filhakika akşamları odasında konuştum, dedi.

— İzin aldın mı?

— Üç ay için... Muhsin Bey çok lütufkâr davrandı.

— Zeyno nasıl?

— İyi; Azize nasıl?

— O da fena değil.

Fena değildi, fakat değişmişti. Hasan'ı memnun etmek için kendisini şezlonga aldırtmıştı. Yanında sallanan sarı örgülerine kadar cansızlık sirayet etmişti. Beyaz geceliğinin içinde kurumuş bir başak gibi duran Azize'nin sarışın başı, içinde yağı biten, son pırıltılarını arada aksettiren şeffaf bir kandile benziyordu. Yüzünden birşey, Azize'nin hüviyetini yapan şey sızıp gidiyor, yanakları, burnunun yanları, dudakları kısılıyor, gözleri soluyor, kenarlarındaki mor daire yüzünün yarısını kaplıyordu. Hasan'ı görünce yorgun tebessümü ve kedi yavrusu pençesi kadar küçülen mavi damarlı zavallı eli Hasan'ın kalbini ikiye ayırır gibi kesti. Dizlerinin üstüne çöktü. Kolları Azize'nin vücudunda, geceliğinin dantellerini öpüyordu.

— Azize'ciğim, yavrum!

Ayakta duran Saffet'e, Azize aynı yorgun tebessümle baktı, eliyle Hasan'ın başını okşuyordu: Hani bir gün görmediği zaman taşan sıcak kucaklayış, yahut hırçın, kıskanç gözyaşları!

— Zeyno ne yapıyor?

Hasan kalktı:

— Zeyno iyi ve mesut, Azize'ciğim... Sana bir sandık gönderdi. Saffet, söylesene getirsinler...

Yalnız kalınca, mavi gözleri biraz parlayarak fısıldadı:

— Sen bozulmuşsun, Hasan!

— Seni çok özledim, Azize'ciğim.

Hasan, Azize'nin uyandırdığı acı rikkatle bütün ıstırabını Azize'nin hastalığına veriyor ve kendisini inandırıyordu. Fakat Azize'nin garip bir surette maddî ve manevî şeffaflaşan hissini veren başında insanları içinden gören bir hal, tatlı olduğu kadar korkunç ve ruhanî bir kudret hasıl olmuş gibiydi. Belki de bu yavaş yavaş kendisini söndüren hastalığın marazî ve tabiî olmayan esrarıydı.

Saffet'le Hasan sandığı beraber açtılar, ikisinin de yüzünde hasıl olan neşeye, tebessüme Azize de katıldı, pembe beyaz ince muslinler,(1) kurdeleler içinde el kadar çamaşırlar, takkeler, bezler vardı. Kapı mandalına benzeyen bir çift kırmızı patiği dizlerinin üzerine yığılan yumuşak çamaşırların arasından ayırdı. Saffet'e de, Hasan'a da başlarını çevirten hazin bir şefkatle yüzüne götürdü, yanaklarına sürdü. Sonra derin derin kokladı, öptü. Gözlerinde bu iki patiğe girecek mandal kadar pembe ayakları öpen, selâmlayan, fakat görememek korkusuyla titreyen, karışık bir endişe vardı.

— Bak, Azize, çıngırak bile var; ha unutacaktım, hem "S", hem "Z" markaları varmış, kız olursa Zeyno, oğlan olursa Saffet, değil mi?

Saffet'le yalnız kalınca, Hasan'ın gözlerinden yaşlar akmaya başladı:

— Bana bak, Saffet, karım ölüyor, değil mi?

— Bir şey söyleyemem, gençtir ve gençlik daima mucize yapmaya kadirdir.

---

(1) *Fr. Mousseline.* Sık dokunmuş parlak, ince, yumuşak bir tür kumaş.

— Azize'yi mutlak yaşatmalısın, Saffet, böyle hep erir görürsem, dayanamam.

— Niçin, Hasan biraz da vicdan azabın mı var?

— Hiç bir şeyim yok, Saffet, mutlak benim karımı yaşatmalısın, anladın mı?

Saffet'in de gözlerinde yaş vardı. Fakat alaycı bir tavırla elini başına götürdü, Hasan'ı askerce selamladı:

— Başüstüne, Binbaşı Bey!

İki erkek göz yaşları arasında birbirine güldüler; şekli olmayan, kelimeyle ifade edilmeyen bir his cereyanı birinden ötekine geçmiş, ikisinin de ıstıraplarını bir yıldırım parıltısında birbirine göstermişti.

Temmuzun sonu ve ağustosun tekmili uzun ve acı bir an gibi sürükledi. Azize'nin harareti düşmüştü; fakat kendi de, içinde Hasan'ı tanıdığından beri yanan hayat meşalesi de sönüyordu. İkisinin de kalbini parçalayan bir tatlılık ve sükûnet gelmişti. Her sabah yüzü daha şeffaf, gözleri daha yorgun uyanıyor, günün bitmez saatlerini nihayetsiz bir sabırla, sessizlikle yaşıyordu.

Zayıf yüzü, tek hayat eseri Zeyno'nun gönderdiği eşya ile annesinin hazırladığı çamaşırları uzun uzun bir çocuk sevinciyle muayene ettiği zaman gösteriyordu. Sonra yavaş yavaş gözlerini kapıyor, ekseri elinde yumuşak bir zıbın, yahut bir tek minimini çorapla uyuyordu.

Hasan, Azize'ye sarılırken, hatta alnından öperken içinde kırılacak, kopacakmış gibi bir korku hissediyordu. Esasen Azize'nin, Hasan'ın okşayışlarına mukabele edecek maddî, manevî kuvveti yoktu. Sükûnla, dudaklarında yorgun bir gülümseme ile kocasının günden güne artan, sıklaşan okşayışlarına bakıyordu. Hasan umumiyetle yanında, yerde oturuyor, kalbini ikiye bölen küçük elini elinde tutuyor, okşuyordu. Bir gün birdenbire ince kollarını başına götürdü. Vaktiyle daima saçlarını çeken küçük parmakların ölü gibi durduğunu görünce acı bir sesle:

— Saçlarımı çek, Azize, kopar, beni artık sevmiyor musun? diye haykırdı.

Fakat Azize cevap vermeden Saffet omuzlarından tuttu, kaldırdı. Yapmacık bir gülüşle:

— Tabiî nazlanacağız, çocuğumuzun adı Saffet, bilmiyor musun? dedi, sonra dışarda darıldı:

— Heyecanına galebe çal Hasan, çocukluk ediyorsun.

— Dayanamayacak kadar eziyet çekiyorum.

— Kalp yarası kurşun yarasına benzemez, asker bey!

Dora, Baden'e taşınmıştı. Geceleri Azize uyuduktan sonra ekseri onun serin dostluğuna, sevimli ve müşfik arkadaşlığına sığınıyorlardı. Fakat Hasan, Dora ile Saffet konuşurken, gözleri bir yere dikilmiş, yüzünde sabit bir ıstırap maskesi, işitmiyor, görmüyordu. Kalbinin bir tarafı, kokainle hissini kaybetmiş, belki ölmüştü. Fakat bir tarafı, Azize tarafı onun şimdiye kadar bilmediği bir incelikle sızlıyor, kerpetenle çekildikten sonra bile sancısı devam eden bir diş gibi içini oyuyordu. İki erkek arkadaş sadeliğiyle ilim ve felsefe konuşan Saffet ve Dora'ya Hasan ekseri görmeden, tanımadan, sanki şeffaf iki mahlûk imişler gibi bakıyor, gözleri onları yarıp geçiyordu. Dora, Hasan'a söz söylerken daima müşfik bir ifade alan dudaklarıyla gülüyor:

— Senin kalp ağrısı bu akşam kuvvetli değil mi, Hasan? diyordu.

Hasan'da, ilk defa kadınlık cazibesine mukabele etmeyen bir hissizlik hâsıl olmuştu.

Azize'yi öldüren Hasan'ın bu kadın zaafı değil miydi? Halbuki tek sevdiği kadın, bugün onu bir eşya, bir tahta parçası gibi telakki ediyor, vaktiyle kendisi için yanan kalbini yıl geçmeden başka bir adama bahşediyordu. Bu Hasan'a bir ceza idi. Azize'nin vefasını, münferiden kendine olan düşkünlüğünün kadrini bilmemişti. Hasan'ın hayatta yalnız Azize'yi istediği an, Azize ölüyordu. Bu, bir ceza ve yerinde bir ceza idi.

Ağustos'un son günleri gelmişti. Azize parmaklarıyla günleri sayıyor, küçük eşyaları yanından ayırmıyordu.

Hasan'a Azize'nin sönen yüzünde parlak bir hâle hâsıl oldu, gibi geliyordu. Hasan bu değişmede ümit görmek, çocuğunun karısına yeniden can hediye edeceğine inanmak istiyordu. Oldukça mesut bir akşam geçirdiler. Çocuğun cinsi, yüzü, gözü hakkında bebek oynayan çocuklar gibi konuştuktan sonra Dora'ya gitmeden yattılar.

Kapı vurulduğunu duymamıştı, sersem sersem gözlerini açtı, elektrik yanmış, hastabakıcı bir şeyler söylüyordu. Ne dediğini anlamadı, fakat Azize'ye ait bir tehlike hissiyle yataktan atladı. Sofadan beyaz gömleği, hasta yanında aldığı ciddî tavırla Saffet geçiyordu.

Halası geceliğinin üstüne bir maşlah almış, romatizmalı dizini tutarak Azize'nin odasına gidiyordu. Azize'nin kapısına şahin gibi saldırdı. Azize ince, kısık bir sesle kedi yavrusu gibi inliyordu.

— Nen var, Azize?

Yatağının içinde dizlerinin üstünde toplanmış, elleriyle karnına basıyor, küçük yüzü kapana tutulmuş, imdat isteyen zavallı bir hayvana, çektiği acının şiddetinden ürken bir yavruya benziyordu. Gözleri büyümüş, dudakları kısılmış, göz kapaklarındaki kemiklere sarılacak kadar zayıflayan çukurlara yayılmıştı. Ne garip, ne korkak, ne iptidaî bir dehşet içinde Hasan'a bakıyordu. Yanına koştu, sarılmak, teselli etmek istedi, fakat o tırnakları moraran küçük elleriyle onu itti:

— Dokunma Hasan, ölüyorum.

— Bu ağrı değil mi, Azize?

Azize başını salladı, sonra ellerini karnından çekti, morarmış, gerilmiş yüzü gevşedi, arka üstü uzandı; anında, dudaklarının etrafında ter taneleri dizilmişti.

— Geçti mi yavrum?

Gözlerini yorgun yorgun kapadı, Hasan mendiliyle terlerini siliyor, alnını yavaş yavaş okşuyordu:

— Çocuğumuz geliyor, değil mi Azize'ciğim?

Azize onun sesinde birdenbire bayram yapan sevince iştirak etmedi. O kadar ağrıdan korkmuş, o kadar bir

daha gelmesinden ürküyordu ki, bütün varlığını altüst eden bu iptidaî histen başka her şeye karşı kayıtsız ve ölü görünüyordu.

İkinci ağrıda biraz evvelki gergin, iniltili ıstırabı yerine daha azgın, bir sarsıntıya tutuldu. Yumruklarını sıkıyor, dişlerini sıkıyor, küçük başı iki tarafa sallanıyor ve dişlerinin arasında boğuk ve gittikçe büyüyen bir feryat çıkıyor; gözleri daha dehşetli, daha kocaman dönüyordu.

Hasan, Saffet'e koştu:

— Azize ölüyor, Saffet.

— Ağrıdan kadınlar ölmez, Hasan.

— Ne olacak?

— Doktora telefon ettim, hareket etti.

Odaya beraber döndüler. Azize'nin başında hastabakıcı, ayak ucunda annesi bir ağrı sarsıntısı içinde titriyor, inliyordu. Yüzünün mor gölgeleriyle ölü gibi sararan çenesi ve yanakları, rengi uçan mavi gözleriyle, vahşileşen bakışı tamamen yabancı ve insandan başka bir mahlûka benzemişti.

— Saffet bir şey yapamaz mısın?

Saffet sakin, ayakta nabzını saydı. Hasan'a cevap vermedi. Odada annesi de dahil olduğu halde Hasan kadar kimse telâş etmiyordu.

Azize, odada en sakin olan Saffet'e en yakın, en heyecanlı olan Hasan'a en uzak görünüyordu.

— Hasan, sen odana git.

Hasan başını salladı. Ne olduğunu bilmiyordu, fakat Azize'nin odasından ayrılamazdı.

— Doktor gelinceye kadar otursun, sonra derhal Hala Hanım'la bizi yalnız bırakacaksınız.

Başka bir zaman, başka bir adamdan itiraz kabul etmeyen katiyetle emreden bu sese kızabilirdi. Şimdi deniz tutan ve denizden deli gibi korkan bir adamın deniz tutmayan ve korkmayan bir adama karşı uyuşu, hatta kuvvetine dayanabileceği bir insan olduğu için minnetini hissediyordu.

Saffet filhakika, birdenbire tehlikede olan bir geminin kaptanı mevkiini alıvermişti. Etrafında herkes ona zarurî bir teslimiyete, her dediğini hemen yapıverecek bir itaatla bağlanmışlardı.

Azize, Saffet'in eline cankurtaran simidine sarılır gibi sarılmış, her sarsılışta başını onun koluna koyuyor, dişlerinin gittikçe artan çatırtısı, vücudunun her defasında biraz daha sarsan sıpazmoza[1] benzer bir titreyişle haykırıyordu.

Uzun süren sarsılışların birinden sonra, Azize başını yastığa bırakır bırakmaz, dudakları kımıldamış, eliyle Saffet'i çekmiş, kulağına bir şeyler söylemişti. Saffet derhal hastabakıcıya birşeyler mırıldandı, sonra:

— Sen hemen çık, Hasan, dedi.

Odasında yalnız kalınca, içerden duvarı yırtar gibi fırlayan çığlığa kulaklarını kapadı. Bu ne kadar sürecekti? Fakat her halde tehlike olsa ona söyleyeceklerdi. Ne kadar zaman geçti bilmiyordu. Her halde doktor geleli çok olmuştu. Azize'nin sesi artık gelmiyor, yalnız gezintiler artıyordu. İçini parça parça etmekle beraber Azize'nin feryadı ona tabiî gelmeye başlamıştı. Şimdi niçin susmuştu? İçini endişe, sıkıntı aldı.

Saffet kapıyı vurmadan girdi. Elektrik ışığında yüzü her zamandan fazla sarı görünüyor, fakat hâlâ gözlerinde, o tabiî olmayan mütehakkim sükûn vardı. Yolunu kaybeden bir gemide pusulayı tetkik eden bir gemici gibi Saffet'in yüzünü muayene eden Hasan, bütün bu sükûnun arkasında kime ve niçin olduğunu anlayamadığı bir acıma okudu.

— Hasan, sana sormaya mecburiyet hâsıl oldu. Merak etme, ümitsiz değiliz, fakat kloroform[2] vermek ve alet kullanmak lâzım geldi. Ne dersin?

— Azize ölecek mi?

---

(1) *Yun. Spasmos.* Aşırı titreme, kasılma.
(2) *Fr. Chlorogorme.* Uyuşturucu.

— Onu bırak, çabuk cevap ver. Böyle devam ederse çocuk boğulabilir. Azize'ye de çirkin bir titreme geliyor. Her halde ikisini de kurtarmak lâzım, fakat Azize'nin ölmek ihtimali var.

— Böyle devam ederse ölmez mi?

— Böyle de ölebilir.

— O halde hemen ameliyatı yapınız, Saffet.

Hasan arkasını çevirdiği için Saffet'in odadan çıktığını görmedi. Artık mücadelenin ölüm safhasına girmişlerdi. Katî netice yaklaşmıştı. Beklemekten başka yapılacak bir şey yoktu.

Azize benliğinin her tarafını kaplayan, yüzlerce kilo ağırlıkla onu olduğu yerde tutan garip şeyin içinde çabalıyordu. Geçmiş, gelecek bir şey bilmiyor, bir şey hissetmiyordu. Karışık hisler ve hatıralarla yaşayan bir ruh değil, iptidaî bir can, yalnız bu ağırlık içinde kımıldamaya çalışan şuursuz bir hayat parçası gibiydi. Odadaki sesler binlerce kilometre ötesinde, derin suları yararak gelen manasız şeylerdi. Durmadan kudretli zincirlerle onu bu ağırlık içinden koparmak için çekiyorlardı. Niçin çekiyorlardı, bilmiyordu. Kurtulmak isteyip istemediğini bile bilmiyordu. Sesler yaklaşıp, ne olduklarını anladığı zaman hâlâ gözlerini sımsıkı kapalı tutuyordu.

— Gözlerini aç Azize, kurban olayım, gözlerini aç! Bu da kimdi? Ne münasebetsiz ve ne kadar kuvvetli çekiyordu. Bu Hasan'dı, Azize'yi çağırıyordu. Hatırlıyordu. Çocuk doğuran Azize'yi çağırıyordu. Nihayetsiz ıstırap ve acı çeken Azize, doğuracağı çocuk, Hasan, annesi, Saffet, hastabakıcı, sonra binbir sima, hareket, ıstırap, neşe, bütün vakalar, bunlar varlığı olmayan, bir şeye bağlanmayan, bir şey duymayan billurî, ayrı ve münferit bir can gibi bunlara uzaktan bakan şeyle hiç münasebetleri yoktu. Gözlerini mahsus kapalı tutmuyordu, açmak için gayret de etmiyordu. Renkleri ne kadar zamandan beri mor olduğunu hatırladığı Azize'nin göz kapakları arkasında

bütün iplerini kesmiş gibi duran göz ve insanî şiarını[1] kaybeden hayat orada, dalgalar üstünde delip giden en iptidaî şeffaf bir deniz mahlûku gibi latif dalgalar içinde sallanıyordu. Yavaş yavaş bu dalgaların donacağını, her şeyin birden söneceğini, bu etrafındaki sesleri, geçmiş şeyleri görmeyeceğini, işitmeyeceğini, tamamen yok olacağını biliyordu. Uzun bir yokluk daha ne ağır, ne lütufkâr, ne hissizliği, hareketsizliği içinde heyecansız, şuursuz nihayetsizlik!

Niçin bu kadar kuvvetle çekiyorlar, bir his pırıltısı, belirsiz bir can titremesi bu mevceler[2] üstünde sallanan şeyi acıtır gibi oldu. Bu yeni doğmuş bir çocuğun sesine benziyordu.

Azize'nin gözleri açıldı, içinden o yabancı, o başka bir alemin uzak şeyi kendine eğilen ıstıraplı insan yüzlerine baktı: Yumuşak, pembe, kol bacak dedikleri birtakım et sarkıntılarıyla sarı tüylü, ağız, burun, göz, hep birbiri üzerine yığılmış acayip başlı çocuğunu göğsünün üzerine koyuyorlar.

— Azize'ciğim, çocuğum, çocuğumuz, bakmaz mısın?

İki boş mavi, uçuruma benzer gözlerin derinliğinde belirsiz bir can titremesi, daha sonra morarmış göz kapakları, kumral saçlarıyla yavaş yavaş iniyor.

— Yavrucak kandil gibi sönüyor!

Bunu galiba Saffet söyledi. Beyaz geceliğinin yumuşak katları üstünde pembe, yumuşak et yığını kımıldıyor, birbirine karışan küçük yüz daha çok buruşuyor; ince havayı delen bir ses ağlıyor: Viyak!

— Şvester, çocuğu al!

Evvelâ Saffet, mor kapaklı gözlerin gömüldüğü Azize'nin sakin ve mesut alnını öperek veda etti.

(1) Varlığını.
(2) Dalgalar.

Hasan, ayakta, gözleri büyümüş, dudaklarının yanındaki çizgiler hafif, bıçak yarası kadar derinleşmişti. Saffet onu omuzundan tutup şezlonga itti. Birdenbire dizlerinin üstünde yaralı bir deve gibi çöken Hasan kolları Azize'nin henüz soğumayan dizlerine sarılmış, dudakları tutulmayan ay parıltıları gibi soluk ve güzel sarı örgünün üstünde, Azize'nin ölüsüyle yapayalnız kaldı.

Tarabya, 26 Haziran 1924

SON

Devamı *Zeyno'nun Oğlu*
adlı eserimizdedir.

AÇIKLAMALAR:

Tantal'ın işkencesi:

Tantalos, Yun. mit. Efsanevi Lydia Kralı, tanrıların sofrasına kabul edilince insanlara tattırmak için bal özü ile ambrosia'yı çaldı; kendi oğlu Pelops'u boğazladı ve bir şölende tanrılara yemek olarak sundu. Tanrılar durumu hemen fark ettiler Tartaros'a atılan Tantalos, kenarında meyve yüklü ağaçlar sarkan duru bir göle daldırıldı; susuzluk ve açlıktan çılgına döndükçe su hep dudaklarından kaçtı ve yakalamak istediği zaman dallar yükseldi.

Goltz Paşa ve Millet-i Müsellaha:

Colmar Von Der Goltz, Prusya Mareşali. (Bielkenfeld 1843 - Bağdat 1916) *Das Volk in Waffen* (*Millet-i Müsellaha*= Silahlanmış Halk) adlı taarruzun faydalarını anlatan kitabın yazarı. 1883'te Türkiye'ye gelerek Erkan-ı Harbiye II. Başkanı oldu.; askerî öğretim kuruluşlarını yönetti.

Majik Sineması:

İstanbul'da (Beyoğlu) ilk sürekli sinema salonlarından biri. Pathe ve Palas sinemalarından sonra, Taksim Meydanı'nı Sıraselviler'e bağlayan köşede açıldı. (1914) Adı, sırasıyla, Türk, Taksim, Yeni Taksim, Venüs olarak değişti.

BAŞVURULAN KAYNAKLAR:

[Adıvar], Halide Edib; *Kalb Ağrısı*, İstanbul, Vakit Matbaası, 1924.

Adıvar, Halide Edib, *Kalp Ağrısı*, İstanbul, 1962.

Adıvar, Halide Edib, *Kalp Ağrısı*, İstanbul, 1988.

Encyclopaedia Britanica; Chicago, 1962.

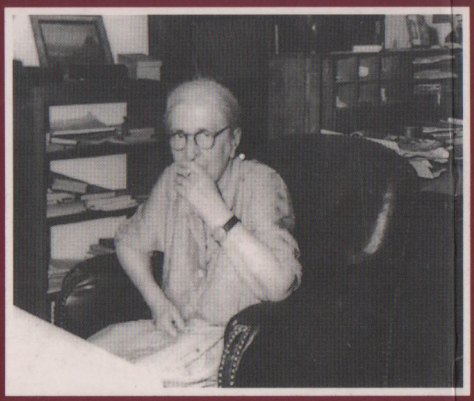
Enginün, İnci; *Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi*, İstanbul, 1978.

Eren, Hasan; *İmlâ Klavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1985.

Meydan Larousse; İstanbul, 1969-1973.

Temel Türkçe Sözlük; İstanbul, 1985.

Türk Dil Kurumu; *Türkçe Sözlük*, Ankara, 1988.

"Kalp Ağrısı, Halide Edib Adıvar'ın en sevdiğim romanıdır. Senin sevip sevmemenin ne önemi var diyeceksiniz. Biliyorum, yok. Bir okurun tutkusuyla söylüyorum... Bu romanda, Milli Mücadele yıllarının derin izlerini art planda yakalarız. Öndeyse, bir avuç aydın insanın kalp ağrıları bütün şiddetiyle sürüp gider. Ateşten Gömlek'in, Vurun Kahpeye'nin yazarı şimdi bireysel sorunlara eğilmekte, dönemi için çok incelikli ruh çözümlemeleriyle bu sorunları irdelemektedir. Kalp Ağrısı'nın bir başka özelliği, Halide Edib'in 'son' tutkulu aşk romanı olmasıdır. Yazar, aşk üzerine söyleyeceklerinin tümünü, sanki bu sızılı eserde söylemiş; sonra bir aşk kırgını gibi susmayı tercih etmiştir.
Edebiyatımızın en güzel, en anlamlı gönül acısı romanlarından biri."

Selim İleri

ISBN 975-447-123-1
9 789754 471236